

บทที่ 4

การเข้ารหัสความหมายการบริโภควัฒนธรรมฟุตบอลในสังคมไทย

ในการวิจัยเกี่ยวกับฟุตบอลในครั้งนี้ พิจารณา “ฟุตบอล” ในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์การสื่อสารความหมายทางสังคมวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง แนวความคิดพื้นฐานของผู้วิจัยก็คือ “ฟุตบอล” มีคุณสมบัติทั่วไปเหมือนกับสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม (cultural invention) อื่น ๆ ที่มีมิติในการสื่อสารความหมายซ่อนเร้นอยู่ ในแง่นี้ผู้วิจัยพิจารณาถึงฟุตบอลในฐานะของพื้นที่ที่สัญญาณย่อย ๆ แต่ละตัวมารวมตัวกันในลักษณะของ “ชุดของสัญญาณ” (set of signs) หรือเป็น “ระบบสัญญาณ” (sign system) ที่นำไปสู่ความหมายบางอย่าง ดังนั้น ฟุตบอลจึงไม่จำเป็นต้องมีความหมายที่ตายตัวเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ในตัว หากแต่เป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่มีหลายมิติ สลับซับซ้อน และเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงซุกซ่อนอยู่ และรอให้บุคคลรับรู้ การถอดรหัส และการตีความหมาย/ทำความเข้าใจความหมายในช่วงขณะนั้น หรือในบริบทของสถานที่และกาลเวลานั้น

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องการบริโภควัฒนธรรมฟุตบอล ย่อมไม่สามารถศึกษาได้โดยปราศจากการพิจารณาถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิถีชีวิตของผู้คน และบทบาทของกลุ่มบุคคลที่กำหนดนโยบายต่าง ๆ ในอดีต เพราะเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานที่หล่อเลี้ยงและกำหนดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของวัฒนธรรมฟุตบอลในสังคมไทย ดังนั้น การศึกษาเรื่องราวของฟุตบอลในสังคมสยามจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสภาพสังคมรวมทั้งบริบทในแง่มุมต่าง ๆ ในอดีต เพราะจะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมการบริโภคฟุตบอลในสังคมไทย โดยมีกลุ่มคนและชนชั้นต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนในการกำหนด การรับรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังที่กล่าวแล้วว่าวัฒนธรรมฟุตบอลในที่นี้คือ ระบบสัญญาณที่ได้รับการสร้างขึ้นภายในสังคม หรือกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ก็คือวัฒนธรรมฟุตบอลคือ “สื่อ” และ “การสื่อสาร” ตามทัศนะของสำนักสัญวิทยา ที่พิจารณาว่าทุก “สรรพสิ่ง” สามารถมีสถานะของความเป็น “สื่อ” ได้ หาก “สรรพสิ่ง” เหล่านี้มีความหมายหรือยื่นแทนบางอย่างที่มากกว่าตัวของมันเอง ดังนั้นฟุตบอลจึงเป็นพื้นที่การสื่อสารทางวัฒนธรรมที่สามารถสื่อสารความหมายทางสังคม (social meaning) และเป็นระบบแห่งความหมายที่ถูกสร้าง/เข้ารหัสและถอดรหัสอย่างแยบยล อย่างไรก็ตามในการจัดระบบข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยมิได้พิจารณาแต่เรื่องของฟุตบอลเพียงลำพัง หรือวิเคราะห์แต่เรื่องการสื่อสาร หากแต่เป็นการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงมิติอื่นๆ ของสังคมที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์แบบซึ่งกันและกันระหว่างกีฬาฟุตบอลกับโครงสร้างชนชั้นในสังคมไทย นอกจากนั้น

ด้วยความหมายของวัฒนธรรมและการสื่อสารดังกล่าว ที่ผู้วิจัยจะเน้นก็คือ กระบวนการผลิต ความหมาย ซึ่งจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนที่สำคัญและขาดเสียไม่ได้ก็คือ “ต้นทุนในการผลิต” อีกทั้งยังสนใจในอำนาจในการเป็นเจ้าของทุน (ในความหมายที่กว้างขวาง ตามทัศนะของบูร์ดิเยอ) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มคนและชนชั้นผู้ที่ครอบครองต้นทุนในการผลิตต่างๆ นั้นก็คือ กลุ่มผู้ที่มีอำนาจในการผลิตและกำหนดวัฒนธรรม/การสื่อสาร/ความหมายด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสิ่งที่บ่งชี้สนใจคือมิติการสื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์ของฟุตบอล และการเข้ารหัส ความหมายของฟุตบอลไทยในอดีตที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญความหมายของฟุตบอล กับการเข้ารหัสความหมายที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับอำนาจและชนชั้นของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

สำหรับข้อมูลของการวิเคราะห์มาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยจำแนกการ นำเสนอประวัติศาสตร์วัฒนธรรมฟุตบอลในสังคมไทยเป็น 3 ยุคดังนี้

- 1) ยุคแห่งราชสำนัก (รัชกาลที่ 4 ถึงปลายรัชกาลที่ 5)
- 2) ยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ปลายรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8)
- 3) ยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (รัชกาลที่ 9 ถึงปัจจุบัน)

ทั้งนี้รายละเอียดของการนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ในส่วนประวัติศาสตร์ฟุตบอลใน 3 ยุคดังกล่าวจะแบ่งการนำเสนอใน 2 หัวข้อคือ 1) ชุดของสัญลักษณ์ในฟุตบอล 2) ความหมายของฟุตบอลและในส่วนสุดท้ายจะนำเสนอประเด็นการเข้ารหัสความหมายฟุตบอล

1. ยุคราชสำนัก (รัชกาล ร.4 ถึงปลายรัชกาลที่ 5)

1.1 ชุดของสัญลักษณ์ในฟุตบอลยุคราชสำนัก

ในช่วงยุคราชสำนัก ฟุตบอลยังเป็นการเล่นที่ยังปราศจากกติกาที่ชัดเจนนัก อีกทั้งยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร การเล่นฟุตบอลยังไม่ถูกกำหนดอย่างเข้มงวด และกลไกการบังคับใช้กติกาก็ยังไม่มีสถาบันใดมาทำหน้าที่โดยตรง จนกระทั่งในช่วงปลายยุคสมัยจึงเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยในจำแนกสัญลักษณ์ที่ปรากฏในยุคราชสำนักได้ 9 สัญลักษณ์ คือ กติกา ลูกฟุตบอล กรรมการ ผู้ตัดสิน สนาม ผู้เล่น ผู้ชม และเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 กติกา

ในทุกวันนี้ฟุตบอลก็เหมือนกับกีฬาชนิดอื่นๆ ที่จะต้องมีกฎกติกาต่างๆ เข้ามาควบคุม เพื่อให้เกมการแข่งขันนั้นดำเนินไปอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน อย่างไรก็ตามฟุตบอลยุคเริ่มต้นในสังคมสยามยังไม่มีข้อกำหนดกฎกติกาในการเล่นฟุตบอลอย่างชัดเจนเหมือนทุกวันนี้

ในสังคมไทยช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ต่อเนื่องกับสมัยรัชกาลที่ 5 ฟุตบอลเป็นที่รับรู้ว่าเป็นเกมการละเล่นของชาวต่างชาติ แม้ว่าจะเริ่มมีคนไทยเริ่มรับรู้และเข้าใจในการเล่นอยู่บ้าง แต่ก็จำกัดอยู่ในแวดวงเล็ก ๆ โดยเฉพาะรัชกาลที่ 5 และข้าราชการบริพารที่ใกล้ชิดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองทำให้ฟุตบอลจึงเป็นการละเล่นของพระมหากษัตริย์

ฟุตบอลในสมัยรัชกาลที่ 4 จะเป็นเพียงการละเล่นที่จำกัดอยู่ในแวดวงแคบๆ ในกลุ่มชาวตะวันตก ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าฟุตบอลยังเป็นของใหม่มากสำหรับสังคมสยามขณะนั้น และไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีกติกาในการเล่นอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ากติกาในช่วงแรกนี้อาจยังไม่ได้กำหนดชัดเจนนัก ซึ่งบ่งบอกเป็นนัยว่าฟุตบอลเป็นเพียงการละเล่นอย่างหนึ่งเท่านั้น ยังไม่ได้มีมาตรฐานเป็นกีฬาเหมือนในช่วงต่อมา

ต่อมาในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กระทรวงธรรมการเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการนำพลศึกษาเผยแพร่ผ่านระบบการศึกษา ในโรงเรียน มีหลักฐานว่าโรงเรียนราชวิทยาลัยเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่มีการเรียนพลศึกษา และที่สำคัญคือเป็นโรงเรียนแห่งแรกในประเทศที่มีการฝึกการเล่นกีฬาฟุตบอล (นักเลงฟุตบอลเล่ม 5, 2550: 9)

มีข้อความข่าวจากหนังสือพิมพ์บางกอก ไทม์ส (The Bangkok Times Vol. XX, No. 1462, Wednesday, 12th January 1898, อ้างถึงในสวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 8-9) กล่าวว่า นายดับเบิลยู ซี จอห์นสัน (Mr. W.C. Johnson) ที่ปรึกษากระทรวงธรรมการในเวลานั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญร่วมกับข้าราชการครูในกระทรวงธรรมการ ในฐานะกลุ่มบุคคลที่เข้ามาดำเนินการจัดการแข่งขันซึ่งเรียกว่า “การแข่งขันกรีฑานักเรียน” จัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการเสด็จประพาสยุโรปใน พ.ศ. 2440 (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 40) ซึ่งการแข่งขันกรีฑานักเรียนนี้ กระทรวงธรรมการที่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ อัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินมาในงานแข่งขัน แต่ก็ยังไม่ได้นำฟุตบอลเข้ามาไว้ในการแข่งขันด้วย มีหลักฐานว่าฟุตบอลได้รับการบรรจุเป็นส่วนหนึ่งในแข่งขันกรีฑานักเรียน

เมื่อปี พ.ศ. 2444 ภายหลังจากการแข่งขันนัดสำคัญระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอก (พ.ศ. 2443) ที่สนามหลวงเพียงปีเดียว

จากหลักฐานนี้พอจะเชื่อได้ว่า ฟุตบอลจะต้องมีมาชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงจะริเริ่มจัดการแข่งขันขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในกริธานักเรียนต่อหน้าพระที่นั่งได้ และถ้าหากจะต้องทำการแข่งขันต่อหน้าพระพักตร์ จะต้องมีการเตรียมมาเป็นเวลานาน นักเรียนจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนและฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อให้มีความรู้ในข้อบังคับและกติกาการเล่นและการแข่งขันอย่างดีและถูกต้องมาก่อน จึงจะมีความสามารถเล่นได้ถูกต้องพร้อมเพรียงก่อนที่จะแสดงความสามารถต่อหน้าพระพักตร์

สำหรับการแข่งขันฟุตบอลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกในสยาม เกิดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2443 ณ ท้องสนามหลวง หนังสือพิมพ์บางกอก ไทมส์ ฉบับวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2443 ได้พิมพ์เผยแพร่ข่าวเป็นภาษาอังกฤษความว่า “การแข่งขันฟุตบอล ตามข้อบังคับของแอสโซซิเอชัน¹ จะได้จัดให้มีขึ้นในเวลาบ่ายวันเสาร์ จะเป็นระหว่างชุดบางกอกกับชุดกรมศึกษาธิการ และเล่นกันที่คิงส์คอลเลจ” (สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 41 - 42) แต่เมื่อถึงกำหนดวันแข่งขันจริงก็ได้ย้ายไปเล่นที่ท้องสนามหลวง เพราะอยู่ใจกลางพระนครและสามารถรองรับผู้ชมได้มากกว่า (นักเลงฟุตบอลเล่ม 1, 2550: 10)

ในการแข่งขันฟุตบอลครั้งนี้ กระทรวงธรรมการได้จัดทำกติกาการเล่นฟุตบอลขึ้นด้วยโดยใช้ชื่อว่า “กติกาฟุตบอล 119”² เป็นกติกาที่มีการกำหนดวิธีการเล่นฟุตบอลถึง 16 ข้อ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกติกาฟุตบอลที่เป็นรูปธรรมฉบับแรกที่มีการประกาศให้ถือเป็นหลักปฏิบัติโดยทั่วไป

น่าสังเกตว่าการใช้ชื่อการนับปีแบบไทยมาไว้ในตอนท้ายชื่อกติกานี้แสดงว่ามีการปรับสู่ความเป็นไทยมากขึ้น แต่ก็ยังคงไว้ในกลุ่มชนชั้นสูงที่มีการศึกษา ซึ่งสันนิษฐานว่าการกำหนดข้อบังคับหรือกฎกติกาดังกล่าวน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากกติกาการเล่นฟุตบอลของประเทศอังกฤษ

¹ ที่ระบุข้อบังคับ “แอสโซซิเอชัน” นั้นเนื่องจากคำว่า football มีความหมายเป็นสองนัยคือ ฟุตบอลที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้นคือ Association Football ส่วนฟุตบอลอีกอย่างหนึ่งคือรักบี้ เรียกว่า Rugby Football (สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 42)

² ในสมัยนั้นใช้คำว่า “ฟุตบอลล์” หรือ “ฟุตบอลล์” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาใช้คำว่า “ฟุตบอล” ในภายหลัง

สิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความแพร่หลายของฟุตบอลก็คือ มีการกำหนดกติกาอย่างเป็นทางการเพื่อใช้บังคับ ตัดสิน และควบคุมการเล่นฟุตบอล เนื่องจากในปลายรัชกาลที่ 5 ต่อเนื่องกับรัชกาลที่ 6 มีผู้นิยมเล่นฟุตบอลกันมากขึ้น ทำให้ต้องกำหนดกติกาในการตัดสินอย่างเป็นทางการที่มีความเข้มงวดมากขึ้น ดังนั้นการกำหนดกติกาจะเป็นไปเพื่อสร้างความเป็นระเบียบให้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ความนิยมในการเล่นฟุตบอลทำให้มีการออกข้อบังคับหรือกติกาในการเล่นฟุตบอล เมื่อ พ.ศ. 2443 กติกานี้ได้กำหนดรายละเอียดในการเล่น โดยแยกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ว่าด้วยขนาดสนามสำหรับเล่น ตำแหน่งของผู้เล่น หน้าที่ของผู้เล่น และข้อบังคับวิธีเล่น

ผลจากการที่กระทรวงธรรมการได้ริเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอล ร.ศ. 119 (พ.ศ. 2443) ขึ้น อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ก่อให้เกิดการเล่นฟุตบอลกันอย่างแพร่หลายในระยะต่อมา (สิทธิ รัตนราช, 2540: 11) ต่อมาหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) ที่ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยหัวหน้ากองตรวจ กรมศึกษาธิการ และทำหน้าที่สอนหนังสือในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ (วิโรจน์ วงษ์ทน, 2530: 11) ได้ทำการแปลกติกาการแข่งขันจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เพื่อสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับกติกาเบื้องต้นในการเล่นฟุตบอล แล้วตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวิทยาสาร เล่มที่ 1 ตอนที่ 7 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2444 (จิรัฐ จันทะเสน, 2543: 10) การจัดพิมพ์กติกาในวิทยาสารดังกล่าวเป็นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในสมัยนั้นคือการพิมพ์เพื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในฟุตบอลให้แพร่หลายส่วนหนึ่ง

ในปีเดียวกัน (พ.ศ. 2444) กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ได้ดำเนินการจัดการแข่งขันกรีฑานักเรียนขึ้นตามปกติ ทว่าในการแข่งขันได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแข่งขันฟุตบอลในระดับนักเรียนเป็นครั้งแรกในสยาม ทั้งนี้กระทรวงธรรมการได้ใช้กติกาชุดเดียวกันกับ “กติกาฟุตบอล 119” แต่ได้กำหนดเกณฑ์ของผู้เล่นว่าต้องเป็นนักเรียนชายมีอายุไม่เกิน 20 ปี ใช้กติกาการแข่งขันในรูปแบบแพ้คัดออกหรือแพ้ตกรอบ (knockout) และได้กำหนดความหมายของฟุตบอลว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพลศึกษา ดังนี้

ฟุตบอล (เป็นการเล่นที่เปนพลศึกษาส่วนหนึ่งในการโรงเรียนกรีฑาคราวนี้ จะมีโล่ห์เงิน สำหรับให้เปนเกียรติยศแก่โรงเรียนที่ชนะเปนที่ ๑ ในการเล่นฟุตบอล และจะให้รักษาไว้ปีหนึ่ง จนกว่าจะถึงเวลาแข่งขัน มีผู้ชนะเอาไปอีก

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 24)

สำหรับทีมที่ชนะเลิศจะได้รางวัลเป็นโล่เงินของกรมศึกษาธิการ เป็นเวลา 1 ปี พร้อมทั้งการถูกจารึกชื่อไว้บนโล่ ในการแข่งขันมีทีมส่งเข้าร่วมจำนวน 9 โรงเรียน สำหรับสถานที่ทำการแข่งขันก็คือสนามหลวง โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก โรงเรียนราชบุรณะ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ และสนามหน้ากระทรวงธรรมการ ซึ่งโรงเรียนที่ชนะเลิศการแข่งขันในปีแรกนี้คือโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ (สิทธิ รัตนราช, 2540: 88, ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 44)

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างนักเรียนครั้งแรกนี้ กระทรวงธรรมการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการแข่งขันสำหรับผู้เล่นคือ ใจนักเลง (แฟร์เพล) สามัคคี อัจฉริยะ ขันติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการกำกับความหมายของฟุตบอลสำหรับนักเรียนผู้เล่นฟุตบอลและรวมทั้งครูด้วย ในช่วงปลายยุคราชสำนัก ดั้งเดิมทีของสวัสดี เลขยานนท์ (2520: 52) ที่ว่า “นอกจากมีการแข่งขันกรีฑาระหว่างนักเรียนแล้ว ยังมีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างนักเรียนอีกด้วย เป็นประเพณีเริ่มแรก โดยได้ระบุดุติธรรมขึ้นสำหรับครูและนักเรียน³ ใส่ใจไว้ว่า ‘ในการเล่นของเรา เช่นนี้ เราจะขัดเกลาสันดาน ให้เกิดคุณงามความดี ๔ อย่าง’

- 1) ใจนักเลง (แฟร์เพล) ต่อสู้กันซึ่งหน้า ไม่ลอบ ไม่แฉ่ง ถึงแพ้ก็ไม่อาฆาต ถึงชนะก็ไม่เย้ยเยาะ
- 2) สามัคคี หมายถึงช่วยกันด้วยการรวมกำลังกันทั้งพวก ไม่อวดดี หรือคิดเอาชนะลำพังตน
- 3) อัจฉริยะ การที่ได้หันหน้าเข้าสู่อันตรายอยู่บ้าง ย่อมกำจัดเสียซึ่งความขลาด
- 4) ขันติ ความเพื่องพละแต่ต้นมือ ไม่ควรถือเป็นเหตุให้ท้อใจ ถึงแก่ปราชัยปลายมือ”

จากข้อมูลดังกล่าว เช่น การกำหนดอายุของผู้เล่นที่ต้องไม่เกิน 20 ปี ใช้รูปแบบการแข่งขันแบบแพ้คัดออก และการเป็นส่วนหนึ่งของพลศึกษา เป็นการเข้ารหัสความหมายใหม่ของฟุตบอล สะท้อนให้เห็นว่าฟุตบอลไม่ใช่เพียงแต่เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น หากแต่เริ่มกลายเป็นกีฬาที่มีการแข่งขันภายใต้กฎกติกาที่ชัดเจน เป็นมาตรฐาน โดยมีเป้าหมายการเอาชนะคู่แข่งเพื่อ “รางวัล” ที่เป็นวัตถุสิ่งของ (ถ้วยรางวัล) แก่ผู้ชนะด้วย

³ ผู้วิจัยเข้าใจว่าครูในที่นี้หมายถึงนักเรียนของโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์และหมายรวมถึงครูที่พานักเรียนมาร่วมการแข่งขันด้วย

ทว่าใน พ.ศ. 2445 - 2446 กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการได้ตั้งแผนการจัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียน ด้วยเหตุผลอันใดไม่ปรากฏ หลังจากนั้นจึงได้จัดเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2447 และดำเนินการจัดมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ยกเว้นเฉพาะบางปีที่เกิดเหตุสุดวิสัยไม่สามารถจัดการแข่งขันได้

เห็นได้ว่ากระทรวงธรรมการเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ปลูกฝังกีฬาฟุตบอลในสังคมไทยผ่านระบบการศึกษา โดยกำหนดข้อบังคับ กติกาการแข่งขันอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม และริเริ่มจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน (สิทธิ รัตนราช, 2525) บทบาทดังกล่าวของกระทรวงธรรมการเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารจากกลุ่มชนชั้นสูงที่มีอำนาจในการสั่งการและสร้างความชอบธรรมในกับการละเล่นฟุตบอลสู่หมู่มชนชั้นกลางที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน ในสมัยนั้นโรงเรียนจะเป็นสถานที่ผลิตข้าราชการที่กล่าวได้ว่าเป็นชนชั้นกลางที่เกิดขึ้นมาทดแทนชนชั้นไพร่ที่ล้มเลิกไป โรงเรียนที่นำฟุตบอลมาเป็นกีฬาหรืออยู่ในรูปการพลศึกษา เช่น โรงเรียนราชวิทยาลัย โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ โรงเรียนสวนกุหลาบ (อังกฤษ) โรงเรียนสวนกุหลาบ (ไทย) โรงเรียนราชการ โรงเรียนแผนที่เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้มีที่ตั้งอยู่ในเขตพระนครที่เป็นเมืองหลวงทั้งสิ้น

แม้ว่าในช่วงที่ไม่มีการแข่งขันของกระทรวงธรรมการ ฟุตบอลก็เริ่มได้รับความนิยมไปสู่โรงเรียนระดับการเล่นฟุตบอลกันหลายโรงเรียน อีกทั้งยังมีการนัดหมายเพื่อแข่งขันอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย ดัง บันทึกความทรงจำของพระยาสุนทรพิพิธ เมื่อครั้งที่ท่านอายุราว 12 - 14 ปี (พ.ศ. 2446 - 2448) ขณะที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนวัดนวลนรดิศ ความว่า “ที่โรงเรียนสมัยนั้น... กีฬาฟุตบอลเป็นที่นิยมเล่นกันมาก แม้ช่วงหยุดพักเที่ยงที่มีแดดร้อนจัดก็ยังมีนักเรียนเล่นกันอยู่... นอกจากนี้ยังมีฟุตบอลแข่งขันกันอีกด้วย เมื่อได้มีการเล่นด้วยกันจนชำนาญก็ให้ครูไปทาบตามโรงเรียนอื่น ๆ ใกล้เคียงมาแข่งขันกัน ซึ่งบางครั้งไม่มีกรรมการตัดสินจึงเล่นอย่างไม่มีการตัดสิน ต่อมาการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่างโรงเรียนใกล้เคียงก็ดีขึ้น...” (พระยาสุนทรพิพิธ, 2514, อ้างถึงในถนนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 58)

ในปี พ.ศ. 2448 กรมศึกษา กระทรวงธรรมการ ได้มีการจัดทำโปรแกรมการแข่งขันฟุตบอลเป็นครั้งแรก⁴ ภายในโปรแกรมดังกล่าวได้กำหนดวัน-เวลาของการแข่งขัน โรงเรียนคู่แข่งขัน สนามที่จะทำการแข่ง และรางวัลไว้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ซึ่งโปรแกรมการแข่งขันฟุตบอลมีดังนี้

⁴ ต่อมาในพ.ศ. 2451 เปลี่ยนเป็น “กำหนดการ” กระทั่ง พ.ศ. 2461 ใช้คำ “สูจิบัตร” แทน ซึ่งเป็นคำที่ใช้มาจนถึงทุกวันนี้

โปรแกรมการแข่งขันฟุตบอลแข่งขัน

ด้วยการแข่งขันฟุตบอลแข่งขัน สำหรับจะได้รับรางวัลโล่ห์เงินในคราวกรีฑาปีนี้นั้น
ให้บรรดาโรงเรียนที่มีชื่อต่อไปนี้ไปเล่นแข่งขันตามกำหนดของโปรแกรมนี้

- ก. สถานที่โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก
- ข. เวลา ลงมือเล่นตั้งแต่เวลาบ่าย 4 โมงครึ่งตรง
- ค. กำหนดวันเวลาที่โรงเรียนที่จะได้แข่งขันกัน

(1) วันที่ 10 ธันวาคม ร.ศ. 124

โรงเรียนกล่อมพิทยากรกับโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก

(2) วันที่ 18 ธันวาคม ร.ศ. 124

โรงเรียนมัธยมสวนกุหลาบกับโรงเรียนมัธยมวัดสุทัศน์

(3) วันที่ 12 ธันวาคม ร.ศ. 124

โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งที่ได้ไชยชนะในวันที่ 10 และ 18 เดือนนี้ แข่งขันกัน
ต่อไป

(4) วันที่ 28 ธันวาคม ร.ศ. 124

โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งที่ได้ไชยชนะในวันที่ 24 เดือนนี้ กับโรงเรียนมัธยม
ราชบูรณะ

เมื่อโรงเรียนใดได้ไชยชนะเป็นที่สุด ก็จะได้รับรางวัลโล่ห์เงินเป็นเกียรติยศไว้
สำหรับโรงเรียนนั้น

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 66-67)

กล่าวโดยสรุป ในยุคแรกมีฟุตบอลในสยามประเทศ ฟุตบอลเป็นเพียงการละเล่น
ที่จำกัดอยู่ในชาวต่างชาติและชนชั้นสูงไทย (เป็นการเล่นระหว่างพระมหากษัตริย์กับข้าราชการ
บริพาร) กระทั่งต่อมาในช่วงปลายของรัชกาลที่ 5 ฟุตบอลได้เริ่มแพร่หลายสู่โรงเรียน แต่ก็มักเป็น
การเล่นกันอย่างไม่มีการจัดการ ในที่สุดกระทรวงธรรมการได้สร้าง "กติกาฟุตบอล 119" เพื่อให้การเล่น
ฟุตบอลของนักเรียนอยู่ภายใต้กติกาเดียวกัน

เห็นได้ว่าในช่วงปลายยุคสมัยราชสำนักนี้ ฟุตบอลที่เป็นการละเล่นได้เริ่มเข้าสู่
กระบวนการยกระดับให้เป็น "กีฬา" มากขึ้น กล่าวคือ มีการสร้างกฎกติกาขึ้นมาควบคุมการเล่น
ฟุตบอลให้เป็นระบบ ระเบียบ ถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยมี
สถาบันการศึกษาคือ กระทรวงธรรมการเข้ามาทำหน้าที่จัดการควบคุมโดยตรง นอกจากนั้นยังม
ีการเผยกติกาฟุตบอลแพร่สู่นักเรียน ครู และผู้ที่สนใจ มีการออกโปรแกรมการแข่งขันที่ชัดเจน และ

ดำเนินการแข่งขันอย่างสม่ำเสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการสร้างความรู้ให้กับผู้เล่นฟุตบอล หรือเป็นการดึงให้ผู้คน (โดยเฉพาะนักเรียน) เกิดการรับรู้ สนใจ ฝึกซ้อม และแข่งขัน กระทั่งกลายมาเป็นผู้เล่น อีกทั้งยังส่งผลต่อการผลิตซ้ำฟุตบอลที่เป็นวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ให้เริ่มลงหลักปักฐานอย่างแน่นหนาในยุคต่อมา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กติกาในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะกติกายุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญาะ ,	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กติกา	ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเล่นฟุตบอลให้เป็นระเบียบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กฎระเบียบที่แสดงการยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก (อังกฤษ) 2. เครื่องหมายแสดงการเปลี่ยนแปลงจากการละเล่นสู่การกีฬา 3. กฎระเบียบที่ผู้เล่นต้องปฏิบัติตาม 4. ข้อกำหนดเพื่อการขัดเกลานิสัย 5. กฎระเบียบเพื่อการกำกับควบคุม 6. การปรับประสานสู่ความเป็นไทย 7. กฎระเบียบของการทำให้เป็นมาตรฐาน 8. กฎระเบียบที่ชั้นสูง (ชาย) เป็นผู้มีอำนาจในการกำหนด

1.1.2 ลูกฟุตบอล

เมื่อเอ่ยถึงลูกฟุตบอล คนทั่วไปล้วนเข้าใจตรงกันว่าหมายถึง ลูกกลมๆ ที่ข้างในอัดลมเข้าไป เพื่อใช้ในการเล่น ลูกฟุตบอลจัดว่าเป็นอุปกรณ์สำคัญมากที่สุดในการเล่นฟุตบอล ถ้าไม่มีลูกฟุตบอล เกมฟุตบอลจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย

ในอดีตมีบันทึกถึงกฎว่าด้วยลูกฟุตบอลเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1872 โดยสมาคมฟุตบอลอังกฤษประกาศบังคับว่า ลูกฟุตบอลต้องมีทรงกลม และมีเส้นรอบวง 27-28 นิ้ว ที่เป็นขนาดที่ใช้อย่างเป็นทางการมาตั้งทุกวันนี้ ซึ่งการกำหนดรูปทรง ขนาด และเส้นรอบวงดังกล่าวเป็นการกำหนดความหมายของลูกฟุตบอลว่าต้องมีมาตรฐานตามต้นตำรับฟุตบอลอังกฤษ

และในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเล่นฟุตบอลจากอังกฤษเป็นอย่างมาก ลูกฟุตบอลจึงนิยมนำเข้ามาจากอังกฤษในยุคแรก ๆ ทั้งนี้ในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 มีบันทึกว่าสามัญชนคนธรรมดาได้นำลูกยาง ลูกเทนนิส และผลส้มโอ (คลิ่งพอนวม) มาใช้เตะแทนลูกฟุตบอล (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 10)

พระยาสุนทรพิพิธ ได้บรรยายสภาพการเล่นฟุตบอลของนักเรียนในห้วงเวลานั้นไว้ค่อนข้างสนใจว่า (พ.ศ. 2446-2448)

ที่โรงเรียนสมัยนั้น (วัดนวลนรดิศ) มีสนามพอจะเป็นสนามฟุตบอลได้... ก็กีฬาฟุตบอลเป็นที่นิยมเล่นกันมาก แม้ช่วงหยุดพักเที่ยงที่มีแดดร้อนจัดก็ยังมีนักเรียนเล่นกันอยู่ เกมอื่น ๆ ที่นักเรียนเล่นกันก็มีปิงปองและตะกร้อ การเล่นฟุตบอลสมัยนั้นใช้ลูกบอลขนาดเล็ก ๆ บ้าง ใช้ส้มโอขนาดย่อมมาคลึงให้นวมเป็นลูกบอลใช้เตะกัน เมื่อครูแฉ่งเห็นก็ซื้อลูกฟุตบอลให้ 1 ลูกเป็นที่สนุกและพึงพอใจมาก

(พระยาสุนทรพิพิธ, 2514, อ้างถึงในถนนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 58)

จากคำบรรยายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ฟุตบอลได้กลายมาเป็นการละเล่นชนิดใหม่ของนักเรียนที่นอกเหนือไปจากการละเล่นเดิมอย่าง ปิงปอง และตะกร้อ อย่างไรก็ตามลูกฟุตบอลที่เป็นอุปกรณ์หลักในการเล่นฟุตบอลในขณะนั้นอาจเป็นสิ่งที่หายาก ประกอบกับมีราคาสูง จึงมีการปรับประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อทดแทน เช่น การเล่นฟุตบอลสมัยนั้นใช้ลูกบอลขนาดเล็ก ๆ บ้าง ใช้ส้มโอขนาดย่อมมาคลึงให้นวมเป็นลูกบอลใช้เตะกัน หรืออาจเป็นเพราะว่าเป็นของเล่นชั้นสูงจึงไม่กล้าเอามาใช้ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหรือด้วยเหตุผลของความไม่สะดวกในการนำเข้ามาจากอังกฤษสู่ไทย จึงทำให้ลูกฟุตบอลตามมาตรฐานของอังกฤษจึงมีอย่างจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มคนจำนวนไม่มากนักที่มีฐานะดีที่พร้อมจะครอบครองเป็นเจ้าของได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ลูกฟุตบอลในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 2: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาลูกฟุตบอลยุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ลูกฟุตบอล	วัตถุรูปทรงกลมที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการเล่นฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัตถุประกอบการละเล่นชนิดใหม่ 2. วัตถุที่เป็นของต่างชาติ 3. วัตถุที่ความทันสมัย 4. วัตถุแสดงความเป็นมาตรฐาน 5. เครื่องบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของผู้เป็นเจ้าของ 6. การปรับเปลี่ยนให้เป็นอย่างไทย 7. วัตถุในการเล่นเพื่อความสนุกสนานของเด็กนักเรียน

1.1.3 กรรมการผู้ตัดสิน

ในสังคมไทยช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ต่อเนื่องกับสมัยรัชกาลที่ 5 ฟุตบอลถือว่าเป็นเกมการละเล่นของชาวต่างชาติ แม้ว่าจะเริ่มมีคนไทยเริ่มรับรู้และเข้าใจในการเล่นอยู่บ้างแต่ก็สันนิษฐานว่าคงมีจำนวนน้อยเต็มที ด้วยเหตุนี้เองผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการเล่น และความเข้าใจในกฎกติกาของการเล่นฟุตบอลส่วนใหญ่จึงเป็นชาวต่างชาติที่มาพำนักในพระนคร และเมื่อฟุตบอลได้ถูกจัดให้มีการแข่งขันอย่างจริงจังเป็นทางการครั้งแรก จึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยชาวต่างชาติที่รู้จักและคุ้นเคยกับการละเล่นชนิดนี้มาทำหน้าที่เป็นกรรมการผู้ตัดสิน เพื่อให้เกมฟุตบอลสามารถดำเนินไปได้อย่างถูกต้องตามกฎกติกา

จากการที่ฟุตบอลจะต้องมีกฎกติกาต่างๆ เข้ามาควบคุม บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกมการแข่งขันนั้นดำเนินไปอย่างถูกต้อง ยุติธรรม ก็คือกรรมการผู้ตัดสิน ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในสนามเพื่อทำการตัดสิน รวมถึงการลงโทษผู้เล่นที่ละเมิดกฎกติกาการแข่งขัน

ด้วยเอกสารที่เก่าที่สุดเกี่ยวกับกติกากการแข่งขันฟุตบอลในสังคมไทยฉบับ “กติกาฟุตบอล 119” ที่เผยแพร่ครั้งแรกในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทีมศิษย์ากรกับทีมบางกอกที่ห้องสนามหลวงเมื่อ พ.ศ. 2443 มีการระบุหน้าที่อย่างชัดเจนของกรรมการผู้ตัดสิน (ในสมัยนั้นเรียกว่า “ผู้กำกับเส้น” และ “ประธาน”) ไว้ในข้อ 11 และข้อ 12 ดังนี้ ข้อ 11 ระบุว่า “จะต้องตั้งผู้กำกับเส้น

ข้างสองนายอยู่นายละข้าง สำหรับเป็นผู้บอกเวลาลูกออกนอกเส้น และต้องตั้งผู้เป็นประธานคนหนึ่ง สำหรับชี้ขาดทั่วไป” ส่วนข้อ 12 กำหนดไว้ว่า “คำพูดของประธานจะเถียงไม่ได้ ผู้ประธานว่าอย่างไรต้องเป็นอย่างนั้น คำของผู้ประธานเป็นคำขาด” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520)

ในสมัยที่ฟุตบอลเริ่มเข้ามาช่วงแรก ๆ ไม่มีหลักฐานว่ามีกรรมการผู้ตัดสินแต่อย่างใด การไม่มีกรรมการเป็นการสะท้อนความหมายว่าฟุตบอลยังเป็นการละเล่นอยู่ (ยังไม่เป็นกีฬาเต็มตัว) และเมื่อเวลาผ่านไปผู้คนเริ่มรู้จักกับฟุตบอลมากขึ้น ชนชั้นสูงก็ได้นำเอากติกาเข้ามาสร้างความแตกต่างกับกลุ่มชนชั้นอื่น ๆ แต่ในท้ายสุดเมื่อกลุ่มชนชั้นอื่น โดยเฉพาะชนชั้นกลางเริ่มเรียนรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ ชนชั้นสูงก็สร้างความแตกต่าง (distinction) โดยการละทิ้งไปของเดิมไปหาของใหม่ อื่น ๆ เป็นวัฏจักร

ในช่วงเวลานั้นคนไทยยังไม่มีความชำนาญในกติกาการแข่งขันเท่าที่ควร เพื่อให้การแข่งขันดำเนินไปอย่างเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎกติกาฟุตบอล จึงมีการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่กรรมการผู้ตัดสิน ซึ่งก็คือ Est. J. Lawson⁵ ชาวอังกฤษ หลังจากนั้นในการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนของกระทรวงธรรมการในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยรัชกาลที่ 6 มีการมอบหมายให้ชาวต่างชาติเป็นกรรมการผู้ตัดสินกันอีกหลายครั้ง อาทิ มร. เอช. อี. สไปวี, มร. เอ. ซี. เอส. ซูเอล มร. เอ็น สัตตัน แต่มีชาวอังกฤษท่านหนึ่งที่ทำหน้าที่ผู้ตัดสินบ่อยครั้งที่สุดนั้นก็คือ มร. เออร์เนสต์ สเปนซ์ สมิธ (Mr. Ernest Spence Smith) อดีตนักฟุตบอลอาชีพในประเทศอังกฤษ ผลจากการให้ชาวต่างชาติทำหน้าที่กรรมการผู้ตัดสินทำให้คนไทยโดยเฉพาะครู อาจารย์ นักเรียน และผู้สนใจได้เรียนรู้กติกาและวิธีการเล่นฟุตบอลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาก

เมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้เป็นแบบตะวันตก เพื่อความเท่าเทียมกับอารยะประเทศ รัฐบาลสยามจึงได้ดำเนินการว่าจ้างชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวอังกฤษที่จบจากวิทยาลัยเบอโร โรด ที่มีชื่อเสียง อาทิ มร. ดับลิว ยี ยอนสัน, มร. เทรย์, มร. ฟิลิปส์, มร. ฮอลโลเวย์, มร. เจ. เอช. เซดจวิก, มร. เอ็น. แอล. เซลลีย์ และ มร. เอ. ซี. เซอร์วิลล์ ให้เข้ามาเป็นครูประจำโรงเรียนหลายแห่งทั่วพระนคร อันเป็นเหตุให้ มร. สมิธ ตัดสินใจเดินทางเข้ามารับราชการครูของกรมศึกษาธิการในเมืองสยามเมื่อ พ.ศ. 2439⁶

⁵ มหาอำมาตย์โท อีริก เซนต์ เจ. ลอว์สัน อดีตรับราชการเป็นนายตำรวจของอินเดีย ก่อนเข้ามารับราชการในเมืองสยาม จนได้ตำแหน่งอธิบดีกรมพลตระเวน ผู้เป็นต้นสกุล “ลอว์สัน”

⁶ ต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูใหญ่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (พ.ศ. 2440 - 2446) และตำแหน่งสุดท้ายคือ ผู้ช่วยอธิบดีกรมศึกษาธิการ (ประมาณ พ.ศ. 2460 - 2463) ต่อมาได้รับพระราชทานนามสกุลจากรัชกาลที่ 6 ว่า “สุมิตร”

มร. เออร์เนสต์ สเปนซ์ สมิธ (Mr. Ernest Spence Smith) เป็นชาวอังกฤษ สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเบอโร โรด (Borough Road College) ประเทศอังกฤษ ในขณะที่กำลังศึกษา มร. สมิธ นอกจากจะมีผลการเรียนที่ดีแล้วยังเป็นนักกีฬาของวิทยาลัย ดังปรากฏในบทความของหลวงสวัสดิสารศาสตรบุทธิว่า

นอกจากจะดีในการเรียนแล้ว ครูสมิธยังเก่งในทางกีฬาอีกด้วย...ครูสมิธเป็นนักกีฬาตัวเยี่ยมของวิทยาลัย กีฬาที่ชอบที่สุดคือ กีฬาฟุตบอล โดยเฉพาะตำแหน่งกองหน้า เล่นได้ดีจนกระทั่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้เล่นในชุดแอสตัน วิลล่า 11 (Aston Villa XI) ของลอนดอน

(ประวัติครูของครูสภา, 16 มกราคม 2501)

ในช่วงที่ มร. สมิธ เป็นครูอยู่นั้น ท่านก็มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมกีฬานักเรียนของกรมศึกษาธิการ รวมถึงกีฬาฟุตบอลด้วย

งานพิเศษที่นอกเหนือจากการสอนหนังสือก็คือ การพลศึกษา ซึ่งท่านสนใจมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ครูสมิธได้สนับสนุนและส่งเสริมการเล่นฟุตบอลในโรงเรียน และเป็นผู้ฝึก ลงช่วยซ้อมให้นักเรียนด้วยตนเองด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา และได้รับเกียรติเป็นกรรมการตัดสินฟุตบอลระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ บ่อยครั้ง

(นักเลงฟุตบอล ฉบับที่ 3, 2550: 9)

การทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินฟุตบอลของมร. สมิธ ในห้วงเวลาดังกล่าว เป็นการกระทำที่ได้รับผลตอบแทนในรูปของการเป็นสิ่งที่มีความเกียรติ ไม่ใช่การทำให้เป็น “อาชีพ” เพื่อสร้างรายได้เหมือนดังการเป็นผู้ตัดสินในปัจจุบัน และภายหลังที่ มร. สมิธ ได้เลิกเล่นฟุตบอลเมื่อมีอายุมากขึ้นแล้ว แต่ด้วยความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในกติกาฟุตบอล จึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินฟุตบอลมากมายหลายรายการ โดยเฉพาะนัดสำคัญ ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 6 อาทิเช่น รายการฟุตบอลถ้วยทองของหลวง ฟุตบอลหน้าพระที่นั่ง ฯลฯ

เห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว ฟุตบอลยังถือเป็นการละเล่นชนิดใหม่ ที่เป็นกีฬาของฝรั่งชาวตะวันตกมาก่อนที่จะถูกนำเข้ามาสู่การรับรู้ของชาวสยามประเทศ สังคมเราในขณะนั้นยังขาดแคลนผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในกติกาและการเล่นฟุตบอล จึงต้องใช้ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวอังกฤษมาที่เป็นเสมือน “ต้นตำรับ” ของฟุตบอลมาช่วยทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินให้ เนื่องจากเชื่อมั่นและยอมรับในทักษะ ความรู้ที่พวกเขาเหล่านี้มี นี่จึงเป็นสาเหตุ

สำคัญประการหนึ่งที่กระทรวงธรรมการริเริ่มให้เกิดการแข่งขันฟุตบอลครุใน พ.ศ. 2452 เพื่อที่จะสร้างคนมาเป็นผู้ตัดสิน และสอนฟุตบอลให้กับนักเรียน ดังที่จะกล่าวต่อไปในยุคที่สอง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กรรมการผู้ตัดสินในยุคแรกสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 3: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะกรรมการผู้ตัดสินยุคแรกสำนัก

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กรรมการผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการแข่งขันให้ เป็นไปตามกติกาตามที่ได้รับการ ตกลงเห็นพ้องกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนต่างชาติ/ฝรั่ง 2. เป็นเรื่องของผู้ชาย (ต่างชาติ) 3. การยอมรับและเรียนรู้จากชาติ ตะวันตก/ การยึดถืออังกฤษเป็น ศูนย์กลาง 4. ผู้มีอำนาจ /ฐานะที่สูงกว่า 5. บุคคลที่ควบคุมความเป็นมาตรฐาน 6. บุคคลที่รักษาความยุติธรรมในการ แข่งขัน 7. บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และ ความเชี่ยวชาญในกติกา 8. บุคคลที่มีเกียรติยศ 9. เครื่องหมายในการแบ่งแยก “การละเล่น” กับ “การแข่งขัน”

1.1.4 สนาม

โดยทั่วไปสนามจะหมายถึง ลาน, ที่โล่ง, ที่สำหรับเล่นหรือแข่งขันกีฬาต่าง ๆ
ดังนั้นสนามฟุตบอลจึงเป็นสถานที่หรือพื้นที่ที่กำหนดมาเพื่อให้เป็นสถานที่เล่นหรือแข่งขันระหว่าง
ผู้เล่นฟุตบอล

จากพัฒนาการฟุตบอลในสังคมไทย สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการเล่นฟุตบอลสมัยเริ่มต้นนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจมีการเล่นกันเองเฉพาะในสถานที่ชุมนุมกันของชาวต่างชาติที่พำนักอาศัยอยู่ในพระนครขณะนั้น ซึ่งก็ไม่สามารถหาหลักฐานที่แน่นอนมายืนยันได้

แต่เท่าที่มีหลักฐานมีบันทึกไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงสนพระทัยในกีฬามาก ทรงเล่นฟุตบอลกับบรรดาขุนนาง และข้าราชการในพระราชสำนัก (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 39) แสดงให้เห็นว่าพื้นที่หรือสนามสำหรับเล่นฟุตบอลจะอยู่ในราชสำนักหรือพระราชวัง ซึ่งเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน และที่มากไปกว่านั้นก็คือการแสดงให้เห็นว่าฟุตบอลเริ่มเข้าสู่ชนชั้นสูงของไทยก่อนเป็นลำดับแรก

และในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2443 ได้มีการแข่งขันนัดประวัติศาสตร์ที่กล่าวได้ว่าเป็นการแข่งขันฟุตบอลอย่างเป็นทางการครั้งแรกในสยาม นั่นคือ การแข่งขันระหว่างทีมศิษษการกับทีมบางกอก ที่จัดขึ้นสนามหลวง ซึ่งใช้เป็นพื้นที่จัดงานพระราชพิธีเป็นส่วนใหญ่ "...ในการแข่งขันฟุตบอลสนามหลวง 119 แต่เดิมกำหนดไว้จะแข่งขันกันที่สนามโรงเรียนราชวิทยาลัย (King's College)...การแข่งขันฟุตบอลครั้งนี้เป็นครั้งแรกในเมืองไทย...เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเปลี่ยนสนามแข่งขันมาเป็นสนามหลวง..." (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 44)

การแข่งขันครั้งนี้มีการใช้กติกาที่เรียกว่า "กติกาฟุตบอล 119" ได้มีการกำหนดให้สนามเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และระบุนขนาดของสนามในการแข่งขันอย่างชัดเจน คือ "โดยยาว แต่ ๕๐ ถึง ๖๐ วา แล้วแต่เป็นขนาดเด็กหรือผู้ใหญ่ โดยกว้าง ๓๐ วา โดยกว้างของโกล์ ๓ วา ๒ ศอก ถ้าเป็นเด็กลดตามส่วนโดยสูงของโกล์ ๑ วา ๑ ศอก ถ้าเป็นเด็กลดตามส่วน" (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 24)

การจัดการแข่งขันในพื้นที่สนามหลวง สะท้อนให้เห็นว่าฟุตบอลเริ่มกลายเป็นที่นิยมมากขึ้น อย่างไรก็ตามด้วยความที่สนามหลวงเป็นสถานที่ที่ใช้ในงานพระราชพิธีเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเล่นและชมฟุตบอลในครั้งนี้จึงจำกัดขอบเขตแต่เพียงชนชั้นบางชนชั้นเท่านั้น

การกำหนดขนาดของสนามฟุตบอลที่ใช้ในการ "แข่งขัน" ดังกล่าวนี้เริ่มแสดงให้เห็นถึงความมีมาตรฐานในการแข่งขันฟุตบอลที่มากขึ้น ที่แตกต่างไปจากสนามฟุตบอลที่ใช้เพื่อ "เล่น" ที่ยังคงเป็นลานโล่งกว้างที่ไม่ได้มีการกำหนดขนาดตามมาตรฐาน ต่อมาปรากฏว่ามีการแข่งขันฟุตบอลกันในสนามหลายแห่ง โดยเฉพาะตามโรงเรียนสามัญ เช่น ในการแข่งขันฟุตบอลนักเรียน พ.ศ. 2444 ทำการแข่งขันที่สนามโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก โรงเรียนราชบูรณะ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ สนามหน้ากระทรวงธรรมการ และที่สนามหลวง (สิทธิ รัตนราช, 2540: 88)

หลังจากนั้นฟุตบอลเริ่มได้รับความนิยมในหมู่โรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีที่ว่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากบันทึกความทรงจำของพระยาสุนทรพิพิธ ที่ว่า “...กีฬาฟุตบอลเป็นที่นิยมเล่นกันมาก แม้ช่วงหยุดพักเที่ยงที่มีแดดร้อนจัดก็ยังมีนักเรียนเล่นกันอยู่... ฟุตบอลเริ่มเล่นในโรงเรียนสามัญกันแล้ว แต่ที่ไม่เล่นกันเพราะไม่มีสนาม...” (พระยาสุนทรพิพิธ, 2514, อ้างถึงใน ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 58)

จากบันทึกความทรงจำดังกล่าว ยังสะท้อนให้เห็นว่า ฟุตบอลได้กลายเป็นการละเล่นชนิดใหม่ที่กำลังแพร่หลายในหมู่นักเรียน อีกทั้งกิจกรรมการเล่นฟุตบอลมักเป็นช่วงที่ “ว่าง” จากการรำเรียนหนังสือ นอกจากนี้ในการแข่งขันฟุตบอลในยุคนี้ก็มักเป็นช่วงหลังเลิกเรียนหรือเลิกทำงาน ดังเช่น โปรแกรมการแข่งขันฟุตบอลนักเรียน พ.ศ. 2448 ได้กำหนดเวลาเล่นไว้ว่า “เวลาลงมือเล่นตั้งแต่เวลาบ่าย 4 โมงครึ่งตรง”

เห็นได้ว่า พัฒนาการของสนามในการเล่นฟุตบอลในยุคนี้จะเริ่มต้นจากกันการจำกัดขอบเขตเฉพาะในรั้วในวัง ต่อมาเริ่มแพร่กระจายสู่โรงเรียน อย่างไรก็ตามก็ยังคงอยู่ในอาณาบริเวณพระนครที่เป็นเมืองหลวงเท่านั้น นอกจากนี้สนามยังสะท้อนให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ของ “เวลาว่าง” จากภาระหน้าที่ต่าง ๆ เช่น สำหรับนักเรียนก็เป็นช่วงที่ว่างเว้นจากการศึกษาเล่าเรียน หรือจากผู้ใหญ่อย่างครู อาจารย์ที่คอยฝึกฝนแนะนำการเล่นฟุตบอลให้กับเด็กนักเรียนก็จะเป็นช่วงที่ว่างจากหน้าที่การงานเช่นกัน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สนามในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 4: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะสนามฟุตบอลยุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
สนามฟุตบอล	สถานที่สำหรับเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> พื้นที่แสดงการยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก พื้นที่แห่งการละเล่นของชนชั้นสูง พื้นที่จำแนกความแตกต่างทางชนชั้น พื้นที่แสดงความเป็นมาตรฐาน/ไม่เป็นมาตรฐาน

ตารางที่ 4: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะสนามฟุตบอลยุคราชสำนัก (ต่อ)

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		5. พื้นที่ที่เป็นเงื่อนไขให้การเล่นฟุตบอลเกิดขึ้นได้ 5. พื้นที่เล่นของนักเรียน 6. พื้นที่ของเวลาว่าง 7. พื้นที่เฉพาะที่ใช้ในกิจกรรมเฉพาะ พื้นที่พิเศษที่กำหนดการกระทำของบุคคล

1.1.5 ผู้เล่น

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การเล่นฟุตบอลสมัยเริ่มต้นของสยามในช่วงยุคราชสำนักนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจมีการเล่นกันเองเฉพาะในกลุ่มของชาวต่างชาติที่พำนักในสยาม ก็ไม่สามารถหาหลักฐานที่แน่นอนมายืนยันได้ หลังจากนั้นก็มีการจัดขึ้นในราชสำนักหรือเล่นกันในวัง ซึ่งเป็นการเล่นฟุตบอลกันเองภายในกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมสมัยนั้น กล่าวคือเป็นการเล่นระหว่างพระมหากษัตริย์กับข้าราชการบริวาร นั้นสะท้อนให้เห็นว่า จุดเริ่มต้นของฟุตบอลในสังคมไทยอย่างแท้จริงเกิดจากชนชั้นสูง ดังที่ปรากฏในบันทึกไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงสนพระทัยในกีฬามาก ทรงเล่นฟุตบอลกับบรรดาขุนนาง และข้าราชการในพระราชสำนัก (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 39)

ข้อน่าสังเกตคือ จากจุดเริ่มต้นของฟุตบอลในสังคมไทยที่เป็นการยอมรับการบริโภควัฒนธรรมจากตะวันตกที่เริ่มเล่นและชมกันอยู่ในแวดวงเฉพาะกลุ่มคนชนชั้นสูง (elite) นั้นสะท้อนให้เห็นว่า กีฬาฟุตบอลมีมิติเรื่องชนชั้นมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยกลุ่มบุคคลที่เลือกสรรฟุตบอลและเผยแพร่กีฬาชนิดนี้ก็คือกษัตริย์ เจ้านายเชื้อพระวงศ์ที่ล้วนแต่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีทุนสัญลักษณ์หรือสถานภาพความเป็นชนชั้นสูงที่มีทุนความรู้ทางวัฒนธรรมตะวันตกทำให้มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานของวัฒนธรรม นอกจากนี้การนำวัฒนธรรมกีฬาฟุตบอลเข้ามาเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะสื่อสารให้ชาวตะวันตกยอมรับในความเจริญ ความทันสมัย และความศิวิไลซ์ที่กำลังเกิดขึ้นในแผ่นดินสยาม

การเล่นฟุตบอลอย่างเป็นทางการครั้งแรกประวัติศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2443 ระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอกนั้น มีการบันทึกรายชื่อผู้เล่นไว้ (เท่าที่ปรากฏ) ดังนี้ รายชื่อผู้เล่นทีม

ศึกษาศึกษา มร. เฮอร์เนสต์ สเปนซ์ สมิธ (ชาวอังกฤษ) มร. ดับลิว ยี ยอนสัน (ชาวอังกฤษ) มร. วิลเลียม อัลเฟรด เรวูด (ชาวอังกฤษ) มร. เอล เอช ฟิลลิปส์ มร. เอช อี สไปกี๋ นายจาร์ส เทพหัสดิน ณ อยุธยา (พลตรีเจ้าคุณพระยาอานูภาพไตรภพ) นายสุคดี สันธิโยธิน (คุณพระภักดีบรมนาถ) หม่อมหลวงคอย กุณธร และนายบุญตั้ง ส่วนรายชื่อผู้เล่นที่มาจากต่างประเทศประกอบด้วย มร. อาร์ ดี เคริก พันตำรวจเอก ซี บี ฟอลเลต และชาวต่างชาติอีก 9 คน (จิรัฐ จันทะเสน, 2543: 6 – 7) การแข่งขันดังกล่าวปรากฏว่าทีมศึกษาศึกษามีผู้เล่นเป็นคนไทยร่วมอยู่ด้วยเพียง 4 คนเท่านั้นที่เหลืออีก 7 คนเป็นชาวต่างชาติ (ยุโรป) ทั้งนี้ สำหรับนักฟุตบอลของทีมบางกอกเป็นคนอังกฤษที่พำนักอยู่ในพระนครขณะนั้น (นักเลงฟุตบอล ฉบับที่ 3, 2550: 9)

เห็นได้ว่าฟุตบอลในสมัยแรก ๆ นี้ยังไม่ได้รับความนิยมในเมืองไทยมากนัก คนไทยที่มีความสามารถในการเล่นฟุตบอล (ทุนวัฒนธรรม) ในขณะนั้นจึงมีจำนวนน้อย จึงต้องอาศัยผู้เล่นชาวต่างชาติอีก 7 คนที่ทำงานในกระทรวงศึกษาศึกษาธิการเพื่อให้ครบจำนวนผู้เล่นทีมละ 11 คนเพื่อทำการแข่งแข่งกับผู้เล่นต่างชาติอีกทีมหนึ่ง

นอกจากการที่ชาวต่างชาติจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาฟุตบอลไทยด้วยการเป็นผู้เล่น ผู้ตัดสินแล้ว ต่อมายังเข้าไปเป็นผู้ฝึกสอนทักษะความรู้ด้านฟุตบอลให้แก่เด็กนักเรียน ดังปรากฏในรายงานการเล่นฟุตบอลนักเรียนจากวิทยากร พ.ศ. 2444 (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 55, 58) ความว่า “เรามีความยินดีที่ได้เห็นนักเรียนราชวิทยาลัยแสดงความชำนาญในสนาม แลไม่ยอมเสียโอกาสให้โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ซึ่งเป็นสำหรับแข่ง โดยง่าย นักเรียนราชวิทยาลัย เราเข้าใจแน่ว่าคงได้รับคำสั่งสอน ซึ่งนักเรียนทุกคนควรได้รับ จากครูอังกฤษที่มีความรู้ในการเล่นดี”

จากรายงานชิ้นนี้ยังบ่งบอกอีกด้วยว่าโรงเรียนบางโรงเรียนเริ่มมีความสามารถหรือความชำนาญในการเล่นฟุตบอล แต่ทว่ายังมีอีกหลายโรงเรียนที่ยังต้องฝึกฝนเรียนรู้กับเกมการเล่นชนิดใหม่นี้ อาทิเช่น “โรงเรียนแผนกที่ชนะ 1 โกล์ โรงเรียนวัดมหารณไม่ได้โกล์เลย ความชำนาญแลกำลังของวัดมหารณน้อยกว่าสำหรับโรงเรียนแผนที่มากนัก”

การแข่งขันฟุตบอลนักเรียนที่กระทรวงธรรมการจัดในปีแรกนี้ มีรายงานการแข่งขันที่ตีพิมพ์ในวิทยากร พ.ศ. 2444 บันทึกถึงความไม่เหมาะสมในการเล่นฟุตบอลในนัดหนึ่งว่า “กว่าจะแพ้ชนะกัน แผนที่กับกล่อมพิทยาได้เล่นต่อสู้กันถึงสองครั้ง คราวแรกไม่แพ้ไม่ชนะกัน (เรามีความเสียใจที่ทั้งสองฝ่ายหาได้เล่นเปนยุติธรรมแท้ไม่ แต่คราวหน้า เราหวังว่าการรักษาความเที่ยงตรงคงจะดีขึ้นมาก เพราะความยุติธรรมเป็นเกียรติยศของโรงเรียน)” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 54)

หลังจากที่กระทรวงธรรมการได้ริเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับโรงเรียนมาชั่วระยะหนึ่ง เห็นได้ว่าฟุตบอลได้รับการตอบรับอย่างดีจากโรงเรียนหลาย ๆ แห่ง ดังปรากฏว่าจำนวน

โรงเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จากจำนวนโรงเรียนในการแข่งขันครั้งแรกใน พ.ศ. 2444 มี 9 โรงเรียน (ในปี พ.ศ. 2445 - 2446 ไม่มีการแข่งขัน) พ.ศ. 2447 มี 5 โรงเรียน และใน พ.ศ. 2453 มีถึง 18 โรงเรียน นอกจากนั้น ในช่วง 2446 - 2448 ฟุตบอลเริ่มไหลไปสู่เด็กนักเรียนมากขึ้น เช่น ในบันทึกพระยาสุนทรพิพิธที่เล่าว่าเริ่มมีผู้เล่นนักเรียนที่มีอายุน้อย ๆ 12 - 14 ปี ให้ความสนใจเล่นฟุตบอลมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2450 มีการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนเช่นปีที่แล้วมา แต่ที่แปลกก็คือว่า คำว่าฟุตบอลได้เขียนเป็น “ฟุตบอล” ดังปรากฏในข่าวของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ความว่า “ในการเล่นฟุตบอล ซึ่งเป็นการฝึกหัดกำลังความกล้าหาญและให้รู้จักรักษาความสามัคคี มียุติธรรมในการเล่นโดยพร้อมเพรียงกัน ที่กรมศึกษาธิการได้จัดให้โรงเรียนต่าง ๆ เข้าเล่นแข่งขัน ประกวดชิงโล่ห์เงิน ประจำศก 126 นี้ กรมศึกษาธิการได้ประกาศให้โรงเรียนทั้งหลายทราบทั่วกัน แล้ว...”

นอกจากนั้นในปีเดียวกันนี้ปรากฏว่าการเล่นฟุตบอลได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ดังรายงานการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนที่สรุปไว้ว่า “การแข่งขันฟุตบอลในปีนี้จัดว่าเป็นการสำเร็จไป โดยเรียบร้อยกว่าปีอื่นๆ กล่าวคือไม่มีอันตรายอย่างสำคัญเลย และระเบียบที่เล่นก็ค่อยดีกว่าปีที่แล้ว ๆ มา เป็นที่น่าพอใจมาก แต่การเล่นที่ไม่ถูกต้อง กับนิสัยใจน้อยเจือไปในทางพาลยังมีอยู่บ้าง เป็นด้วยผู้เล่นบางคนเป็นผู้แรกหัด ยังไม่มีความชำนาญและคุ้นเคยพอ ข้อนี้เป็นกิจของโรงเรียนที่จะแนะนำ หรือฝึกหัดนักเรียนต่อไปทั้งผู้เล่นและผู้ดู ให้รู้ถึงความยุติธรรมในการเล่นและเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการเล่นฟุตบอล สมจริงตามที่กรมศึกษาธิการมุ่งหมายนั้นทุกประการจงได้”

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เล่นในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 5: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาผู้เล่นยุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้เล่น	บุคคลที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนที่เล่นกีฬาของฝรั่ง 2. ชาวต่างชาติมีความสามารถเหนือกว่า 3. คนที่ยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก 4. เฉพาะผู้ชายชนชั้นสูงและชาวต่างชาติ (ชนชั้นกลางเริ่มมีในปลายสมัย)

ตารางที่ 5: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาผู้เล่นยุคราชสำนัก (ต่อ)

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		5. คนที่ความทันสมัย 6. คนที่มีความยุติธรรม / เป็นระเบียบ 7. คนที่เกี่ยวข้องชื่อเสียง 8. คนที่เล่นกีฬาอันตราย 9. คนที่มีนิสัยพาลเปลี่ยนแปลงดีขึ้น 10. ผู้ที่มีความชำนาญในการเล่น

1.1.6 ผู้ชม

ดังที่กล่าวมาบ้างแล้วว่า บันเทิงประวัติศาสตร์ของฟุตบอลในเมืองไทยในช่วงแรก ๆ มิติการเป็นผู้ชมฟุตบอลจะจำกัดอยู่ในแวดวงคนกลุ่มเล็ก ๆ ชาวต่างชาติ และกลุ่มบุคคลที่มีสถานะเป็นชนชั้นสูงในสังคม ฟุตบอลเริ่มกลายเป็นที่สนใจของชนชั้นสูง ผสมกับในช่วงทศวรรษ 2440 เป็นช่วงที่เจ้านายเชื้อพระวงศ์ ข้าราชการที่ไปศึกษาที่ยุโรป ได้เริ่มทยอยกันกลับมาเมืองสยาม กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้เรียนรู้ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตะวันตกและได้ติดตัวนำกลับมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในด้านต่าง ๆ รวมถึงกีฬาของชาติตะวันตกอย่างกรีฑา จักรยาน ฟุตบอล เป็นต้น

และจากหลักฐานเท่าที่มีบันทึกถึงการเป็นผู้ชมอย่างเป็นทางการ “ทางการ” ครั้งแรกเกิดขึ้นที่ท้องสนามหลวงในเกมการแข่งขันระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอก ใน พ.ศ. 2443 และในการแข่งขันครั้งนี้ผู้ชมส่วนใหญ่ยังเป็นชาวต่างประเทศมากกว่าคนไทย (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 88) สันนิษฐานว่ากลุ่มคนไทยที่ไปชมการเล่นฟุตบอลครั้งนี้ น่าจะจำกัดอยู่แวดวงเล็ก ๆ ของชนชั้นสูงในสมัยนั้น

หลังจากฟุตบอลนัดดังกล่าว ฟุตบอลเริ่มกลายเป็นที่สนใจของชนชั้นกลางในระบบการศึกษา เช่น ครู นักเรียน ผสมกับเป็นช่วงที่กระทรวงธรรมการริเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลระดับโรงเรียนขึ้น ยิ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในสังคมหันมาให้ความสนใจกับเกมการเล่นชนิดใหม่นี้ โดยเฉพาะในกลุ่มครู บิดามารดาของนักเรียน และตัวนักเรียนเอง

ต่อมาก็มีการบันทึก “สถิติ” ของจำนวนผู้ชมในการแข่งขันกีฬาฟุตบอลครู เช่น การแข่งขันระหว่างครูแขวงวิสามัญกับครูแขวงมัธยมศึกษา พ.ศ. 2448 มีการบันทึกไว้ว่า “...มีผู้มา ดูเป็นอันมาก นับทั้งสมาชิกแลไม่ใช่สมาชิก มีหลายร้อยคน ...” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 58)

เห็นได้ว่าในมิติของการเป็นผู้ชมที่เริ่มจากชาวต่างชาติ พระมหากษัตริย์ และชนชั้นสูง ได้เริ่มแพร่หลายสู่ครู นักเรียนที่เป็นชนชั้นกลางในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ซึ่งลักษณะของการชมฟุตบอลก็คงไม่แตกต่างไปจากการชมมหรสพอื่น ๆ ที่มีในสังคมขณะนั้น ก็คือการมารวมตัวกันในสถานที่แห่งเดียวกันในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการรวมตัวที่เกิดขึ้นชั่วขณะหนึ่งที่มีการละเล่นฟุตบอล และเมื่อการแสดงสิ้นสุดลงก็ต่างแยกย้ายกันไป คนดูจึงเป็นเพียงกลุ่มคนที่เป็นผู้ดูผู้ชมฟุตบอลเท่านั้น การมีส่วนร่วมกับเกมและผู้เล่นยังแทบไม่มีเมื่อเทียบกับการเป็นผู้ชมฟุตบอลในยุคหลัง ๆ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ชมในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 6: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะผู้ชมยุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นผู้ที่ยกรายอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก / การเปิดรับวัฒนธรรมใหม่ 2. คนที่สั่งสมความรู้ใหม่ของตะวันตก 3. การมีส่วนร่วมของผู้หญิง / ครอบครัว 4. เริ่มมีมิติของการเป็นกีฬาสมัยใหม่ (การบันทึกสถิติ/วัดปริมาณผู้ชมเป็นหลักฐาน)

1.1.7 เป้าหมาย

ฟุตบอลในประเทศไทยนั้น เป็นที่รู้จักครั้งแรกโดยชาวยุโรปที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย และได้นำกีฬาชนิดนี้เข้ามาเล่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานในระยะเริ่มแรก ทำให้ชาวไทยในกลุ่มชนชั้นสูงเกิดความสนใจตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พระยาศรีวิสารวาจา, 2509, อ้างถึงในสิทธิ รัตนราช, 2540: 10)

ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้เริ่มให้ความสนใจกับฟุตบอล โดยพระองค์ทรงร่วมเล่นกับบรรดาข้าราชการบริพารในราชสำนัก ดังปรากฏในหลักฐาน ความว่า “พระองค์ทรงเล่นฟุตบอลกับบรรดาขุนนาง และข้าราชการในพระราชสำนัก” (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 39) ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันสมัยเท่าเทียมกับผู้คนในประเทศที่ท่านเคยเสด็จไปเยี่ยมเยียน และในสมัยของพระองค์ได้มีการแข่งขันฟุตบอลเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2443 ที่แม้ว่าจะมีผู้เล่นเป็นคนไทยจำนวนเพียง 4 – 5 คนก็ตาม แต่นั่นก็หมายความว่าคนไทยเริ่มรู้จักและเข้าใจในฟุตบอลมากขึ้น ดังนั้นความสามารถของคนไทยดังกล่าว จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าสู่ความทันสมัยได้อย่างหนึ่ง

นอกจากเป้าหมายในด้านความสนุกสนาน ความทันสมัยแล้ว ต่อมาได้มีการนำฟุตบอลมาเป็นเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาร่างกายและจิตใจที่อยู่ในรูปของ “การพลศึกษา” และเริ่มมีมิติของการแข่งขันที่เป็นมาตรฐานในฐานะของ “กีฬา” ดังที่กล่าวแล้วว่าใน พ.ศ. 2443 ที่อยู่ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้มีการแข่งขันฟุตบอลอย่างเป็นทางการครั้งแรกในสยามระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอก ได้มีการระบุถึงเป้าหมายในการจัดการแข่งขันไว้ว่า “ฟุตบอลล์ เป็นการ เล่นแบบ Association” ซึ่งก็คือเป็นการเล่นฟุตบอลอย่างแท้จริงภายใต้กฎกติกามาตรฐานนั่นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการมีกติกามาตรฐานแสดงให้เห็นว่าฟุตบอลกำลังคลี่คลายจากการเล่นมาสู่การเป็นกีฬาย่างแล้ว แต่ยังไม่เป็นกีฬาเต็มๆ ทั้งนี้เป็นเพราะยังขาดองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น สนามที่เป็นมาตรฐาน กรรมการผู้ตัดสิน องค์การที่คอยกำกับดูแลการแข่งขัน เป็นต้น และยังเป็นก้าวแรก ๆ ที่ฟุตบอลเริ่มเข้าสู่สถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นพลศึกษาที่โรงเรียน ซึ่งยังไม่เป็นการบังคับอย่างเป็นทางการ

หลังจากนั้นกระทรวงธรรมการได้บรรจุกีฬาฟุตบอลเข้าเป็นส่วนหนึ่งในแข่งขันกรีฑานักเรียนเมื่อปี พ.ศ. 2444 ภายหลังจากการแข่งขันนัดสำคัญระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอก (พ.ศ.2543) ที่สนามหลวงเพียงปีเดียว

กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการได้จัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างนักเรียนขึ้นเป็นปีแรก คือ พ.ศ. 2444 ได้มีการระบุถึงเป้าหมายในการจัดการแข่งขันไว้ว่า “ฟุตบอลล์ เป็นการ เล่นที่เป็นพลศึกษาส่วนหนึ่ง” อีกทั้งได้กำหนดคตินิยมสำหรับครูและนักเรียนในโรงเรียน (สวัสดี เลขยานนท์, 2520) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการแข่งขันไว้ 4 ประการคือ (สุนทร แม้นสงวน, 2532) คือ ผู้เล่นจะต้องยึดคตินิยม 4 ประการ คือ ใจนักเลง, สามัคคี, อัจฉาญ และขันติ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 กระทรวงธรรมการได้กำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติมคือ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกายและความยุติธรรมในการแข่งขัน ดังปรากฏในวัตถุประสงค์

ครั้งนี้ว่า เป็นการแข่งขันเพื่อฝึกสร้างกำลัง ความกล้าหาญ สามัคคี และความยุติธรรม (สิทธิรัตนราชี, 2540: 13)

ในการแข่งขันฟุตบอลนัดประวัติศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2443 นอกจากจะเป็นการสร้าง ความสนุกสนานในระหว่างผู้เล่นแล้ว ยังเป็นเป็นเผยแพร่กีฬาชนิดใหม่สู่สายตาประชาชนคนไทย อีกด้วย ดังที่ถนัดมวงค์ กฤษณ์เพ็ชร (2525: 44) กล่าวไว้ว่า

ในการแข่งขันฟุตบอลสนามหลวง 119 แต่เดิมกำหนดไว้จะแข่งขันกันที่สนาม โรงเรียนราชวิทยาลัย (King's College) คือวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปัจจุบันนี้ การแข่งขันฟุตบอลครั้งนี้เป็นครั้งแรกในเมืองไทย... เมื่อเป็นเช่นนี้จึง เปลี่ยนสนามแข่งขันมาเป็นที่สนามหลวง เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่าควรเล่นกัน ‘ให้สนุกและเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ชม จึงย้ายมาแข่งกันกลางใจพระนคร’

เห็นได้ว่าเป้าหมายของการเล่นฟุตบอลได้เริ่มต้นจากเพื่อความบันเทิงของ ชาวตะวันตก ต่อมาจึงกลายเป็นการละเล่นที่บ่งบอกถึงความทันสมัยของชนชั้นสูงจำนวนหนึ่ง จากนั้นในช่วงปลายยุคราชสำนักฟุตบอลได้เริ่มคลี่คลายจากการละเล่นมาสู่การเป็นกีฬามากขึ้น และได้นำมาใช้ในการพลศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเสริมสร้างให้ผู้เล่นมีคตินิยมทั้ง 4 ประการ นักเรียนมีความแข็งแรง มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และสามารถทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป้าหมายในยุคราชสำนักจึงสะท้อนถึงความหมายโดย อรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 7: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะเป้าหมายยุคราชสำนัก

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับจากเล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อความสนุกสนาน 2. เป็นเครื่องหมายของความทันสมัย 3. เพื่อการละเล่นมากกว่ากีฬา 4. เป็นการเล่นที่เป็นพลศึกษา

ตารางที่ 7: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะเป้าหมายยุคราชสำนัก (ต่อ)

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		5. เพื่อเป็นเครื่องมือฝึกคติธรรม (ใจ นักเลง สามีคคี อาจหาญ ชันติ) 5. เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความแข็งแรง ทางร่างกาย 6. เป็นเครื่องมือสร้างคามยุติธรรม 7. เพื่อให้คนไทยได้รู้จักกับกีฬาชนิต ใหม่

กล่าวโดยสรุปจากสัญญาะของฟุตบอลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคแห่งราชสำนักนี้ ได้ประกอบกันขึ้นเป็นชุดสัญญาะในฟุตบอล เพื่อสื่อสารความหมายบางอย่างสู่การรับรู้ของผู้คนในสังคม ทั้งนี้การกำกับความในสัญญาะแต่ละตัวอาจไม่มีมากพลังเพียงพอที่จะกำหนดหรือควบคุมความหมายตามที่คุณเข้ารหัสต้องการได้ ซึ่งความหมายของฟุตบอลที่ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์พัฒนาการของการเกิดขึ้นของฟุตบอลในสังคมไทยในยุคราชสำนักหรือยุคแรกของฟุตบอลในสยามประเทศนั้นเกิดขึ้นจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ร้อยเรียงกันของ “ชุดสัญญาะ” ต่าง ๆ ซึ่งจะทำการส่ง สื่อสารหรือควบคุมความหมายหลัก (ความหมายโดยอรรถ) ว่าฟุตบอลคือการละเล่นชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตามความหมายที่เกิดขึ้นยังมีอีกหลายความหมาย ซึ่งจะเข้าไปในลักษณะของความหมายโดยนัยเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กันด้วย ดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 8: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมาย โดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดย อรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
1. กติกา	ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเล่นฟุตบอลให้เป็นระเบียบ	<ol style="list-style-type: none"> กฎระเบียบที่แสดงการยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก (อังกฤษ) เครื่องหมายแสดงการเปลี่ยนแปลงจากการละเล่นสู่การกีฬา กฎระเบียบที่ผู้เล่นต้องปฏิบัติตาม ข้อกำหนดเพื่อการขัดเกลานิสัย กฎระเบียบเพื่อการกำกับควบคุม การปรับประสานสู่ความเป็นไทย กฎระเบียบของการทำให้เป็นมาตรฐาน กฎระเบียบที่ชนชั้นสูง (ชาย) เป็นผู้ใช้อำนาจในการกำหนด 	กฎ กติ ก า ห หรือข้อกำหนดสิ่งทีนำมาจากต่างประเทศเพื่อควบคุมฟุตบอลให้เป็นมาตรฐานโดยที่ชนชั้นสูงรับมาจากชาติตะวันตกนำมาปรับใช้กับสังคมไทย
2. ลูกฟุตบอล	วัตถุรูปทรงกลมที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการเล่นฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> วัตถุประกอบการละเล่นชนิดใหม่ วัตถุที่เป็นของต่างชาติ 	เป็นส่วนประกอบสำคัญและเป็นอุปกรณ์ในการเล่น

ตารางที่ 8: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมาย โดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดย อรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		3. วัตถุที่ความทันสมัย 4. วัตถุแสดงความเป็น มาตรฐาน 5. เครื่องบ่งชี้สถานภาพทาง เศรษฐกิจสังคมของผู้เป็น เจ้าของ 6. การปรับประยุกต์ให้เป็น แบบไทย 7. วัตถุในการเล่นเพื่อความ สนุกสนานของเด็ก นักเรียน	ชนิดใหม่ บ่งบอก ถึงความทันสมัย และสถานะทางชน ชั้นของผู้เล่น และ สร้าง ความ สนุกสนานให้กับผู้ เล่น
3.กรรมการ ผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการ แข่งขันให้เป็นไปตาม กติกา	1. คนต่างชาติ/ฝรั่ง 2. เป็นเรื่องของผู้ชาย (ต่างชาติ) 3. การยอมรับและเรียนรู้จาก ชาติ ตะวันตก/ การยึดถือ อังกฤษเป็นศูนย์กลาง 4. ผู้มีอำนาจ /ฐานะที่สูงกว่า 5. บุคคลที่ควบคุมความเป็น มาตรฐาน 6. บุคคลที่รักษาความ ยุติธรรมในการแข่งขัน	บุคคลชาวต่างชาติ (ชาย) ที่เป็นผู้มี ความรู้ในฟุตบอลที่ มีอำนาจเหนือกว่า ผู้เล่น เป็นบทบาท ที่มีเกียรติยศและ คอยทำหน้าที่ กำกับการเล่น ฟุตบอลให้เป็น มาตรฐาน ยุติธรรม เป็นส่วนประกอบที่

ตารางที่ 8: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมาย โดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดย อรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		<p>7. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในกติกา</p> <p>7. บุคคลที่มีเกียรติยศ</p> <p>9. เครื่องหมายในการแบ่งแยก “การละเล่น” กับ “การแข่งขัน”</p>	แบ่งแยก “การละเล่น” กับ “การแข่งขัน” ฟุตบอล
4. สนาม	สถานที่สำหรับเล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. พื้นที่แสดงการยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก	สถานที่ในการเล่นฟุตบอลที่เป็น
		<p>2. พื้นที่แห่งการละเล่นของชนชั้นสูง</p> <p>2. พื้นที่จำแนกความแตกต่างทางชนชั้น</p> <p>3. พื้นที่แสดงความเป็นมาตรฐาน/ไม่เป็นมาตรฐาน</p> <p>4. พื้นที่ที่เป็นเงื่อนไขให้การเล่นฟุตบอลเกิดขึ้นได้</p> <p>5. พื้นที่เล่นของนักเรียน</p> <p>6. พื้นที่ของเวลาว่าง</p> <p>7. พื้นที่เฉพาะที่ใช้ในกิจกรรมเฉพาะ</p>	วัฒนธรรมของตะวันตกของชนชั้นสูง และเป็นสถานที่ในการเล่นเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อแข่งขันที่มีการกำหนดมาตรฐานในลักษณะกีฬาในยามว่าง

ตารางที่ 8: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมาย โดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดย อรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		พื้นที่พิเศษที่กำหนดการ กระทำของบุคคล	
5. ผู้เล่น	บุคคลที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนที่เล่นกีฬาของฝรั่ง 2. ชาวต่างชาติมีความ สามารถเหนือกว่า 3. คนที่ยอมรับในวัฒนธรรม ตะวันตก 4. เฉพาะผู้ชายชนชั้นสูงและ ชาวต่างชาติ 	บุคคลที่เป็นผู้ชายที่ เล่นฟุตบอลที่จำกัด เฉพาะชนชั้นสูงใน ยุคแรกต่อจากนั้นก็ เริ่มเป็นชนชั้นกลาง เด็กนักเรียน ผู้เล่น ฟุตบอลเป็นการบ่ง
		<p>(ชนชั้นกลางเริ่มมีในปลาย สมัย)</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. คนที่ความทันสมัย 6. คนที่มีความยุติธรรม / เป็นระเบียบ 7. คนที่เกียรติยศชื่อเสียง 8. คนที่เล่นกีฬาอันตราย 9. คนที่มีนิสัยพาล เปลี่ยนแปลงดีขึ้น <p>ผู้ที่มีความชำนาญในการเล่น</p>	บอกถึงความ ทันสมัย การมี ระเบียบ เป็น เกียรติยศชื่อเสียง การเล่นนั้นต้องอยู่ ภายใต้กติกา
6. ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ที่ยอมรับในวัฒนธรรม ตะวันตก / การเปิดรับ วัฒนธรรมใหม่ 	บุคคลที่มาชม การละเล่นหรือกีฬา ที่มีจำนวนมากกว่า

ตารางที่ 8: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมาย โดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดย อรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		2. การมีส่วนร่วมของผู้หญิง/ ครอบครัว 3. เริ่มมีมิติของการเป็นกีฬา สมัยใหม่(การบันทึกสถิติ/วัด ปริมาณผู้ชมเป็นหลักฐาน)	ผู้เล่น และยังมีมาก ขึ้นและกระจาย จากผู้ชายสู่ผู้หญิง ครอบครัว
7. เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับจากเล่นหรือ แข่งฟุตบอล	1. เพื่อความสนุกสนาน 2. เครื่องหมายของความ ทันสมัย	เป็นการละเล่นเพื่อ ความสนุกสนาน หรือเป็นเครื่องมือ
		3. เป็นการละเล่นมากกว่า กีฬา 2. การเล่นที่เป็นพลศึกษา 3. เครื่องมือฝึกคติธรรม (ใจ นักเลงสามัคคีคืออาญา ขันติ) 4. สร้างความแข็งแรงทาง ร่างกาย 5. สร้างความยุติธรรม เพื่อให้คนไทยได้รู้จักกับกีฬา ชนิดใหม่	แห่งความทันสมัย หรือการพลศึกษา หรือเพื่อการกีฬาที่ ยุติธรรม ที่เป็นการ สร้างคติธรรม ความแข็งแรงแก่ ร่างกาย

อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องฟุตบอลที่เป็นวัฒนธรรมตะวันตกที่มาปรากฏในสยาม ย่อมไม่สามารถศึกษาได้โดยปราศจากการพิจารณาถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิถีชีวิตของผู้คน และบทบาทของกลุ่มบุคคลที่กำหนดนโยบายต่าง ๆ ในอดีต เพราะเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานที่หล่อเลี้ยงและกำหนดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมในภายหลัง ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวของฟุตบอลในสังคมสยามจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสภาพสังคมรวมทั้งบริบทในแง่มุมต่าง ๆ ในอดีต เพราะจะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมการบริโภคฟุตบอลในสังคม โดยมีชนชั้นต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนในการกำหนด การรับรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ในการวิเคราะห์ความหมายของฟุตบอลในยุคราชสำนัก จึงจำเป็นต้องนำเสนอบริบทของสังคมในช่วงเวลานั้น เพื่อประกอบกับการวิเคราะห์การเกิดขึ้นของสัญลักษณ์และความหมายต่าง ๆ ของฟุตบอลในยุคราชสำนักที่ได้รับการชำระห้สะอาดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.2 ความหมายของฟุตบอลในยุคราชสำนัก

ในช่วงปลายสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สังคมไทยเริ่มเข้าสู่ภาวะความสงบสุข เนื่องจากสงครามกับเพื่อนบ้านยุติลง อย่างไรก็ตามประเทศไทยเรากลับต้องเจอกับปัญหาที่ใหญ่กว่าเดิมเข้ามาแทนที่นั่นคือ ปัญหาการเข้ามาของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น ลัทธิจักรวรรดินิยมกำลังเฟื่องฟูอยู่ในทวีปยุโรป ประเทศต่าง ๆ ทางตะวันตกต่างแข่งขันกันหาอาณานิคมเพื่อแสวงหาวัตถุดิบและเป็นแหล่งระบายสินค้า ประเทศอังกฤษนับเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศมหาอำนาจที่มีอาณานิคมเป็นจำนวนมากทางแถบเอเชีย

หลังจากประสบความล้มเหลวในสมัยรัชกาลที่ 2 อังกฤษได้ใช้ความพยายามส่งคณะทูตเข้ามาใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ในขั้นแรกพระองค์ทรงปฏิเสธที่จะเจรจาด้วย ทั้งนี้เพราะเกรงว่าอังกฤษจะใช้การค้าเป็นเครื่องมือฉวยโอกาสเข้ามามีอิทธิพลทางการเมือง ทว่าพระราชดำริดังกล่าวได้รับการทัดทานจากเจ้านายและขุนนางกลุ่มหนึ่ง โดยกราบบังคมทูลว่าอังกฤษเคยเข้ามาของเจรจาครั้งหนึ่งแล้วในสมัยรัชกาลที่ 2 หากครั้งนี้รัฐบาลไทยยังปฏิเสธที่จะทำสัญญาด้วยอาจจะทำให้อังกฤษไม่พอใจและจะฉวยโอกาสรุกรานไทยได้สะดวกขึ้น (วอลเตอร์ เอฟ. เวลล่า, 2514, อ้างในอัจฉราพร กมฺพพิสมัย, 2543: 343) รัชกาลที่ 3 ท่านเองก็ทรงคำนึงในเหตุผลเหล่านี้ ท้ายที่สุดจึงยอมให้มีการเปิดเจรจาเพื่อทำสัญญากันใน พ.ศ. 2369 เรียกกันว่าสัญญาเบอร์นี

ภารกิจหลักของพระเจ้าแผ่นดินในยุคต้นราชวงศ์จักรีนั้นคือ การป้องกันราชอาณาจักรและสถาปนาความมั่นคงภายใน สมัยนั้นถือกันว่าเกียรติยศของกษัตริย์อยู่ที่การ

ขยายอิทธิพลของราชอาณาจักร เพราะฉะนั้นกษัตริย์ที่ทรงมีความสามารถทางการศึกสงคราม จึงเป็นที่นิยมยกย่องของคนทั่วไป อย่างไรก็ตามพระมหากษัตริย์พระองค์นั้น ไม่สามารถแผ่ขยายอิทธิพลเพิ่มเติมได้ก็ต้องรักษาอิทธิพลที่มีอยู่เดิมให้คงสภาพไว้ (อัจฉราพร กมุทพิสมัย, 2543: 353)

พระราชภารกิจในประเด็นดังกล่าวข้างต้นเริ่มมีการปรับเปลี่ยน เมื่อสภาพแวดล้อมของประเทศแปรเปลี่ยนไป ปัญหาของประเทศไทยมิใช่การแข่งขันหรือปะทะกับศัตรูที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน เช่น พม่า เขมร ลาว ญวน อีกต่อไป หากแต่เป็นการเผชิญหน้ากับประเทศในอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีอารยธรรมและเทคนิควิทยาการก้าวหน้าเกินกว่าที่ไทยจะหันไปต่อกรได้ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “...การศึกสงคราม ข้างญวน ข้างพม่า เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่ข้างพวกฝรั่ง ให้ระวังให้ดีอย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่ควรคิดควรเรียนเอาไว้ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปเลยทีเดียว...” (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2481: 368 - 370, อ้างในอัจฉราพร กมุทพิสมัย, 2543: 354)

พระราชภารกิจของกษัตริย์ในยุคที่ต้องเผชิญกับภัยใหม่นี้ จึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ พระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงดำเนินมาตลอดรัชสมัยของพระองค์คือ ความพยายามดำเนินนโยบายทางการเมืองและการทูตเพื่อรักษาเอกราชอธิปไตยของประเทศชาติ เกียรติยศของกษัตริย์มิได้อยู่ที่การขยายดินแดน แต่เป็นการรักษาดินแดนส่วนใหญ่ไว้ให้ได้ ในส่วนที่เป็นภารกิจของผู้นำทางสังคมนั้น กษัตริย์คือผู้นำในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยเพื่อให้ทัดเทียมหรืออย่างน้อยก็ไม่เป็นที่ดูแคลนของชาติตะวันตกที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม เศรษฐกิจ การเมืองไทย (อัจฉราพร กมุทพิสมัย, 2543: 354)

ช่วงรัชกาลที่ 4 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ แต่ปัญหาสำคัญคือการป้องกันรักษาประเทศให้รอดจากการคุกคามของอิทธิพลจักรวรรดินิยมตะวันตก พระองค์ทรงตระหนักว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องเปิดสัมพันธภาพกับประเทศตะวันตก และต้องปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าเยี่ยงอารยะประเทศ นอกจากนี้ความผันแปรทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านได้สร้างความวิตกแก่ราชสำนักไทย กล่าวคือ อังกฤษและฝรั่งเศสต่างพยายามแสวงหาที่มั่นในพม่าและอินโดจีนเพื่อเข้าไปสู่นานและริเบต (มัลลิกา มัสอูดี, 2543: 383)

ด้วยความที่พระองค์และเสนาบดีตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับประเทศพระองค์ได้ทรงเร่งปรับปรุงนโยบายต่างประเทศใหม่ ทรงยอมโอนอ่อนผ่อนปรนตามท่าทีของ

มหาอำนาจตะวันตกหรือนโยบายล่าตามลม เป็นการใช้นโยบายต่างประเทศอันชาญฉลาด ซึ่งนำมาใช้ต่อในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วย นอกจากนี้พระองค์ทรงวางแผนการศึกษาแบบตะวันตก โปรดเกล้าฯ ให้บรรดาพระเจ้าลูกยาเธอและพระบรมวงศานุวงศ์ศึกษาภาษาอังกฤษและวิทยาการต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมเผชิญกับประเทศมหาอำนาจ โปรดเกล้าฯ ให้จางนางแอนนา เลียวโนเวนส์ สตรีชาวอังกฤษจากสิงคโปร์เข้ามาเป็นครูสอนพระราชโอรส พระราชธิดา สอนภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และวรรณคดีอังกฤษ โปรดเกล้าฯ ให้ภรรยา मिชชันนารี เช่น ภรรยาหมอบรัดเลย์ มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษแก่สตรีในวัง ในส่วนของประชาชนทรงสนับสนุนให้มิชชันนารีตั้งโรงเรียนขึ้นในพระนครและต่างจังหวัด มีการส่งข้าราชการไปดูงานในต่างประเทศ เช่น ให้ขุนมหาสิทธิวิหารเดินทางไปดูการพิมพ์ในฝรั่งเศส เป็นต้น (มัลลิกา มัสอูดี, 2543: 383 - 384)

การขยายตัวของมหาอำนาจตะวันตกเป็นแรงผลักดันให้คนไทยและรัฐบาลไทยตระหนักถึงภัยจากชาติตะวันตกที่คุกคามและดำเนินการล่าอาณานิคม ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องตกอยู่ใต้การปกครองของชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะฝรั่งเศสและอังกฤษ จึงจำเป็นต้องหาทางออกด้วยการปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัย เพื่อความอยู่รอดของชาติ ดังจะเห็นได้จากหนังสือที่เจ้านายและขุนนางกราบบังคมทูลรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2427 ตอนหนึ่งว่า

ภัยอันตรายที่จะมีมาถึงนั้นต้องมาแต่ข้างนอกพระราชอาณาเขตและจะมาจากประเทศที่มีอำนาจมากกว่ากรุงสยาม ในเวลาทุกวันนี้ฝรั่งเศสได้ไปใกล้กรุงสยามมาก และจะคิดขึ้นมาเวลาใดก็อาจสามารถที่จะทำได้ในเวลานั้นเอง จนมีหนังสือพิมพ์ออกความเห็นกะเวลาทำนายว่า ไม่ช้าใน 5 ปี คงจะต้องเกิดเหตุการณ์ (กรมศิลปากร, 2510: 2 - 6)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปสังคมในด้านต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับการสร้างรัฐชาติ ดังตัวอย่างของการยกเลิกประเพณีหมอบคลานต่อหน้าพระพักตร์ในด้านการแต่งกายก็ทรงอนุญาตให้แต่งกายตามแบบตะวันตกและเรียนรู้ขนบประเพณีตะวันตก ขยายการศึกษา ยกเลิกระบบไพร่และการเลิกทาส ตลอดจนการสร้างเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ เช่น รถไฟ ถนน และการติดตั้งโทรเลขและโทรศัพท์ เป็นต้น เป็นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและนำประเทศไปสู่ความทันสมัย ในท่ามกลาง “เครื่องหมาย” แห่งความทันสมัย ฟุตบอลก็เป็นหนึ่งในความทันสมัยจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก

ในส่วนนี้เป็นการสรุปถึงความหมายของวัฒนธรรมฟุตบอลในยุคราชสำนัก ซึ่งปรากฏว่ามีความหมายเกิดขึ้นอยู่ 6 ประการ ได้แก่

1. ฟุตบอลคือเครื่องหมายของตะวันตก (โดยเฉพาะอังกฤษ)
2. ฟุตบอลคือเครื่องหมายของความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย

3. ฟุตบอลคือเครื่องมือยกระดับความมีอารยะชนให้ทัดเทียมกับคนต่างชาติ
4. ฟุตบอลคือ “การละเล่นของ (ชาย) ชนชั้นสูง”
5. ฟุตบอลคือเครื่องมือบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษ
6. ฟุตบอลคือเครื่องสอนใจคนดู

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ฟุตบอลคือเครื่องหมายของตะวันตก

จากประวัติศาสตร์กำเนิดของฟุตบอลในสังคมไทย มีบันทึกส่วนใหญ่ระบุว่าเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แต่ก็มีบันทึกบางฉบับอ้างว่า การเล่นฟุตบอลเริ่มมีมาก่อนหน้านั้นในสมัยพระจอมเกล้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 1)

ในช่วงรัชสมัย รัชกาลที่ 4 ประเทศไทยกำลังตกอยู่ในการคุกคามของอิทธิพลจักรวรรดินิยมตะวันตก ประเทศอังกฤษได้ชื่อว่าเป็นประเทศมหาอำนาจ และทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในยุคนี้ เมื่ออังกฤษเข้าไปมีอิทธิพลในดินแดนแคว้นไค ก็หมายความว่า จะมีชุมชนชาวอังกฤษที่ย้ายไปอาศัยอยู่ และกลายเป็นต้นแบบให้กับท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เพราะเหตุนี้กีฬาอังกฤษหลายประเภท เช่น รักบี้ คริกเก็ต รวมทั้งฟุตบอลก็จะตามไปสู่ดินแดนเหล่านั้นด้วย ดังนั้นฟุตบอลจึงไม่ได้เป็นเพียงการเล่นที่จำกัดอยู่ในแต่ราชอาณาจักรอังกฤษเท่านั้น หากแต่กลายเป็นกีฬาแพร่หลายไปในหลายประเทศ รวมถึงในดินแดนที่ไม่ได้ตกเป็นอาณานิคม หากแต่อังกฤษมีอิทธิพลอย่างสูงดังเช่นประเทศไทย อุตสาหกรรมดั้งเดิมของฟุตบอลในฐานะกีฬาของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน อันเป็นชนชั้นปกครองของจักรวรรดิอังกฤษ ก็ได้แพร่หลายไปแทบทุกมุมโลก ซึ่งในกรณีของประเทศไทยก็เข้าข่ายนี้ด้วยเช่นกัน

พระยาศรีวิสารวาจา (2509, อ้างถึงในสิทธิ รัตนราชี, 2540: 10) ระบุว่ากีฬาฟุตบอลเริ่มเป็นที่รู้จักครั้งแรกในสังคมไทยโดยชาวยุโรปที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย และได้นำเอากีฬาชนิดนี้มาเล่นกันเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อออกกำลังกาย (ฟอง เกิดแก้ว, 2520: 201) ในช่วงเริ่มต้นนี้ (รัชกาลที่ 4) ฟุตบอลเป็นการละเล่นที่อยู่ในแวดวงแคบๆ ในกลุ่มชาวตะวันตก ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับกฎกติกา สถานที่ และเวลาที่เล่น ซึ่งกล่าวได้ว่าฟุตบอลยังเป็นของใหม่มากรับสำหรับสังคมสยาม ฟุตบอลจึงถูกรับรู้หรือถูกลงรทสว่า เป็นกีฬาของ “ฝรั่ง”

อย่างไรก็ตาม สันนิษฐานว่าฟุตบอลสมัยพระจอมเกล้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 อาจยังไม่เป็นที่น่าสนใจของชาวไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนไทยยังไม่เข้าใจในกีฬาชนิดนี้มากนัก และมองว่าเป็นกีฬาของต่างชาติ เป็นกีฬาของ “ฝรั่ง” หรือเป็น “ตัวแทน” ของอังกฤษ และที่สำคัญอาจเป็นเพราะว่ากระแสลัทธิจักรวรรดินิยมที่กำลังคุกคามความมั่นคงของประเทศในขณะนั้น ทำให้คนไทยโดยทั่วไปมีความรู้สึกต่อชาวตะวันตกในลักษณะแปลกแยก มองชาวตะวันตกว่าเป็นคนอีกโลกหนึ่ง ซึ่งคนไทยไม่คุ้นเคยเพราะมีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพ และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม คนไทยเรียกชนชาติผิวขาวนี้ว่าพวก “ฝรั่งนอก” ทักษะคติของคนไทยที่มีต่อพวกฝรั่งจึงเป็นเรื่องของความหวาดกลัวและไม่ไว้ใจ (อัจฉราพร กมฺพิสัย, 2543: 380) อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไปความคิดที่หวาดระแวงชาวต่างชาติเริ่มเลือนหายไป ดังจะเห็นได้ว่าในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นผู้ชม ฟุตบอลอังกฤษกลับได้รับการเข้าหัสความหมายว่าเป็นฟุตบอลที่ดู “สนุก” ที่สุด

2. ฟุตบอลคือเครื่องหมายของความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ตลอดจนการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก ยังผลให้การปฏิรูปสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสังคมที่ทันสมัยหรือเป็นสังคมสมัยใหม่แบบตะวันตก ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปประเทศของพระองค์ในทุก ๆ ด้าน ไปพร้อม ๆ กันนั่นเอง

ในช่วงเวลาดังกล่าว ชนชั้นสูงของสยามบางกลุ่มได้เคลื่อนย้ายรากฐานความคิดจากวิถีจารีตเดิมสู่ความคิดที่เชื่อถือใน “ความทันสมัยกว่า” ของชาวตะวันตก ในที่สุดโลกทัศน์และวิทยาการแบบเดิม แนวคิดเดิมอย่างไตรภูมิ การแพทย์แผนโบราณ การละเล่นอย่าง กระบี่กระบอง มวย ตระกร้อ ว่า ฯลฯ จึงเริ่มถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง และหันมายอมรับกับเทคนิควิทยาการและวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษในหลาย ๆ รูปแบบ

ขณะนั้นอังกฤษได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ชนชั้นสูงในดินแดนต่าง ๆ มากมายล้วนได้รับอิทธิพลและพยายามลอกเลียนแบบจากชาวอังกฤษ

ในช่วงที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรป พระองค์ได้เริ่มให้ความสนใจกับฟุตบอล โดยพระองค์ทรงร่วมเล่นกับบรรดาข้าราชการในราชสำนัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันสมัยเท่าเทียมกับผู้คนในประเทศที่ท่านเคยเสด็จไปเยี่ยมเยือน ดังปรากฏในหลักฐาน ความว่า “พระองค์ทรงเล่นฟุตบอลกับบรรดาขุนนาง และข้าราชการในพระราชสำนัก” (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร,

2525: 39) และในสมัยของพระองค์ได้มีการแข่งขันฟุตบอลเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2443 ที่แม้ว่าจะมีผู้เล่นเป็นคนไทยจำนวนเพียง 4 – 5 คนก็ตาม แต่นั่นก็หมายความว่าคนไทยเริ่มรู้จักและเข้าใจในฟุตบอลมากขึ้น ดังนั้นความสามารถของคนไทยดังกล่าว จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าสู่ความทันสมัยเช่นอารยชนชาวต่างประเทศของผู้คนและสังคมไทยโดยรวมได้ประการหนึ่ง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ฟุตบอลเปรียบได้ดั่งเครื่องหมายของตะวันตก โดยเฉพาะการเป็นตัวแทนของชาติอังกฤษที่เป็นประเทศมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลยิ่งในเวลานั้น ดังนั้นเรียนรู้การเล่นฟุตบอลผ่านชาวต่างชาติ ด้วยความกระตือรือร้นในกีฬาชนิดใหม่ จึงเป็นเครื่องหมายของความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย และทำให้ภาพลักษณ์ของชาติโดยรวมดูทันสมัยเทียบเท่าอารยประเทศ

3. ฟุตบอลคือเครื่องมือยกระดับความมีอารยะชนให้ทัดเทียมกับคนต่างชาติ

ในสภาพการณ์ทางสังคมที่กำลังเปิดประเทศเพื่อต้อนรับความทันสมัย เป็นช่วงที่กลุ่มเจ้านาย เชื้อพระวงศ์หรือชนชั้นสูงบางกลุ่มหันมาให้ความสำคัญและสนใจการบริโภควัฒนธรรมตะวันตกกันอย่างมาก ในกรณีนี้อาจมองได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นการสร้างและแสดงออกถึงความทันสมัยของกลุ่มชนชั้นสูง อันจะนำมาสู่การยอมรับของสังคม การแสดงออกถึงความทันสมัยนี้จึงเกิดขึ้น โดยชนชั้นสูงได้แสดงว่าตนเองมีความทันสมัยแบบเดียวกับชาวตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า การแต่งกาย การถ่ายรูป การพักผ่อนตากอากาศ ซึ่งรวมไปถึงกิจกรรมการบริโภคกีฬาด้วยเช่นกัน

การยอมรับรูปแบบวัฒนธรรมตะวันตกเหล่านี้ ด้านหนึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นการปฏิบัติตามกระแสความเจริญของตะวันตกในขณะนั้น แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นวิธีการที่ชนชั้นสูงนำมาใช้เพื่อแสดงออกถึงความทันสมัย ความเป็นผู้นำ และการมีสถานภาพที่เหนือกว่าชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม อีกทั้งยังเป็นการยกระดับตนเองให้เทียบเท่ากับตะวันตก

อันที่จริง ความคิดที่จะรักษาสถานภาพแห่งความเหนือกว่าไม่ใช่เรื่องที่แปลกใหม่แต่อย่างใด อันที่จริง กระบวนการสร้างและธำรงรักษาสถานภาพชั้นสูงของตนก็มีร่องรอยมาอย่างยาวนาน อาทิ ความคิดเรื่อง “ราชาธิราช” ก็ได้เคยถูกนำมาใช้แล้วเพื่อแสดงถึงสถานะอันสูงสุดของกษัตริย์ ทำให้สังคมยอมรับในบุญญาธิการและบารมีที่สูงส่ง ให้คนในสังคมเกิดการยอมรับในความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความรู้และวิทยาการตะวันตกได้เริ่มเข้ามาแทนที่กลายเป็นมาตรฐานที่สังคมยอมรับ ชนชั้นสูงจึงต้องปรับตัว

ให้มีความทันสมัยเช่นเดียวกับชาวตะวันตก เห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ค่อยๆพยายามทำให้สังคมเกิดความชื่นชมและยอมรับในจริยวัตรต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การศึกษา แต่ที่น่าสังเกตคือ วิธีการที่ทั้งสองพระองค์ทรงเลือกปฏิบัติไม่ใช่วิธีการแบบเดิมที่แล้มาแล้ว ปฏิบัติการที่พระองค์ทรงใช้ คือการเป็นต้นแบบแสดงความทันสมัยด้วยการกระทำในรูปแบบต่างๆ เป็นมาตรฐานให้กับกลุ่มคนชนชั้นอื่นๆ ในสังคม

ในปี พ.ศ. 2414 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยือนสิงคโปร์ซึ่งปกครองโดยอังกฤษ การเสด็จต่างประเทศในครั้งนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวัง คือ เกิดการแต่งกายตามแบบยุโรป อาทิ ข้าราชการในวังเริ่มต้นใส่เนคไท เลิกการหมอบคลานเข้าเฝ้าในราชพิธีสาธารณะ ที่สำคัญคือการศึกษา โปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายหลายพระองค์เรียนที่สิงคโปร์ พร้อมกันนี้ทรงว่าจ้างชาวอังกฤษ คือ ฟรานซิส จอร์จ แพทเตอร์สัน (Francis George Patterson) เข้ามาสอนภาษาอังกฤษให้พระโอรสและบุตรเจ้านาย และขุนนาง ซึ่งนับว่าเป็นการปูพื้นฐานด้านความคิดให้แก่อนุชนให้ทัดเทียมอารยประเทศ (มัลลิกา มัสอูดี, 2543: 386)

ในช่วงที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรป พระองค์ได้เริ่มให้ความสนใจกับฟุตบอล โดยพระองค์ทรงร่วมเล่นกับบรรดาข้าราชการบริพารในราชสำนัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันสมัยเท่าเทียมกับผู้คนในประเทศที่ท่านเคยเสด็จไปเยี่ยมเยือน

ดังที่กล่าวแล้วว่าการแข่งขันฟุตบอลครั้งแรกในประเทศไทยระหว่างทีมศิษษาธิการกับทีมบางกอกที่ผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ และมีผู้เล่นเป็นคนไทยจำนวนเพียง 4 – 5 คนก็ตามแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการละเล่นฟุตบอล ดังนั้นความสามารถของคนไทยดังกล่าว ในด้านหนึ่งจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย และอีกด้านหนึ่งก็เป็นการสื่อสารถึงการเล่นอย่างผู้ “ศิวิไลซ์” เยี่ยงอารยชนชาวต่างประเทศของผู้คนและสังคมไทยโดยรวมได้อีกประการหนึ่ง แต่ต่อมามีความหมายดังกล่าวนี้ได้แปรรูปมาสู่ความต้องการของฟุตบอลไทยที่จะเข้ารอบฟุตบอลโลกให้ได้

4. ฟุตบอลคือ “การละเล่นของ (ชาย) ชนชั้นสูง”

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ กีฬาของไทยที่นิยมเล่นและชมกันก็มีอยู่หลายชนิด เช่น กระจับปี่ กระบอง มวยไทย ตระกร้อ ไม้หึ่ง แข่งว่าว ฯลฯ และในสมัยของพระองค์รัชกาลที่ 3 การกีฬาของประเทศตะวันตกได้เริ่มหลังไหลเข้ามาและเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มคนชั้นสูงและชาวตะวันตก

โดยเฉพาะกีฬาขึงป็น ที่พระองค์ท่านทรงโปรดกีฬานี้มากที่สุด (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 32) และมีบันทึกว่า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระอนุชาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4) ทรงสนพระทัยเล่นกีฬาที่ชาวตะวันตกนำเข้ามาเผยแพร่ เช่น การล่าสัตว์ แข่งเรือ ขี่ม้า ตีคลี ดังที่เซอร์เบาว์ริงบันทึกไว้ว่า “...พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้มีการเล่นตีคลีบนหลังม้า...” (สมบัติ พลายน้อย, 2519: 321) แต่ทั้งนี้ยังไม่ปรากฏว่ามี การกล่าวถึงกีฬาฟุตบอล

ต่อมาก็มีกีฬาอีกหลายชนิดจากสังคมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามาในสังคมไทย ประกอบกับการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสยุโรปหลายครั้ง เพื่อ นำความเจริญอย่างอารยประเทศ กลับมาพัฒนาบ้านเมือง รวมถึงการส่งพระบรมวงศานุวงศ์ พระ เจ้าลูกยาเธอ พระเจ้าหลานยาเธอ ข้าราชการบริวาร และนักเรียนทุนหลวงไปศึกษาวิชาการด้านต่าง ๆ ในยุโรปซึ่งมีความนิยมกีฬาฟุตบอล จึงได้นำกีฬาฟุตบอลกลับมาเผยแพร่ในประเทศไทย จาก ข้อมูลและหนังสือหลายเล่ม มีบางเล่มระบุว่า เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) คือผู้นำการละเล่นฟุตบอลเข้ามาเผยแพร่ เมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2440 ทั้งนี้มีบันทึกว่า พระองค์และพระราชโอรสทรงนิยมกีฬาสากล ซึ่งฟุตบอลเป็นหนึ่งในกีฬาเหล่านั้น (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 39 - 40)

ในช่วงระยะแรกนี้กลุ่มผู้เล่นฟุตบอลจะจำกัดอยู่เพียงคนกลุ่มน้อยที่มีสถานภาพเป็นชน ชั้นสูงในสังคมไทย เช่น ขุนนาง ข้าราชการในวัง นอกจากนั้นก็จะเป็นชาวต่างประเทศที่ทำงานในไทย ฟุตบอลที่เข้ามาในประเทศไทยในยุคแรก จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปิดรับประเทศให้ทันสมัย โดยมีชนชั้นสูงเป็น “ด่านแรก” ที่คอยกลั่นกรอง คัดเลือก สรรหา นำวัฒนธรรมตะวันตกรูปแบบต่าง ๆ เข้ามา ซึ่งในเวลานั้นถือว่าเป็นของใหม่สำหรับสังคมไทย ด้วยเหตุนี้ ฟุตบอลจึงถูกมองห้ครั้งแรกว่า เป็น “การละเล่นของชนชั้นสูง” ที่เป็นการเล่นระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับข้าราชการใน ราชสำนัก ดังปรากฏว่ามีบันทึกไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงสนพระทัยในกีฬามาก ทรงเล่นฟุตบอลกับบรรดาขุนนาง และข้าราชการใน พระราชสำนัก (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 39)

รัชกาลที่ 5 ท่านทรงส่งเสริมกีฬาสากลอย่างมากเพราะพระองค์ได้เสด็จประพาสยุโรปถึง สองครั้ง และได้เห็นการนิยมกีฬาในกลุ่มประเทศพัฒนาทั้งหลายทางยุโรป และพระองค์เองก็สน พระทัยและเห็นคุณค่าของการจัดการกีฬาอยู่แล้วจึงทรงสนับสนุนอย่างเต็มที่ พระองค์ยังทรงมี พระกระแสรับสั่งให้พระราชโอรสที่ทรงศึกษาในต่างประเทศให้นำเอากีฬาสมัยใหม่เข้ามาเผยแพร่ สืบต่อจากพระองค์ให้กว้างขวาง และได้มีพระราชกิจจานุเบกษาว่าด้วยการส่งเสริมกีฬา พ.ศ. 2440 ด้วยทำให้ชาวไทยเริ่มหันมาสนใจในกีฬาสากลเพิ่มขึ้น ทำให้ชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาว

ยุโรป ซึ่งนิยมกีฬาดังกล่าวมานานแล้วและเล่นกีฬานั้นอยู่แต่ในวงของตน เช่น พวกราชกรีฑา สโมสร (ฟอง เกิดแก้ว, 2520: 65 - 66)

เห็นได้ว่า ฟุตบอลเป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการบริพารที่อยู่ในราชสำนักหรือเมืองหลวง หรือไม่ก็เป็นนักเรียนที่มีได้รับการศึกษาและเปิดรับวัฒนธรรมแบบตะวันตก รวมถึงชาวต่างชาติ (ยุโรป) เท่านั้น ฟุตบอลนอกจากจะเป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนานของชนชั้นสูงแล้ว ยังเป็นเรื่องที่จำกัดไว้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้เล่น ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน และผู้ชม ส่วนชาวสยามอื่น ๆ หรือผู้คนในหัวเมืองต่างจังหวัด รวมทั้งผู้หญิง กล่าวได้ว่ายังแทบไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการละเล่นฟุตบอลเลย

5. ฟุตบอลคือเครื่องมือบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษ

ฟุตบอลคือกีฬาของชาติอังกฤษ ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนจากกีฬาของชนชั้นแรงงานให้กลายเป็นกีฬาสำหรับผู้ชายชนชั้นกลางและมั่งคั่งเกลตาและบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษให้มีน้ำใจ เป็นนักกีฬาให้รู้แพ้ รู้ชนะ และรู้ภัย ลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษในกีฬาฟุตบอลดังกล่าวก็ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ดังที่กล่าวแล้วว่า ฟุตบอลเมื่อเริ่มแรกในไทยนั้น จะจำกัดขอบเขตอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงบางกลุ่ม และชาวต่างชาติ ต่อมากระทรวงธรรมการได้จัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทยช่วงปลายรัชกาลที่ 5 โดยเปิดโอกาสให้เล่นและชมกันในพื้นที่พระราชพิธีอย่างที่สนามหลวง ต่อมาทางกระทรวงธรรมการก็ได้ริเริ่มบรรจุฟุตบอลไว้ในหลักสูตรพลศึกษาในระดับโรงเรียน แต่ก็ไม่ได้เป็นกิจกรรมบังคับขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสนใจของแต่ละโรงเรียน หลังจากนั้นทางกระทรวงก็ได้จัดแข่งขันฟุตบอลระดับนักเรียนขึ้น

ฟุตบอลในยุคปลายราชสำนักการสร้างควมหมายใหม่ว่า ฟุตบอลคือกิจกรรมการเล่นที่เปี่ยมล้นด้วยน้ำใจนักกีฬาที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวอังกฤษ ขณะที่การเล่นอย่างรุนแรงและวิวาทจะถือว่าน่าอับอาย น่ารังเกียจ ขาดซึ่งคุณสมบัติการเป็นผู้เล่นที่เป็น “นักเลง” หรือสุภาพบุรุษ ซึ่งความหมายของความเป็นสุภาพบุรุษได้ปรากฏอยู่ในวัตถุประสงค์ของการแข่งขันฟุตบอลที่ประกอบด้วย “ใจนักเลง สามีคี่ กล้าหาญ ชันติ” ด้วยเหตุผลนี้ส่วนหนึ่งจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับชัยชนะ ชัยชนะไม่ใช่เรื่องสำคัญ สำคัญว่าเล่นกันด้วยความเป็นสุภาพบุรุษ (นักเลง) กีฬาตามกฎกติกาที่วาง และรู้จักแพ้ รู้จักชนะมากกว่า เช่น การแข่งขันระหว่างโรงเรียนมัธยมพิเศษเทพศิรินทร์กับโรงเรียนประถมปทุมคงคาที่มีการบันทึกไว้ว่า “...การเล่นในวันนี้ สุภาพและเล่นอย่างฉันทนักเลงด้วยกันทั้งสองฝ่าย คราวที่โดนกันหนัก ๆ ก็ไม่ถือโกรธกัน เช่นนี้แหละตรงกับที่เรียกว่ารู้จัก

ชนะอย่างนักเลง และแพ้อย่างนักเลงแท้ ถึงผู้ดูอยู่รอบ ๆ สนาม แม้จะเอาใจช่วยข้างพวกของตัว ก็ไม่ได้แสดงกิริยาวาจาให้เป็นเหตุเสื่อมเสียแก่ฝ่ายหนึ่ง ดูสุภาพและเป็นใจนักเลงเท่านั้นดี...” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 31)

เห็นได้ว่าสิ่งสำคัญที่ได้จากการเป็นผู้แข่งขันและผู้เล่นฟุตบอลในยุคปลายราชสำนักนี้ ก็คือการบ่มเพาะความหมายของความเป็น “นักเลงฟุตบอล” ที่เป็นภาพลักษณ์สุภาพบุรุษนักกีฬาในอุดมคติ ซึ่งอุดมคติที่ว่านี้คืออุดมคติความเป็นนักกีฬาอังกฤษที่เน้นมากการรู้แพ้ รู้ชนะ และรู้อภัยกว่าผลแพ้ - ชนะนั่นเอง

6. ฟุตบอลคือเครื่องสอนใจคนดู

นอกจากมิติของการสร้างความหมายของความสุขและความเป็นสุภาพบุรุษในการเป็นผู้เล่นแล้ว ฟุตบอลยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมกิริยามารยาทให้กับผู้ดูผู้ชมด้วย

ดังเช่นในรายงานการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนที่ว่า

แต่น่าตลกอยู่บ้าง ที่ออกเสียงปลาดอาจชวนให้คนเล่นพ่นเพื่อนได้ ผู้จดยานนี้ขอเตือนว่า พวกเราที่อยู่นอกวง ควรรักษาการียมให้ดี ถึงไม่ใช่ผู้เล่นก็เป็นนักเลงดู ควรทำใจให้เป็นนักเลงจริงสักหน่อย ระวัง ชมเวลาที่เขาเตะลูกเก่ง ๆ น่าดูก็ควรอยู่ แต่ระวังหัวเราะเยาะเวลาเขาโดนกันล้มไม่เข้าที่ ไม่ใช่ผู้เล่นเป็นแน่

หรือกรณียั่วยุผู้เล่นที่ว่า “...แต่เมื่อจวนจะเลิก มีเสียงร้องมาแต่ข้างสนามบ้างว่า ‘โดนเข้า ๆ’ เป็นธรรมดาที่เล่นในที่เปิดเผย มีคนล่าสอนเช่นนั้น” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 30, 32)

การเล่นวันนี้สนุกมาก ผู้ดูวันชมเขยความกล้าหาญเข้มแข็งของทั้ง 2 ฝ่ายไม่ได้ วันนี้ถ้าผู้เล่นทั้งสองฝ่าย ใจไม่เป็นนักเลงด้วยกันแล้ว ก็คงเป็นปากเสียงกันบ้าง เพราะมีเวลาหลังพลาดโดนกันแรง ๆ อยู่บ้าง แต่เมื่อพลาดพลั้งครั้งไร ผู้เล่นได้สำแดงให้ผู้ดูหลายคนรู้สึกหรือควรจะรู้สึกกระดากใจไปมาก เพราะผู้ดูเหล่านั้นเพียงแต่เป็นผู้ดู ก็ยังทำให้หงุดหงิดถึงกับมีปากเสียงเกือบวิวาทกันขึ้น ด้วยเหตุที่เอาใจช่วยข้างพวกของตนเกินไปจนเสียใจนักเลง ถ้าให้ผู้ดูเหล่านั้นเป็นผู้เล่น ก็น่าจะได้ดูมวยแถม ที่ว่านี้เฉพาะผู้ดูสองสามคน ไม่ใช่ทั่วไป ขออย่ากระเทือนถึงท่านผู้ดูเป็นใจนักเลงด้วย

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 35)

ในยุคราชสำนัก ฟุตบอลเป็นวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่น่าเข้ามาจากตะวันตก (อังกฤษ) ซึ่งในสมัยช่วงดังกล่าว สังคมยังคงเป็นสังคมศักดินาที่มีชนชั้นสูงเป็นชนชั้นที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในช่วงเวลาดังกล่าวสังคมไทยยังคงต้องเผชิญกับสภาวะการคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตก

การกำหนดความหมายของฟุตบอลในยุคนี้กระทำผ่านสัญญาะย่อยทั้ง 7 ตัว ประกอบด้วย กติกา ลูกฟุตบอล ผู้ตัดสิน สนามฟุตบอล ผู้เล่น ผู้ชม และเป้าหมาย ซึ่งนำไปสู่ความหมายที่เกิดขึ้นในยุคราชสำนัก 6 ความหมาย

ตารางที่ 9: ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนัก

ยุค	ชนชั้น			สัญญาะ	ความหมาย	บริบท
	สูง	กลาง	ล่าง			
ราชสำนัก	✓	✗	✗	1. กติกา 2. ลูกฟุตบอล 3. ผู้ตัดสิน 4. สนาม 5. ผู้เล่น 6. ผู้ชม 7. เป้าหมาย	1. เครื่องหมายของตะวันตก (อังกฤษ) 2. เครื่องหมายของความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย 3. เครื่องมือยกระดับความมีอารยะชนให้ทัดเทียมกับคนต่างชาติ 4. การละเล่นของ (ชาย) ชนชั้นสูง 5. เครื่องมือบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษ 6. เครื่องสอนใจคนดู	1. สังคมศักดินา 2. ภาวะคุกคามจากตะวันตก

จากจุดเริ่มต้นของฟุตบอลในสังคมไทยที่เริ่มเล่นและชมกันอยู่ในแวดวงกลุ่มคนชนชั้นสูง เฉพาะกลุ่มนั้น ชี้ให้เห็นว่า กีฬาฟุตบอลผูกติดกับชนชั้นสูงมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยกลุ่มบุคคลที่เลือกสรรฟุตบอลและเผยแพร่กีฬาชนิดนี้ก็คือกษัตริย์ เจ้านายเชื้อพระวงศ์ที่ล้วนแต่เป็นกลุ่มบุคคล

ที่มีสถานภาพความเป็นชนชั้นสูงที่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสัญลักษณ์อย่างสูงในสังคมไทยสมัยนั้น อีกทั้งยังส่งผลให้กุมอำนาจในการกำหนดมาตรฐานความหมายของวัฒนธรรม นอกจากนั้นดังที่กล่าวแล้วว่าการบริโภคฟุตบอลเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งที่รับเข้ามาจากสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นการแสดงนัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นการสื่อสารถึงเกียรติยศและฐานะทางสังคม ในสมัยแรกๆ การเล่นและชมฟุตบอลเป็นกิจกรรมของกลุ่มเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ ที่จัดเป็นกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมสยาม และชาวต่างชาติ สำหรับผู้เล่นจะต้องมีทุนหลายประเภท เช่นทุนความรู้ในวิธีการเล่น กติกาต่าง ๆ ประกอบกับทุนเศรษฐกิจที่จะต้องมีโอกาสในการเล่น ไม่ว่าจะเล่น ลูกฟุตบอล รองเท้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้สะท้อนถึงความเป็นชนชั้นสูงผู้มีฐานะทางสังคม เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายที่มาก ประกอบกับมีเวลาว่างด้วย และที่สำคัญกิจกรรมเหล่านี้เสมือนเป็นพื้นที่ที่ไว้สังสรรค์เฉพาะสำหรับแวดวงสังคมเฉพาะกลุ่ม ผู้ที่เข้าร่วมได้ต้องเป็นเครือข่ายอภิสิทธิ์ชนที่มีฐานะเท่านั้น คนธรรมดาทั่วไปย่อมไม่สามารถปะปนเข้ามาได้เด็ดขาด ทำให้บรรดาชนชั้นสูงสามารถสร้างความแตกต่างทางชนชั้นของตนเองกับชนชั้นอื่นๆ ในสังคม

ในยุคแห่งราชสำนัก (สมัย ร.4 ถึงปลายรัชกาลที่ 5) กล่าวได้ว่าเป็นยุคบุกเบิกเริ่มต้นของฟุตบอลในสยามประเทศ ฟุตบอลได้รับการนิยามเข้ารหัสความหมายจากกลุ่มชนชั้นสูงว่าเป็นกีฬาสมัยใหม่ (สากล) จากนั้นจึงส่งผ่านไปสู่การรับรู้ของผู้คนในสังคม ฟุตบอลเปรียบได้ตั้งเครื่องหมายของตะวันตก (อังกฤษ) ซึ่งเรียนรู้ผ่านชาวต่างชาติ ความกระตือรือร้นในกีฬาสมัยใหม่ เป็นเครื่องหมายของความก้าวหน้าสู่ความทันสมัย และทำให้ชาติดูทันสมัยเทียบเท่าอารยประเทศ ส่วนการแข่งขันเป็นเรื่องที่ลงลงมา (กรณีการแข่งขันกับชาวต่างชาติมองได้ว่าด้านหนึ่งเป็นการแนะนำกีฬาฟุตบอลให้กับคนไทย แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นการยกระดับความมีอารยชนให้ทัดเทียมกับผู้คนชาวต่างชาติ เพื่อสร้างให้เกิดการเป็นที่ยอมรับของอารยชนจากอารยประเทศ (ซึ่งจะยิ่งเห็นอย่างชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6) สิ่งสำคัญที่ได้จากการเป็นผู้แข่งขัน (ผู้เล่น) ก็คือ การบ่มเพาะภาพลักษณ์ความเป็นของสุภาพบุรุษนักกีฬาในอุดมคติ (อุดมคติคือนักกีฬาจากอังกฤษนั่นเอง) ซึ่งสะท้อนว่าคือ ฟุตบอลเป็นเรื่องความบันเทิงของผู้ชายที่อยู่ในราชสำนักหรือเมืองหลวง หรือเป็นเชื้อพระวงศ์ ข้าราชการบริพาร นักเรียนที่มีการศึกษา มีวัฒนธรรมแบบตะวันตก และเล่นแบบสมัครเล่น (ซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่ ทั้งนี้ในระบบสมัครเล่น ชัยชนะไม่ใช่เรื่องสำคัญ สำคัญว่าเล่นกันถูกต้อง ซื่อสัตย์ตามกฎกติกาและมีน้ำใจนักกีฬามากกว่า) ส่วนชาวสยามอื่นๆ ไม่ว่าจะเล่น ไพร่ ทาส หรือผู้คนในหัวเมืองต่างจังหวัด ก็ล้วนถูกจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงผู้ดูผู้ชม ที่ชื่นชมกับความสามารถในการเล่นและยอมรับในวัฒนธรรมแห่งความทันสมัยที่ถูกเลือกสรรนำเข้ามาสู่สังคมสยาม จนกระทั่งในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ชนชั้นกลางจึงเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกีฬาฟุตบอลมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความหมายของฟุตบอลที่โดดเด่นในสายตาของคนไทยมากที่สุด ประกอบด้วย เป็นการละเล่นของชนชั้นสูงที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความทันสมัยเช่นเดียวกับชาวตะวันตกที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมรูปแบบใหม่นี้

2 ยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ปลายรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8)

2.1 ชุดของสัญญาณในฟุตบอลยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากยุคราชสำนักก็คือ กระบวนการเล่นเป็นกีฬามากขึ้น มีการกำหนดกฎกติกาที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในยุคนี้ ผู้วิจัยพบว่าสัญญาณในฟุตบอลอยู่ 9 สัญญาณ ประกอบด้วย กติกา ลูกฟุตบอล กรรมการผู้ตัดสิน สนาม ผู้เล่น ผู้ชม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย วิธีการเชียร์ และเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 กติกา

ดังที่กล่าวแล้วว่า กติกาฟุตบอลเริ่มปรากฏขึ้นในสังคมสยามครั้งแรกใน พ.ศ. 2443 กติกาดังกล่าวมีชื่อว่า “กติกาฟุตบอล 119” จนกระทั่งใน พ.ศ. 2453 ที่เป็นช่วงปีรอยต่อที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จดำรงสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 6 สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีกติกากีฬาเล่นฟุตบอลฉบับใหม่เกิดขึ้นชื่อ “กติกากีฬาเล่นฟุตบอล ร.ศ. 129” โดยกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ทำการแก้ไขจากฉบับ “กติกาฟุตบอล 119”

ในกติกาฉบับใหม่นี้ กำหนดว่าเป็นการเล่นฟุตบอลอย่างแอสโซซิเอชัน และระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม โดยมีเป้าหมายเพื่อการเอาชนะ ดังนี้

การเล่นฟุตบอล (อย่างแอสโซซิเอชัน) แก้ไขจากฉบับเดิมที่ได้ลงพิมพ์แล้วใน วิทยาคาร ศก 119 การเล่นเช่นนี้เป็นการเล่นต่อสู้กันสองพวก ๆ ละ 11 คน ต่างพวกต่างเอาไชยชนะด้วยเตะลูกบอลให้เข้าโกล์ของกันและกันมีคนกลางเป็นประธาน สำหรับอำนวยความสะดวกและตัดสินชี้ขาดคนหนึ่ง รายละเอียดของการเล่นดังมีแจ้งต่อไปนี้

(สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 29)

กติกาฟุตบอลในช่วงนี้เริ่มมีความชัดเจนรัดกุมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุม การการเล่นฟุตบอลอย่างจริงจัง ฟุตบอลได้รับการสร้างความเป็นกิจกรรมหรือกีฬาที่ทำการ การแข่งขัน ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับ ไม่ใช่เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนานแล้ว

การจัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนของกระทรวงธรรมการนั้น ได้ดำเนินการมา ค่อนข้างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2444, 2446 - 2452, 2454 - 2464 (พ.ศ. 2445 - 2446, 2453 งด การแข่งขัน) ใน พ.ศ. 2453 กระทรวงธรรมการได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการจัดการ แข่งขันโดยเฉพาะ และได้เปลี่ยนแปลงอายุของผู้เล่นจากเดิมที่กำหนดไว้ไม่เกิน 20 ปี มาเป็นไม่ เกิน 18 ปี เปลี่ยนแปลงวิธีการแข่งขันจากเดิมแบบแพ้คัดออกมาเป็นแบบพบกันหมด (สิทธิ รัต นราชี, 2540: 16) การแข่งขันฟุตบอลในรูปแบบพบกันหมดนั้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมสำหรับผู้เล่น และที่สำคัญได้ออกข้อบังคับการเล่นฟุตบอลสำหรับ นักเรียนมาฉบับหนึ่ง มีข้อกำหนดที่น่าสนใจ เช่น ในข้อ 11 “ผู้ใดประพฤติฝ่าฝืนกติกาการเล่น ฟุตบอล หรือประพฤติโหยกหยอกเกร ผู้ตัดสินมีอำนาจคัดผู้นั้นออกเสียในระหว่างเวลาเล่นได้ และ โรงเรียนที่ต้องถูกคัดนักเรียนออกเช่นนี้ ต้องเล่นขาดขาไปตลอดเวลา” และข้อ 12 “โรงเรียนต้อง เป็นผู้รับผิดชอบในความประพฤติของนักเรียนของตน ถ้าปรากฏว่านักเรียนโรงเรียนใด ทำความ ประพฤติตัวให้เป็นที่น่ารังเกียจในการเล่นนี้ การเล่นคราวที่ปรากฏเหตุเสียหายเช่นนั้น จะนับเป็น แพ้และจะถึงแก่ห้ามไม่ให้โรงเรียนนั้นเข้าแข่งขันต่อไปอีกก็ได้ จนกว่าจะเชื่อได้ว่าประพฤติดีแล้ว หมดความรังเกียจ จึงจะยอมรับเข้าแข่งขันต่อไปอีก” (กนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 6)

จากข้อบังคับที่ระบุไว้นี้แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของการแข่งขันฟุตบอลที่ผู้เล่น ต้องปฏิบัติตามให้สมกับความเป็นนักกีฬา มีบทลงโทษสำหรับผู้เล่นที่ฝ่าฝืนกฎกติกา และรวมไปถึง บทบาทหน้าที่ของกรรมการผู้ตัดสินด้วย

ภายหลังจากที่กระทรวงธรรมการได้จัดแข่งขันฟุตบอลระดับนักเรียนมาช่วง ระยะเวลาหนึ่ง ใน พ.ศ. 2452 ยังได้ริเริ่มให้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลสำหรับครูขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้มีกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี และ เพื่อเป็นการสร้างความชำนาญในการเล่นเพื่อที่จะนำไปฝึกซ้อมนักเรียนด้วย อย่างไรก็ตามการ แข่งขันฟุตบอลระหว่างครู มีการแข่งขันอีกเพียง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2455 และ พ.ศ. 2456 ทั้งนี้ สาเหตุที่งดไปน่าจะเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่รัชกาลที่ 5 ทานเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2453 ส่งผล ให้การแข่งขันฟุตบอลทุกรายการยกเลิกไปชั่วคราวหนึ่ง สำหรับฟุตบอลครูนั้นก็ใช้ข้อบังคับ และกติกาการเล่นทำนองเดียวกับการแข่งขันของนักเรียน (สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 90)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 การเล่นฟุตบอลจะยึดแนวทางการเล่นตาม “กติกาการเล่นฟุ ตบอล ร.ศ. 129” เป็นหลัก ทำให้การเล่นฟุตบอลดำเนินไปอย่างมีมาตรฐานอยู่ภายใต้กฎกติกาชุด

เดียวกัน อย่างไรก็ตามแต่ก็ยังมีการเล่นฟุตบอลในรูปแบบใหม่ ที่ส่วนหนึ่งเลียนแบบจากมาตรฐานที่เป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความแตกต่างไปจากเดิม ดังมีบันทึกว่า

ในช่วงปี พ.ศ. 2456 - 2458 เริ่มมีการเล่นฟุตบอลอีกชนิดหนึ่งเกิดขึ้นในโรงเรียน แพทยาลัย (คณะแพทย์ในปัจจุบัน) การเล่นฟุตบอลประเภทนี้นำเอาลูกเตะกร้อมาใช้แทนต่างลูกฟุตบอล ลักษณะในการเล่นจะไม่มีระเบียบที่แน่นอน ปราศจากข้อบังคับในการเล่น ไม่จำกัดเวลาในการเล่น ไม่มีผู้ตัดสิน ไม่มีขอบเขตสนามที่แน่นอน สำหรับประตูใช้อิฐหรือขวดทำเป็นเสาประตู สำหรับใครที่ต้องการจะเล่นก็ขอให้ประกาศว่าตนจะอยู่ข้างใดเท่านั้น ดังนั้นการเล่นจึงเต็มไปด้วยความสนุกสนานวุ่นวาย เมื่อลูกเตะกร้อไปอยู่ที่ใด ผู้เล่นก็จะไปรวมตัวกันอยู่ที่นั้น ส่งผลให้บริเวณหน้าแข้งของผู้เล่นเกิดความระบมกันถ้วนหน้า ฟุตบอลชนิดนี้มีชื่อเรียกว่า “ฟุตบอลจำป๋ม” หรือ “ฟุตบอลจำเซ่ง

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520)

ต่อมาการเล่นฟุตบอลลักษณะนี้ได้รับความนิยมและแพร่หลายไปตามโรงเรียนต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และได้พัฒนากระทั่งกลายเป็น “ฟุตบอลรูหนู” หรือ “ฟุตบอลโต๊ะเล็ก” ที่เล่นกันอยู่ในทุกวันนี้ (กรมพลศึกษา, 2534) รูปแบบการเล่นฟุตบอลชนิดใหม่นี้เกิดจากโดยกลุ่มนักศึกษาแพทย์ที่เป็นชนชั้นกลางรุ่นใหม่ในสมัยนั้นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่มีอยู่ เช่น ไม่ต้องมีกติกาข้อบังคับ ลูกฟุตบอลก็ประยุกต์ใช้เท่าที่หาได้ เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการช่วงชิงต่อสู้ทางชนชั้นในฟุตบอล

นอกจากการแข่งขันฟุตบอลในระดับนักเรียน และระหว่างครูของกระทรวงธรรมการดังที่กล่าวมาแล้ว ในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทหาร ตำรวจ และเสือป่า และพระราชทานถ้วยทองเป็นรางวัล การแข่งขันครั้งนี้มีชื่อเรียกว่า “การแข่งขันฟุตบอลสำหรับพระราชทานถ้วยทองของหลวง”⁷ หรือมักเรียกกันโดยย่อว่า “ฟุตบอลหน้าพระที่นั่ง” เพราะเหตุว่าพระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรโดยลำดับแทบมิได้ขาด (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 120) การแข่งขันทุกคู่จัดขึ้นที่สนามเสือป่า ถนนหน้าพระลาน สวนดุสิต การแข่งขันครั้งนี้เป็นการเริ่มการแข่งขันยุคใหม่ คือเป็นการแข่งขันระหว่างผู้มีวิถุคติพ้นจากนักเรียนชั้นประถมและมัธยมไปแล้ว เป็นการแข่งขันในรูปแบบ

⁷ บางครั้งเรียกว่า “การแข่งขันชิงถ้วยทองนักรบของหลวง”

สโมสร มีชุดเข้าแข่งขันทั้งหมด 12 ชุด (ทีม) ประกอบด้วย นักเรียนนายร้อยทหารบก นักเรียนนายเรือ นักเรียนนายตำรวจภูธร นักเรียนนายสารวัต กรมนักเรียนเสือป่าหลวง เสือป่าเสนากลาง เสือป่ากองพันพิเศษรักษาพระองค์ กรมเสือป่าราบหลวงรักษาพระองค์ กรมพรานหลวงรักษาพระองค์ กรมเสือป่าม้าหลวงรักษาพระองค์ กรมทหารมหาดเล็ก และกรมทหารรักษาวัง

การดำเนินการแข่งขันฟุตบอลรายการถ้วยทองของหลวงใน พ.ศ. 2458 ได้จัดตั้งให้มีคณะกรรมการจัดการแข่งขันจำนวน 21 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ฝ่ายคือ กรรมการที่ปรึกษา กรรมการจัดการ และกรรมการผู้ตัดสิน ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของคณะฟุตบอลของหลวง โดยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่งสภานายกคณะฟุตบอลถ้วยทองของหลวง (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 16)

อนึ่งในการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทองของหลวงใน พ.ศ. 2458 คณะกรรมการของคณะฟุตบอลถ้วยทอง ได้จัดพิมพ์ “สมุดระเบียบการแข่งขัน” ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ การกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป็นการควบคุมความหมายของฟุตบอลให้เป็นที่ชัดเจนเข้าใจร่วมกัน

ในสมุดระเบียบการแข่งขันได้ระบุถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดการแข่งขันเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งสรุปเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ (สิทธิ รัตนราชี่, 2540: 21-22) “ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้สังเกตเห็นว่าประชาชนชาวสยามในวันหนึ่งๆ ไม่ค่อยได้มีโอกาสที่จะได้ทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพและนันทนาการ ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ อันอาจทำให้ประชาชนชาวสยามอ่อนแอ ก็จะส่งผลให้สังคมประเทศสยามอ่อนแอตามไปด้วย จากเหตุผลดังกล่าวนี้พระองค์จึงได้จัดการแข่งขันฟุตบอลขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. การแข่งขันฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีการแข่งขันหรือต่อสู้กันอย่างเปิดเผย สามารถเห็นผลการแพ้หรือชนะได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เล่นมีความเป็นนักกีฬาอย่างเต็มภาคภูมิ (ใจนักเลง)
2. การแข่งขันฟุตบอลนี้ทีมซึ่งเป็นฝ่ายชนะ จะต้องอาศัยความสามัคคีจากผู้เล่นในทีม ไม่สามารถเล่นคนเดียวให้ชนะได้ (สามัคคี)
3. การแข่งขันฟุตบอลนี้ผู้เล่นจะต้องมีความกล้า ไม่กลัวอุปสรรคใดๆ (อาจหาญ)
4. การแข่งขันฟุตบอลนี้จะต้องอาศัยความอดทน เพื่อให้ทีมได้ชัยชนะ (อดทน)
5. กีฬาฟุตบอลทำให้ร่างกายแข็งแรง จากการเล่นอย่างต่อเนื่องตลอดเกมการแข่งขัน

นอกจากนั้นในประกาศฉบับหนึ่งได้ทำการเปลี่ยนแปลงคำว่า “โกลด์” เป็น “ประตู่” แทน เพื่อความเข้าใจของคนไทยและกลายเป็นคำที่นิยมใช้กันมาจนถึงทุกวันนี้ (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 17)

สืบเนื่องจากปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้ในช่วงรัชสมัย รัชกาลที่ 6 นับเป็นช่วงสำคัญของการปรับปรุงฟุตบอลให้มีความเป็น “กีฬา” อย่างเต็มตัว สิ่งสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงดำเนินการก็คือ การก่อตั้ง “คณะฟุตบอลแห่งสยาม” เพื่อจัดการแข่งขันและกำหนดกฎกติกาฟุตบอลให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ภายหลังจากการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทองของหลวงครั้งแรกเสร็จสิ้นลง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่าประเทศไทยควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดและดำเนินการแข่งขันฟุตบอล จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ที่เป็นกรรมการในคณะฟุตบอลถ้วยทองของหลวง ได้เปลี่ยนสภาพเป็น “กรรมการคณะฟุตบอลแห่งสยาม” หรือที่นิยมเรียกว่า “คณะฟุตบอลแห่งสยาม” โดยพระองค์ทรงเป็นประธาน ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 ดังมีรายชื่อคณะกรรมการฟุตบอลแห่งสยามดังนี้ (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520, สิทธิ รัตนราช, 2540: 23)

1. พระยาประสิทธิ์ศุภการ (หม่อมหลวงเพ็ญ พึ่งบุญ)	นายก
2. หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร	อุปนายก
3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเรียงไกร	กรรมการ
4. หม่อมเจ้าเขจรจรัสฤทธิ์ กฤดากร	กรรมการ
5. พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ (จีน ศยามานนท์)	กรรมการ
6. พระยาบริหารราชมานพ (เนียน สาคริก)	กรรมการ
7. พระราชครูธรรมาธิบดี (เสริญ ปัญญารชุน)	กรรมการ

ประกาศนี้ นายพลตรี นายพลเสือป่า พระยาประสิทธิ์ศุภการ (หม่อมหลวงเพ็ญ พึ่งบุญ) นายกสมาคมเป็นผู้ลงนาม

เห็นได้ว่าในคณะกรรมการฟุตบอลแห่งสยามเป็นกลไกใหม่ที่รัชกาลที่ 6 ทรงแต่งตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมการสื่อสารความหมายของฟุตบอลไปยังผู้คน ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวแล้วแต่เป็นกลุ่มบุคคลชนชั้นสูงที่มีบรรดาศักดิ์และราชทินนามทั้งสิ้น ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในช่วงต้นสมัยรัชกาลที่ 6 สถาบันที่มีบทบาทในฟุตบอลคือ กระทรวงธรรมการ (ต่อเนืองมาแต่ครั้งสมัยปลายรัชกาลที่ 5) และคณะฟุตบอลแห่งสยาม รวมถึงพระองค์เอง ซึ่งเป็นสถาบันและกลุ่ม

บุคคลที่มีอำนาจมากที่สุดในการกำหนดการแข่งขันต่าง ๆ และควบคุมจัดการการแข่งขันฟุตบอลในสยามไทย

สำหรับงานแรกของคณะกรรมการ ฯ คือการคัดเลือกนักฟุตบอลเพื่อเป็นตัวแทนทีมชาติสยาม (ทีมชาติสยามชุดแรก) เพื่อแข่งขันกับชาวยุโรปที่เข้ามาอาศัยและรับราชการอยู่ในแผ่นดินสยามขณะนั้น ภายหลังจากนั้น รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้คณะฟุตบอลแห่งสยาม จัดตั้ง “สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย” ขึ้น เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2459 และพระองค์ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในฐานะสมาคมเพื่อควบคุมการเล่นชิงถ้วยต่าง ๆ คือถ้วยใหญ่ ถ้วยน้อย และถ้วยนักรบ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร์, 2525: 84) และจากการกำหนด “ข้อบังคับลักษณะการปกครองคณะฟุตบอลแห่งสยามพระพุทธศักราช 2459” ทำให้กรมกองต่างๆ แสดงความจำนงสมัครเข้าเป็นสมาชิกคณะฟุตบอลสยาม เช่น ข้าราชการในพระราชสำนัก กรมวัง ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของเจ้าพระยาธรรมาธรรณธิบดี เสนาบดีกระทรวงวัง (วิริยยุทธ ศรีสุวรรณ กิจ, 2549: 90)

ต่อมาคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยภายใต้การสนับสนุนของรัชกาลที่ 6 ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลเพิ่มขึ้นจากเดิม ตามประกาศของพระยาประสิทธิ์ศุภการ (นายกคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย) ที่ว่า

การแข่งขันฟุตบอลของไทยเราซึ่งได้จัดเป็นระเบียบแล้วในเวลานี้ นอกจากการแข่งขันสำหรับถ้วยทองหลวงกับการแข่งขันสำหรับโล่ห์เงินของกรมศึกษาธิการก็ยังมี คณะฟุตบอลแห่งสยามจึงดำริที่จะให้มีการแข่งขันขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ด้วยความประสงค์ที่จะให้การเล่นฟุตบอลแพร่หลายยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังไม่ชำนาญชำนาญได้ฝึกฝนให้ชำนาญขึ้น...เพื่อจะให้มีผู้เล่นมากที่สุดที่สุดที่จะมีได้ จึงเปิดโอกาสให้สโมสรฟุตบอลของกรมทหาร และกรมในกระทรวงต่างๆ กับบริษัททำการค้าขาย และสโมสรฟุตบอลอื่นๆ ...ส่งผู้เข้าเล่นได้สโมสรละสำหรับ... ถ้วยนี้ให้เรียกว่า “ถ้วยของคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย” (ต่อมาเรียกการแข่งขันนี้ว่าเป็นการแข่งขันเพื่อชิง “ถ้วยใหญ่”) โดยการเล่นสำหรับการแข่งขันครั้งนี้จะเล่นอย่างวิธีแพ้แล้วออก

(วิริยยุทธ ศรีสุวรรณ กิจ, 2549: 90 - 91)

ในการแข่งขันฟุตบอลรายการถ้วยของคณะฟุตบอลแห่งสยามดังกล่าว อนุญาตให้ผู้เล่นที่เคยแข่งขันในรอบสุดท้ายของการแข่งขันฟุตบอลรายการถ้วยทองของหลวง พ.ศ. 2458 เข้าร่วมการแข่งขัน และไม่อนุญาตให้ผู้เล่นที่เป็นนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันอีกด้วย (สิทธิ รัตนราช, 2540: 94) กล่าวได้ว่าการแข่งขันครั้งนี้เป็นโอกาสให้ข้าราชการ ทหาร พนักงาน

คนชั้นกลางต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งในการแข่งขันมีสโมสรเข้าร่วมสมัครเป็นจำนวนมาก ทำให้คณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้จัดการแข่งขันออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดถ้วยใหญ่และชุดถ้วยน้อย ซึ่งการแข่งขันฟุตบอลภายใต้การควบคุมของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยรายการนี้ดำเนินการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง แต่ได้หยุดไปในช่วง พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2490 เนื่องจากเหตุการณ์บ้านเมืองและสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากนั้นก็มีการแข่งขันมาตลอดจนปัจจุบันและเปลี่ยนชื่อเป็น การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทานประเภท ก และ ข

การก่อตั้งองค์กรที่ว่านี้น่าจะเป็นการได้รับอิทธิพลตามแบบอย่างประเทศอังกฤษ เพื่อเป็นองค์กรที่แยกตัวออกมาเป็นกลไกการควบคุมการแข่งขันฟุตบอลในอีกระดับหนึ่งคือกลุ่มผู้ใหญ่ ที่แบ่งแยกจากการทำหน้าที่ของกระทรวงธรรมการที่ควบคุมกำกับการแข่งขันฟุตบอลเฉพาะระดับโรงเรียน

ใน พ.ศ. 2465 ได้มีการตั้งกระทรวงศึกษาธิการขึ้นมาทำหน้าที่แทนกระทรวงธรรมการ และยังคงจัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนประจำปีอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในช่วงรัชกาลที่ 7 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนสืบทอดเหมือนเช่นในปีที่ผ่านมา จากการแข่งขันเท่าที่ผ่านมา นักเรียนบางโรงเรียนเห็นแก่ชัยชนะจนลืมนึกถึงคุณค่าพื้นฐานของความเป็นนักกีฬาที่ดี ดังความเห็นของคณะกรรมการจัดการแข่งขัน พ.ศ. 2466 ที่ว่า “...โรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้าเล่นควรจะคิดถึงเรื่องฝึกหัดเด็กให้เป็นนักกีฬามากขึ้น ไม่ควรคิดแต่จะเอาชนะเท่านั้น เช่นนักเรียนที่มีฝีมือในเชิงการเล่น แต่เล่นเกรงด้วย โรงเรียนไม่ควรจะเอาเข้ามาเล่นเลยเป็นอันขาด โรงเรียนควรจะคิดว่านักเรียนของตัวเล่นเกรงนั้นยอมขายหน้า และเสื่อมเสียเกียรติยศมากกว่าที่จะเล่นแพ้เขาในเชิงนักกีฬาแท้...”

เนื่องจากฟุตบอลนักเรียนปีที่ผ่านมา ๆ มายังคงประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนผู้เล่นและผู้ชม ด้วยเหตุนี้ทางคณะกรรมการจัดการแข่งขันจึงได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขัน ต้องจัดหาครูผู้ควบคุมกีฬา 1 คน ครูผู้ควบคุมนักเรียนที่มาเชียร์ 1 คน เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 31) นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีหมายเลขตามหน้าที่กักตุนด้านหลัง และผู้รักษาประตูให้สวมใส่เสื้อที่มีสีแตกต่างจากผู้เล่นคนอื่นๆ ในทีม เพื่อให้เป็นไปตามสากลยิ่งขึ้น (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ศธ. 16/20) ดังนี้

ขอประกาศให้ทราบว่าในการแข่งขันฟุตบอลทุกระดับและทุกระดับ โรงเรียนที่เข้าแข่งขันต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ต้องนำลูกบอลมาหนึ่งลูก
2. ต้องจัดครุฑที่ไว้ใจได้ควบคุมผู้เล่นกำกับมาคนหนึ่ง
3. ต้องจัดครุฑที่ไว้ใจได้ควบคุมดูแลนักเรียนที่มาดูการแข่งขัน
4. ต้องจัดผู้เดินเส้นที่รู้จักกติกาดี ซึ่งอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนได้รับรองแล้ว
5. ต้องจัดหมายเลขตามหน้าที่ของผู้เล่นกวดติดกับเสื้อทางด้านหลัง
6. คนรักษาประตูต้องใส่เสื้อที่มีสีแตกต่างจากผู้เล่นหน้าที่ยื่น
7. ผู้เล่นทุกคนต้องลงลายมือของตนต่อหน้าเจ้าของสนาม

ใน พ.ศ. 2471 กระทรวงศึกษาธิการได้ใช้กติกากการเล่นฟุตบอลของคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยเป็นแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งยังได้ขยายสนามให้กว้างและยาวมากขึ้น แต่ยังไม่ได้มาตรฐานนัก (สุนทร แม้นสงวน, 2532) จนกระทั่งล่วงเข้าสู่ พ.ศ. 2475 เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองและความไม่สงบของบ้านเมือง ส่งผลให้คณะกรรมการฟุตบอลแห่งประเทศไทยงดเว้นการดำเนินการแข่งขันฟุตบอลทุกรายการ และกว่าที่คณะกรรมการฟุตบอลแห่งประเทศไทยจะกลับมาทำหน้าที่จัดการแข่งขันก็กินเวลาถึง 15 ปีเลยทีเดียว

ภายหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งกรมพลศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2476 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507) โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนและประชาชนทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศและร่วมมือกับสมาคมกีฬาด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2510) นอกจากนั้นในส่วนของกีฬานักเรียนส่วนภูมิภาคให้ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ รับผิดชอบในการจัดการแข่งขัน (พระยาศรีวิสารวาจา, 2509) ฟุตบอลได้ถูกกระจายเข้าสู่การศึกษาในระดับสูงขึ้น เช่นมหาวิทยาลัย มีสถาบันการศึกษาที่อบรมครุฑกีฬา (ฟุตบอล) และบุคลากรเหล่านี้ต่างก็แยกย้ายไปสอนกับเด็กๆ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ซึ่งเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากเมืองหลวงไปสู่ต่างจังหวัดทั่วประเทศ ที่กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมการเล่นและชมกีฬาฟุตบอลได้เริ่มกระจายไปสู่ชนชั้นล่างอย่างจริงจัง

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นความแตกต่างของวัฒนธรรมฟุตบอลระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษอย่างชัดเจนกล่าวคือ ฟุตบอลในประเทศไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานจากชนชั้นกลางที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่สำหรับในสังคมไทยฟุตบอลได้พัฒนามาจากโรงเรียนในสังกัดกรมศึกษาธิการ จากนั้นจึงขยายมาสู่กลุ่มข้าราชการที่กำกับดูแลกรมพลศึกษา และมาสู่ในระดับมหาวิทยาลัยในภายหลัง

ต่อมาใน พ.ศ. 2477 กรมพลศึกษา ได้ควบคุมและจัดการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่างนักเรียนแทนกระทรวงธรรมการเป็นปีแรก และได้จัดและดำเนินแข่งขันมาจนถึงทุกวันนี้ และในปีเดียวกันนี้ พ.ศ. 2477 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ริเริ่มให้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลประเพณีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและนำรายได้เพื่อการกุศล นำสังเกตว่าได้เกิดการสร้างความหมายใหม่ให้กับฟุตบอลอันเป็นการแปรรูปความหมายฟุตบอลจากยุคราชสำนัก ที่ว่าฟุตบอลเป็นเครื่องมือการสร้างสามัคคีระหว่างชนชั้นสูงกับชาวต่างชาติมาเป็นระหว่างชนชั้นกลางที่เป็นคนไทยด้วยกัน

การแข่งขันฟุตบอลประเพณีกำหนดให้มีการแข่งขันเป็นประจำทุกปี ยกเว้นเฉพาะบางปีที่ไม่สามารถจัดได้ นับได้ว่าการแข่งขันฟุตบอลรายการนี้เป็นการสนับสนุนให้กีฬาฟุตบอลได้แพร่หลายมากยิ่งขึ้นในหมู่นิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นกำลังของชาติสืบไปในอนาคต (จุฬา – ธรรมศาสตร์, 2540) ซึ่งในการแข่งขันก็มีขบวนการแสดงต่างๆ ซึ่งประชาชนจำนวนมากก็ได้ให้ความสนใจกับการแข่งขันฟุตบอลรายการนี้เสมอมา (ฟอง เกิดแก้ว, 2520) และเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับมหาวิทยาลัยในสมัยหลังๆ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระองค์ทรงรับสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2468 ในปีเดียวกันนี้เอง สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกสมาพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (Federation International de Football Association) หรือ (FIFA) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการควบคุมสหพันธ์ฟุตบอลของทุก ๆ ประเทศทั่วโลก

การเข้าเป็นสมาชิกรัฐบาลฟุตบอลนานาชาติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากีฬาฟุตบอลนั้นได้แพร่หลายไปแล้วทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยก็ต้องการให้ประเทศอื่น ๆ ได้รับความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกการเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมโลกผ่านกีฬาฟุตบอล ในแง่นี้จึงเป็นการใช้ฟุตบอลในความหมายที่ต่อเนื่องจากความหมายเดิมในยุคราชสำนักที่ฟุตบอลเป็นเครื่องหมายของยกระดับสร้างความทัดเทียมกับชาวต่างประเทศอื่น ๆ หลังจากนั้นสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับหลายครั้ง เช่น พ.ศ. 2471 พ.ศ. 2493 พ.ศ. 2499 พ.ศ. 2512 (พงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 8) จากการปรับเปลี่ยนกติกาดังกล่าวก็ยิ่งทำให้เห็นว่าฟุตบอลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศไทยกับองค์กรที่มีอำนาจในการกำกับดูแลการแข่งขันฟุตบอล โดยที่องค์กรฟุตบอลต่างชาตินี้มีอิทธิพลและอำนาจที่เหนือกว่าองค์กรฟุตบอลในประเทศไทย

สำหรับการดำเนินงานของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ก็ได้ดำเนินกิจการสืบต่อจนกระทั่งปี พ.ศ. 2474 จึงได้งดเว้นการแข่งขันฟุตบอลด้วยน้อย ต่อมาฟุตบอลด้วยใหญ่เริ่มงดเว้น

ใน พ.ศ. 2475 ทั้งนี้สืบเนื่องจากสภาพสังคมที่มีภาวะความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกษัตริย์กับกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง (คณะราษฎร) เกิดความไม่สงบและเหตุการณ์ทางบ้านเมืองหลายครั้ง ประกอบกับการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การแข่งขันฟุตบอลที่มีการจัดแข่งขันต้องยกเลิกไปชั่วคราว อย่างไรก็ตาม ในส่วนของฟุตบอลนักเรียนยังดำเนินการแข่งขันอยู่ ยกเว้นแต่ในบางปีเท่านั้น เห็นได้ว่า สถานการณ์และบริบททางสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวงการฟุตบอลในประเทศไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 8 กรมพลศึกษา ได้ออกระเบียบควบคุมมารยาทนักกีฬา และมี การพิจารณาให้รางวัลแก่นักกีฬาที่มีมารยาทและมีฝีมือ ซึ่งมีทั้งเสื้อสามารถ หมวกสามารถ และ เข็มสามารถ รวมไปถึงผู้ตัดสินด้วยถ้ามีความรู้ความสามารถในการตัดสินดี มีแผนเป็นของ สมนาคุณ (ช่วย มาลีงาม, 2513) ปี พ.ศ. 2480 กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออก ระเบียบข้อบังคับการแข่งขันกีฬานักเรียนเป็นฉบับแรก ใช้เป็นข้อบังคับควบคุม ความประพฤติ นักเรียนที่มาดูกีฬา การประท้วง การแต่งกาย การแบ่งรุ่นนักกีฬาและการส่งนักกีฬาเข้าแข่งขัน

นอกจากนั้นกรมพลศึกษายังได้ออกประกาศที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ ข้อบังคับกรมพลศึกษาว่าด้วยสถานภาพนักกีฬาสมัครเล่นพุทธศักราช 2481 ซึ่งเป็นข้อบังคับ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้เล่นที่เป็นนักเรียนที่จะร่วมในการแข่งขันกีฬาของนักเรียนของกรมพล ศึกษาไว้ว่า ควรจะมีลักษณะเป็นนักกีฬาสมัครเล่น (กรมพลศึกษา, 2481) สะท้อนให้เห็นว่าการ แข่งขันกีฬาของกรมพลศึกษานั้นจะเป็นในลักษณะ "สมัครเล่น" กล่าวคือ ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อเงิน รางวัล เช่นในข้อ 1 ระบุว่า "นักกีฬาสมัครเล่น คือบุคคลซึ่งแข่งขันกีฬาด้วยใจรัก" และในข้อ 2 "การแข่งขันโดยเห็นแก่เงินหรือรางวัลอย่างอื่น ที่มีมูลค่าเป็นเงินในการกีฬาอย่างหนึ่งอย่างใด จะ ทำให้ผู้แข่งขันเป็นนักกีฬาอาชีพในการกีฬาทุกอย่าง" และในข้อ 6 "ผู้ใดกลายเป็นนักกีฬาอาชีพ โดยรู้ตัว ผู้นั้นจะกลับเป็นนักกีฬาสมัครเล่นไม่ได้" นับว่าเป็นข้อบังคับฉบับแรกที่ได้กล่าวถึงสภาพ ของนักกีฬาสมัครเล่นและกีฬาอาชีพในประเทศไทย (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 34)

เห็นได้ว่าในยุคราชสำนักสุสามัญชน กระทรวงศึกษาธิการยังคงเป็นสถาบันที่มี อิทธิพลในการกำหนดกติกาการเล่นฟุตบอล แต่ก็มีองค์กรใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น สมาคมฟุตบอล กรม พลศึกษา ซึ่งการเกิดขึ้นขององค์กรเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าฟุตบอลมีความแพร่หลายมากยิ่งขึ้นใน สังคมไทย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กติกาในยุคราชสำนักสุสามัญชน จึงสะท้อนถึง ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 10: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะกติกายุทธศาสตร์สำนักผู้สามัญชน

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กติกา	ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเล่นฟุตบอลให้เป็นระเบียบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครื่องหมายแห่งการแข่งขัน 2. ข้อกำหนดที่มุ่งสู่ชัยชนะ 3. ข้อกำหนดในการลงโทษผู้ทำไม่ถูกต้อง 4. ข้อกำหนดเพื่อสร้างมาตรฐาน 5. ข้อกำหนดเพื่อความยุติธรรม 6. อำนาจที่เหนือกว่าในการกำหนดกฎกติกาของฟุตบอล 7. การต่อสู้ทางชนชั้น (มี/ไม่มีกติกา) 8. ข้อกำหนดของกีฬาผู้ใหญ่ 9. บ่มเพาะความเป็นนักกีฬาที่ดี 10. แบ่งแยกสถานภาพคนเล่นระหว่าง อาชีพกับสมัครเล่น 11. แสดงความเป็นสากล 12. การเป็นส่วนหนึ่งของโลก/การปรากฏตัวในระดับนานาชาติ 13. การตกอยู่ในการครอบงำขององค์กรฟุตบอลต่างประเทศ

2.1.2 ลูกฟุตบอล

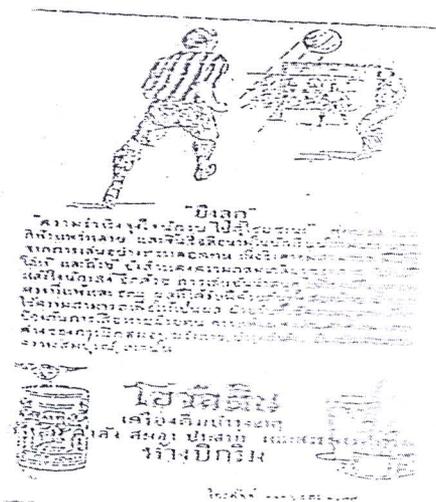
พัฒนาการของฟุตบอลในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศอังกฤษมาก ดังที่กล่าวแล้วว่า ลูกฟุตบอลเป็นสินค้าที่นิยมนำเข้ามาจากอังกฤษในยุคแรกๆ อย่างไรก็ตามสันนิษฐานว่าราคาของลูกฟุตบอลในยุครัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ยังมีราคาค่อนข้างสูง ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการเดินทางจากอังกฤษสู่ไทย ด้วยราคาของลูกฟุตบอลที่ค่อนข้างสูง ทำให้มีกลุ่มคนจำนวนไม่มากนักสามารถที่จะเป็นเจ้าของได้ แต่สำหรับคนกลุ่มอื่น ๆ ก็มีการ

นำเอาวัสดุต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อทดแทน เช่น ลูกส้มโอ ลูกยาง ลูกเทนนิส มาใช้เตะแทนลูกฟุตบอล ซึ่งความแตกต่างในชนิดลูกฟุตบอลนี้ บ่งบอกถึงความแตกต่างทางชนชั้นผู้เล่น

ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 มีประกาศโฆษณาขายลูกฟุตบอลในหน้าหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ฉบับวันที่ 16 ธันวาคม 2459 พาดหัวว่า “ฟุตบอลอย่างดี” โดยบรรยายละเอียดไว้ดังนี้ “ฟุตบอลที่รูปร่างกะทัดรัด ใช้ทนที่สุดคือฟุตบอลยี่ห้อสลาซเซนเยอร์และตราควาง อย่างสลาซเซนเยอร์ขายใบละ ๑๔.๕๐ บาท ตราควาง ๑๑.๕๐ บาทมียางในพร้อม ยางในยี่ห้อสลาซเซนเยอร์เป็นยางดีใช้ทนไม่แพ้ยี่ห้อใดทั้งหมดมีจำหน่ายที่ห้างเคียนเสง พระนคร” นอกไปจากนั้น ในสมัยรัชกาลที่ 7 ก็ปรากฏว่ามีการใช้ภาพนักฟุตบอลเตะลูกฟุตบอลไปยังประตูมาประกอบกับการโฆษณาเครื่องดื่มน้ำบำรุงร่างกายชนิดหนึ่งในหน้าหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2472

ภาพที่ 3: ประกาศโฆษณาขายลูกฟุตบอลในหน้าหนังสือพิมพ์สมัยรัชกาลที่ 6

ภาพที่ 4: โฆษณาเครื่องดื่มน้ำบำรุงร่างกายในหน้าหนังสือพิมพ์สมัยรัชกาลที่ 7

การโฆษณาลูกฟุตบอลและภาพฟุตบอลในโฆษณาเครื่องดื่มบำรุงกำลังดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความแพร่หลายของการเล่นฟุตบอล ที่ชี้ให้เห็นว่าการเล่นกีฬาแบบตะวันตก กลายเป็นที่ยอมรับในสังคมสยามอย่างมาก กระทั่งต้องจัดหาอุปกรณ์มาจำหน่ายเพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้คนในสังคมสมัยนั้น อย่างไรก็ตามราคาลูกฟุตบอลในระยะนั้นยังมีราคาที่สูง มากเทียบเท่าได้กับค่าครองชีพของคนไทยทั่วไปได้เป็นปีเลยทีเดียว จากข้อมูลสถิติรายได้ ประชากรของประเทศไทย (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2543: 153) ปรากฏว่าปี พ.ศ. 2470 ประชากรมี รายได้ต่อหัวปีละ 10.49 บาท อย่างไรก็ตามแม้ว่าลูกฟุตบอลอาจมีราคาที่สูง แต่เมื่อคิดในอีกแง่ หนึ่ง หากซื้อลูกฟุตบอลเพียงลูกเดียว สามารถเล่นกันได้หลายคนจนถึง 22 คน ซึ่งก็จะเท่ากับว่า เป็นการเล่นที่เสียค่าใช้จ่ายไม่มากนักใช้ต้นทุนเศรษฐกิจน้อย ซึ่งถ้าไปเทียบกับอุปกรณ์กีฬาอื่น ๆ อย่าง กอล์ฟ และเทนนิส จะเห็นได้ว่าฟุตบอลเป็นกีฬาที่เสียค่าใช้จ่ายหรือทุนเศรษฐกิจต่ำกว่ามาก

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ลูกฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน จึงสะท้อนถึง ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 11: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะลูกฟุตบอลยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ลูกฟุตบอล	อุปกรณ์สำคัญในการเล่นฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> วัตถุที่เป็นเครื่องบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้เล่น วัตถุแสดงชนชั้นของผู้เล่น การปรับประสานสู่ความเป็นไทย เริ่มเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง วัตถุที่มีลักษณะเฉพาะที่ใช้มือได้บางกรณี (ผู้รักษาประตู)

2.1.3 กรรมกร

ด้วยเอกสารที่เก่าที่สุดเกี่ยวกับกติกาการแข่งขันฟุตบอลในสังคมไทยฉบับ “กติกาฟุตบอล 119” ที่เผยแพร่ครั้งแรกในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอกที่ห้อง

สนามหลวงเมื่อ พ.ศ. 2443 และเพื่อให้การแข่งขันเป็นไปตามกติกาดังกล่าว จึงมีการคัดเลือก Est. J. Lawson ชาวอังกฤษเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งก็คือ หลังจากนั้นก็มีการใช้ชาวต่างชาติเป็นกรรมการผู้ตัดสินกันอีกหลายครั้ง

ช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ได้ปรากฏว่ามีหลักฐานบันทึกถึงกรรมการผู้ตัดสินฟุตบอลที่เป็นคนไทยในการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนที่กระทรวงธรรมการจัดขึ้น ซึ่งปรากฏว่าใน พ.ศ. 2451 มีจำนวน 2 ท่านคือ นายผล (ครูโรงเรียนมัธยมราชบูรณะ) และนายเรือ (คุณพระอนุภานิสิตยานุสรณ์ ครูโรงเรียนราชวิทยาลัย) ซึ่งทำการตัดสินท่านละหนึ่งนัด ส่วนที่เหลือเป็นผู้ตัดสินชาวต่างชาติทั้งสิ้น

ในการแข่งขันฟุตบอลครูเพื่อชิงโล่ห์ของอธิบดีกรมศึกษาธิการ (เจ้าคุณพระยาประสิทธิ์สุริยศักดิ์) ประจำปี พ.ศ. 2452 ที่มีการแข่งขัน 21 นัด มีคนไทยเป็นผู้ตัดสินเพียง 2 ท่าน คือ นายเรือกับหลวงบำเหน็จวรรณ ตัดสินรวมกันเป็นจำนวน 6 นัด ส่วนการแข่งขันในนัดที่เหลือเป็นผู้ตัดสินชาวต่างชาติ 6 คน ตัดสินรวม 15 นัด สำหรับฟุตบอลนักเรียนในปี พ.ศ. 2452 ปรากฏว่าผู้ตัดสินเป็นคนไทย 4 คน และชาวต่างประเทศอีก 6 คน (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 90, 96 - 97)

เมื่อใกล้สิ้นสุดฤดูกาลแข่งขันฟุตบอลนักเรียนประจำปี พ.ศ. 2457 กรมศึกษาธิการได้ออกประกาศ สำหรับปี พ.ศ. 2458 จัดให้มีเจ้าหน้าที่แผนกต่างๆ 5 แผนก สำหรับการแข่งขันให้เป็นที่เรียบร้อย ซึ่งสรุปหน้าที่ต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ เจ้าของบ้านมีหน้าที่รับรองและช่วยเหลือการทั่วไป ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่รักษาสนามให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและคอยป้องกันระวังเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ผู้ตัดสินมีหน้าที่ดูแลผู้เล่นให้เล่นกันโดยสุจริต และเล่นกันอย่างใจนักเลงไม่เกะกะ และเป็นผู้มีอำนาจตัดสินการเล่นได้เด็ดขาด ผู้กำกับเส้นมีหน้าที่คอยดูลูกบอลที่จะออกจากเขต แล้วให้สัญญาณบอกผู้ตัดสินให้เป่านกหวีด ผู้จัดรายงานมีหน้าที่จัดรายงานการแข่งขัน นอกจากนี้กรมศึกษาธิการยังได้ออกคำแนะนำวิธีการเล่นที่ไม่ถูกต้องต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เล่นและผู้ดูฟังสังวรด้วย โดยเฉพาะผู้ตัดสินจะต้องตัดสินโดยเฉียบขาด ดังนี้ “สุจริตในเชิงการเล่น (เฟาล์) ที่จะละเลยไม่ได้เด็ดขาด 1. ปิดป้องลูกบอลด้วยมือ 2. ผลักอีกฝ่ายด้วยมือหรือถองด้วยข้อศอก 3. เตะแข้งหรือขัดขา เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งล้ม...” เป็นต้น ในประกาศดังกล่าวได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้เล่นและผู้ชมรับรู้ว่าเป็นกรรมการและผู้ตัดสิน ดังนี้ ผู้ตัดสินติดผ้าดอกไม้สีเหลืองใหญ่ เปนเครื่องหมาย สำหรับผู้กำกับเส้นติดผ้าดอกไม้สีเหลืองกลางเปน เครื่องหมาย (เนตรนภา ประกอบกิจ, 2545)

การใช้ผ้าสีต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายของผู้ตัดสินและผู้กำกับเส้นในอดีตแตกต่างจากทุกวันนี้ที่สีของเสื้อผ้าที่สวมใส่ (มักเป็นสีดำทั้งชุด จึงนิยมเรียกกันว่า “เซ็๊ดดำ”) อย่างไรก็ตาม

ตาม สิ่งที่ยังคงเหมือนกันก็คือเป็นการจำแนกให้เห็นว่ามีความแตกต่างไปจากผู้เล่นในสนาม และ
กรรมการผู้ตัดสินและผู้กำกับเส้นมีหน้าที่หลัก ๆ คือ ตัดสินชี้ขาดในการเล่น และควบคุมการเล่นให้
เป็นไปตามกฎกติกา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กรรมการในยุคราชสำนักผู้สามัญชน จึงสะท้อนถึง
ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 12: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะกรรมการผู้ตัดสินยุคราชสำนัก
ผู้สามัญชน

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กรรมการผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการแข่งขันให้ เป็นไปตามกติกา	1. การปรับเปลี่ยนจากความเป็น ตะวันตกสู่ความเป็นไทย 2. ผู้ชาย 3. บุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจ 4. คนที่กำกับการเล่นให้สุจริต มีใจ นักเลง ไม่เกะกะระรานใคร 5. ผู้ที่แบ่งแยกหน้าที่ในสนามระหว่าง ผู้เล่น ผู้ชม

2.1.4 สนามฟุตบอล

ในอดีตยุคราชสำนัก สนามฟุตบอลจะจำกัดขอบเขตเฉพาะในรั้วในวัง ต่อมา
ในช่วงปลายสมัยเริ่มแพร่กระจายสู่โรงเรียน ต่อมาในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 ขยายความนิยมออกไป
มากขึ้น ดังปรากฏว่ามีการเล่นฟุตบอลกันในสนามหลายแห่ง เช่น สนามหลวง สนามสวนกุหลาบ
สนามเสือป่า เป็นต้น

ที่น่าสังเกตคือ เวลาในการแข่งขันฟุตบอลมักเป็นช่วงหลังเลิกเรียน ดังเช่น สวัสดิ์
เลขยานนท์ (2520: 96) ได้บันทึกถึงฟุตบอลนักเรียน ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ไว้ว่า

การแข่งขัน 128 ซึ่งจัดแบบพบกันหมด 45 ครั้ง ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นประกาศ แจกจ่ายทราบทั่วกัน แข่งขันยังสนามเล่น 2 แห่งคือ สนามโรงเรียนราชบูรณะกับ สนามโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ แต่เมื่อจะแข่งขันกันจริงบางครั้งติดขัด ต้องย้ายไป แข่งที่ท้องสนามหลวง กำหนดเริ่มแข่งขันไว้เวลาบ่าย 4 โมง หลายครั้งจำต้องล่า ไปบ้าง เพราะสมัยนั้นโรงเรียนหยุดต่อเวลาเวลาบ่าย 3 โมงครึ่ง กว่าจะออกจาก โรงเรียนไปสนามเล่นก็ต้องใช้เวลาอยู่บ้าง

นอกจากนั้นการเล่นฟุตบอลระดับสโมสรในการชิงถ้วยรางวัลต่าง ๆ เช่นรายการ ถ้วยทองของหลวง หรือแม้กระทั่งการแข่งขันของทีมชาติในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็จะเป็นช่วงเวลาเย็น ทั้งสิ้น เช่น ในการแข่งขันระหว่างทีมชาติสยามกับสมาชิกลีสโมสรราชกรีฑา ใน พ.ศ. 2458 มีการ บันทึกไว้ความว่า

ครั้นแล้ววันสำคัญก็มาถึง คือวันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2458 เวลาบ่าย 4 โมง เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปประทับยังพลับพลาสนามราชกรีฑาสโมสร ถนนสนามม้า ปทุมวัน... เพื่อทอดพระเนตรการแข่งขัน ฟุตบอลระหว่างชุดสยามกับชุดราชกรีฑาสโมสร..." (สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 292) ดังนั้นผู้เล่นจึงต้องมีความสามารถในการเล่นฟุตบอล (ทุนวัฒนธรรม) และ เวลาที่ว่าง (ทุนเวลา) มากเพียงพอ

การเล่นฟุตบอลในพระนครช่วง พ.ศ. 2458 ก้าวหน้าไปอย่างมาก ปรากฏว่ามีการ แข่งขันแบบไปมาหาสู่กันในลักษณะทีมเหย้ากับทีมเยือน โดยมาราชกรีฑาสโมสรจะเป็นทีมเหย้า เพราะมีสนามดีได้มาตรฐาน มีห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าที่สะอาด และมีน้ำหวานเลี้ยงอีกด้วย (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 120) ทำให้มีหลาย ๆ ทีมติดต่อขอไปเล่นกับทีมสโมสรราชกรีฑาเป็นประจำ ด้วยความแตกต่างของสนามราชกรีฑาสโมสรกับสนามฟุตบอลอื่น ๆ ไม่ใช่เพียงแค่มีสนาม ฟุตบอลที่เป็นมาตรฐานเท่านั้น หากแต่เริ่มมีความเป็น "ชนชั้น" ที่ดีกว่าหรือเหนือกว่าของสนาม ฟุตบอล

นอกจากความแพร่หลายในพระนครแล้ว ฟุตบอลก็ได้กระจายความนิยมสู่ ต่างจังหวัด เช่น นครปฐม ราชบุรี นครศรีธรรมราช และที่ภูเก็ต ส่วนภาคเหนือที่มณฑลพายัพมีการ จัดการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยของคณะนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2525: 137)

ด้วยเหตุนี้สนามฟุตบอลจึงเป็นพื้นที่สำหรับนักเรียน ผู้เล่น คู่แข่งขัน ในฐานะของพื้นที่แห่ง “เวลาว่าง” จากหน้าที่การงานในชีวิตปกติประจำวัน และสนามฟุตบอลก็ไม่ได้มีแต่ในพระนครเท่านั้น หากแต่ก็มีอยู่ในหัวเมือง/ต่างจังหวัดด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สนามในยุคราชสำนักสู่สามัญชน จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 13: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะสนามฟุตบอลยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
สนามฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. สถานที่สำหรับเล่นหรือแข่งฟุตบอล 2. สถานที่สำหรับชมการแข่งขันฟุตบอล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่แสดงความเป็นมาตรฐาน/ไม่มาตรฐาน 2. อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก 3. พื้นที่จำแนกความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 4. พื้นที่ที่แสดงความแพร่หลายของฟุตบอลสู่ต่างจังหวัด 5. พื้นที่จำแนกบทบาทของผู้ที่เข้าร่วม เช่น การเป็นผู้เล่น และการเป็นผู้ชม 6. พื้นที่ของเวลาว่าง

2.1.5 ผู้เล่น

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กระทรวงธรรมการเป็นสถาบันที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการนำวัฒนธรรมต่างประเทศอย่างฟุตบอลเผยแพร่ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน กล่าวคือ เป็นผู้ริเริ่มการจัดการแข่งขันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ส่วนตัวผู้เล่นเองก็มักมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทรวง (เช่น เป็นข้าราชการ ครู อาจารย์ประจำโรงเรียน) นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่กำหนดกติกาในยุคแรก ๆ ของการแข่งขันฟุตบอล และเป็นผู้เริ่มบรรจุฟุตบอลลงในหลักสูตร รวมถึงการริเริ่มการแข่งขันฟุตบอลระดับ

นักเรียน ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการพัฒนาฟุตบอลในสังคมสยามสมัยนั้นให้เริ่มแพร่หลายไปทั่วเมืองหลวง

สำหรับเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีที่เป็นข้าราชการกระทรวงธรรมการในห้วงเวลานั้น ท่านเป็นบุคคลสำคัญยิ่งท่านหนึ่งในการวางรากฐานการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะการศึกษาด้านพลศึกษาและการกีฬา ถือได้ว่าท่านเป็นผู้ที่วางพื้นฐานการพลศึกษาและการกีฬาให้กับประเทศไทย และที่สำคัญมักมีบันทึกทางประวัติศาสตร์บางชิ้นระบุว่า ท่านคือบุคคลที่นำกีฬาฟุตบอลมาเผยแพร่ในแผ่นดินสยามอย่างจริงจัง

ภายหลังการเลิกไพร่และทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 กระแสความคิดเรื่องการสลายชนชั้นเริ่มชัดเจน ลักษณะการปกครองแบบเจ้านายกับไพร่ทาสเริ่มแปรเปลี่ยนไป ซึ่งเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีมีความเห็นว่าการให้การศึกษาทางด้านการพลศึกษาและการกีฬาจะช่วยให้พลเมืองของชาติเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์มีความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น ดังข้อความตอนหนึ่งของคำนำหนังสือแบบสอนอ่านใหม่ดังนี้

ข้าพเจ้าเชื่อว่าการอบรมพลเมือง ควรเป็นไปในทางอบรมให้มีน้ำใจเป็นนักวิทยาศาสตร์ เป็นนักกีฬา และเป็นพลเมืองดี ประการต้นจะให้คนอยู่ในอำนาจแห่งเหตุ ประการที่ 2 และ 3 จะให้คนเป็นมนุษย์ที่ไว้ใจได้ ถ้าใครประกอบด้วยคุณธรรมทั้ง 3 ประการนี้แล้ว ผู้นั้นจะเป็นนายหรือบ่าวเป็นเจ้าหรือเป็นข้าก็ควรใช้ได้ทั้งนั้น

(เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี, 2514: คำนำ)

เมื่อครั้งที่ท่านดำรงบรรดาศักดิ์หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ ท่านถือได้ว่าบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้กีฬาฟุตบอลแพร่หลายในระดับโรงเรียน โดยท่านให้ความสำคัญกับกีฬาฟุตบอลเป็นพิเศษ ดังข้อความต่อไปนี้

งานริเริ่มของท่าน (งานพลศึกษา) ลงได้ทำแล้ว แม้มีอุปสรรคใดๆ มาขัดขวางท่านก็ไม่ยอมหยุด เช่น ริเริ่มฝึกหัดเล่นฟุตบอล เพื่อให้เริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลระหว่างโรงเรียน ให้มีโล่เป็นรางวัลของกรมศึกษาธิการเป็นครั้งแรก เรื่องนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนและร่วมมือ ไม่เห็นชอบในหมู่ผู้ปกครองนักเรียน หาว่าการเล่นฟุตบอลอาจถึงตายได้ ท่านก็มีได้ดลละ ไม่ยอมเลิกการเล่นฟุตบอล เพราะท่านคิดการณ์ไกลกว่านั้น ท่านเห็นว่าการบาดเจ็บอาจมีบ้าง ก็เป็นส่วนน้อย ถ้าจะได้เล่นกันโดยระมัดระวัง การเจ็บป่วยถือว่าเป็นโดยบังเอิญ การเล่นฟุตบอลจะช่วย

ทางใจได้เป็นอย่างดี ทำให้มีใจนักกีฬา รู้จักอดทน อดกลั้น รู้จักแพ้ รู้จักชนะ ไม่พยายาท ผู้กันซึ่งหน้า มีความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่มีการแบ่งแยก หัดให้เล่นฟุตบอล ไม่ใช่เล่นคน (play the ball not play the man) ท่านได้เคยเชิญผู้ใหญ่มาประชุมชี้แจงถึงเรื่องนี้โดยตลอดและขอให้ครูใหญ่ชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบด้วย ในระยะต่อมา การแข่งขันฟุตบอลมีความเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

(คุรุสภา, 2501: 45)

นอกจากนั้น ฟุตบอลในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้รับความนิยมนมาก และฟุตบอลกลายเป็นกีฬาที่สามารถเล่นได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันมากขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้โรงเรียนที่ไม่ได้สังกัดอยู่ในกรมศึกษาธิการ เข้าร่วมแข่งขันฟุตบอลได้ ดังบทความของ “ครูทอง” (เจ้าคุณพระยาโอวาทวรวิจิ) ที่ว่า

การนิยมการเล่นฟุตบอลของพวกเราในเวลานี้ เนื่องจากกรมศึกษาธิการ เพราะเหตุว่า กรมศึกษาธิการ ได้สร้างไล้ขึ้นไว้สำหรับให้รางวัลแก่ฝ่ายชนะ เมื่อแรกก็มีแค่ไล้เดียว เดียวนี้มีถึง 3 ไล้ จัดออกเป็น 3 พวก คือ พวกเล็ก พวกกลาง พวกใหญ่ และยอมให้โรงเรียนที่ไม่ได้ขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการ เข้าแข่งขันได้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้การเล่นฟุตบอลนั้นแพร่หลาย

(กนกวัติ เกิดแก้ว, 2531: 21)

จากบทความแสดงให้เห็นว่ากรมศึกษาธิการได้ส่งเสริมความสามารถเกี่ยวกับฟุตบอล (ทุนวัฒนธรรม) มาช่วงเวลาหนึ่งจนกลายเป็นองค์กรที่มีทุนวัฒนธรรมอีกรูปแบบคือทุนวัฒนธรรมในรูปแบบสถาบัน และได้รับการยอมรับในชื่อเสียงของการแข่งขัน (ทุนสัญลักษณ์) และที่สำคัญเป็นการเปิดโอกาสสร้างความเสมอภาคให้กับโรงเรียนที่ไม่ได้สังกัดอยู่ในกรมศึกษาธิการ

และเมื่อพิจารณาความนิยมสำหรับกีฬาฟุตบอลในระดับโรงเรียนในช่วงนี้แล้ว การแข่งขันฟุตบอลนักเรียนที่จัดโดยกระทรวงธรรมการ หรือกรมพลศึกษาในระยะหลังนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมการเล่น การแข่งขัน และการชมฟุตบอลในกลุ่มนักเรียน ซึ่งในอนาคตจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการสะสมทุนความรู้เกี่ยวกับฟุตบอลเหล่านี้จะติดตัวคนเหล่านี้ไปโดยตลอด ซึ่งในท้ายที่สุดเป็นการสร้างผู้ชมในอนาคตนั่นเอง

ในพ.ศ. 2454 หลักสูตรพลศึกษาในระดับประถมศึกษา (ชาย) อายุ 10 - 12 ปี กิจกรรมพลศึกษาที่ต้องเรียนคือ “การทหาร รายการที่ต้องสอนคือ หัดระเบียบแถว หัดดัดกาย หัดวิ่ง หัดกระโดด หัดยิมนาสติกส์ การเล่นต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการบริหารร่างกายและใจคอ

ให้มันคงองอาจ เช่น การเล่นฟุตบอล ตามแบบของกรมศึกษาธิการ ถ้าจะจัดให้มีได้ ควรให้ดี” (กรมศึกษาธิการ, 2534: 27 – 28 อ้างถึงในถนนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2425: 95)

ทั้งนี้ในตรรกภาพระกอบกิจ (2545: 41) ให้ข้อสังเกตว่า การเล่นฟุตบอลมีมาก่อนที่จะได้รับการกำหนดในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ ซึ่งการเล่นฟุตบอลมักอยู่ในโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่และอยู่ในเขตเมือง เมื่อกีฬาฟุตบอลได้รับความนิยมมากขึ้น เข้าใจว่ากระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้ฟุตบอลเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรพลศึกษา แต่ไม่ถึงกับเป็นวิชาบังคับ ขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านบุคลากรและสถานที่ที่สำคัญ

ความแพร่หลายของกีฬาฟุตบอล นอกจากจะเป็นผลจากการบรรจุกิจกรรมนี้ไว้ในหลักสูตรการศึกษา (พลศึกษา) และการจัดการแข่งขันระดับนักเรียนแล้ว การแพร่หลายส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการให้การสนับสนุนของชนชั้นสูงในสยามเอง ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การสนับสนุนกิจการฟุตบอลของสยามของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษ พระองค์จึงทรงโปรดขนบธรรมเนียมของชาวอังกฤษต่าง ๆ หลายอย่าง จึงโปรดให้กุลบุตร และหนุ่ม ๆ ไทย เล่นฟุตบอลอย่างแพร่หลาย ที่ไม่ทรงเลือกรักบี้ เพราะเห็นว่าฟุตบอลแบบชอกเคอ (soccer) นั้นเหมาะสมกับดินฟ้าอากาศของไทยมากกว่า (ถนนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2425: 84) ยิ่งไปกว่านั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเกียรติแก่การแข่งขันด้วยการทรงร่วมเล่นด้วยในบางโอกาสอีกด้วย (กรมสรรพาวุธทหารบก, 2513 อ้างถึงใน สิทธิ รัตนราชสี, 2540: 17)

ในรัชสมัยของพระองค์ การเล่นฟุตบอลได้เริ่มแพร่หลายสู่กลุ่มคนชั้นกลางต่างๆ มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากชาวต่างชาติและนักเรียนที่เล่นฟุตบอลตามหลักสูตรพลศึกษาแล้ว การเล่นฟุตบอลเริ่มได้รับความนิยมในหมู่ข้าราชการและข้าราชการที่ใกล้ชิดกับพระองค์ (วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549: 87) และในบันทึกของพระยาอรรณกรมมณุตติกล่าวไว้ว่า

มาในปี พ.ศ. 2457 เกิดการนิยมเล่นฟุตบอล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชนิยม เป็นเหตุให้อี้อเล่นฟุตบอลกันยกใหญ่ เป็นธรรมดาที่จะย่อมมีส่วนนิยมชมชื่นไปกับเขาด้วย เช่นเดียวกับชายหนุ่มทั้งหลาย ฉะนั้นในปีนั้นจึงได้ลองฝึกหัดเตะฟุตบอลเป็นครั้งแรกในชีวิต หรือเป็นครั้งแรกที่ออกกำลังกาย

(อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาอรรณกรมมณุตติ, 2508: 2-3)

สอดคล้องกับบทความของรัชกาลที่ 6 โดยพระองค์ท่านทรงใช้นามปากกาว่า “นิสิตออกซ์ฟอร์ด” บรรยายถึงความนิยมฟุตบอลในกลุ่มข้าราชการในกองทัพ เมื่อครั้งเสด็จประพาสที่นครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2458 ที่ว่า

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์คงจะได้สังเกตเห็นแล้วว่า ฟุตบอลในสมัยนี้มีคนพอใจชอบเล่นกันเป็นอันมาก แลไม่ต้องสงสัยเลยคงจะเป็นการเล่นที่จะยั่งยืนต่อไปในกรุงเทพฯ ท่านทั้งหลายคงจะได้สังเกตเห็นแล้วว่าฟุตบอลซึ่งเป็นการเล่นของชาวอังกฤษ โดยแท้นั้น ฟังจะได้มีคนนิยมเล่นมากใน 4 - 5 ปีนี้เอง ตามโรงเรียนต่างๆ นั้นได้เล่นกันมานานแล้วจริงอยู่ แต่ในหมู่ทหารฟังจะได้มาแลเห็นเล่นกันหนาตาขึ้นมาในเร็วๆ นี้เอง เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีการเล่นแข่งขันกันอย่างฉันทมิตร ในระหว่างนักเรียนนายร้อยทหารบกแลเสือป่ากองพรานหลวงรักษาพระองค์ ส่วนนักเรียนนายเรือก็ได้เล่นกับนักเรียนมหาดเล็กหลวงหลายคราว

การสนับสนุนกีฬาฟุตบอลของรัชกาลที่ 6 ได้ทำให้บรรยากาศการเล่นฟุตบอลตามสถานที่ต่างๆ เป็นไปอย่างคึกคัก เช่น

ท้องสนามหลวงเวลานี้เป็นสนามที่ฝึกเล่นฟุตบอลสำหรับทหารดังที่เราเห็นอยู่แทบทุกวัน เวลาบ่ายๆ เต็มไปด้วยเพื่อนทหารที่ล้อมคอกตะโกนบอกและล้อกันฉันท์เพื่อนฝูง สนามหน้าพระบรมมหาราชวัง ก็เป็นที่เล่นสำหรับเล่นของทหารรักษาวัง ส่วนทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ก็ไปเล่นที่สวนมิสกวันใกล้โรงโขนหลวงที่สวนดุสิต แลได้เล่นแข่งขันกันกับเสือป่ากรมพรานหลวงรักษาพระองค์

ความแพร่หลายในการเล่นฟุตบอลยังได้ขยายออกจากเมืองหลวงสู่ต่างจังหวัด เช่น นครปฐม ราชบุรี และที่นครศรีธรรมราชอีกด้วย

การเล่นฟุตบอลได้แพร่หลายออกมายังหัวเมืองต่างๆ อีกด้วย เช่นอย่างในมณฑลบุรีขี้ได้นี้มีความนิยมชอบเล่นกันมาก มีตัวอย่างที่จะชี้ให้เห็นได้คือ เมื่อคิดจัดโดยปัจจุบัน ให้มีการเล่นฟุตบอลถวายตัวหน้าพระที่นั่งที่สนามสโมสรเสือป่านครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 20 เดือนนี้ ในวันแรกมีผู้สมัครขอเล่นมีจำนวนไม่น้อยกว่า 6 สำหรับ ตกลงได้จัดขึ้นให้เล่นเป็น 3 ชุด ให้เล่นสลับกันชุดละกึ่งเวลาหรือ

จนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะได้โกล์ ชุดที่ 1 กรมพรานหลวงรักษาพระองค์กับเสื่อป้านครศรีธรรมราช ชุดที่ 2 นักเรียนเสื่อป้าหลวงกับลูกเสื่อนครศรีธรรมราช ชุดที่ 3 ราบหลวงรักษาพระองค์กับเสื่อป้านครศรีธรรมราช ต่อมาได้มีพวกมาเล่นอีก 6 สำหรับ ชุดที่ 1 ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์กับตำรวจภูธร ชุดที่ 2 นักเรียนเสื่อป้าหลวงกับลูกเสื่อมณฑลภูเก็ต ชุดที่ 3 ราบหลวงกับพรานหลวง การที่ในมณฑลปักขีไต้ไม่มีคนเล่นรวมได้หลายสำหรับเช่นนี้ ก็เป็นพยานแสดงให้เห็นซึ่งความนิยมในฟุตบอล และความนิยมในวันนั้นนับวันจะมีแพร่หลายขึ้นทุกที

(วิริยยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549: 89)

ส่วนในภาคเหนือ ที่มณฑลพายัพได้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยของคณะนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 137) ทั้งนี้หนังสือพิมพ์จินโนสยามวารศัพท์ (20 ธันวาคม 2465: 2) ได้เสนอข่าวถึงความแพร่หลายในกีฬาฟุตบอลไว้ว่า

ตามข่าวอันฟังมาถึงมือเรานั้น แสดงให้ทราบว่ที่จังหวัดนครเชียงใหม่กำลังเล่นฟุตบอลยิ่งกว่าแต่ก่อน เพราะปรากฏในบัดนี้ ทางราชการของจังหวัดนี้ได้ให้อุปการะจัดการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยระหว่างโรงเรียนต่างๆ ขึ้นแล้ว และการได้สำเร็จไปได้โดยได้รับผลอันพึงพอใจ ข่าวอันเกี่ยวแก่การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยของเชียงใหม่ประจำปี พ.ศ. 2465 ได้มีผู้ส่งมายังเราโดยละเอียด แลเพื่อเป็นการช่วยเผยแพร่การปลูกความนิยมให้กีฬาประเภทนี้ เราจะได้นำข่าวนั้นลงในโอกาสต่อไป

(วิริยยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549: 89)

จากรายงานขึ้นดังกล่าว ด้านหนึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์ในการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ส่วนอีกด้านหนึ่งก็เป็นกลไกในการสร้างและแพร่กระจายความหมายของฟุตบอลที่กำลังเป็นกีฬาหรือการละเล่นที่ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่ว แม้กระทั่งในหัวเมืองต่างจังหวัด

ในสมัยรัชกาลที่ 6 แม้ว่าฟุตบอลเริ่มแพร่กระจายไปสู่หัวเมืองต่างจังหวัดบ้างแล้วก็ตามที แต่กระแสความนิยมเฟื่องฟูในกีฬานี้ยังอยู่ในอาณาบริเวณพระนคร และหัวเมืองใหญ่ ๆ เป็นหลัก นอกจากนั้นก็มีการเล่นฟุตบอลระหว่างชาวไทยกับชาวต่างประเทศเป็นครั้งคราว

ทั้งนี้หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร⁸ ในฐานะนักเรียนเกาอังกฤษ ท่านมักทรงเล่นฟุตบอลกับชาวยุโรป ณ รอยัล บางกอก สปอร์ตคลับหรือราชกรีฑาสโมสร เมื่อครั้งที่สโมสรดังกล่าวก่อสร้างอาคารหลังใหม่แล้วเสร็จ คณะกรรมการได้ประชุมหารือเพื่อจัดการแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติกับทีมผู้แทนของสยามประเทศขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง

ในหนังสือศตวรรษแห่งการกีฬา กล่าวไว้ว่า

หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ขณะนั้นทรงเป็นสมาชิกของราชกรีฑาสโมสร และทรงเล่นฟุตบอลร่วมกับชาวต่างประเทศอยู่เนือง ๆ มีพระดำริว่า น่าจะให้ทีมชาติฟุตบอลชาวไทยล้วน ๆ เล่นแข่งขันกับชุดชาวต่างประเทศของราชกรีฑาสโมสร เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และประลองฝีมือกันดู จึงได้มีการปรึกษาหารือกันหลายวาระ จนความทราบถึงพระเนตรพระกรรณ ก็ทรงสนพระทัยและทรงมอบหมายให้ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ดำเนินการต่อไป

(นักเลงฟุตบอล, 2550: 7)

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ฉบับวันพุธที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 ได้นำเสนอข่าว "การฝึกซ้อมฟุตบอลสำหรับชาติและประทานหมวก เครื่องหมายความสามารถฟุตบอล" โดยมีคำกล่าวให้โอวาทนักฟุตบอลทีมชาติสยามของพระยาประสิทธิ์ศุภการ นายกสมาคมคณะกรรมการฟุตบอลแห่งสยาม ความว่า

ท่านทั้งหลาย ที่ได้รับใบเชิญเล่นฟุตบอลสำหรับชาติและผู้เล่นสำรองที่มาช่วยฝึกซ้อมวันนี้ เป็นโอกาสอันดี ที่ข้าพเจ้าได้พบแก่ท่านทั้งหลาย เพราะตั้งแต่ได้เริ่มตั้งคณะฟุตบอลขึ้น ข้าพเจ้าผู้เป็นนายกรรมการยังมิได้พบปะพูดคุยกับท่านเลย ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี ที่ได้เห็นท่านฝึกซ้อมฟุตบอลสำหรับเล่นให้แก่ชาติ ในวันที่ 23 เดือนนี้ จึงอยากขอชี้แจงพอสมควรที่ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ

⁸ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร (พ.ศ. 2426 - 2514) โอรสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ เริ่มรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อรัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง "กรรมการคณะฟุตบอลแห่งสยาม" จำนวน 7 คน ท่านได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในกรรมการเพื่อทำหน้าที่คัดเลือกนักฟุตบอลทีมชาติ ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุปนายกสมาคมคนแรกของคณะฟุตบอลแห่งสยาม ใน พ.ศ. 2459 ในท้ายที่สุดได้รับการยกย่องว่าท่านคือ "บิดาแห่งการเกษตรแผนใหม่"

ให้ตั้งคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยขึ้น ก็เพราะมีพระราชประสงค์จะทรงเกื้อกูลการเล่นที่มีคุณค่าต่าง ๆ ด้วยพระองค์ เพื่อประกาศว่า คนไทยก็มีความสามารถที่จะเล่นการเล่นต่าง ๆ ได้เท่ากับชาวต่างประเทศเหมือนกัน และทรงหวังจะให้การเล่นชนิดนี้เจริญ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อจัดการให้ เป็นไปตามพระราชประสงค์

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อ วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 ที่สนามราชกรีฑาสโมสร หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ท่านลงสนามในฐานะผู้ฝึกสอนและหัวหน้าชุด ซึ่งนอกจากจะเป็นหัวหน้าชุดทีมชาติคนแรกแล้ว ท่านยังทรงสามารถทำประตูชัยให้แก่คณะฟุตบอลสยาม (ทีมชาติสยาม) ชนะทีมสปอร์ตคลับ 2 ประตูต่อ 1 ด้วย ซึ่งทีมชาติยุคแรกนี้มี 11 คนเท่านั้น (ไม่มีตัวสำรอง) และรัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานหมวกและเหรียญที่ระลึกให้กับทีมชาติ หลังจากนั้นท่านก็ทรงพระราชทาน “นามสกุล” ให้กับผู้เล่นทีมชาติสยามทุกคน

นับแต่ช่วงปลายรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมากิจกรรมการเป็นผู้เล่นฟุตบอลของชนชั้นสูงเริ่มลดน้อยลงส่วนปริมาณผู้ที่เล่นฟุตบอลที่เพิ่มขึ้นกลายมาเป็นกลุ่มข้าราชการ นักเรียนที่มีลักษณะเป็นชนชั้นกลางทั่วไป เช่น ใน พ.ศ. 2458 มีรายชื่อผู้เล่นที่ได้รับพระราชทาน “หมวกความสามารถฟุตบอล” เป็นคนธรรมดาทั่วไปแทบทั้งสิ้น มีเพียงท่านเดียวที่เป็นเชื้อพระวงศ์คือ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร (กรุงเทพฯ เดลิเมต์, 24 พ.ย. 2458) จากปริมาณผู้เล่นชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณนี้ ในด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชนชั้นสูงในสมัยนั้นได้เริ่มผันแปรตนเองจากมติดการเป็นผู้เล่นหรือผู้ชมไปสู่สถานะอื่นหรือไปบริโภคนกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางชนชั้นอย่างหนึ่งที่ชนชั้นสูงจะอ้างช่องว่างความแตกต่างทางชนชั้นเอาไว้เสมอ (class distinction) ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นการวางบทบาทของกลุ่มตนเองไว้เหนือกว่าในฐานะของผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าในการกำหนด ควบคุมการเล่นและชมฟุตบอล ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดมารยาทในการเล่นและชม การกำหนดกฎกติกาและควบคุมมาตรฐานการเล่น ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความแตกต่างและรักษาระดับความเป็นชนชั้นที่สูงกว่าชนชั้นอื่น ๆ

ดังที่กล่าวแล้วว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงก่อตั้งคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยขึ้นเพื่อกำหนดกติกา ควบคุมและจัดการแข่งขัน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สโมสรฟุตบอลต่าง ๆ เช่น สโมสรของกรมทหาร กระทรวง ทบวง และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ มีโอกาสได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยแบบเดียวกับการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมฟุตบอลของอังกฤษ โดยริเริ่มการแข่งขันในรูปแบบฟุตบอลถ้วยที่แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ การแข่งขันฟุตบอลถ้วยใหญ่ (ถ้วย ก.) กับการแข่งขันฟุตบอลถ้วยน้อย (ถ้วย ข.) ซึ่งต่อมาได้เพิ่มถ้วย ค. และถ้วย ง. ในปี พ.ศ. 2505

การจัดรูปแบบการแข่งขันในลักษณะฟุตบอลด้วยดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจาก การแข่งขันฟุตบอลของประเทศอังกฤษที่มีการแบ่งชั้นของทีมที่แข่งขันที่เรียกว่า “ดิวิชั่น” ยิ่งแสดงให้เห็นว่าการรับวัฒนธรรมฟุตบอลมาจากประเทศอังกฤษสู่ไทยนั้น มีทั้งรูปแบบการเล่น การจัดการ องค์กร และรูปแบบการดำเนินการแข่งขัน และนำการเล่นฟุตบอลไปสู่ “สถาบัน” นอกจากนี้นักติกาการแข่งขันที่เป็นทางการก็ใช้ตามแบบของประเทศอังกฤษ แม้กระทั่งลักษณะการเล่นและชมเองก็มีการวางกรอบไว้เป็นแนวทางตามแบบ “ผู้ดีอังกฤษ” ไว้ดังบทความของ “ครูทอง” ที่เขียนเรื่อง “จรรยาของผู้เล่นและผู้ดูฟุตบอล” ที่ปรากฏในวิทยากรย์ ฉบับ พ.ศ. 2457 – 2458 ดังนี้

จะขอกล่าวแต่พวกเล่นหรือพวกดูว่า ข้อที่ท่านควรปฏิบัติให้เป็นที่ถูกต้องตามระเบียบนั้นคือจะทำอย่างไร หรือจะว่าถ้าท่านเล่นหรือท่านดูท่านควรรักษาจรรยาอะไรบ้าง ท่านไม่ต้องสงสัย แม้แต่เป็นใจก็ต้องมีจรรยาเหมือนกัน เหตุฉะนั้นการเล่นฟุตบอลหรือดูฟุตบอลก็จำเป็นต้องมีจรรยา

บทความดังกล่าวมีนัยยะแสดงให้เห็นว่ากีฬาฟุตบอลได้มีการยกระดับทั้งผู้เล่น ผู้ชม และตัวฟุตบอลเองผ่านการสร้างกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และจริยธรรม นั้นหมายถึงว่าการเล่นและชมฟุตบอลไม่ได้หมายถึงการเสพความบันเทิงเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นพื้นที่การสื่อสารเชิงวัฒนธรรมที่สื่อสารส่งผ่านไปยังผู้คนในสังคมให้ตระหนักและยอมรับถึงสิ่งที่ “เหมาะสม” ไม่ว่าจะเป็นการเป็น “ผู้เล่น” หรือ “ผู้ชม”

ทั้งนี้การกำหนดกิริยามารยาท บรรทัดฐานต่างๆ ดังกล่าวเป็นอำนาจที่อยู่ในการกำกับควบคุมของกลุ่มบุคคลชนชั้นสูงหรือกลุ่มชนชั้นนำทางวัฒนธรรม (the cultural elite) จากนั้นจึงค่อยสื่อสารส่งต่อไปยังกลุ่มชนชั้นอื่น ๆ อันเป็นการสร้างมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติในการบริโภควัฒนธรรมฟุตบอล เพื่อสร้างความชอบธรรมในการควบคุมให้มวลชนเกิดสำนึกคล้อยตามความคิด โลกทัศน์ และอุดมการณ์ของคนกลุ่มชนชั้นสูงกลุ่มนี้

ในการเล่นฟุตบอลในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ถึงต้นรัชกาลที่ 6 ก็ไม่ได้เน้นเพื่อชัยชนะมากนัก หากแต่จะเน้นให้เป็นสุขภาพบุรุษที่มีจิตใจเป็นนักกีฬามากกว่า ในช่วงนี้ผู้ที่มีความสามารถในการเล่นฟุตบอลจะได้รับการเรียกว่า “นักเลงฟุตบอล” ที่มีลักษณะเป็นสุขภาพบุรุษนักกีฬา ทั้งนี้ในการแข่งขันนัดชิงชนะเลิศของกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2453 ทีมโรงเรียนสวนกุหลาบได้รับพระราชทานรางวัลจากล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ที่สโมสรสามัคยาจารย์เป็นเหรียญเงิน

เป็นรูปคนเล่นฟุตบอล สลักชื่อสำหรับติดหน้าอก โดยจารึกว่า “เล่นเป็นใจนักเลง” (สวนกุหลาบอนุสรณ์, 2499)

นอกจากนั้นในรายงานการแข่งขันนัดแรกของฟุตบอลโรงเรียนที่จัดโดยกระทรวงธรรมการ ปี พ.ศ. 2452 ได้ชื่นชมผู้ที่เล่นอย่างใจนักเลงไว้ว่า

ทั้งสองฝ่ายก็ควรได้รับความชมเชยในวิธีเล่น ซึ่งไม่ค่อยมีการเกะกะก้าวร้าว ตั้งแต่ต้นจนจบ และในความพยายามสู้กันอย่างเข้มแข็งจนหมดเวลา หาได้ท้อถอยไม่ การแข่งขันในวันแรกนี้ ได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย ไม่มีความยุ่งยาก และอันตรายเกิดขึ้นเลย ทั้งไม่มีใครแสดงความออดแอตในเรื่องความสะดวกด้วย ฝนฟ้าอากาศนี้ ทำให้เรามีความหวังว่า จะเป็นตัวอย่างให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่จะเข้ามาเล่นต่อไป ดำเนินไปในทางที่ดีเช่นเดียวกัน จะเป็นการฝึกหัดขัดเกลาสันดานให้เกิดคุณความดี 4 อย่างคือ 1. ใจนักเลง 2. สามัคคี 3. อัจฉริยะ 4. ขันติ สำเร็จตามความมุ่งหมายของการเล่นแผนกนี้

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 28)

แต่ในยุคต่อ ๆ มามีตีความหมายของฟุตบอลที่เน้นให้ผู้เล่นเป็นสุภาพบุรุษ นักกีฬาเริ่มค่อย ๆ พรวนเลือนไป โดยมีติชัชชนะเริ่มมีนัยสำคัญมากขึ้นและเข้ามาแทนที่ไปแทบทั้งสิ้น และในข้อบังคับการแข่งขันฟุตบอลของกระทรวงธรรมการ ในปี พ.ศ. 2452 ได้เน้นเรื่องความประพฤติของนักเรียน ดังในข้อบังคับที่ 11 “ผู้ใดประพฤติฝ่าฝืนกติกากการเล่นฟุตบอล หรือประพฤติโหดเหี้ยมเกรี้ยว ผู้ตัดสินมีอำนาจตัดผู้นั้นออกเสียในระหว่างเวลาเล่นได้ และโรงเรียนที่ต้องถูกตัดนักเรียนออกเช่นนี้ ต้องเล่นขาดขาดไปตลอดเวลา” นอกจากนี้ในการแข่งขันฟุตบอลกระทรวงธรรมการยังได้แต่งตั้งให้มีผู้สังเกตการณ์ในการแข่งขันทุกครั้ง เพื่อดูแลและสรุปผลการแข่งขัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการเล่น ความสามารถของผู้เล่น ตลอดจนกิจกรรมารยาทของผู้เล่นด้วย เช่น ในรายงานการแข่งขันระหว่างโรงเรียนราชบูรณะกับโรงเรียนอนงค์ เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2453 มีรายงานดังนี้

ผู้เล่นที่ดี คือ ทั้งกอล์ฟหาญ ทั้งคล่องแคล่ว และทั้งเล่นเรียบร้อย นายกย่อง ชมเชยก็มีคือ นายชูป ปีกขวาของอนงค์คนหนึ่ง ตามที่สังเกตดูนั้นเห็น นายชูป เล่นโดยมุ่งหมายจะเข้าไปแย่งเอาลูกบอลไป มิได้คิดที่จะทำให้ใครเจ็บปวด ถึงจะถูกโดนล้มคว่ำไปก็ดี ถูกแย่งข้างหลัง ถูกเตะต้นขาที่ดี นายชูปหาได้แสดงว่าโกรธหรือกลัวผู้นั้นไม่ ยังเล่นแข็งแรงเป็นปรกติที่อยู่ตลอดเวลา ตามสายตาคนดูอดไม่ได้

ต่างพูดสรรเสริญความสามารถและอัธยาศัยใจคอ นายชูป ว่าเขาเป็นนักเลงฟุตบอลแท้คนหนึ่ง” ผู้จัดรายงานนี้คือ หลวงพิทักษ์พัสดุภาระ (หยัด สรฉัตร)
(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 7)

หรือในรายงานแข่งขันฟุตบอลโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนราชวิทยาลัยกับโรงเรียนราชแพทยาลัย พ.ศ. 2452

การเล่นในวันนี้ทั้งเก่งทั้งเรียบร้อย ทั้งสองฝ่ายได้สู้กันอย่างสามารถและอย่างนักเลงจริง ไม่มีโกรธ ไม่มีแกล้งกันเลย ฝ่ายแพ้ก็น่าหงุดหงิด มีแต่คิดแก้ตัวตามความยุติธรรมอย่างเดียว ฝ่ายชนะก็ไม่อึกเขิม เมื่อโดนกันล้มก็ขอโทษกันโดยสุภาพ น่าชมแท้ ๆ การเล่นทุก ๆ คราว ถ้าผู้เล่นเป็นนักเลงด้วยกันทั้งสองฝ่าย เช่นนี้ ความประสงค์ของกรมพลศึกษา คงสำเร็จเป็นแน่ ผู้เขียนข่าวนี้มีความมั่นใจอยู่ว่า ตัวอย่างอันดีนี้ควรจะเป็นเครื่องส่งเสริมผู้เล่นและผู้ดูฟุตบอล ทั้งครูและนักเรียนที่ใจเป็นนักเลงอยู่แล้ว ให้แสดงสุภาพสมเป็นนักเลงยิ่งขึ้น ส่วนผู้เล่นและผู้ดูที่ใจยังอ่อน ยังไม่เป็นนักเลงแท้ ก็จะได้มีความละเอียดระมัดระวังตัวให้ตั้งอยู่ในความสุภาพเสมอ อย่าต้องได้มีแว่วว่าถูกตีในชั่วโมงการเล่นแต่ครั้งใดครั้งหนึ่ง เอนี่แหละจะเป็นการเล่นที่ดี การจริงก็ดี ให้รู้จักแพ้อย่างนักเลง และชนะอย่างนักเลงเช่นนี้สิ จึงควรชม

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 29)

ภายหลังจากที่กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการได้จัดแข่งขันฟุตบอลระดับนักเรียนมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ใน พ.ศ. 2452 กรมศึกษาธิการยังได้ริเริ่มให้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลสำหรับครูขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย เพื่อชิงโล่รางวัลของอธิบดีกรมศึกษาธิการสมัยนั้น ซึ่งก็คือ เจ้าพระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ ในส่วนของโล่มีแพรแถบที่ปรากฏข้อความว่า “วิสารโท จ สามัคคี ขันติ ขโม กิทัตถโก” ที่มีความหมายว่า “ประโยชน์ของการกีฬา คือความกล้าหาญ ความสามัคคี ความอดทน ความอดกลั้น” และในการแข่งขันได้มีการวางวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้มีกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการแสดงน้ำใจของผู้เล่น อีกทั้งเพื่อให้ครูมีประสบการณ์ในการเล่นฟุตบอล (ทุนความรู้หรือทุนวัฒนธรรม) เพื่อที่จะนำไปฝึกสอนนักเรียน ดังรายงานการประชุมกรมการสามัคยาจารย์สมาคมบันทึกไว้ว่า “เพื่อให้ครูจะได้เป็นผู้ชำนาญในการเล่น สำหรับได้ไปฝึกซ้อมนักเรียนต่อไป” (สิทธิ รัตนราช, 2540: 15, สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 89)

สมัยรอยต่อระหว่างรัชกาลที่ 6 กับรัชกาลที่ 7 ปรากฏว่ามีคนเล่นที่เป็นนักศึกษาแพทย์ ดังจากบันทึกในวัยเรียนของนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ที่ว่า

การกีฬาที่นิยมกันมากในเวลานั้น คือ ฟุตบอล ส่วนมากเล่นเป็นทั้งนั้นและมีหลายคนที่ได้ดีจนเข้าอยู่ในทีมของมหาวิทยาลัย เหตุที่นักเรียนแพทย์รุ่นนี้เล่นฟุตบอลกันมากก็เพราะว่ามีสนามอยู่ใกล้หอ และเป็นกีฬาที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก นอกจากนั้นในเวลาหยุดพักกลางวัน 2 ชั่วโมง คือ ตั้งแต่เที่ยงถึงบ่าย 2 โมง นักเรียนแพทย์มักจะเล่นฟุตบอลกันชั่วโมงหนึ่งก่อน จึงจะรับประทานอาหารกลางวันแล้วเข้าห้องปฏิบัติการจนเลิก 5 โมงเย็น ยิ่งวันไหนมีพวกนิสิตหญิงมาเฝ้าดูอยู่ริมสนามด้วยแล้วยิ่งมีคนลงสนามกันมาก ข้างหนึ่งบางทีมมีถึง 20 คน เล่นกันแทบทุกวันจนกระทั่งมีทีมฟุตบอลทีมหนึ่งเกิดขึ้นเรียกว่า “ทีมกลางวัน” (Mid-day team) ซึ่งเคยไปแข่งขันกับทีมอื่น ๆ นอกมหาวิทยาลัยและชนะเสมอ บางวันถ้าแดดร้อนจัดก็จะเล่นกันได้ฤๅนห่อซึ่งมีเสาระเกะระกะ ฟาดแข่งกับเสาไปตามเรื่อง การกีฬานอกจากนี้ก็มีเทนนิส แบดมินตัน ตะกร้อ หมากรุก ปิงปอง และบิลเลียด

จากบันทึกดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของฟุตบอลคือ เป็นการเล่นที่เสียค่าใช้จ่าย (ทุนเศรษฐกิจ) น้อย นั่นทำให้การกระจายสู่ชนชั้นอื่น ๆ โดยเฉพาะชนชั้นล่างเป็นไปได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้น

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แม้พระองค์จะไม่ได้มีหลักฐานว่าทรงเล่นฟุตบอลเหมือนกับรัชกาลที่ 6 แต่ก็ปรากฏหลักฐานยืนยันว่าพระองค์ทรงเสด็จไปทอดพระเนตรและพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งพระองค์ยังทรงเล็งเห็นความสำคัญของฟุตบอล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ รับคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร, 2425: 150)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 นอกจากการเล่นฟุตบอลภายในประเทศแล้ว ยังได้มีการขยายวงออกไปยังนอกประเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการประกาศถึงความทันสมัยมีอารยะของประเทศ ดังมีรายงานข่าวว่า มีการแข่งขันระหว่างชาวสยามกับประเทศซึ่งเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศสดังนี้ “...เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ผู้ว่าราชการจังหวัดท่าแขกในอินโดจีนของฝรั่งเศสได้เชิญพระยาศักดาภิรักษ์และข้าราชการทุกแผนกในจังหวัดนครพนม มณฑลอุดร ข้ามไปแสดงความสามัคคีมิตร ในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างคณะท่าเหล็กกับนครพนม...” ฟุตบอลได้กลายเป็น

เครื่องเซตชุดความศิวิไลซ์ของชาติสยาม ดังการเล่นฟุตบอลกับชาวต่างชาติในนัดประวัติศาสตร์ที่กรุงเทพฯ ปีพ.ศ. 2458 ที่เปรียบเสมือนการทำสงครามเชิงสัญลักษณ์ที่ประกาศศักดาเหนือชาวตะวันตก นอกจากนี้การเดินทางไปเล่นที่เวียดนามในสมัยรัชกาลที่ 7 ก็เป็นการพิสูจน์ถึงความศิวิไลซ์ในดินแดนต่างๆ ได้รับรู้ผ่านการเล่นกีฬาฟุตบอล

สำหรับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2477 ณ สนามหลวง มีการแข่งขันฟุตบอลเพื่อการกุศลและเพื่อความสามัคคีระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ต่อมากลายเป็นจุดเริ่มต้นของฟุตบอลประเพณีจุฬา-ธรรมศาสตร์ และจัดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปีจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าผู้เล่นในยุคนี้มีความหลากหลายมากทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง ไม่ว่าจะ เป็น กษัตริย์ ข้าราชการบริวาร ข้าราชการ ทหาร นักเรียน นักศึกษา (แพทย์) จุฬา/ธรรมศาสตร์ รวมถึงชาวต่างชาติในพระนคร แต่ก็ปรากฏว่าจำนวนผู้เล่นชนชั้นสูงเริ่มมีน้อยลงกว่าเดิม นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าการก่อตั้งสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยและทีมชาติสยาม (ทีมชาติไทย) มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 รวมทั้งการเดินทางไปแข่งขันกับต่างประเทศ อย่างประเทศเวียดนาม ลาว (ท่าแขก) ได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ของฟุตบอลที่สื่อสารในมิติของความทันสมัยไม่แพ้ประเทศใดๆ และชัยชนะที่ได้รับมานั้นก็เป็นการประกาศความยิ่งใหญ่ของประเทศในอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นช่องทางเกิดพระเกียรติของพระมหากษัตริย์และประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในความสามารถในเวทีต่างประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เล่นในยุคราชสำนักสู่สามัญชน จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 14: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาผู้เล่นยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้เล่น	บุคคล/ทีมที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	1. ผู้ชาย 2. ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 3. คนที่ต้องการบริหารจัดการใจให้มั่นคง 4. คนที่การออกกำลังกาย 5. คนที่มีความชื่นชอบกิจกรรมกลางแจ้ง

ตารางที่ 14: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาณผู้เล่นยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ความหมาย สัญญาณ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		6. คนที่ได้รับความสนุกสนานหยอกล้อ ฉันท์เพื่อนฝูง 6. คนที่แสดงความสามารถเทียบเท่าชาติ ตะวันตก 7. คนที่เชิดชูความศิวิไลซ์ของชาติสยาม 8. คนที่ได้รับเกียรติยศจากความเป็นทีม ชาติ 9. คนที่มีมิตรภาพ/ความสามัคคี 10. คนที่เป็นศัตรู 11. คนที่เล่นกีฬาอันตราย 12. คนที่มีความเสมอภาค 13. คนที่สุภาพบุรุษ/นักเลงฟุตบอล 14. คนที่ทำการแข่งขัน 15. คนที่ต้องการชัยชนะ/รางวัล 16. คนที่แสดงความสามารถต่อสายตา สตรี 18. คนที่แสดงความสามารถด้านฟุตบอล เพื่อหารายได้เพื่อการกุศล

2.1.6 เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

ในด้านหนึ่งเสื้อผ้าคือที่สวมใส่เพื่อป้องกันความร้อน-หนาว หรือเพื่อปกปิดร่างกาย แต่ในอีกด้านหนึ่งเสื้อผ้า (รวมถึงเครื่องแต่งกายอื่นๆ เช่น รองเท้า หมวก ฯลฯ) สามารถให้ความหมายต่าง ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

เสื้อผ้าของผู้ฟุตบอลเล่นสามารถสื่อสารความเป็นกลุ่มของตนเอง คาดคะเนว่าคงมีการสวมใส่เสื้อผ้าที่บ่งบอกถึงความเป็นทีมของตนเองมาก่อนหน้านี้บ้างแล้ว แต่เท่าที่มีหลักฐาน

พบว่า ผู้เล่นฟุตบอลเริ่มใช้สีเสื้อผ้าเพื่อบ่งบอกให้รู้ว่าตนเองสังกัดอยู่ในโรงเรียนใดมาตั้งแต่ในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 เช่น ในการรายงานการแข่งขันฟุตบอลโรงเรียนปี พ.ศ. 2452 ระหว่างโรงเรียนกลุ่มพิทยากรและโรงเรียนมัธยมอุดมที่ว่า

อนึ่ง การแต่งตัวที่ใช้เสื้อกางเกงตามธรรมดาด้วยกันทั้งสองฝ่ายนี้ แลดูปะปนกัน ไม่ทราบว่าเป็นใคร เป็นกรายากแก่ผู้ตัดสินและให้โทษแก่ตนเอง คือ ส่งลูกบอลให้กันผิดตัวบ่อย ๆ ต่อไปควรจะมีความหมายหรือสีให้ผิดกัน ให้แลเห็นได้ถนัด เหมือนที่โรงเรียนอื่น ๆ เขาแต่งกันนั้นจะดีกว่า

นอกเหนือจากสีของเสื้อผ้าแล้ว รองเท้าฟุตบอลยังเป็นอุปกรณ์ที่ยังไม่แพร่หลายขณะนั้น ดังบันทึกฟุตบอลโรงเรียนสวนกุหลาบที่ว่า “สมัยนั้น (รัชกาลที่ 6) การเตะฟุตบอลก็จะเตะกันเท้าเปล่า ไม่มีรองเท้าให้สวมใส่เหมือนปัจจุบัน” (สวนกุหลาบอนุสรณ์, 2499) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้คนส่วนใหญ่ในสมัยนั้นยังชินกับการเดินเท้าเปล่าอยู่ ดังนั้นเวลาที่เล่นฟุตบอลก็ใช้ความคุ้นเคยเดิมไปเล่นนั่นเอง ดังในการแข่งขันระหว่างทีมสมาชิกสปอร์ตคลับ (ราชกรีฑาสโมสร) กับทีมสมาชิกเสือปากองพรานหลวงมีรายงานไว้ว่า

พวกสปอตคลับนั้น เป็นฝรั่งนอกทั้งสิ้น แต่งตัวด้วยเสื้อขาว สวมกางเกงขาว สวมรองเท้าบูตอันน่ากลัว แลรูปร่างใหญ่หลายคน ฝ่ายกองพรานหลวงนั้น สวมเสื้อกางเกงสีเขียวอ่อน อย่างสีกองพราน สวมแต่ถุงเท้าเปล่า ไม่สวมรองเท้ามาก แลสวมสนับแข้งบ้างบางคน

(สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519: 258)

อย่างไรก็ตามรองเท้าก็เริ่มได้รับการยอมรับจากชนชั้นสูงมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ก็มีเจ้านายหลายท่านที่สวมรองเท้าฟุตบอล เช่น หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เป็นต้น

ในกติกาฟุตบอลนักเรียนของกระทรวงธรรมการ เมื่อ พ.ศ. 2469 ได้เริ่มมีการกำหนดความหมายเสื้อผ้าของผู้เล่นในลักษณะการแบ่งหน้าที่ โดยใช้ “สี” และ “หมายเลข” ข้างหลังเสื้อของผู้เล่นเป็นตัวบ่งบอก ตัวอย่างเช่น ในข้อบังคับหมายเลข 6 กำหนดไว้ว่า “คนรักษาประตูต้องใส่เสื้อที่มีสีแปลกตากว่าผู้เล่นหน้าอื่น” ได้กลายมาเป็นลักษณะเฉพาะตัวของการแต่งกายของผู้รักษาประตู นอกจากนั้นข้อบังคับหมายเลข 5 ว่าด้วย “จัดหมายเลขตามหน้าที่ของผู้เล่น กัดติดกับเสื้อทางด้านหลัง” การ “กัดติดหมายเลข” หมายเลขข้างหลังเสื้อเป็นสิ่งบ่งบอกหน้าที่ในอดีตกติกเปิดเริ่มต้นการแสดงความหมายในส่วนนี้จะตายตัว กล่าวคือ ผู้เล่นมีจำนวน 11 คน

โดยหมายเลข 1 ถึง 5 เป็นหมายเลขของผู้เล่นที่มีตำแหน่ง “หน้า” หรือ “คนหน้า” ส่วนหมายเลข 6 ถึง 8 เป็นหมายเลขของผู้เล่นที่มีตำแหน่งเป็น “ครึ่งหลัง” หรือ “คนครึ่งหลัง” และหมายเลข 9 ถึง 10 เป็นหมายเลขของผู้เล่นที่มีตำแหน่งเป็น “หลัง” หรือ “คนหลัง” ส่วนคนสุดท้ายจะเป็นคนโกล์หรือคนรักษาโกล์ (ผู้รักษาประตู) แต่ไม่ระบุหมายเลขหรือถ้ากำหนดก็จะเป็นหมายเลข 11⁹ (ซึ่งในสมัยนี้มีผู้เล่นเพียง 11 คนตายตัว ไม่มีผู้เล่นสำรอง) ซึ่งในยุคหลังๆ มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย โดยผู้เล่นหลายคนสวมใส่หมายเลขอื่นๆ ที่ไม่ใช่หมายเลข 1-11 และเล่นเป็นตัวจริง และมีผู้เล่นตัวสำรองไว้เพื่อเปลี่ยนตัวลงไปเล่นแทน

สำหรับในต่างจังหวัดก็ปรากฏหลักฐานว่ามีการกำหนดลักษณะเครื่องแต่งกายของผู้เล่นฟุตบอลไว้ในข้อบังคับของสโมสรฟุตบอลเป็นกรณีเฉพาะอีกด้วย (เนตรนภา ประกอบกิจ, 2545: 33 - 34) ตัวอย่างเช่น “ข้อบังคับนายสโมสรและการเป็นสมาชิกของสโมสรฟุตบอลนครศรีธรรมราช” ระบุเครื่องแต่งกายไว้ดังนี้ (ข้อมูลไม่มีการระบุช่วงเวลา แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอยู่ในสมัย รัชกาลที่ 6)

ข้อ 4 สมาชิกของสโมสรนี้ จะมีเครื่องหมายแต่งกายเป็นพิเศษ

1. เสื้อเชิ้ตสีเขียวกว่า ก้นคอและข้อมือเป็นสีม่วงแก่ (สำหรับสวมเวลาเล่นฟุตบอลเท่านั้น)
2. เสื้อคลุม (blezel) สักหลาดสีเขียวกว่า ขั้บในสีม่วงและพับข้อมือสีม่วง (สำหรับสวมได้ทั่วไปนอกจากการเล่นฟุตบอล เสื้อนี้ใครจะมีก็ได้ไม่มีก็ได้ไม่เป็นการบังคับ)
3. ผ้าพันคอสีเขียวกว่ากับสีม่วงสลับกันเป็นริ้ว ๆ เท่า ๆ กัน ริ้วหนึ่งกว้าง (สองเซ็นติเมตรครึ่ง) (ผ้านี้ใครจะมีก็ได้หรือไม่มีก็ได้)
4. กางเกงไทยสีดำ
5. ถุงเท้าอย่างไม่มีขอบเหลือง
6. รองเท้าบู๊ต (ห้ามไม่ให้มีตาปูแหลมซึ่งอาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น) โปรด ถุงเท้าและรองเท้าเวลาเล่นจะสวมหรือมิสวมก็ได้ไม่ห้าม
7. หมวกมีสองชนิดคือ:

⁹ ฟุตบอลในยุคนี้สันนิษฐานจากการวางผู้เล่นน่าจะเป็นฟุตบอลที่เน้นเกมรุกเป็นหลัก ซึ่งถ้าเทียบเคียงกับแบบแผนการเล่นน่าจะเป็นแบบ 2 - 3 - 5

- 7.1 ตามปกติ ให้ใช้หมวกแค็บสักหลาดสีม่วง ที่หน้าหมวกให้มีรูปบอลปักด้วยไหมสีเขียว ข้างบนลูกบอลให้มีอักษรย่อนามมณฑลไขว้กันปักด้วยไหมสีเขียวแก่เหมือนกัน
- 7.2 พิเศษ ในเวลาเมื่อจะไปเล่นแข่งขัน สำหรับรางวัลของสโมสรคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย ให้ใช้หมวกแค็บสักหลาดสีขาวตะเข็บสีม่วง ที่หน้าหมวกให้มีรูปบอลและอักษรย่อนามมณฑลเช่นเดียวกับข้อ ก.
- 7.3 โฉนด ผู้ที่ได้รับหมวกพิเศษแล้ว ใช้หมวกนั้นได้ตลอดเวลาที่เป็นสมาชิกของสโมสรนี้ (หมวกเสื้อและผ้าพันคอ ให้ดูตัวอย่างที่สโมสรได้ทำไว้) (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ รัชกาลที่ 6 เลขที่ ศธ. 16/52, “สโมสรฟุตบอลมณฑลนครศรีธรรมราช ข้อบังคับ นายสโมสร และการเข้าเป็นสมาชิก”)

น่าสังเกตว่า รองเท้าที่กำหนดไว้เป็นพิเศษนั้น (ข้อ 6) เนื่องจากมีการนำรองเท้าที่มีพื้นเป็นตะปูแหลมที่ใช้สำหรับวิ่งนำมาใช้สวมใส่เพื่อเล่นฟุตบอลด้วย และเข้าใจว่ารองเท้าสำหรับเล่นฟุตบอลโดยเฉพาะเป็นอุปกรณ์ที่หายากในเมืองไทย เพราะต้องนำเข้าและคงจะมีราคาแพงมาก ดังนั้นรองเท้าจึงยังไม่จำเป็นมากนักในสมัยนั้น และมีการอนุโลมให้ไม่ต้องใช้รองเท้างี้ก็ได้ สอดรับกับที่จิริรัฐ จันทะเสน เล่าว่า ลูกบอลในสมัยรัชกาลที่ 6 ราคาประมาณนับร้อยบาท ส่วนรองเท้าจะส่งมาจากเมืองนอก (อังกฤษ) มาทีละประมาณ 2 คู่ ซึ่งสันนิษฐานว่าราคาแพงกว่าลูกบอลมากพอสมควร (จิริรัฐ จันทะเสน, สัมภาษณ์ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

ในระหว่างรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทีมชาติสยามจะใส่เสื้อสีแดงคาดขาว สวมกางเกงสีขาว และมี “ตราพระมหามงกุฎ” ติดอยู่ที่อกเสื้อด้านซ้าย เมื่อสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว คณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยังคงใช้ตราพระมหามงกุฎประดิษฐานบนเสื้อของนักฟุตบอลสยาม โดยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 มีการแข่งขันระหว่างชาติครั้งสำคัญของทีมชาติสยาม คือการเดินทางไปแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยผู้สำเร็จราชการของฝรั่งเศส ณ เมืองไซ่ง่อน ประเทศเวียดนาม เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2473 นับว่าเป็นการเตรียมทีมชาติสยามเพื่อการแข่งขันฟุตบอลตามคำเชิญของฟีฟ่า แต่ในที่สุดต้องยกเลิกความตั้งใจดังกล่าว เนื่องจากการต้องใช้เงินของแผ่นดินเป็นจำนวนมากและการเดินทางไปทวีปอเมริกาได้ ต้องใช้การเดินทางด้วยเรือเป็นเวลาอีกหลายเดือน ทำให้ทีมชาติสยามจึงมิได้เข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลโลก ครั้งแรก (ค.ศ. 1930) ณ ประเทศอุรุกวัย

และเมื่อครั้งสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงตราบนเสื้อของนักกีฬาทีมชาติฟุตบอลโดยให้มีเพียงตราสัญลักษณ์เป็นรูปธงไตรรงค์เพียงอย่างเดียวทดแทนตรามหามงกุฎแบบเดิม แสดงให้เห็นว่าบนเสื้อทีมชาติได้เป็นพื้นที่แสดงทุนสัญลักษณ์แห่งพระมหากษัตริย์ในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 แต่ต่อมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยกลุ่มอำนาจใหม่อย่างจอมพล ป. พิบูลสงครามที่เป็นชนชั้นกลาง ได้เปลี่ยนแปลงโดยใช้ความเป็นชาติไทย (ธงไตรรงค์) เพื่อทดแทนและลดอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่เป็นกลุ่มอำนาจเดิม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในยุคราชสำนักสู่สามัญชน จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 15: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญลักษณ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ความหมาย สัญลักษณ์	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
เสื้อผ้าเครื่อง แต่งกาย	ที่สวมใส่	<ol style="list-style-type: none"> 1. แสดงเอกลักษณ์สื่อถึงทีม 2. แบ่งแยกความเป็นทีมที่เล่นหรือแข่งฟุตบอล 3. บ่งบอกหน้าที่ในการเล่น 4. สร้างความเป็นระเบียบมีมาตรฐาน 5. วัตถุประสงค์การยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก 6. วัตถุประสงค์ ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 7. วัตถุประสงค์ความน่ากลัว (รองเท้าบู๊ต) 8. วัตถุประสงค์อันตราย (รองเท้าตาปู) 9. การปรับเปลี่ยนให้เป็นแบบไทย (การไม่บังคับใส่รองเท้า ถุงเท้า) 10. การเทียบเท่าชาติตะวันตก 11. วัตถุประสงค์พื้นที่ช่วงชิงทุนสัญลักษณ์ (ตราที่ติดบนเสื้อทีมชาติ) 12. วัตถุประสงค์แสดงความเป็นชาติ/ชาตินิยม

2.1.7 ผู้ชม

จากประวัติศาสตร์ของฟุตบอลในเมืองไทยในช่วงแรก ๆ มิติการเป็นผู้ชมฟุตบอลจะจำกัดอยู่ในแวดวงคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีสถานะเป็นชนชั้นสูงในสังคม จากหลักฐานเท่าที่มีบันทึกถึงการเป็นผู้ชมอย่างเป็นทางการ ครั้งแรกเกิดขึ้นที่ท้องสนามหลวงในเกมการแข่งขันระหว่างทีมศึกษาธิการกับทีมบางกอก ใน พ.ศ. 2443 และในการแข่งขันครั้งนี้ผู้ชมส่วนใหญ่ยังเป็นชาวต่างประเทศมากกว่าคนไทย (สิทธิ รัตนราชี่, 2540: 88)

จากที่กล่าวมาแล้วเห็นได้ว่า พัฒนาการของฟุตบอลในสยามจะเริ่มจากการสร้างผู้เล่นก่อน จากนั้นจึงส่งเสริมให้เกิดผู้ชมขึ้นมา ซึ่งจะเห็นว่าผู้ชมนั้นเริ่มเพิ่มมากขึ้นในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะในการแข่งขันฟุตบอลระดับนักเรียนของกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2452 ตัวอย่างเช่น การแข่งขันระหว่างโรงเรียนกล่อมพิทยากับโรงเรียนเบญจมบพิตร มีการบันทึกไว้ว่า “...การเล่นวันนี้เป็นไปอย่างสนุก มีคนดูราวห้าร้อยเศษ หลวงบำเหน็จวรญาณ (พระยาโสภาทวารกิจ) (เหม ผลพันธ์) ซึ่งเป็นนักเลงคนหนึ่ง ได้นำพวกมาลัยสวมคอให้นายจำลองเป็นรางวัลด้วยพวกหนึ่ง...” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519: 135) สิ่งที่น่าสนใจก็คือในรายงานการแข่งขันดังกล่าว เริ่มมีการบันทึก “สถิติ” จำนวนผู้ดูผู้ชม และยังมีรายงานอีกหลายครั้งว่ามีจำนวนผู้ชม 200 คนบ้าง 400 คนบ้าง กระทั่งมีถึง 2,000 คนเลยทีเดียว เช่น “...การเล่นในวันนี้เรียบร้อยดีมาก เมื่อโดนกันล้มก็ขอโทษแสดงความสุภาพต่อกัน คงเป็นเครื่องสอนใจคนดูประมาณ 2,000 คน บ้างไม่มากนักน้อยเป็นแน่...” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2519: 125)

นับแต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จนิวัติพระนครหลังจากการสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ. 2445 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อวงการฟุตบอลสยาม สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การที่พระองค์ส่งเสริมสนับสนุนฟุตบอล ดังที่พระองค์ท่านทรงพระราชนิพนธ์ถึงกีฬาฟุตบอลไว้ตอนหนึ่งว่า “...ข้าพเจ้าต้องขอแสดงตนว่า เป็นผู้นั่งซึ่งเห็นชอบด้วยกับการเล่นของอังกฤษชนิดนี้และมีความปรารถนาจะให้ได้แพร่หลายต่อไป...” (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 9)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ท่านเป็นทั้งผู้เล่นและผู้ชมพระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินประทับทอดพระเนตรการแข่งขันฟุตบอลเป็นพระราชกิจวัตรเสมอมา จากหนังสือเจ้าชีวิตของพระองค์เจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า รัชกาลที่ 6 ทรงโปรดกีฬาฟุตบอล โดยจะเสด็จทอดพระเนตรการแข่งขัน ณ สนามเสือป่า อยู่เนืองนิตย์ (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543:28) ดังปรากฏว่าราชบุรุษเรียกชื่อการแข่งขันฟุตบอลพระราชทานถ้วยทองของหลวงกันทั่วไปว่า “ฟุตบอลหน้าพระที่นั่ง” เพราะเหตุว่าพระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรโดยลำดับแทบมิได้ขาด (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 120)

ในการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทองของหลวงใน พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จทอดพระเนตรดั่งเช่นทุกครั้งที่ผ่านมา พร้อมด้วยเจ้านายหลายพระองค์ อาทิเช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ ที่ทรงแต่งพระองค์ด้วยเครื่องยศนายทหารเรือ นอกจากนั้นบรรดาผู้ดูชมจำนวนมากที่สวมใส่สวมหมวก และมีผ้าเช็ดหน้า อันบ่งบอกถึงสถานะความเป็นชนชั้นสูงในสังคมสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ส่วนหนึ่ง ดังที่ปรากฏในโคลงที่ว่า “เสียงแซ่ตบมือมี หมวกแกว่ง” (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 122)

ในห้วงเวลาที่มีการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทองของหลวง เป็นช่วงที่ชาวสยามตื่นตัวและให้ความสนใจกับฟุตบอลรายการดังกล่าว ดังที่หลวงกายวิภาคบรรยาย (แถม ประภาสะวัต) เขียนบรรยายไว้ตอนหนึ่งว่า “แต่วัน แต่วัน ไปดูการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทอง ถ้วยทองเป็นของราชา ถ้าใครชนะจะได้รับถ้วยทอง” (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 144)

การแข่งขันถ้วยทองของหลวงเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2458 มีผู้เข้าชมประมาณ 8,000 คน (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 67) และที่น่าสนใจก็คือ พระราชเทวี พระพันปีหลวงเสาวภาผ่องศรี ในรัชกาลที่ 5 เสด็จทอดพระเนตรด้วย และทรงชกถามถึงวิธีการเล่นอยู่ตลอดเวลา แสดงความจริงให้เห็นว่าทรงสนพระทัยการเล่นกีฬา แต่มีอาจแสดงออกได้ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 122) แม้ฟุตบอลจะได้รับความนิยมมากขึ้นในสังคมไทย แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ที่จำกัดไว้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น แม้กระทั่งสุภาพสตรีชนชั้นสูงก็สามารถมีส่วนร่วมกับการฟุตบอลได้บ้าง ในฐานะผู้เข้ามาชมเท่านั้น

อีกทั้งในการแข่งขันถ้วยทองของหลวงครั้งนี้มีการเก็บค่าชมเป็นครั้งแรก ซึ่งอัตราการเก็บค่าเข้าชมจะเป็นไปตามตำแหน่งที่นั่ง โดยกำหนดไว้ดังนี้

ชั้นที่ 1 นั่งเก้าอี้ ระหว่างกลางสนาม 1.00 บาท

ชั้นที่ 2 นั่งอ้อมจันทร์ ระหว่างกลางสนาม 50 สตางค์

ชั้นที่ 3 รอบเส้นข้าง และเส้นโกล์ทางเหนือ 10 สตางค์

สำหรับพลทหาร พลตระเวน พลตำรวจ ลูกเสือ และนักเรียนในเครื่องแบบเก็บ 1 สตางค์ (สิทธิ รัตนราช, 2540: 22) ราคาเข้าชมและตำแหน่งที่นั่งในสนามดังกล่าวในด้านหนึ่งได้สะท้อนความหมายการจำแนกแยกแยะสถานภาพ ศักดิ์ฐานะ และอำนาจของผู้เข้าชม ส่วนอีกด้านหนึ่งน่าจะเป็นเรื่องค่านิยมใหม่ในการจับจ่ายเพื่อซื้อความบันเทิง

การเรียกเก็บค่าชมจากผู้ดู สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมการชมฟุตบอลกำลังเป็นที่แพร่หลาย ฟุตบอลได้รับความนิยมจนสามารถเก็บค่าชมเพื่อแสวงหารายได้ หรือกล่าวให้ชัดเจน

ขึ้นก็คือฟุตบอลเริ่มเป็นสินค้าความบันเทิง เพราะคนดูยินดีจะเสียค่าชมเพื่อให้ได้มาซึ่งความเพลิดเพลิน อย่างไรก็ตามการเก็บค่าชมในช่วงนี้กลายเป็นพื้นที่ที่แบ่งแยกไว้สำหรับคนชั้นสูงและกลางของสังคมด้วยข้อจำกัดในเรื่องค่าเข้าชมที่สูง คนธรรมดาสามัญอาจไม่สามารถจ่ายได้ (แต่สำหรับเด็กนักเรียนที่จ่ายถูก ก็จะถูกจัดแบ่งไปอยู่ในบริเวณเฉพาะ ไม่สามารถมาปะปนกับชนชั้นสูงได้) การชมฟุตบอลจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการชมการแสดง มหรสพต่าง ๆ กลายเป็นค่านิยมใหม่ที่ยินดีเสียค่าใช้จ่ายเงินเพื่อแสวงหาความสำราญ ซึ่งแตกต่างไปจากสังคมสมัยก่อนหน้าที่ที่ต้องอดทนรอคอยความสำราญที่ไม่ต้องเสียค่าชมจากงานบุญ งานพิธีต่าง ๆ

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติระหว่างคณะฟุตบอลสยาม (ทีมชาติสยาม) กับทีมสปอร์ตคลับนั้น มีบัตรย่อยกรองจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 125 - 126) สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในกีฬาฟุตบอลที่แพร่หลายได้เป็นอย่างดี

“โคลงฟุตบอล”

ปางนี้ ความก็กก้อง	โนนคร
อะไรจะสู้ “ฟุตบอล”	เล่าเนื้อ
ไทยฝรั่งแจ็กจิ้นมอญ	หลายชาติ
ดูเล่นคุยเฮ้อเฮ้อ	สนุกล้ำเลยฝัน
ลูวันฤกษ์เสรีจสร้าง	สโมสร
คือ “ราชกรีฑา” ขจร	ชื่ออ้าง
ก็มีเล่นฟุตบอล	เป็นพิเศษ
ถึงกับแบ่งกัห้างร้าน	ปิดให้บางสถาน

จากโคลงฟุตบอลดังกล่าว นอกจากเป็นการยืนยันถึงความนิยมในกีฬาฟุตบอลสมัยนั้นแล้ว ยังพบว่ามีความหมายในแง่ความสนุกสนานบันเทิงสำหรับผู้ชมไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใดก็ตาม จนกระทั่ง “แบ่งกัห้างร้าน” ในบางที่ยังต้องปิดเพื่อเปิดทางให้คนทำงานได้เข้าไปมีส่วนร่วม ชาวฝรั่ง ชาวจีน ชาวมอญ ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติใด ๆ ก็ตามก็เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเสมอภาคเช่นเดียวกับคนไทย

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของผู้ชมได้สื่อสารความเป็นตัวตนและกลุ่มที่สังกัดได้นอกจากนั้นหมวกและผ้าเช็ดหน้ายังสามารถเป็นตัวบ่งบอกถึงสถานภาพทางชนชั้นตนเองได้อีกด้วย ดังข่าวการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทีมชาติสยามกับทีมราชกรีฑาสโมสรเมื่อวันที่ 23

พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 โดยเฉพาะการเชียร์ของผู้ตีสมัยนั้นที่เป็นไปอย่างสุภาพ เสียงคนดูตบมือ การแกว่งหมวก และผ้าเช็ดหน้าที่โยนแสดงความยินดีรอบสนาม การเล่นแบบฉันทิมิตร

ในยุครัชกาลที่ 6 ฟุตบอลยังกลายเป็นสื่อกลางในการบ่มเพาะสอนใจผู้ดูให้มีความเป็นสุภาพบุรุษที่มีน้ำใจนักกีฬาด้วย เช่น ในกรณีการแข่งขันฟุตบอลโรงเรียนระหว่างโรงเรียนปทุมคงคากับอุดม มีรายงานถึงความประพฤติของผู้ชมที่ไม่สุภาพ กล่าวคือ

ในการเล่นคราวนี้ เรียบร้อยดีกันทั้งสองฝ่าย... แต่น่าติคนดูอยู่ข้าง ที่ออกเสียงปลาดอาจชวนให้คนเล่นพินเพื่อนได้ ผู้จดยานนี้ขอเตือนว่า พวกเราที่อยู่นอกวง ควรรักษาภิรยาให้ดี ถึงไม่ใช่หนักเลงเล่นก็เป็นหนักเลงดู ควรทำใจให้เป็นนักเลงจริงสักหน่อย ร่าเริง ชมเวลาที่เขาเตะลูกเก่ง ๆ น่าดูก็ควรอยู่ แต่ร่าเริงหัวเราะเยาะเวลาเขาโดนกันล้มไม่เข้าที่ ไม่ใช่หนักเลงเป็นแน่

(สวัสดี เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 30)

นอกจากนั้นยังปรากฏว่ามีบทความเรื่องจรรยาผู้เล่นและผู้ดูฟุตบอลของ “ครูทอง” ซึ่งเป็นนามปากกาของเจ้าคุณพระยาโอวาทวรวิจิ (เหม ผลพันธ์) ใน พ.ศ. 2457 ได้สะท้อนให้เห็นว่าการชมฟุตบอลก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษนักกีฬาให้กับผู้ชมได้ดังนี้

จะเป็นพวกข้างใดข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้หรือผู้ดูเป็นของกลางจริง ๆ แต่ไม่ควรที่จะมีกริยาวาจาส่อให้เห็นว่าตนทุจริตประการใดประการหนึ่ง เช่น บอกให้ผู้เล่นโดนผิดกติกา หรือเยาะเย้ยศัตรู ในเวลาล้มหรือเตะผิดหรือแพ้ จะช่วยด้วยการบอกที่ดีหรือทำทางก็ดี ไม่เป็นการห้ามปราม เช่น บอกให้เตะไกล บอกให้หลบ บอกเตะแรง ให้นำให้ตาก็ได้ การผิดกติกาของการเล่น บางคราวผู้ดูบางคนที่เป็นฝ่ายพวกเล่น มักจะส่งเสริม คนชนิดนี้ได้ชื่อว่า ไม่ใช่หนักเลง

(สวัสดี เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกทวี เกิดแก้ว, 2531: 22)

และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ฟุตบอลเริ่มกลายเป็นเครื่องมือในการพนัน กล่าวคือมีการนำผลแพ้ชนะในการแข่งขันฟุตบอลมาใช้เพื่อการเล่นพนันขั้นต่อ ซึ่งพระองค์ได้ใช้นามแฝงว่า “อัศวพาหุ” แสดงความคิดเห็นผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อเตือนสติผู้ชมไม่ให้หลงใหลไปกับการพนันชนิดใหม่ดังนี้

ข้าพเจ้าได้เคยนึกเสียใจมานานแล้วที่รู้สึกว่าการพนันดูเป็นของที่เข้าเลือดชาว
ไทยเราเสียจริง ๆ จนน่าอานาใจ... เมื่อเริ่มมีการเล่นฟุตบอลสำหรับรางวัลถ้วย
ทองข้าพเจ้าหวังอยู่ว่าจะได้เห็นการเล่นอย่างสนุกเกิดขึ้นในเมืองไทยอย่างหนึ่ง
ซึ่งจะไม่มีการเล่นที่พร้อมด้วยผลร้ายต่าง ๆ แห่งการพนัน...แต่ครั้งเมื่อเริ่มเล่นไป
ได้หน่อยก็มีข่าวกระทบหูข้าพเจ้ามากขึ้นทุกที ว่ามีการพนันต่อรองกันอย่างมาก
ๆ เช่น มีราย 1 หนึ่ง พนันเอาเบียร์ 1 ขวดต่อ 10 หนีบ ว่าพวกนักเรียนนายเรือจะ
ชนะดังนี้เป็นต้น เมื่อพนันอย่างรุนแรงเช่นนี้ก็ไม่ใช่เป็นการอัครจริยอันใด ที่ผู้แพ้
พนันจะต้องโกรธเคือง จนลืม*ความเป็นนักเลงกรีฑาและสมบัติผู้ดี!*...
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าหวังใจว่า บรรดาคนไทยที่ชอบดูฟุตบอลในเชิงนักเลงกรีฑา
แท้ๆ จะช่วยเปล่งเสียงให้ดังพร้อมกัน ตีเตือนคนที่จะมาเอาสนามฟุตบอลเป็น
บ่อนหรือที่ชุมนุมชองจรจัดและนักเลงหัวไม้ ถ้าไม่ตัดรอนเสียแต่เดี๋ยวนี้ ในไม่ช้า
จะไม่ได้ดูฟุตบอลดีจริง ๆ

(สจ.ช. ร. 6 น. 20. 18/45 "ระวังผีพนันจะสิงคนดู")

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ชมในยุคราชสำนักสู่สามัญชน จึงสะท้อนถึง
ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 16: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะผู้ชมยุคราชสำนักสู่สามัญชน

สัญญาะ / ความหมาย	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนที่ต้องการความสนุกสนาน 2. คนที่ยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก 3. คนที่เป็นนักเลงดู / สุภาพบุรุษผู้ชม 4. คนดูที่เป็นผู้หญิง 5. ความนิยมในฟุตบอล 6. ความหลากหลาย (ฝรั่ง จีน มอญ ไทย ผู้ใหญ่ เด็ก ทหาร สตรี) 7. เริ่มมีนัยเชิงการค้า 8. เริ่มเป็นสินค้าบันเทิง

ตารางที่ 16: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะผู้ชมยุคคราซสำนักผู้สามัญชน (ต่อ)

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		9. แสดงความแตกต่างทางสถานภาพ/ชน ชั้น 10. เริ่มเป็นสินค้าบันเทิง 11. คนที่เล่นการพนัน

2.1.8 วิธีการเชียร์

ดังที่กล่าวมาบ้างแล้วในส่วนของผู้ชมว่าในด้านหนึ่งเสื้อผ้า (รวมถึงเครื่องแต่งกายอื่น ๆ เช่น รองเท้า หมวก ฯลฯ) สามารถให้ความหมายที่บ่งบอกถึงชนชั้นและฐานะทางสังคมได้เป็นอย่างดี ทำนองเดียวกับวิธีการเชียร์ฟุตบอลก็สามารถเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้สถานภาพทางสังคมของผู้เชียร์ได้เช่นเดียวกัน

ในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างโรงเรียนนายเรือกับกรมเสือป่าม้าหลวง หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวเป็นโคลงสี่สุภาพไว้ว่า

ตั้งนับผู้ที่ได้	ทฤษฎี
ย่อมจะเป็นสักขี	อยู่แล้ว
เสียงแช่ตบมือมี	หมวกแกว่ง
แสนสนุกนี้คู่สองเกล้า	กลั่นสู้กลางสนาม

จากโคลงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเชียร์ฟุตบอลในสมัยนั้นเป็นไปอย่างสุภาพเรียบร้อย โดยผู้ดูผู้ชมต่างก็ตบมือ แกว่งหมวก นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์รายวันกรุงเทพฯ เดลิเมล์ได้เสนอข่าวการแข่งขันฟุตบอลนัดสำคัญเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 ระหว่างทีมชาติสยามกับทีมชาติกรีทาสโมสรอย่างละเอียด โดยเฉพาะการเชียร์ของผู้ดีสมัยนั้นที่เป็นไปอย่างสุภาพ เสียงคนตบมือ การแกว่งหมวก และผ้าเช็ดหน้าที่ยืนแสดงความยินดีรอบสนาม การเล่นแบบฉันทิมิตร

ชาติไทย ไชโย: ได้มีการแข่งขันเล่นชิงชัยในระหว่างพวกไทยคัดเลือกกับสมาชิกของราชกรีฑาสโมสร คัดเลือกที่สนามกรีฑา ประทุมวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6: ผู้วิชัย) เสด็จทอดพระเนตร ...พอเวลาบ่าย 4 โมงเศษ ชุดไทยอันแต่งกายด้วยเสื้อกางเกงขาวแดง ได้ย่างเท้าเข้าสู่สนามด้วยความมองอาจเสียงตบมือให้เกียรติยศแลหวังแห่งความสามารถกันรอบสนาม เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน...เสียงคนตบมือ แกว่งหมวก แลผ้าเช็ดหน้าโยน แสดงความยินดีกันรอบสนาม... พอบ่าย 5 โมง 45 นาที ผู้ตัดสินก็เป่านกหวีดเล็ก ฝ่ายผู้แข่งขันข้างราชกรีฑาสโมสรได้ร้องฮิปๆ ฮูเร่ๆ สำหรับเป็นเกียรติต่อฝ่ายชนะ คนดูจึงได้ร้องไชโยขึ้นแรงแซ่ แลตบมือกันสนั่นหวั่นไหวหลายนาทีกว่าจะหยุด... ในระหว่างพระราชทาน เสียงไชโยแลตบมือไม่หยุดหย่อน เป็นการแสดงความรื่นเริงแลยินดี ถ้าอย่างเท่าก็ต้องว่า เสียงโห่ร้องก็ก้องกังวาน สะท้อนแบบพสุธาจะคว่ำ การเล่นวันนี้ เล่นกันอย่างเรียบร้อยสุภาพฉันทมิตรจิต

(กรุงเทพฯ เดลิเมลล์ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458)

อย่างไรก็ตามในการแข่งขันนัดที่ 2 ระหว่างทีมชาติสยามกับทีมราชกรีฑาสโมสร กลับมีการกระทบกระทั่งรุนแรง ถึงกับหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมลล์ เขียนวิจารณ์ว่าสาเหตุดังกล่าวนี้เกิดมาจาก "ผู้ช่วยยิวให้ผู้เล่นบังเกิดโทสะ"

การเล่นในวันนั้นในชั้นแรกก็เรียบร้อยดี แต่ต่อมาออกจะรุนแรงขึ้นทุกที... ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ช่วยยิวให้ผู้เล่นบังเกิดโทสะขึ้นก็เป็นได้ เพราะพวกที่ยืนดูอยู่รอบสนาม 3 ด้านนั้น ร้องให้ท้ายและเย้ยหยันข้างหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ส่วนริเฟอริ (กรรมการ) ก็ได้รับวจาอันไม่เสนาะโสดร (โสด) เต็มที่และมีการฮาปากันไม่เลิก ซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งเพราะเป็นการเล่นเฉพาะหน้าพระที่นั่ง แลชิงไชยสำหรับชาติ... อนึ่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จกลับแล้ว คนดูบางพวกได้รวนใหญ่ มีบางคนถึงกับแสดงกิริยาหยาบเข้าไปผลักไล่ชาวต่างประเทศ และมีหญิงผู้ดีต่างประเทศ 1 คนถูกดูหมิ่นต่อหน้าสามีและเพื่อนฝูง ถ้าต่อไปมีการแข่งขันเช่นนี้บ่อย ๆ แลผู้ดูบางพวกประพฤติเช่นนี้อีก แทนที่จะเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานแล้วจะกลายเป็นเชื้อสำหรับก่อความวิวาทระหว่างผู้ดูด้วยกัน ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดายมาก

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสนามฟุตบอลครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนในการชมและเชียร์การแข่งขันฟุตบอล โดยผู้ที่แสดงกิริยาอย่างสุภาพเรียบร้อยและ

ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกและมีวินัยในการควบคุมร่างกาย จะเป็นลักษณะของความเป็นชนชั้น “ผู้ดี” ส่วนผู้ชมบางคน “ยืนดู” และโห่ร้องแสดงความไม่พอใจ เยาะเย้ยถากถางด้วยท่าทางอันหยาบคายและถ้อยคำที่ไม่สุภาพ อีกทั้งการใช้ความรุนแรงหรือการใช้กำลังจะกลายเป็นอีกชนชั้นหนึ่ง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วิธีการเชียร์ในยุคราชสำนักผู้สามัญชน จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 17: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะวิธีการเชียร์ยุคราชสำนักผู้สามัญชน

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
วิธีการเชียร์	วิธีการแสดงออกของผู้ที่เข้าชม การเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสดงออกถึงความบันเทิง สนุกสนาน 2. การแสดงออกการชมในสงคราม จำลอง 3. การแสดงออกถึงความสุภาพ 4. การแสดงออกถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 5. การแสดงออกถึงการยั่วยุ 6. การแสดงออกที่เป็นเชื้อต่อการทะเลาะวิวาท 7. การแสดงออกเพื่อสื่อสารความเป็นตัวตน/กลุ่ม 8. การแสดงออกถึงความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น

2.1.9 เป้าหมาย

กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการได้จัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างนักเรียนขึ้นเป็นปีแรก คือ พ.ศ. 2444 ได้มีการระบุถึงเป้าหมายในการจัดการแข่งขันไว้ว่า “ฟุตบอลล์ เป็นการเล่นที่เป็นพลศึกษาส่วนหนึ่ง” อีกทั้งได้กำหนดคติธรรมสำหรับครูและนักเรียนในโรงเรียน (สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการแข่งขันไว้ 4 ประการคือ (สุนทร แม้นสงวน, 2532) คือ ผู้เล่นจะต้องยึดคติธรรม 4 ประการ คือ ใจนักเลง, สามัคคี, อัจฉาญ และขันติ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2450 กระทรวงธรรมการได้กำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติมคือ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกายและความยุติธรรมในการแข่งขัน ดังปรากฏในวัตถุประสงค์ครั้งนี้ว่า “เป็นการแข่งขันเพื่อฝึกสร้างกำลัง ความกล้าหาญ สามัคคี และความยุติธรรม (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 13)

เห็นได้ว่าเป้าหมายของการเล่นฟุตบอลได้เริ่มต้นจากเพื่อความบันเทิงของชาวตะวันตก ต่อมาจึงกลายเป็นการละเล่นที่บ่งบอกถึงความทันสมัยของชนชั้นสูงจำนวนหนึ่ง จากนั้นในช่วงปลายยุคราชสำนักฟุตบอลจึงได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเสริมสร้างให้นักเรียนมีความแข็งแรง มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

นอกจากฟุตบอลที่เรียนกันในระดับนักเรียนแล้ว ยังมีการแข่งขันฟุตบอลสำหรับครูที่เริ่มมีตั้งแต่ พ.ศ. 2452 นั้น กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการได้วางวัตถุประสงค์ไว้เพื่อให้ครูได้มีกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงน้ำใจของผู้เล่นที่มีต่อกันเป็นสำคัญ อีกทั้งเพื่อให้ครูได้เป็นผู้ชำนาญในการเล่นสำหรับได้ไปฝึกซ้อมนักเรียนต่อไปด้วย (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 15, สวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 89)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 บุคคลสำคัญท่านหนึ่งมีบทบาทอย่างมากในการวางรากฐานการศึกษาและพลศึกษาก็คือ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (ครูเทพ) ท่านมีความเชื่อพื้นฐานว่าการพลศึกษาและการกีฬา (รวมถึงฟุตบอลด้วย) นั้นจะเสริมสร้างคุณลักษณะของความมีน้ำใจนักกีฬาในทางมีระเบียบวินัย เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เคารพและปฏิบัติตามกฎกติกา รู้จักแพ้ รู้จักชนะ ดังปรากฏในบทกวีต่าง ๆ ของท่าน อาทิเช่น บทกวี “แฟร์เพลย์” ได้ประพันธ์ไว้ดังนี้ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี อ้างถึงในวิโรจน์ วงษ์ทนต์, 2530: 126)

โปรดให้ฉันรู้จัก

รักษากติกาการเล่น

เพื่อฉันจักได้ไม่เป็น
 คนเห็นแก่ตัวชั่วช้า
 อื่นไปรดหัดฉันให้เชี่ยวชาญ
 ในเชิงชิงชัยทั้งผอง
 แต่ครั้งถึงคราวฉันต้อง
 พายแพ่ให้ฉันแพ่เป็น

หรือคตินของครูเทพ ที่ว่า “น้ำใจนักกีฬาอยู่ที่หัวใจ ไม่ใช่อยู่ที่ลำแข้ง” (กนกวดิ เกิดแก้ว, 2531: 14) ที่สะท้อนนัยว่าชัยชนะอาจไม่สำคัญเท่าความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

หรือบทกวีของครูเทพที่ให้ “เคารพเชื่อฟังผู้ตัดสิน” (กนกวดิ เกิดแก้ว, 2531: 17)

ค่านมตีผู้	ตัดสิน
นักกีฬาตัดสิน	ชั่วช้า
ชอบมิชอบกัน	ยอมอย่างนักกีฬา
ตั้งท่านฟังท่านถ่า	ตั้งนี้มีวินัย

หรือบทกวีของครูเทพที่สะท้อน “ความยุติธรรม” (กนกวดิ เกิดแก้ว, 2531: 17)

ในอันเอาเปรียบไซ้	ไม่มี
ขอยุติธรรมที่	เถอะเนื้อ
จริงฤาเล่นก็ดี	ใดแปลก
จริงอย่าเป็นเล่นเก้อ	เล่นเพื่อ พาลจริง

หรือส่วนหนึ่งในบทกวีของครูเทพที่ว่า “ไทยเทศทุกเพศชั้น ชอบเชื่อนักกีฬา” (กนกวดิ เกิดแก้ว, 2531: 18) ก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมยุคหนึ่งต้องการบุคคลที่เป็นสุภาพบุรุษนักกีฬา

แต่ตัวบทที่มีความหมายสนับสนุนให้เล่นกีฬาสากล สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบสร้างความหมายว่ากีฬาตะวันตก (สากล) เป็นเครื่องมือในการทำให้เป็นคนหรือพลเมืองอย่างแท้จริงที่มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและมีคุณธรรมด้านจิตใจ มีน้ำใจเป็นนักกีฬาที่สมบูรณ์มากที่สุดของครูเทพก็คือ บทเพลงกราวกีฬา (กนกวดิ เกิดแก้ว, 2531: 19)

พวกเรานักกีฬา ใจกล้าหาญ เชี่ยวชาญชิงชัย ไม่ย่อถอย

คราวชนะรุกใหญ่ ไม่รีรอ	คราวแพ้กี้ไม่ท้อ กัดฟันทน
สร้อย ฮีม ฮีม ฮีม ฮีม ฮีม กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ	
ฮ้ำฮั๊ ฮ้ำฮั๊ กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ	
แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน ผลของการฝึกตน เล่นกีฬาสากล ตาล้า ล้า	
ร่างกายกำยำ ล้ำเลิศ	กล้ามเนื้อก่อเกิด ทุกแห่งหน
แข็งแรงทรหด อุดทน	ว่องไวไม่ย่น ระย่อใคร
สร้อย	
ใจคอมั่นคงทรงศักดิ์	รู้จักที่หนีที่ไล่
รู้แพ้รู้ชนะรู้ถ้อย	ไวใจได้ทั่วทั้งรักชัง
สร้อย	
ไม่ชอบเอาเปรียบเฉียบแข่งขัน	สู้กันซึ่งหน้าอย่าลับหลัง
มัวส่วนตัวเบื้อเหลือกำลัง	เกลียดชังการเล่นเห็นแก่ตัว
สร้อย	
เล่นรวมกำลังกันทั้งพวก	เอาชัยสะดวกมิใช่ชั่ว
ไม่ว่างานหรือเล่นเป็นไม่กลัว	ร่วมมือกันทั่วก็ ไชโย

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติหรือระหว่างทีมชาติสยามกับทีมสปอร์ตคลับ มีเป้าหมายโดยใช้ฟุตบอลเป็นสื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างชาติ แต่อีกด้านหนึ่งก็สื่อสารเพื่อสร้างให้เกิดการยอมรับในชาวตะวันตกอีกด้วย

ในสมุกระเบียบการแข่งขันได้ระบุถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดการแข่งขันเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งสรุปเป็นภาษาไทยได้ดังนี้ (สิทธิ รัตนราชี, 2540: 21-22) “ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้สังเกตเห็นว่าประชาชนชาวสยามในวันหนึ่งๆ ไม่ค่อยได้มีโอกาสที่จะได้ทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพและนันทนาการ ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ อันอาจทำให้ประชาชนชาวสยามอ่อนแอ ก็จะส่งผลให้สังคมประเทศสยามอ่อนแอตามไปด้วย จากเหตุผลดังกล่าวนี้พระองค์จึงได้จัดการแข่งขันฟุตบอลขึ้น

ในการแข่งขันฟุตบอลรายการถ้วยทองของหลวงใน พ.ศ. 2458 ถือได้ว่าเป็นกีฬารายการแรกที่มีการเก็บค่าผ่านประตู ซึ่งรายได้ทั้งหมดตลอดการแข่งขัน รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 6,049.95 บาท ซึ่งรายได้ดังกล่าวนี้คณะกรรมการผู้จัดการแข่งขันได้มอบเป็นสาธารณกุศลให้กับสภาอากาศและราชนาวิกสมาคม (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 17)

ใน พ.ศ. 2477 - 2478 มีการแข่งขันในระดับอุดมศึกษาครั้งแรก ระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสนับสนุนให้

กีฬาฟุตบอลแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในหมู่นิสิตนักศึกษา และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างสถาบัน อีกทั้งยังนำเงินรายได้ไปช่วยการกุศลหรือทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมอีกด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป้าหมายในยุคราชสำนักสุสามัญชน จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 18: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาเป้าหมายยุคราชสำนักสุสามัญชน

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับจากเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใจนักเลง สามัคคี อัจฉาญ ชันติ 2. ฝึกสร้างกำลัง กล้าหาญ ยุติธรรม 3. มีระเบียบวินัย 4. กิจกรรมฝึกผ่อนคลาย 5. ฝึกฝนความชำนาญ 6. ฝึกซ้อมนักเรียน 7. เป็นคนน่าไว้วางใจ/ไม่เอาเปรียบ/ไม่เห็นแก่ตัว/ไม่เป็นคนพาล/ไม่ทอดทิ้ง 8. กิจกรรมเพื่อสุขภาพและนันทนาการ 9. รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัย 10. ยุติธรรม 11. สังคมที่ทันสมัย 12. การยอมรับในประเทศตะวันตก 13. การสร้างคนให้แข็งแรง / สร้างประเทศให้เข้มแข็ง 14. สร้างความเป็นทีมเวิร์ค / สามัคคี 15. การแข่งขันและชัยชนะ 16. นำรายได้ไปใช้ในการกุศล 17. ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น

กล่าวโดยสรุปจากสัญญาณของฟุตบอลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคแห่งราชสำนักผู้สามัญชนนี้ ได้ประกอบกันขึ้นเป็นชุดสัญญาณในฟุตบอล เพื่อสื่อสารความหมายบางอย่างสู่การรับรู้ของผู้คนในสังคม ซึ่งความหมายของฟุตบอลที่ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์พัฒนาการของการเกิดขึ้นของฟุตบอลในสังคมไทยในยุคราชสำนักผู้สามัญชนหรือยุคที่สองของฟุตบอลในสยามประเทศนั้น เกิดขึ้นจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเรียงกันของ “ชุดสัญญาณ” ต่าง ๆ ซึ่งจะทำการส่ง สื่อสารหรือควบคุมความหมายหลัก (ความหมายโดยอรรถ) ว่าฟุตบอลคือกีฬาประเภทหนึ่งที่แบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่าย อย่างไรก็ตามความหมายที่เกิดขึ้นยังมีอีกหลายความหมาย ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของความหมายโดยนัยเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กันด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักผู้สามัญชน

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
1.กติกา	ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเล่นฟุตบอลให้เป็นระเบียบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแข่งขัน 2. เครื่องหมายแห่งชัยชนะ 3. ข้อกำหนดในการลงโทษ 4. ข้อกำหนดเพื่อมาตรฐาน 5. ข้อกำหนดที่สร้างยุติธรรม 6. อำนาจที่เหนือกว่าในการกำหนดกฎกติกาของฟุตบอล 7. การต่อสู้ทางชนชั้น (มี/ไม่มีกติกา) 	ข้อกำหนดเพื่อควบคุมฟุตบอลให้เป็นมาตรฐานโดยที่แบ่งแยกการเล่นเป็นแบบอาชีพหรือสมัครเล่นเน้นความเป็นกีฬาที่ต้องแข่งขันเพื่อชัยชนะภายใต้ความยุติธรรมและมิบหลงโทษสำหรับผู้เล่นที่ทำผิดกติกา

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักผู้สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญณะ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญณะ
	สัญณะ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		8. กีฬาผู้ใหญ่ 9. บ่มเพาะความเป็น นักกีฬาที่ดี 10. แบ่งแยกสถานภาพ คนเล่นระหว่าง อาชีพ กับสมัครเล่น 11. แสดงความเป็น สากล 12. การเป็นส่วนหนึ่ง ของโลก/การปรากฏตัว ในระดับนานาชาติ 13. การตกอยู่ในการ ครอบงำขององค์กร ฟุตบอลต่างประเทศ	
2. ลูกฟุตบอล	วัตถุรูปทรงกลมที่ใช้ เป็นอุปกรณ์ในการเล่น ฟุตบอล	1. วัตถุที่เป็น เครื่องบ่งชี้ สถานภาพทาง เศรษฐกิจของผู้เล่น 2. วัตถุแสดงชนชั้น ของผู้เล่น 3. การปรับประสานสู่ ความเป็นไทย 4. เริ่มเป็นสินค้าชนิด หนึ่ง	วัตถุที่เป็นสินค้าสำหรับ ใช้ในการเล่นชนิดใหม่ มี ความทันสมัยบ่งบอกถึง สถานะทางชนชั้นของผู้ เล่น

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสุโขทัย (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		5. วัตถุที่มีลักษณะเฉพาะที่ใช้มือได้บางกรณี (ผู้รักษาประตู)	
3. กรรมการ ผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการแข่งขันให้เป็นไปตามกติกา	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปรับเปลี่ยนจากความเป็นตะวันตกสู่ความเป็นไทย 2. บุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจ 3. ผู้ชาย 4. ผู้มีอำนาจในการกำกับการเล่นให้สุจริต มีใจนักเลง ไม่เกะกะระรานใคร 	บุคคลชาวไทย (ชาย) ที่เป็นผู้มีความรู้ในฟุตบอลที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้เล่น และคอยทำหน้าที่กำกับการเล่นฟุตบอลให้เป็นอย่างสุจริต มีใจนักเลง ไม่เกะกะระรานใคร
		<ol style="list-style-type: none"> 5. กลไกการกำกับการเล่นให้สุจริต มีใจนักเลง ไม่เกะกะระรานใคร 6. แบ่งแยกหน้าที่ในสนามระหว่างผู้เล่น ผู้ชม และกรรมการ 	
4. สนาม	สถานที่สำหรับเล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. พื้นที่แสดงความเป็นมาตรฐาน/ไม่มาตรฐาน	สถานที่/พื้นที่ในการเล่นฟุตบอลที่มีทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัด

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		2. อุปกรณ์ และ สิ่ง อำนวยความสะดวก 3. พื้นที่จำแนกความ แตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 4. พื้นที่แสดงความ แพร่หลายของ ฟุตบอลสู่ ต่างจังหวัด 5. พื้นที่จำแนกบทบาท ของผู้ที่เข้าร่วม เช่น การเป็นผู้เล่น และ การเป็นผู้ชม 6. พื้นที่ของเวลาว่าง	เริ่มมีการแบ่งชนชั้นของ สนาม ด้วยการสร้าง มาตรฐานที่เหนือและ เป็นพื้นที่ของผู้เล่นใน ยามว่าง
5. ผู้เล่น	บุคคลที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	1. ผู้ชาย 2. ความแตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 3. คนที่ต้องการบริหาร จิตใจให้มั่นคง 4. คนที่ต้องการออก กำลังกาย (ชนชั้น กลาง)	บุคคลที่เป็นผู้ชายที่เล่น ฟุตบอลเป็นชนชั้นทั้งใน กรุงเทพและต่างจังหวัด ฟุตบอลเป็นการออก กำลังกาย ความชื่นชอบ ความ

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญลักษณ์ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญลักษณ์
	สัญลักษณ์ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		5. คนที่นิยมขึ้นชอบใน กิจกรรมกลางแจ้ง 6. คนที่ได้รับ ความ สนุกสนานหยอกล้อ ฉันท์เพื่อนฝูง 7. คน ที่ มี ค ว า ม สามารถเทียบเท่า ชาติตะวันตก 8. เครื่องเซตชุดความ ศิวิไลซ์ ของชาติ สยาม 9. คนที่ได้รับเกียรติยศ ความเป็นทีมชาติ 10. คนที่มีมิตรภาพ/ ความสามัคคี 11. คนที่เป็นศัตรู 12. กีฬาอันตราย 13. คนที่มีความเสมอ ภาค 14. คน ที่ เ ป็ น สุภาพบุรุษ/นักเลง ฟุตบอล 15. คนที่ทำการแข่งขัน	สนุกสนาน เป็นเครื่อง แสดงความสามารถเซต ชุดความศิวิไลซ์ สร้าง ความสามัคคี การคู่แข่ง แข่งขันเหมือนกับศัตรูที่ ต้องเอาชนะแต่ก็ต้องอยู่ ภายใต้กฎกติกาจึงจะ เรียกว่านักเลงฟุตบอล บางครั้งกีฬาชนิดนี้ก็เป็น เรื่องที่มีความอันตราย อยู่ด้วย

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		16. คนที่ต้องการชัยชนะ/รางวัล 17. คนที่แสดงความสามารถต่อสายตาสตรี 18. คนที่แสดงความสามารถหารายได้เพื่อการกุศล	
6. ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. คนที่ต้องการความสนุก 2. คนที่การยอมรับในวัฒนธรรมตะวันตก 3. คนที่เป็นนักเลงดู / สุภาพบุรุษผู้ชม 4. คนดูที่เป็นสตรี 5. ความนิยมในฟุตบอล 6. ความหลากหลาย (ฝรั่ง จีน มอญ ไทย ผู้ใหญ่ เด็ก ทหาร สตรี) 7. เริ่มมีนัยเชิงการค้า	บุคคลที่มาชมการเล่นหรือกีฬาที่มีจำนวนมากกว่าผู้เล่นและยังมีมากขึ้นและหลากหลาย ฝรั่ง จีน มอญ ไทย ผู้ใหญ่ เด็ก ทหาร สตรี เริ่มมีนัยยะเกี่ยวข้องกับความเป็นสินค้าบันเทิงและการพนัน

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		8. เริ่มเป็นสินค้าบันเทิง 9. ความแตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 10. เริ่มเป็นสินค้า บันเทิง 11. คนที่เล่นการพนัน	
7. เสื้อผ้า เครื่องแต่ง กาย	สิ่งที่ได้รับจากเล่นหรือ แข่งฟุตบอล	1. แสดงเอกลักษณ์ สื่อถึงทีม 2. แบ่งแยกความเป็น ทีมที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล 3. บ่งบอกหน้าที่ใน การเล่น 4. สร้างความเป็น ระเบียบมีมาตรฐาน 5. วัตถุประสงค์ยอมรับ ในวัฒนธรรม ตะวันตก 6. วัตถุประสงค์ความ แตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 7. วัตถุประสงค์ความน่า กลัว (รองเท้าบูต)	ที่สวมใส่ที่บ่งบอกความ เป็นทีมหรือหน้าที่ในการ เล่นที่ถูกกำหนดให้มี มาตรฐาน อีกทั้งยังบ่ง บอกถึงสถานะของผู้ สวมใส่ แสดงให้เห็นถึง ความเป็นไทย (เท้า เปล่า) ความอันตราย และน่ากลัว อีกทั้งยัง เป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ ของความเป็นทีมชาติ

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญณะ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญณะ
	สัญณะ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		8. วัตถุที่อันตราย (รองเท้าตบ) 9. การปรับเปลี่ยนให้เป็น แบบไทย (การไม่บังคับ ใส่รองเท้า ถุงเท้า) 10. การเทียบเท่าชาติ ตะวันตก 11. วัตถุ/พื้นที่ช่วงชิง ทุนสัญลักษณ์ (ตราที่ ติดบนเสื้อทีมชาติ) 12. วัตถุแสดงความ เป็นชาติ/ชาตินิยม	
8.วิธีการเชียร์		1. การแสดงออกถึง ความบันเทิง สนุกสนาน 2. การแสดงออกใน สงครามจำลอง 3. การแสดงออกถึง ความสุขภาพ 4. การแสดงออกถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกัน	การแสดงออกถึงความ บันเทิงสนุกสนาน ความ สุภาพ ความเป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียว แต่ในอีกด้าน หนึ่งก็สามารถเป็น เครื่องมือนัยยะและ ก่อให้เกิดการทะเลาะได้ อีกทั้งยังสามารถสื่อสาร ความเป็นตัวตนหรือ กลุ่มและชนชั้นที่ตนเอง สังกัด

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		5. การแสดงออกถึง การยั่วยุ 6. การแสดงออกที่เป็น เชื้อต่อการทะเลาะ วิวาท 7. การแสดงออกเพื่อ สื่อสารความเป็น ตัวตน/กลุ่ม ความแตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น	
9. เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับจากเล่นหรือ แข่งฟุตบอล	1. ใจนักเลง สามัคคี อัจฉริยะ ชันติ 2. ฝึกสร้างกำลัง กล้า ชาญ ยุติธรรม 3. มีระเบียบวินัย 4. กิจกรรมพักผ่อน หย่อนใจ 5. ฝึกฝนความชำนาญ 6. ฝึกซ้อมนักเรียน 7. เป็นคนน่าไว้วางใจ/ไม่ เอาเปรียบ/ไม่เห็น แก่ตัว/ไม่เป็นคน พาล/ไม่ทอดทิ้ง	เป็นกีฬาเพื่อสร้างความ เป็นสุภาพบุรุษ มี ร่างกายแข็งแรง มี ระเบียบ รู้จักแพ้ รู้จัก ชนะ เป็นกิจกรรมเพื่อ พักผ่อน สุขภาพ หรือ เป็นเครื่องมือแห่งความ ทนสมัย สร้างความ สามัคคี หรือการกุศล

ตารางที่ 19: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสุโขทัย (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของสัญญาณ
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		8. กิจกรรมเพื่อสุขภาพ และนันทนาการ 9. รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัย 10. ยุติธรรม 11. สังคมที่ทันสมัย 12. การยอมรับใน ประเทศตะวันตก 13. การสร้างคนให้ แข็งเกร่ง / สร้าง ประเทศให้เข้มแข็ง 14. สร้างความเป็นทีม เวิร์ค / สามัคคี 15. การแข่งขันและชัย ชนะ 16. นำรายได้ไปใช้ในการ กุศล 17. ความแตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น	

2.2 ความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญชน

ยุคราชสำนักสู่สามัญชนนี้เป็นช่วงเวลาที่ยาวนานเกี่ยวข้องกับ 3 รัชกาลคือ รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 8 และสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย นับแต่ครั้งที่ยังใช้ชื่อ “สยามประเทศ” มาสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศไทย ท่ามกลางบริบททางสังคมที่หลากหลาย ส่งผลให้ความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ จึงมีความหลากหลายด้วยเช่นกัน มีทั้งความหมายเดิมที่ต่อเนื่องมาจากยุคก่อน และความหมายที่ถูกกำหนดขึ้นมาใหม่ ๆ (ดังจะกล่าวในภายหลัง) ในส่วนนี้เป็นการสรุปถึงความหมายของวัฒนธรรมฟุตบอลในยุคราชสำนักสู่สามัญว่ามีความหมายอยู่ 12 ประการ ได้แก่

1. ฟุตบอลคือความทันสมัย
2. ฟุตบอลคือกีฬาของผู้ชาย
3. ฟุตบอลคือกิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานบันเทิง
4. ฟุตบอลคือการออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ
5. ฟุตบอลคือชาตินิยม
6. ฟุตบอลคือเรื่องการพนัน
7. ฟุตบอลคือเครื่องหมายของความเป็นผู้ดี (สุภาพบุรุษ)
8. ฟุตบอลคือความสามัคคี
9. ฟุตบอลคือเครื่องแสดงออกถึงฐานะทางสังคม
10. ฟุตบอลคือเครื่องเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
11. ฟุตบอลคือกีฬาอันตราย
12. ฟุตบอลคือกีฬาการกุศล

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ฟุตบอลคือความทันสมัย

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังคงเป็นระยะต่อเนื่องในการป้องกันรักษาประเทศให้รอดจากการคุกคามของอิทธิพลจักรวรรดินิยมตะวันตก พระองค์ทรงตระหนักว่าประเทศไทยจะต้องปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าทันสมัยเช่นเดียวกับนานาชาติอารยะประเทศ

ช่วงเวลาแห่งความทันสมัยหรือการพัฒนาประเทศให้มีความเป็นสมัยใหม่ (modernization) ได้เริ่มขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและชนชั้นสูงในสมัยนั้นเริ่มตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเปิดรับวิทยาการตะวันตก ดังนั้นวัฒนธรรมตะวันตก รูปแบบต่างๆ จึงได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่สังคมสยามประเทศ รวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจของชาวตะวันตก เช่น การถ่ายภาพ การพักตากอากาศ การเล่นกีฬา การสังสรรค์ในสโมสร เป็นต้น

นอกจากรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ทรงเป็นต้นแบบของความทันสมัยแล้ว ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ก็มีความคล้ายคลึงกัน สมัยของรัชกาลที่ 6 นี้ยังคงเป็นระยะต่อเนื่องในการป้องกันรักษาประเทศให้รอดจากการคุกคามของอิทธิพลจักรวรรดินิยมตะวันตก พระองค์ทรงตระหนักว่าประเทศไทยจะต้องปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าทันสมัยเช่นเดียวกับนานาชาติอารยะประเทศ พระองค์ทรงวางแผนการศึกษาแบบใหม่เพื่อให้หมู่ราษฎรสามารถอ่านออกเขียนได้ รวมทั้งเปิดรับวิทยาการต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมเผชิญกับประเทศมหาอำนาจ โดยที่พระองค์ท่านทรงแสดงความทันสมัยโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับในตัวพระองค์ นอกจากนั้นยังทำให้สังคมสยามขณะนั้นเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ การแสดงออกของความเจริญในสมัยพระองค์ท่านปรากฏอย่างชัดเจนในการสนับสนุนกิจกรรมหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือเรื่องของกีฬา ดังที่พระองค์ท่านทรงพระราชนิพนธ์ถึงกีฬาฟุตบอลไว้ตอนหนึ่งว่า “...ข้าพเจ้าต้องขอแสดงตนว่า เป็นผู้หนึ่งซึ่งเห็นชอบด้วยกับการเล่นของอังกฤษชนิดนี้และมีความปรารถนาจะให้ได้แพร่หลายต่อไป...” (จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 9)

และจากบทพระราชนิพนธ์ “โคลงฟุตบอล” ก็สะท้อนถึงเป้าหมายของพระองค์ในการสนับสนุนกลุ่มข้าราชการให้เล่นฟุตบอลว่า

กุลจิตรปิติด้วย	เห็นไทย
เจริญเล่นอย่างสิวิไลซ์	ประโยชน์กว้าง
ทั้งนี้ก็โดยในย	ราชสนุก
จึงใคร่เชิดชูบ้าง	เกียรติไว้เฉลิมสยาม

จากโคลงฟุตบอลดังกล่าวเห็นได้ว่าฟุตบอลได้รับการสร้างให้มีความหมายใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายประการ ฟุตบอลในความหมายดังกล่าวเต็มไปด้วยประโยชน์หลายอย่าง เช่น ความสนุก และที่สำคัญคือ “เจริญเล่นอย่าง ‘สิวิไลซ์’” ได้บ่งบอกให้เห็นถึงเป้าหมายที่พระองค์ท่านทรง

วางเอาไว้ที่ต้องการทำให้มีความเจริญตามแบบอย่างตะวันตก การเล่นฟุตบอลจึงเป็นความทันสมัยรูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างการยอมรับของอารยประเทศ

นอกจากนั้น ฟุตบอลยังได้รับการสร้างความหมายถึงความเจริญ ที่ไม่เพียงแต่เทียบเคียงต่างชาติเท่านั้น หากแต่ได้รับการยกระดับขึ้นอีกขั้นด้วยการแข่งขันกับชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์และต้นทุนในเชิงฟุตบอลที่มามากมายยาวนานกว่าคนไทย คนไทยมีความสามารถที่จะต่อสู้กับชาติตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษที่เป็นต้นแบบกีฬาชนิดนี้ ตามนัยนี้ ฟุตบอล จึงเปรียบได้กับสนามรบประเภทหนึ่งที่เป็นการทำสงครามเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อสารความหมายแห่งเกียรติยศในระดับประเทศที่ต้องต่อสู้กันอย่างดุเดือดไม่แพ้สนามรบด้านอื่นๆ ดังที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ลงข่าวการแข่งขันนัดสำคัญระหว่างคณะฟุตบอลสยามกับสมาชิกของราชกรีฑาสโมสรไว้ดังนี้

ชาติไทย ไซโย: เมื่อวันที่ 21 ได้มีการแข่งขันเล่นชิงชัยในระหว่างพวกไทยคัดเลือกกับสมาชิกของราชกรีฑาสโมสร คัดเลือกที่สนามกรีฑา ประทุมวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6: ผู้วิชัย) เสด็จทอดพระเนตร ...พอเวลาบ่าย 4 โมงเศษ ชุดไทยอันแต่งกายด้วยเสื้อกางเกงขาวแดง ได้ย่างเท้าเข้าสู่สนามด้วยความองอาจเสียงตบมือให้เกียรติยศแลหวังแห่งความสามารถกันรอบสนาม เป็นน่าหนึ่งใจเดียวกัน

(กรุงเทพฯ เดลิเมล์ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458)

ผลการแข่งขันในครั้งนี้นักฟุตบอลไทยในนามคณะฟุตบอลสยามได้รับชัยชนะเหนือผู้เล่นชาวต่างชาติสมาชิกราชกรีฑาสโมสร 2 : 1 จากชัยชนะนัดนี้ไม่ได้มีความหมายธรรมดาของกีฬาที่ต้องมีแพ้มีชนะ หากแต่ว่าชัยชนะครั้งนี้เป็นตัวแทนแห่งเกียรติยศศักดิ์ศรีแห่งความภาคภูมิใจในความสามารถเล่นฟุตบอลที่เจริญเฉกเช่นชาวตะวันตก อันที่สามารถเอาชนะชาติที่เหนือกว่า สามารถเอาชนะชาวอังกฤษที่เปรียบได้ตั้งเจ้าของกีฬาชนิดนี้

นอกจากนั้นเกมกีฬาฟุตบอลยังได้มีการขยายวงออกไปยังนอกประเทศ ดังมีรายงานข่าวว่า มีการแข่งขันระหว่างชาวสยามกับประเทศซึ่งเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส “เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ผู้ว่าราชการจังหวัดท่าแขกในอินโดจีนของฝรั่งเศสได้เชิญพระยาศักดารักษ์ และข้าราชการทุกแผนกในจังหวัดนครพนม มณฑลอุดร เข้าไปแสดงความสามัคคีมิตร ในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างคณะท่าแขกกับนครพนม...”

เห็นได้ว่าการก่อตั้งทีมชาติไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 และได้มีการเดินทางไปแข่งขันกับต่างประเทศ อย่างประเทศเวียดนาม ลาว (ท่าแขก) ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ชี้ให้เห็นถึง

ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของฟุตบอลที่สื่อสารในมิติของความทันสมัยไม่แพ้ประเทศใด ๆ และชัยชนะที่ได้รับมานั้นก็เป็นการประกาศศักดิ์ศรีความยิ่งใหญ่ของประเทศในอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นช่องทางเกิดพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในความสามารถในเวทีต่างประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

2.2.2 ฟุตบอลคือกีฬาของผู้ชาย

การแพร่หลายของฟุตบอลในสังคมไทยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการให้การสนับสนุนของชนชั้นสูงในสยามเอง ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การสนับสนุนกิจการฟุตบอลของสยามของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

‘ ผลจากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษ พระองค์จึงทรงโปรดชนบทรรมนิยมของชาวอังกฤษต่าง ๆ หลายอย่าง จึงโปรดให้กุลบุตรและหนุ่ม ๆ ไทย เล่นฟุตบอลอย่างแพร่หลาย

และจากพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาที่พระองค์พระราชทานไว้เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งหม่อมหลวงปิ่น มาลากุลได้แปลความไว้เป็นภาษาไทยดังนี้

ข้าไม่ต้องการนักเรียนตัวอย่างที่สอบไล่ได้คะแนนชั้นเกียรตินิยมทุก ๆ ครั้ง ข้าไม่ต้องการตำราเรียนที่เดินได้ ที่ข้าอยากได้นั้นคือ เยาวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี และข้าจะไม่โศกเศร้าเลย ถ้าเจ้ามารายงานว่า เด็กคนหนึ่งเขียนหนังสือไม่คล่อง คิดเลขเศษซ้อนไม่เป็น และไม่รู้จักเรขาคณิตเลย ถ้าข้ารู้ว่าเด็กคนนั้นได้ศึกษาพอที่จะรู้ว่าความเป็นลูกผู้ชายคืออะไร และขี้แยคืออะไร

(วรชาติ มีชูบท, 2552: 89)

ด้วยพระบรมราโชวาทข้างต้น พอจะสะท้อนให้เห็นถึงพระราชประสงค์ของท่านที่ต้องการให้นักเรียนไทยมีความเป็นสุภาพบุรุษลูกผู้ชาย ซึ่งกิจกรรมที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมกับการสร้างบุคลิกนิสัยของเด็กไทยก็คือ ฟุตบอล

มีข้อน่าสังเกตว่าความหมายของฟุตบอลที่เป็นกีฬาของผู้ชายนั้น เป็นความหมายที่สืบเนื่องมาจากยุคราชสำนัก เพียงแต่ว่าผู้ชายที่เล่นนั้นกลายเป็นชนชั้นกลางมากขึ้น เห็นได้จากชุดที่สวมใส่เพื่อเล่นฟุตบอลจะเป็นกางเกงขาสั้น และยังมีถ้อยคำที่เรียก เช่น “นักเลงลูกหนัง” “สุภาพบุรุษนักกีฬา” “กุลบุตร” เป็นต้น คำเหล่านี้บ่งบอกให้เห็นว่าเป็นกีฬาของผู้ชายเท่านั้น

สำหรับผู้หญิงได้แต่เป็นเพียงผู้ดูผู้ชม เนื่องจากในสมัยนั้นยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรีที่ตึงทึงกำกับไว้อยู่ ดังที่มีรายงานที่ “แม้กระทั่งสมเด็จพระราชเทวี พระพันปีหลวงเสาวภาผ่องศรี ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร (ฟุตบอล) ด้วย และทรงสนพระทัยในการแข่งขันเป็นพิเศษ ได้มีพระราชเสาวนีย์รับสั่งถามวิธีการเล่นอยู่คราครั้น ความจริงนั้นทรงสนพระทัยการเล่นกีฬาอยู่แล้ว แต่มีอาจที่จะทรงแสดงออกได้ ตามวิสัยของเบญจกัลยานีสมัยนั้น (สวัสดี เลขยานนท์, 2520: 270)

2.2.3 ฟุตบอลคือกิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานบันเทิง

ผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มมีการประกอบอาชีพราชการที่มีสถานที่และช่วงเวลาการทำงานที่แน่นอน ทำให้เวลาว่างจากการทำงานมีความสำคัญมากขึ้น ส่งผลให้ผู้คนเริ่มให้ความสนใจกับกีฬา การสมาคมตามสโมสร ร้านกาแฟ (สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์, 2544: 94) ดัง Ernest Yong ชาวอังกฤษที่เคยรับราชการที่กระทรวงธรรมการ บรรยายสภาพชีวิตการเล่นกีฬาในยุคนี้ไว้ว่า “นอกจากกีฬาฟุตบอลซึ่งนำมาเผยแพร่โดยครูผู้ชายนแล้ว ลอนเทนนิสยังเป็นกีฬาที่นิยมในหมู่ชนชั้นกลางและสูงโดยทั่วไป ช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน เราจะพบเห็นคนหนุ่มช้ำจกรยานถือแร็กเกตไปยังสโมสรเทนนิสแห่งใดแห่งหนึ่งที่มีอยู่มากมาย” (นันทา วรเนติวงศ์, 2535: 329)

นอกจากนี้ก็มีกีฬาสาขาคืออื่นๆ เช่น รักบี้ กอล์ฟ บิลเลียด ม้าแข่ง โปโล คริกเก็ต ให้เล่นกันในสโมสรราชกรีฑาสโมสร (Celebrating 100 years: The Royal Sport Club, 2000: 29) พร้อมกันนั้นสตรีชาววังก็คลั่งไคล้ในการตีโครเกตและการขี่จักรยาน (วีรยุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549) ซึ่งในกีฬาที่มาจากต่างประเทศทั้งหมด ไม่มีกีฬาชนิดใดได้รับความนิยมเกินกว่ากีฬาฟุตบอล

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงสนับสนุนให้มีการเล่นกีฬาอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอลดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

ทั้งนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนายิ่งนักและเป็นการเหมาะสมกับความ ต้องการที่ได้มีมานานแล้วกล่าวคือ การเล่นอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วย ความบันเทิงใจแลให้การออกกำลังกายอย่างสนุกสนานปราศจากลักษณะอันน่า ชัง เช่น การพนันและการทะเลาะวิวาทกัน

(สจข. ร.6 น.20.18/41 “ความนิยมฟุตบอลในเมืองไทย”)

ดังที่กล่าวแล้วว่าในส่วนของสัญญาะสนามฟุตบอลว่าการเป็นผู้เล่นกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในยามว่างจากการเรียนหรือการทำงาน ซึ่งนับวันเริ่มจะมีการแบ่งแยกเวลาในการทำงานหรือการเรียนอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้รัชกาลที่ 6 ทรงเล็งเห็นประโยชน์ของฟุตบอลที่จะเข้ามาเติมเต็มเวลาว่างดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เล่นที่จะได้มีกิจกรรมเพื่อความผ่อนคลายอย่างหนึ่ง ที่สามารถสร้างความบันเทิงสนุกสนานได้เป็นอย่างดี ซึ่งนอกจากฟุตบอลจะสร้างความบันเทิงในกลุ่มผู้เล่นแล้ว กิจกรรมการชมก็สามารถสร้างความบันเทิงสนุกสนานให้แก่กลุ่มผู้ชมได้ด้วย เช่น ในบทร้อยกรองจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 125 - 126) สะท้อนให้เห็นถึงความสนุกสนานบันเทิงที่เกิดจากการชมกีฬาฟุตบอลในห้วงเวลานั้นได้เป็นอย่างดี

ปางนี้ ความก็กก้อง	ในนคร
อะไรจะสู้ "ฟุตบอล"	เล่าเนื้อ
ไทยฝรั่งแจ่มจันมอญ	หลายชาติ
ดูเล่นคุยเอ้อเอื้อ	สนุกล้ำเลยฝัน

2.2.4 ฟุตบอลคือการออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ

นับแต่สังคมไทยเปิดรับความทันสมัยตั้งแต่รัชกาลที่ 4 และได้เริ่มมีการแบ่งแยกเวลางานและเวลาพักผ่อนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 การกำหนดเวลาพักที่ชัดเจนทำให้ผู้คนที่ทำงานสามารถพักผ่อนในช่วงเวลาที่ว่างได้ ซึ่งรัฐบาลสมัยรัชกาลที่ 6 ได้คำนึงถึงเวลาว่างที่เกิดขึ้นหลังการทำงาน ดังนั้นจึงได้มีการส่งเสริมให้เกิดการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ ซึ่งรัฐได้หยิบเอาความหมายในเรื่องสุขภาพขึ้นมา ดังคำกล่าวที่ว่า "เมื่อถึงเวลาที่เสร็จราชการชั่วคราวหนึ่งๆ ก็ได้กลับสู่เคหสถานบ้านเรือน อันเป็นเวลาที่เหมาะพระกรุณา (ร.6) ให้พักผ่อนร่างกาย เพื่อบำรุงกำลังและความคิด เพื่อประโยชน์นำที่ราชการของตนในวันหน้า"

นอกจากการพักผ่อนหลังการทำงานประจำวันแล้ว ในส่วนของเยาวชนที่ยังไม่ได้มีการงานทำ พระองค์ก็สนับสนุนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังที่หนังสือพระราชนิพนธ์เรื่อง Football Competition for The King's Gold Cup ที่จัดทำเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวไว้ว่า

ทุกวันนี้คนไทยหลังเลิกงานในแต่ละวัน ไม่มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจเพื่อสุขภาพ และประโยชน์อื่นบ้างเลย เยาวชนต้องหาทางออกสำหรับกำลังที่มากเหลือ

มีฉะนั้นก็อาจจะแสวงหาสิ่งอื่นๆ ทำซึ่งเป็นผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจ ดีที่สุดก็เพียงกลับบ้านทำกิจวัตรประจำวันซึ่งไม่ได้ส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจแต่อย่างใด

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยนั้นคือ ข้าราชการ คนทำงาน และเยาวชนนักเรียน ต่างก็มีเวลาว่างหลังเลิกเรียนหรือทำงาน แต่ในช่วงเวลาที่ว่างนี้ยังไม่มีกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกายและจิตใจ ดังนั้นรัฐจึงได้สรรหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้สมาชิกในสังคมได้กระทำในเวลาว่าง ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมนั้นก็คือ “ฟุตบอล” ดังเช่น

ปัจจุบันสยามขาดกีฬากลางแจ้งเพื่อสุขภาพ เมื่อเลิกงานผู้คนก็ชอบอยู่แต่ข้างนิสสัยในการใช้ชีวิตไม่ได้ส่งผลดีต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายแต่อย่างใด ... ดังนั้นพระองค์จึงปรารถนาที่จะสนับสนุนโอกาสในการทำกิจกรรมกลางแจ้งต่างๆ เพื่อฝึกฝนร่างกายให้แข็งแรง...พระองค์จึงเลือกฟุตบอล

(The Military and Scout Services, Football Competition for The King's Gold Cup)

นอกจากจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่จะนำกีฬาฟุตบอลมาให้ผู้คนและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการเล่นฟุตบอลเพื่อสร้างเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ยังมีการนำฟุตบอลไปใช้เพื่อสร้างพลกำลังให้เกิดขึ้นในหมู่ทหารด้วย

เมื่อรัชกาลที่ 6 ทรงโปรดให้ก่อตั้งกิจการเสือป่าและลูกเสือขึ้นมาแล้ว พระองค์เห็นประโยชน์ของการฝึกหัดเสือป่าประการหนึ่งว่า ผู้ที่รับการฝึกหัดนั้นล้วนแต่มีความแข็งแรงมากขึ้น ดังข้อความที่ว่า “...ผู้ที่เคยประดับประดาก็กลับแข็งแรงขึ้นจนเลี้ยงตัวได้มากเปนลำดับ ที่เคยอ่อนแอก็กลับแข็งแรง...” (วรชาติ มีชูบท, 2552: 215 - 216) และในช่วงยามว่างตอนเย็นนั้น พระองค์ทรงโปรดเกล้าให้เสือป่าได้เล่นกีฬาฟุตบอล เพื่อเสริมสร้างพลานามัยของผู้เล่นให้สมบูรณ์ นอกจากนั้นด้วยความที่กีฬาฟุตบอลต้องเล่นกันเป็นทีม จึงกล่าวได้ว่า พระองค์ทรงใช้กีฬาฟุตบอลเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่เสือป่า (ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป)

นอกจากนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตการทำงานที่แบ่งแยกอย่างชัดเจนรวมทั้งการกีฬาเพื่อสร้างสุขภาพพลานามัยดังที่กล่าวมาแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินชีวิตของคนไทยได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ความเชื่อในเรื่องการรักษาสุขภาพ ได้กลายเป็นความรู้ที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับของคนในสังคม มีการโฆษณา

อุปกรณ์กีฬาและเครื่องดื่มน้ำบรรจุร่างกายชนิดต่างๆ อย่างแพร่หลาย ย่อมแสดงให้เห็นว่า สังคมสยามได้กลายเป็นสังคมแบบใหม่ที่ให้ความสนใจเรื่องสุขภาพเช่นเดียวกับชาวตะวันตก

ภายหลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมกับสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทั่งสิ้นสุดลง ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหามากมายหลายประการ เช่น การขาดใช้ให้กับประเทศคู่สงคราม ภาวะข้าวยากหามาแพง และความผันผวนทางการเมือง เป็นต้น ในช่วงที่บ้านเมืองมีความไม่สงบ ในระยะดังกล่าว รัฐบาลยังคงให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพลศึกษาและการกีฬา รวมทั้งกีฬาฟุตบอล นับเป็นกิจกรรมในการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ทำให้เกิดคุณลักษณะที่ปรารถนาของประชาชนคนไทย อาทิ มีร่างกายแข็งแรง มีระเบียบวินัย รู้สามัคคี มีน้ำใจเป็นนักกีฬาจะช่วยทำให้ง่ายต่อการปกครองประเทศ เป็นต้น

2.2.5 ฟุตบอลคือชาตินิยม

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อรัชกาลที่ 6 ขึ้นครองราชย์ พระองค์ท่านทรงมีความต้องการที่จะสร้างชาติไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศ แต่การที่จะทำเช่นนั้นได้จะต้องให้ประชาชนมีอุดมการณ์และสำนึกใหม่ที่จะเป็นพื้นฐานคอยขับเคลื่อนการกระทำต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้า อุดมการณ์ที่พระองค์ทรงเห็นว่าน่าจะสร้างไว้ในจิตใจของคนไทยก็คือ อุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความยึดมั่นในศาสนา ซึ่งแนวคิดเชิงอุดมการณ์ดังกล่าวพระองค์ทรงหยิบยืมมาจากการอ้างถึง “พระผู้เป็นเจ้า พระมหากษัตริย์ และประเทศชาติ” (God, King and Country) ของอังกฤษ (ยูฟา ชมจันทร์, 2519: 29) วิธีการหรือเครื่องมือสำคัญในการสร้างสิ่งเหล่านี้มี 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ประการที่หนึ่ง ทรงใช้บทพระราชนิพนธ์ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัส ประการที่สอง ทรงใช้สัญลักษณ์และการสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้น (กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์, 2424: 110)

รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อสร้างสำนึกของความเป็นชาติไว้เสมอ ดังตัวอย่างพระราชดำรัสของท่านเมื่อครั้งยังทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ที่ซึ่งหม่อมหลวงปิ่น มาลากุลได้ถอดความไว้เป็นนثرย่อกรอว่า

“พระมหากษัตริย์ประกาศไว้
ว่าเมื่อไรเสด็จกลับพารา

ที่อังกฤษสมัยทรงศึกษา
จะเป็นไทยยิ่งกว่าเมื่อมาเรียน ฯ”

(วรชาติ มีชูบท, 2552: 19)

นอกจากนั้นพระองค์ทรงใช้สัญลักษณ์หลายประการ เช่น พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐ์ธงชาติใหม่ในปี พ.ศ. 2460 และพระราชทานชื่อว่า “ธงไตรรงค์” ซึ่งมีลักษณะเป็นธง 3 สีประกอบด้วยสีแดง ขาว และน้ำเงิน เพื่อเป็นเครื่องหมายแทนสถาบันสูงสุดของชาติคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งพระราชทานให้เป็นสีเสื้อของผู้เล่นฟุตบอลทีมชาติ ที่เป็นเสื้อสลับลายแดง ขาว และมีขลิบสีน้ำเงินบริเวณชายเสื้อ กางเกงขาว ถุงเท้าแดง หรือการพระราชทานตรา เครื่องหมาย สิ่งของต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงาน กรมกองต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้มีการสำนึกถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เพื่อรักษาชื่อเสียง เกียรติยศของหมู่คณะ และเพื่อให้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระมหากษัตริย์ผู้พระราชทาน เช่น ตราพระมหามงกุฎที่ติดบนอกเสื้อทีมชาติ และหมวกที่พระราชทานแก่ผู้เล่นทีมชาติ

สำหรับกรณีของการสร้างสถาบัน รัชกาลที่ 6 ได้ทรงตั้งและรับสมาคมต่าง ๆ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์หลายแห่ง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเครื่องมือสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ขณะเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่รวมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมเข้ามาพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรมร่วมกันอันจะเป็นผลให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม จะได้ยอมเสียสละเพื่อชาติจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ สมาคมแรกที่พระองค์ได้ทรงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2454 เพื่อตอบสนององวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นคือ การจัดตั้งกองเสือป่า ดังที่พระองค์ทรงชี้แจงพระราชประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันนี้ขึ้นมามีข้อความตอนหนึ่งว่า

การจัดตั้งกองเสือป่าก็ด้วยมุ่งหมายที่จะให้คนไทยทั่วกันรู้สึกถึงความจงรักภักดีต่อผู้ดำรงรัฐสีมาอาณาจักรโดยต้องตามมติธรรมประเพณีประการหนึ่ง ความรักชาติบ้านเมือง และนับถือศาสนาประการหนึ่ง ความสามัคคีในคณะและไม่ทำลายซึ่งกันและกันประการหนึ่ง ทั้ง 3 ประการนี้เป็นมูลฐานแห่งความมั่นคงและจะทำให้ชาติของเราดำรงอยู่เป็นไทยได้สมนาม มิให้เสียที่ที่บรรพบุรุษของเราทั้งหลายได้สู้ก่อสร้างปลูกฝังชาติเราในแคว้นแคว้นแดนไทยนี้.

(กรรกริรมย์ สุวรรณานนท์, 2424: 244)

อย่างไรก็ตามผลจากการก่อตั้งเสือป่าก็ไม่ได้เป็นไปตามพระราชประสงค์เท่าใดนัก ดังที่มีกระแสสะท้อนกลับว่า ผลจากการจัดตั้งสถาบันเสือป่า ทำให้ทหารใหญ่ไม่น้อยไม่พอใจ เพราะเห็นว่า เป็นสถาบันที่ก้าวก่ายหน้าทีในการป้องกันประเทศของตน อีกทั้งยังก่อให้เกิดความระส่ำระสายในการบังคับบัญชาในหน้าที่ประจำ เพราะมีทหารผู้บังคับบัญชาไม่น้อยที่ต้องกลายมาเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของลูกน้องของตน (พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, 2505: 587) อย่างไรก็ตามจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเสือป่า มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการใช้จ่ายที่

สิ้นเปลืองอย่างมาก ทำให้เศรษฐกิจของชาติที่ไม่มั่นคง (แถมสุข นุ่มนนท์ , 2522: 149) ส่งผลให้วิกฤติการณ์ทางการเงินที่ทรุดหนักอยู่แล้วทรุดหนักลงไปอีก

สำหรับการสร้างความรู้สึกชาตินิยมในสังคมไทยนั้น รัชกาลที่ 6 ทรงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้ประชาชนมีความสามัคคี รักชาติ ภาคภูมิใจในชาติ และมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยทรงใช้กีฬาฟุตบอลเป็นเครื่องมือเพื่อฝึกคนให้มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย และมีความกล้าหาญ

นอกจากนั้นก็กีฬาฟุตบอลหรือชาวสยามมักเรียกกันติดปากว่า "หมากเตะ" ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการรวมพลคนต่างเชื้อชาติให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังเช่น การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติ ณ สนามราชกรีฑาสโมสร สมัยรัชกาลที่ 6 ที่ปรากฏเป็นโคลงความว่า

“ปางนี้ ความกึกก้อง	ในนคร
อะไรจะสู้ “ฟุตบอล”	เล่าเนื้อ
ไทยฝรั่งแจ็กจิ้นมอญ	หลายชาติ
ดูเล่นคุยเฮ้อเฮ้อ	สนุกล้ำเลิศฝัน”

ในการแข่งขันดังกล่าว รัชกาลที่ 6 พระองค์ได้ทรงพระราชทาน “ตราพระมหามงกุฏ” ให้ติดไว้ที่อกเสื้อด้านซ้ายเพื่อให้เป็นเกียรติยศทางความหมายของความรักชาติ ให้แก่นักฟุตบอลทีมชาติสยาม ณ สนามสามัคยาจารย์สมาคม ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2458 เพื่อให้ผู้เล่นตัวแทนของชาติไปลงแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติ (วันอังคารที่ 23 พฤศจิกายน 2458) คณะฟุตบอลสยามกับสปอร์ตคลับ (ราชกรีฑาสโมสร) โดยถือเป็นการลงสนามนัดแรกของทีมชาติไทย

โดยมีหลักฐานคำกล่าวของ พระยาประสิทธิ์ศุภการ (หม่อมหลวงเพื่อ พึ่งบุญ ณ อยุธยา) ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "เจ้าพระยารามราฆพ" (พ.ศ. 2462) สภานายกคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทยคนแรก ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ฉบับวันพุธที่ 24 พฤศจิกายน 2458 ดังนี้ (ภาษาและตัวสะกดสมัยนั้น)

หมวก เครื่องหมายความสามารถฟุตบอลที่ท่านจะได้รับไปในเวลาอีกสักครู่นี้ ก็ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราพระมหามงกุฏ ซึ่งควรรู้สึกว่าเป็น

กีฬารักชาติ รักชาติ ย่อมจะแสดงได้หลายสถาน แต่การที่ท่านตั้งใจเข้าเล่นแข่งขันให้ถึงซึ่งชัยชนะให้แก่ชาติในคราวนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งแห่งการรักชาติ

ความหมายของการเป็นผู้เล่น “ทีมชาติ” ดังกล่าวเป็นเรื่องของการรักชาติ ในบริบทแห่งยุคสมัยรัชกาลที่ 6 และสืบเนื่องต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7

รัชกาลที่ 6 ท่านให้ความสนพระทัยในการแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของพระยาประสิทธิ์ศุภการ (เจ้าพระยารามราฆพ) ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ฉบับวันพุธที่ 24 พฤศจิกายน 2458 ความว่า

ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี ที่ได้เห็นท่านฝึกซ้อมฟุตบอลสำหรับเล่นแก่ชาติในวันที่ 23 เดือนนี้ จึงอยากจะชี้แจงพอสมควรที่ทรงพระมหากرณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งคณะฟุตบอลแห่งสยามขึ้น ก็เพราะมีพระราชประสงค์จะทรงเกื้อกูลการเล่นที่มีคุณต่าง ๆ ด้วยพระองค์ เพื่อประกาศว่าคนไทยก็มีความสามารถพอที่จะเล่นการเล่นต่าง ๆ ได้เท่ากับชาวต่างประเทศเหมือนกัน

(จิรัฏฐ์ จันทะเสน, 2543: 34 - 35)

การลงสนามในนามทีมชาติเพียงนัดแรกก็พบชัยชนะเหนือทีมชาวยุโรป ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในเกียรติยศศักดิ์ศรีของความเป็นคนไทยที่ไม่ด้อยไปกว่าชาวต่างชาติผู้ถือถือว่าชาติของตนมีความเจริญกว่าชนผิวเหลืองชาวเอเชียอย่างชาวไทยในสมัยที่นักล่าอาณานิคมสมัยนั้น ดังที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพ ฯ เดลิเมล์ ลงข่าวเน้นถึงชัยชนะของคนไทยด้วยภาษาสมัยนั้นไว้ว่า “ชาติไทย ไชโย: เมื่อวันที่ 21 ได้มีการแข่งขันเล่นชิงชัยในระหว่างพวกไทยคัดเลือกกับสมาชิกของราชกรีฑาสโมสร คัดเลือกที่สนามกรีฑา ประทุมวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6: ผู้วิชัย) เสด็จทอดพระเนตร”

ในการแข่งขันครั้งประวัติศาสตร์นี้มีบันทึกการแข่งขันส่วนหนึ่งไว้ว่า “ทีมชาติสยามในชุดสีขาวแดงสามารถควบคุมเกมการเล่นได้เหนือกว่าทีมสปอร์ตคลับ ที่ใช้นักเตะส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษและบางคนเคยเป็นผู้ฝึกสอนวิธีการเล่นลูกหนังแก่นักฟุตบอลชาวสยามมาก่อน คือ มร. เคิร์ก และมร. โคลบี้”

เมื่อคนไทยสามารถเอาชนะชาวตะวันตก/ชาวอังกฤษได้ด้วยเชิงกีฬาแล้วมีผลทำให้ราษฎรของสยามตื่นตัวและสนใจเล่นกีฬาลูกหนังเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ฟุตบอลระหว่างชาติ

ยังคงมีการจัดการแข่งขันเป็นประเพณีติดต่อกันมาอีกหลายครั้ง จวบจนสิ้นรัชสมัยของพระองค์ท่าน รัชกาลที่ 6

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติสามารถปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยม ประชาชนแต่ละชาติย่อมต้องการเห็นนักกีฬาของตนชนะการแข่งขัน ชัยชนะในการแข่งขันก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และสร้างสำนึกในเกียรติภูมิความเป็นชาติ

2.2.6 ฟุตบอลคือเรื่องการพนัน

การพนันไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในสังคมไทยแต่อย่างใด มีหลักฐานว่าการพนันเป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตามบันทึกของลาลูแบร์กล่าวไว้ว่า การพนันเป็นสิ่งที่คนสยามเล่นกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และแพร่หลายสืบต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ได้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการเล่นพนันหลายฉบับ อย่างไรก็ตาม การพนันก็ไม่ได้สูญหายไป หากแต่ยังคงได้รับความนิยมจากคนในสังคมอยู่เช่นเดิม เมื่อใดก็ตามที่เกิดความสนใจในกิจกรรมใด ๆ นักพนันก็สามารถทำการพนันขึ้นต่อกันได้ทันที ไม่เว้นแม้แต่กิจกรรมใหม่ ๆ อย่างการเล่นฟุตบอล

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 การพนันได้ถูกลามมาเกี่ยวข้องกับการแข่งขันฟุตบอล การพนันนอกจากจะเป็นที่มาของอาชญากรรมต่าง ๆ แล้วยังทำลายแนวคิดอันดีงามของความเป็น “นักเลงกรีฑา” จึงเท่ากับว่าเป็นการทำลายความเป็นระเบียบของสังคม และทำลายเครื่องมืออันดีงามในการสร้างความสามัคคี จึงมีความพยายามที่จะต่อต้านการพนันที่ถูกลามสู่ฟุตบอล ดังที่ท่านนิพนธ์ไว้ว่า เพราะฟุตบอลเป็นกีฬาจึงควร “...เป็นการเล่นอย่างดี เพราะไม่มีการพนัน” (วิรุทธ ศรีสุวรรณกิจ, 2549: 158) ทำให้รัชกาลที่ 6 ผู้ที่ชื่นชอบและมีเป็นฐานะองค์อุปถัมภ์ต้องทรงปกป้องความดีงามของกีฬาฟุตบอลไว้ พระองค์ได้ใช้นามแฝงว่า “อัครพาทุ” แสดงความคิดเห็นและประนามการพนันผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ดังนี้

ข้าพเจ้าได้เคยนึกเสียใจมานานแล้วที่รู้สึกว่าการพนันดูเป็นของที่เข้าเลือดชาวไทยเราเสียจริง ๆ จนน่าอนาถใจ จริงอยู่การพนันย่อมมีอยู่ในหมู่ชนไม่ว่าชาติใด ภาษาใด แต่ข้าพเจ้าไม่เคยพบชนหมู่ใดเลยที่จะไม่ได้รับความเสียหายเพราะการพนัน ส่วนข้อที่เสียทรัพย์นั้นยกเสียเถิด แต่นอกจากนี้ยังเป็นเหตุให้ประพฤติชั่วอย่างอื่น ๆ อีก เช่น ฉ้อโกง, ขโมย, หลอกหลวง, ปอกลอก และถ้าเป็นคนที่ไม่รู้จักเล่นอย่างนักเลงกรีฑา (สปอร์ตแมน) ก็เลยบังเกิดเหตุร้าย ๆ เช่น อาฆาตปองร้าย

กัน หรือถึงแก่ทำร้ายกันบ้างก็มี เมื่อเริ่มมีการเล่นฟุตบอลสำหรับรางวัลถ้วยทอง ข้าพเจ้าหวังอยู่ว่าจะได้เห็นการเล่นอย่างสนุกเกิดขึ้นในเมืองไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งจะไม่มีการพนัน พร้อมด้วยผลร้ายต่าง ๆ แห่งการพนันเพราะในพระราชปรารภที่พิมพ์ไว้ในสมุดระเบียบการของกรรมการฟุตบอลถ้วยทองหลวงนั้นมีข้อความชัดเจนอยู่ว่า “ฟุตบอลเป็นการเล่นอย่างดีเพราะไม่มีการพนัน” แต่ครั้นเมื่อเริ่มเล่นไปได้หน่อยก็มีข่าวกระทบหูข้าพเจ้ามากขึ้นทุกที ว่ามีการพนันต่อรองกันอย่างมาก ๆ เช่น มีราย 1 หนึ่ง พนันเอาเบียร์ 1 ขวดต่อ 10 หนีบ ว่าพวกนักเรียนนายเรือจะชนะ ดังนั้นเป็นต้น เมื่อพนันอย่างรุนแรงเช่นนี้ก็ไม่เป็นการอัศจรรย์อันใด ที่ผู้แพ้พนันจะต้องโกรธเคือง จนล้มความเป็นนักเลงกรีฑาและสมบัติผู้ดี!... เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าหวังใจว่า บรรดาคนไทยที่ชอบดูฟุตบอลในเชิงนักเลงกรีฑาแท้ๆ จะช่วยเปล่งเสียงให้ดังพร้อมกัน ตีเตือนคนที่จะมาเอาสนามฟุตบอลเป็นบ่อนหรือที่ชุมนุมของจรจัดและนักเลงหัวไม้ ถ้าไม่ตัดรอนเสียแต่เดี๋ยวนี้ ในไม่ช้าจะไม่ได้ดูฟุตบอลดีจริงๆ

(สจข. ร. 6 น. 20. 18/45 “ระวังผีพนันจะสิงคนดู”)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ฟุตบอลถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่ในด้านหนึ่งฟุตบอลได้ถูกนำมาใช้ในความหมายว่าเป็นการพนันชนิดใหม่ในสังคม ส่วนอีกความหมายของฟุตบอลจัดว่าเป็นกีฬาของสุภาพบุรุษ / ผู้ดี ดังที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

2.2.7 ฟุตบอลคือเครื่องหมายของความเป็นผู้ดี (สุภาพบุรุษ)

ฟุตบอลได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งบ่มเพาะความเป็นสุภาพบุรุษแก่นักเรียนมาตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 และยิ่งนำมาเน้นมากยิ่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ความหมายของความ เป็น “สุภาพบุรุษนักกีฬา” และ “แฟร์เพลย์” ถูกนำมาใช้อย่างเข้มข้นให้กับนักเรียน ทหาร ข้าราชการ ข้าราชการบริวารต่าง ๆ และการเป็นความหมายสำคัญของฟุตบอลในยุคนี้ ดังปรากฏใน รายงานข่าวการแข่งขันฟุตบอล เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458 ระหว่างทีมชาติสยามกับ สมาชิกของราชกรีฑาสโมสรคัดเลือก หนังสือพิมพ์ลงข่าวเป็นบทร้อยกรองไว้น่าสนใจ ดังนี้

“บรรดาผู้เล่นแท้	ก็ดี นักเคย
แสดงจิตรผู้ขามี	แน่นแพ้น
คงมุ่งผูกไมตรี	ชวนให้
ให้แก่ผู้ชนะแม้	ประโยชน์ร้างฤาหวง

ปวงไทยที่เล่นได้	ไชยชนะ
ก็ไม่เกะกะ	เยาะเย้ย
ต่างแสดงจิตรสมาวะ	บุรุษตอบ
โดยรับค่านับซ้ำ	หยิ่งไว้เป็นสหาย

(สวัสดี เลขยานนท์, 2519 อ้างถึงในกนกาวดี เกิดแก้ว, 2531: 7)

อย่างไรก็ตามในการแข่งขันฟุตบอลบางครั้งก็เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในสนาม เช่น การกระทบกระทั่งระหว่างผู้เล่น การไม่ยอมรับคำตัดสิน รวมทั้งการทำทางของผู้ชมที่ไร้มารยาท ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการไม่ยอมรับและการให้อภัยของผู้เล่นและผู้ชม ดังนั้นจึงมีการพยายามปลูกฝังค่านิยมใหม่ที่เรียกว่า “ความเป็นนักกีฬาที่ดี” หรือ “ความเป็นนักเลงกีฬา” (sportsmanship) รวมทั้งการเป็น “นักเลงดู” หรือผู้ดูฟุตบอลที่ประพฤติตัวได้เหมาะสม

ด้วยความหมายของฟุตบอลในมิตินี้จึงมิได้เป็นเพียงแค่การละเล่นที่สร้างความสนุกสนานบันเทิงเท่านั้น ฟุตบอลและการพลศึกษาได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายแห่งปลูกฝังความหมายเชิงค่านิยมความสามัคคีของคนในชาติ ทั้ง “ความเป็นนักกีฬาที่ดี” และ “ความเป็นนักเลงกีฬา” (sportsmanship) จึงเป็นความหมายใหม่ที่รัฐต้องการปลูกฝังแก่ข้าราชการ ทหาร เยาวชน/นักเรียน และประชาชน เพื่อจัดการกับปัญหาความแตกแยกและเป็นการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในการเล่นฟุตบอลในสมัย รัชกาลที่ 6 ได้เริ่มมีผู้คนใช้เป็นกิจกรรมในการพันทนกันต่อ ซึ่งการพันทนถูกมองว่านอกจากจะทำลายค่านิยมอันดีงามแล้ว ยังเป็นผลร้ายที่ทำลายคุณสมบัติของผู้ดี ความเป็นผู้ดีของสังคมได้รับการยกย่องว่าต้องมีคุณสมบัติเป็นนักเลงกรีฑา หรือสุภาพบุรุษ แสดงให้เห็นว่ามีความสูงส่งกว่าคนที่ติดการพันทนที่อยู่ในระดับล่างของสังคมซึ่งเป็นเพียงพวก “ก๊วย” ดังนั้นอุดมคติของผู้ดีในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนหนึ่งจึงประกอบด้วย การมีน้ำใจนักกีฬา (หรือนักเลงกรีฑา) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ได้รับการปลูกฝังในหมู่ข้าราชการ นักเรียน และคนกลุ่มต่าง ๆ เมื่อการพันทนก่อให้เกิดผลร้ายต่างๆ จึงต้องกำจัดการพันทนที่จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อวงการฟุตบอล ดังที่พระองค์ท่านรัชกาลที่ 6 ทรงนิพนธ์บทความไว้เพื่อเตือนสติสอนใจว่า “...ถ้าไม่ตัดรอนเสียแต่เดี๋ยวนี้ไม่ช้าจะไม่ได้ดูฟุตบอลดีจริง ๆ เพราะถ้าขึ้นปล่อยให้มีการพันทนกันจนติดแล้ว ต่อไปความแพ้นะจะไม่ได้ติดอยู่กับตัวผู้เล่น คือพวกใดที่มีผู้พันทนหนุ่ยไว้มาก ๆ แม้อีกพวกจะเล่นเอาชนะได้ก็จะต้องถูกรับหนังสือกล่าวหาคำขู่จะทำร้ายร่างกายเป็นต้นจนกลัวไม่กล้าเอาชนะดังนี้ได้... เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าหวังใจว่าชาวโจษอันนั้นจะเป็นชาวเหลวไหล เพราะว่าใครพูดได้เช่นนั้นจริงแล้ว ก็ไม่ใช่คนที่ควรจะให้เข้าสมาคมกับผู้ดีอีกต่อไป ควรไปสมาคม

แต่กับก๊วยตามโรงบ่อนเท่านั้น แต่ผู้เล่นพนันแล้วไม่รู้จักสะกดใจอย่างนักเลงเช่นกล่าวมาแล้วนั้น บางทีแม้แต่โรงบ่อนก็จะเป็นสถานที่อันดีเกินวาสนาเขาไปละมัง ชื้อแน่นนอนมืออยู่อย่างหนึ่งคือคนจำพวกนี้เข้าที่ไหนบ่อนคงแตกที่นั่น” (สจข. ร. 6 น. 20. 18/45 “ระวังผีพนันจะสิงคนดู”)

2.2.8 พุทบอลคือความสามัคคี

ในช่วงต้น ๆ ที่รัชกาลที่ 6 ขึ้นครองราชย์ ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ 2 วิกฤตการณ์ด้วยกัน คือวิกฤตการณ์ทางการเงินและการคลัง และวิกฤตการณ์ทางการผลิตข้าวและความยากจนของชาวนา

ในช่วงนับตั้งแต่ต้นรัชกาลถึงปี พ.ศ. 2456 ในระยะที่รัชกาลที่ 6 ขึ้นครองราชย์ แม้ว่าประเทศไทยในขณะนั้นจะมีเสถียรภาพทางการคลังที่ดีมีเงินคงคลังที่สูง แต่จากการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เจริญก้าวหน้าและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางทำให้ในสมัยรัชกาลที่ 6 ต้องใช้เงินเพื่อส่งเสริมทำนุบำรุงมากขึ้นทำให้ฐานะการคลังของรัฐบาลอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม เพราะมีเงินคงคลังเหลือน้อย (สีบแสง พรหมบุญและคณะ, 2524: 54) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ฐานะการเงินของประเทศต้องอยู่ในภาวะลำบากตั้งแต่ต้นรัชกาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2456 เกิดความปั่นป่วนทางการเงินอีก เช่น ธนาคารจีนสยามเงินทุนประสบภาวะวิกฤตถึงขั้นล้มละลาย โรงสีหลายแห่งปิดกิจการ (จุมพล นิยมพานิช ม.ส.ธ, 2543: 484) ประกอบกับรัฐบาลเองมีการใช้เงินที่ไม่ถูกทาง เช่น ใช้จ่ายส่วนใหญ่ของทางราชสำนักเป็นไปเพื่อการบำรุงกิจกรรมของเสือป่า ค่าเครื่องแต่งตัว รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเสด็จประพาส การสร้างพระราชวัง โดยเฉพาะการให้บำเหน็จแก่ข้าราชการบริวารในกิจกรรมที่เกี่ยวกับมหรสพต่าง ๆ ดังที่ขบวนการ ร.ศ. 130 ให้การกับคณะกรรมการทหารพิเศษว่า “พระเจ้าแผ่นดินเก็บเงินภาษี สัมภักษรศวย เช่น ภาษีรถ ภาษีเรือ เอาไปมีไชน ละคร การละเล่นต่าง ๆ เทียบพึงมหาดเล็กจะเอาอะไรก็ทูลขอพระเจ้าแผ่นดินก็เซ็นสั่งให้ เช่น รถยนต์ สิ่งของต่าง ๆ แทนที่เงินเก็บส่วนภาษีอากรนั้นควรจะใช้ซื้อลูก (ปืน) ซื้อดิน (ปืน) ไว้เมื่อเกิดศึกสงคราม” (อ้างในจุมพล นิยมพานิช ม.ส.ธ, 2543: 484)

นอกจากวิกฤตการณ์ทางการเงินและการคลังแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ 6 ยังประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรงอีกครั้งที่เป็นวิกฤตการณ์ทางการผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคและสภาพความยากจนของชาวนา ซึ่งมีความรุนแรงพอ ๆ กันกับวิกฤตการณ์ทางการเงินและการคลังดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งวิกฤตการณ์ทั้งสองได้มีส่วนก่อให้เกิดความไม่พอใจในฝ่ายประชาชนและความไม่สบายใจในฝ่ายข้าราชการเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ

ข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือนกลุ่มหนึ่งที่ได้เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองในนาม “ขบวนการ ร.ศ. 130” แม้ว่าในท้ายที่สุดแล้วขบวนการ ร.ศ. 130 จะประสบความล้มเหลวในการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ตาม

หลังเหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130 พระองค์ทรงดำเนินพระบรมราโชบายด้านการเมือง การปกครองหลายประการที่แสดงให้เห็นว่าน่าจะเป็นผลสะท้อนจากเหตุการณ์ครั้งนั้น พระองค์ทรงพยายามที่จะสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดขึ้นในกลุ่มทหาร ข้าราชการ และข้าราชการบริพาร ทั้งฟุตบอลและพลศึกษาได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปลูกฝังความสามัคคีของคนในชาติทั้ง “สปอร์ตแมนชิป” และ “แฟล้เพลย์” ถูกนำมาใช้อย่างเข้มข้นและกลายเป็นคุณค่าสำคัญของฟุตบอลในสมัย ร. 6

จากการก่อกบฏดังกล่าว ทำให้พระองค์ท่านมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นโดยเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการบริพาร ดังนั้นการดำเนินการจึงเน้นไปเพื่อแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งแตกแยกที่เกิดขึ้น ดังที่พระองค์ทรงส่งเสริมการเล่นฟุตบอล พร้อมกับการสนับสนุนให้นักเรียน ทหาร และคนหนุ่มได้เล่นกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคี ซึ่งในการณ์นี้ฟุตบอลได้ถูกนำมาใช้ในความหมายใหม่ที่ไม่ใช่เพื่อสร้างความทันสมัยดังที่ผ่านมา หากแต่เป็นการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยมใหม่ที่เน้นความสามัคคี กระชับความสัมพันธ์ที่แตกร้าวระหว่างกลุ่มทหารและกลุ่มเสือป่า ดังที่พระองค์ท่านกล่าวไว้ว่า

ฟุตบอลเป็นสิ่งที่ได้ผลดีกว่าอย่างอื่น ในความเพาะความรู้สึกเป็นมิตรแลทำให้บุคคลต่างหมู่ต่างเหล่า ได้มีโอกาสพบปะกระทำสามัคคีสนิทสนมซึ่งกันและกัน ความรู้สึกเป็นเกลอกันในกลุ่มทหารสังเกตเห็นได้ว่าดีขึ้นเป็นอันมาก ในห้องรักษาการและห้องซังก็มีคนน้อยน้อยลงกว่าแต่ก่อน การออกบริเวณแลการหนีก็มีน้อยลงมาก ความเป็นมิตรเป็นเกลอกันในกลุ่มทหารแลเสือป่าก็ได้เกิดขึ้นจากการเล่นฟุตบอล

ดังตัวอย่างการแข่งขันระหว่างทหาร ตำรวจ และเสือป่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 ในชื่อรายการ “การแข่งขันฟุตบอลสำหรับพระราชทานถ้วยทองของหลวง” ที่จัดขึ้นในช่วง 11 กันยายน ถึง 27 ตุลาคม พ.ศ. 2458 มีทีมเข้าร่วมการแข่งขัน 12 ทีม (จิรัฐ จันทะเสน, 2543: 11) ที่กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญไว้หลายข้อ หนึ่งในวัตถุประสงค์คือ การสร้างสามัคคี ดังที่ระบุไว้ว่า “การแข่งขันฟุตบอลนี้ทีมซึ่งเป็นฝ่ายชนะ จะต้องอาศัยความสามัคคีจากผู้เล่นในทีม ไม่สามารถเล่นคนเดียวให้ชนะได้” (สิทธิ รัตนราชี่, 2540: 22)

ในภายหลัง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่าการเล่นฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เล่นมีกำลัง ร่างกายอดทน แข็งแรง ยิ่งกว่านั้นยังมีประโยชน์สำคัญคือ การสร้างเสริมความสามัคคีของผู้เล่น พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย จัดตั้ง "สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย" ขึ้น โดยทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์" เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2459 ในฐานะสมาคมเพื่อควบคุมการเล่นซึ่งถ้วยต่างๆ มีถ้วยใหญ่ ถ้วยน้อย และถ้วยนักรบ (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 84)

ความหมายของกีฬาฟุตบอลในแง่ของความสามัคคีนี้จึงเป็นค่านิยมใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีแก่ข้าราชการบริพารต่างๆ นอกจากนั้นยังได้ส่งเสริมให้เกิดการเล่นฟุตบอลเพื่อสร้างความสามัคคีทั้งในระดับประชาชนและนักเรียนอีกด้วย

2.2.9 ฟุตบอลคือเครื่องแสดงออกถึงฐานะทางสังคม

ดังที่กล่าวแล้วว่าการบริโภคฟุตบอลเป็นรูปแบบหนึ่งของความทันสมัยที่รับเข้ามาจากสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นการแสดงนัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นการสื่อสารถึงเกียรติยศและฐานะทางสังคม ในสมัยแรกๆ การเล่นฟุตบอลเป็นกิจกรรมของกลุ่มเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ ที่จัดเป็นกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมสยาม สำหรับผู้เล่นจะต้องมีความรู้ในวิธีการเล่น ประกอบกับต้องมีอุปกรณ์ในการเล่น ไม่ว่าจะเป็น สนามที่ ลูกฟุตบอล เสื้อผ้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้สะท้อนถึงความเป็นผู้ที่มีฐานะที่ดีทางสังคม เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ประกอบกับมีเวลาว่างที่มากพอด้วย และที่สำคัญกิจกรรมเหล่านี้เสมือนเป็นพื้นที่ที่ไว้สังสรรค์เฉพาะสำหรับแวดวงสังคมชั้นสูง ผู้ที่เข้าร่วมได้ต้องเป็นอภิสิทธิ์ชนที่มีฐานะเท่านั้น คนธรรมดาทั่วไปย่อมไม่สามารถปะปนเข้ามาได้เด็ดขาด ทำให้บรรดาชนชั้นสูงสามารถสร้างความแตกต่างทางชนชั้นของตนเองกับชนชั้นอื่นๆ ในสังคม

ต่อมาฟุตบอลแม้ว่าจะเป็นกีฬาที่ได้รับการสนับสนุนจากรัชกาลที่ 6 ที่เป็นชนชั้นสูงในสังคม แต่เนื่องจากฟุตบอลได้รับการบรรจุลงในหลักสูตรพลศึกษา ประกอบกับการส่งเสริมให้มีการแข่งขันฟุตบอลในระดับนักเรียนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2444 รวมถึงการเพิ่มรุ่นการแข่งขันให้มากขึ้น เช่น แบ่งเป็น รุ่นเล็ก รุ่นกลาง และรุ่นใหญ่ ปีจ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กีฬาฟุตบอลแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในกลุ่มนักเรียน ข้าราชการ ข้าราชการบริพารต่าง ๆ จากกิจกรรมการเล่นของชนชั้นสูงในยุคแรก (ยุคราชสำนัก) ก็เริ่มแพร่หลายสู่คนกลุ่มชนชั้นกลางของสังคมมากขึ้น

จากเดิมที่ฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยของชนชั้นสูง ต่อมาฟุตบอลได้สะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความหมายฟุตบอลของชนชั้นกลางในสังคมมากขึ้น นอกจากนั้นกิจกรรมการเป็นผู้เล่นของชนชั้นสูงเริ่มลดน้อยลงและเปลี่ยนแปลงมาสู่การเป็นผู้ชมมากขึ้น และที่สำคัญชนชั้นสูงได้ขยับขึ้นไปเป็นผู้ควบคุม ผู้กำหนดการบริหารจัดการการแข่งขันฟุตบอล หรือกลายเป็นผู้สนับสนุน เช่น การที่รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ทรงรับสมาคมฟุตบอลไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ส่วนผู้ที่เล่นฟุตบอลกลายมาเป็นกลุ่มข้าราชการ ทหาร และนักเรียนที่มีลักษณะเป็นชนชั้นกลางทั่วไป เช่น ใน พ.ศ. 2458 มีรายชื่อผู้เล่นที่ได้รับพระราชทาน “หมวกความสามารถฟุตบอล” ซึ่งเป็นคนธรรมดาทั่วไปแทบทั้งสิ้น มีเพียงท่านเดียวที่เป็นเชื้อพระวงศ์คือ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร (กรุงเทพฯ เดลิเมิร์, 24 พ.ย. 2458) สะท้อนให้เห็นว่า การบริโภคฟุตบอลเป็นตัวสร้างความแตกต่างระหว่างชนชั้น โดยสมัยแรกเริ่มในยุคราชสำนักผู้กำหนดความหมายวัฒนธรรมการบริโภคฟุตบอลจะเป็นชนชั้นสูงที่มีจำนวนน้อย แล้วยุคต่อมาคือยุคราชสำนักสามัญชนจะเริ่มเปลี่ยนแปลงมาเป็นชนชั้นกลางที่มีอำนาจมากขึ้นในการกำหนดความหมายการบริโภคฟุตบอล

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ท่านทรงสนับสนุนให้ข้าราชการบริหารได้เล่นกีฬาฟุตบอล นอกจากนั้นในระบบการศึกษาของรัฐทั่วไปก็สนับสนุนให้มีการเล่นฟุตบอล ยกเว้นแต่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ปัจจุบันคือโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย) ที่เป็นโรงเรียนที่พระองค์ท่านทรงสร้างขึ้นมากในลักษณะโรงเรียนกึ่งนอนประจำ มีการส่งเสริมให้นักเรียนเล่นกีฬาที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

การเข้ามาเป็นนักเรียนโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยจะต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ต้องเสียค่าธรรมเนียมเดือนละ 25 บาท และเสียค่าธรรมเนียมรายภาคอีกภาคละ 93 บาท 75 สตางค์ ดังนั้นโรงเรียนแห่งนี้จึงจำกัดไว้เฉพาะบุตรหลานผู้ที่มีฐานะดีเท่านั้น สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกีฬา ก็มีความเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากโรงเรียนอื่นๆ เช่น สนับสนุนให้เล่นกีฬารักบี้ สควอช อันถือว่าเป็นกีฬาของผู้ดี อันเป็นการลอกเลียนแบบจากโรงเรียนอีตัน (Eton) ของประเทศอังกฤษ ในสมัยนี้กีฬาฟุตบอลและรักบี้จึงกลายมาเป็นการแสดงออกถึงฐานะทางสังคมประการหนึ่ง กีฬารักบี้ได้รับการสงวนไว้แต่ภายในโรงเรียนของผู้ดี และมีผู้ที่มีความสามารถเล่นกีฬารักบี้จึงจำกัดไว้เพียงกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่มีสถานะทางสังคมสูง แต่ฟุตบอล ซึ่งกลายเป็นกีฬาที่เสียค่าใช้จ่ายไม่มากนักกลับได้รับการส่งเสริมให้แพร่หลายในโรงเรียนอื่น ๆ กลุ่มชนชั้นกลางรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา และสามัญชนคนธรรมดาทั่วไปในที่สุด

2.2.10 ฟุตบอลคือเครื่องเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในสมัยรัชกาลที่ 6 แม้ว่าฟุตบอลเริ่มแพร่กระจายไปสู่หัวเมืองต่างจังหวัดบ้างแล้วก็ตามที แต่กระแสความนิยมเฟื่องฟูในกีฬานี้ยังอยู่ในอาณาบริเวณพระนครและปริมณฑลเป็นหลัก หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ในฐานะนักเรียนเกาอังกฤษที่มักทรงเล่นฟุตบอลกับชาวยุโรป ณ รอยัล บางกอก สปอร์ตคลับ (ราชกรีฑาสโมสร) ได้ประชุมหารือกับคณะกรรมการเพื่อจัดการแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ของราชกรีฑาสโมสร ดังปรากฏหลักฐานว่า

“หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร... ขณะนั้นทรงเป็นสมาชิกของราชกรีฑาสโมสร และทรงเล่นฟุตบอลร่วมกับชาวต่างประเทศอยู่เนือง ๆ มีพระดำริว่า น่าจะให้ทีมชาติฟุตบอลชาวไทยล้วน ๆ เล่นแข่งขันกับชุดชาวต่างประเทศของราชกรีฑาสโมสร เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และประลองฝีมือกันดู จึงได้มีการปรึกษาหารือกันหลายวาระ จนความทราบถึงพระเนตรพระกรรณ ก็ทรงสนพระทัยและทรงมอบหมายให้ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ดำเนินการต่อไป...”

(นักเลงฟุตบอล, 2550: 7)

การแข่งขันฟุตบอลระหว่างชาติใน พ.ศ. 2458 จึงกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ฟุตบอลในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ หลังจากนั้นก็มีการแข่งขันเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามในสมัยรัชกาลที่ 7

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศไทยมีจุดประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศสัมพันธมิตร ในระหว่างปี พ.ศ. 2488-2489 นี้รัฐบาลจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายกีฬา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากกรีฑาสถานแห่งชาติ จัดแข่งขันกีฬาระหว่างทหารสัมพันธมิตรกับทีมไทย (กรมพลศึกษา, 2515, อ้างถึงในมยุรี ศุภวิบูลย์, 2529: 43) ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้ได้ประชุมหารือกันเพื่อใช้การกีฬาสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ จึงได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยขึ้น และคณะกรรมการโอลิมปิกชุดนี้ได้รับการรับรองเป็นทางการจากโอลิมปิกสากลใน พ.ศ. 2493 (อุทธรณ์ ปิตพยัน, 2516:94) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้กีฬาเป็นเครื่องสร้างสัมพันธ์ไมตรี นับเป็นอีกครั้งที่กีฬาได้เป็นเครื่องมือในการกระชับเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีหลักฐานปรากฏว่า นักฟุตบอลไทยได้เดินทางไปแข่งขันต่างประเทศที่ไซ่งอน ตามคำเชิญของรัฐบาลเวียดนามได้ และได้แข่งขันกับทีมต่างประเทศถึง 6 ครั้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507, อ้างถึงในมยุรี ศุภวิบูลย์, 2529: 43)

2.2.11 ฟุตบอลคือกีฬาอันตราย

สำหรับการแข่งขันฟุตบอลของเมืองสยาม เมื่อยุคราชสำนักนั้น นักเรียนตามโรงเรียนหลายแห่งให้ความสนใจเล่นกันอย่างกว้างขวาง กล่าวกันว่าแม้จะเป็นช่วงเวลา พักเที่ยง แต่กลางสนามหญ้าหน้าโรงเรียนท่ามกลางแสงแดดนั้น เด็กนักเรียนก็ยังวิ่งเตะฟุตบอลแบบ ไม่ย่อท้อ แม้ว่าในระยะแรกจะมีเสียงคัดค้านจากผู้ปกครองที่ไม่สนับสนุนให้บุตรหลานของตนมาเล่นกีฬาชนิดนี้ เนื่องจากเห็นว่ามี การเข้าปะทะที่รุนแรงจนทำให้ผู้เล่นเกิดอาการบาดเจ็บบ่อยครั้ง และอาจนำไปสู่ความตายได้

อย่างไรก็ตามเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีท่านเชื่อว่า ฟุตบอลมีคุณประโยชน์ที่ดีหลายประการ จึงได้แสดงความคิดเห็นว่า "...เรื่องนี้ไม่ได้รับความสนับสนุนและร่วมมือ ไม่เห็นชอบในหมู่ผู้ปกครองนักเรียน หว่าการเล่นฟุตบอล มีแต่ผลร้าย นอกจากเสียเวลาเรียนแล้ว จะทำให้เด็กได้รับอันตรายบาดเจ็บแข่งขานหักจากการเล่นฟุตบอลอาจถึงตายก็ได้ แต่ท่านก็ได้ลดละ ไม่ยอมเลิกการเล่นฟุตบอล เพราะท่านคิดการณ์ไกลกว่านั้น ท่านเห็นว่าการบาดเจ็บอาจมีบ้าง ก็เป็นส่วนน้อย ถ้าจะได้เล่นกันโดยระมัดระวัง การเจ็บป่วยถือว่าเป็นโดยบังเอิญ การเล่นฟุตบอลจะช่วยทางใจได้เป็นอย่างดี ทำให้มีใจเป็นนักกีฬา รู้จักอดทน อดกลั้น รู้จักแพ้รู้จักชนะ ไม่พยายาบสู้กันซึ่งหน้า มีความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่มีการแบ่งแยก หัดให้เล่นฟุตบอล ไม่ใช่เล่นคน (play the ball not play the man) ท่านได้เคยเชิญผู้ใหญ่มาประชุมชี้แจงถึงเรื่องนี้โดยตลอดและขอให้ครูใหญ่ชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบด้วย..." (คุรุสภา, 2501: 45, อ้างถึงในสวัสดิ์ เลขยานนท์, 2520: 19)

หรือในจดหมายจากมารดาส่งถึงพระเจริญวิศวกกรรมที่กำลังศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ก็สะท้อนให้เห็นมุมมองที่มีต่อฟุตบอลว่าเป็นกีฬาอันตราย ดังเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ว่า "...จะเล่นอะไรอย่าเล่นให้เหลือเกินนัก การเล่นมากไม่ดี เขาเล่นฟุตบอลกันที่วัดแจ้ง คนหนึ่งหกล้มดับแตกตาย เห็นไหม ตายเสียเปล่า ๆ ไม่เห็นเป็นประโยชน์เลย แม่ได้สอนแล้ว..." (นักเลงฟุตบอล ฉบับที่ 11, 2551: 9)

ในบางครั้งก็เกิดเรื่องวิวาทกันระหว่างผู้เล่น จนทำให้ "หมากเตะ" ถูกมองว่าเป็นกีฬาที่มีแต่ความรุนแรงอันตรายมากกว่าการเล่นเพื่อการออกกำลังกาย ดังนั้น พระยาโอรุทวารกิจ (เหม ผลพันธิน) หรือครูทอง ผู้บังคับการโรงเรียนมหาดเล็กหลวงคนแรกระหว่างปี พ.ศ. 2454 - 2456 จึงได้เขียน "ความเห็นโดยเฉพะะ" หรือ "ความเห็นเอกชน" (ปัจจุบัน เรียกว่า "บทความ") เรื่อง "จรรยาของผู้เล่นและผู้ดูฟุตบอล" ขึ้นใน พ.ศ. 2457 ลงในหนังสือวิทยาคารยของสามัคยาจารย์

สมาคม ซึ่งกล่าวกันว่า คือบทความกีฬาฟุตบอลเรื่องแรกของสยาม โดยเนื้อหาสำคัญพยายามจะเตือนสตินักเลงลูกหนังทั้งผู้เล่นและผู้ดูให้รู้จักมารยาทของเกมฟุตบอล

2.2.12 ฟุตบอลคือกีฬาการกุศล

ในการแข่งขันฟุตบอลถ้วยทองของหลวง พ.ศ. 2458 ได้เริ่มมีการเก็บค่าเข้าชมการเล่นฟุตบอลจากผู้ดู มีบันทึกว่าฟุตบอลรายการถ้วยทองดังกล่าว สามารถเก็บค่าชมได้ถึง 6,049.95 บาท ทั้งนี้แบ่งเงินดังกล่าวเป็น 2 ส่วนเพื่อมอบให้กับราชนาวิสมาคมและสภาภาษาต (ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร, 2525: 122) ซึ่งรัชกาลที่ 6 ท่านทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้นำรายได้ให้ราชนาวิสมาคมเพื่อจัดซื้อเรือหลวงพระร่วง (วรชาติ มีชูบท, 2552: 218) เพื่อให้กองทัพเรือมีกำลังมากขึ้นในการดูแลรักษาอาณาเขตทางทะเลเพื่อป้องกันบ้านเมืองจากการรุกรานของประเทศมหาอำนาจตะวันตก

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 8 พ.ศ. 2477 มีการแข่งขันฟุตบอลระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง โดยวัตถุประสงค์ของการแข่งขันนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างสามัคคีระหว่างสองสถาบันแล้ว ยังนำเงินรายได้ไปช่วยการกุศลหรือทำคุณประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมด้วย (สิทธิ รัตนราช, 2540: 33)

ในยุคราชสำนักสุโขทัยชน บริบทของสังคมเป็นช่วงที่เริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม มีภาวะความขัดแย้งเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะความขัดแย้งในกลุ่มข้าราชการทหารกับเสื่อป่า ที่สำคัญในยุคราชสำนักสุโขทัยนี้เป็นยุคที่ชนชั้นกลางที่เป็นข้าราชการ ทหาร เข้ามามีบทบาทในมิติด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจมากขึ้น แม้กระทั่งในมิติวัฒนธรรมอย่างฟุตบอลก็เช่นเดียวกัน

สำหรับการกำกับความหมายของฟุตบอลผ่านชุดสัญลักษณ์ต่างๆ นั้น ในยุคนี้มีการใช้สัญลักษณ์เพิ่มขึ้นกว่ายุคก่อนหน้านี้อยู่ 2 สัญลักษณ์คือ วิธีการเชียร์ และเสื่อผ้าเครื่องแต่งกาย ความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นในยุคนี้มีทั้งมาจากชนชั้นสูงเดิมกับชนชั้นกลางที่เข้ามาปะทะช่วงชิงพื้นที่ในการกำหนดความหมาย จึงอาจเป็นผลให้ความหมายในยุคราชสำนักสุโขทัยนี้ฟุตบอลมีความหมายเกิดขึ้นถึง 12 ความหมาย

ตารางที่ 20: ตารางความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลผ่านสัญลักษณ์ในบริบทยวราชสำนักผู้สามัญชน

ยุค	ชนชั้น			สัญลักษณ์	ความหมาย	บริบท
	สูง	กลาง	ล่าง			
ราชสำนักผู้สามัญชน	✓	✓	✗	1. กติกา 2. ลูกฟุตบอล 3. ผู้ตัดสิน 4. สนาม 5. ผู้เล่น 6. ผู้ชม 7. เสื้อผ้า 8. วิธีการเชียร์ 9. เป้าหมาย	1. ความทันสมัย 2. กีฬาของผู้ชาย 3. กิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานบันเทิง 4. การออกกำลังกาย 5. ชาตินิยม 6. การพนัน 7. เครื่องหมายของความเป็นผู้ดี (สุภาพบุรุษ) 8. ความสามัคคี 9. เครื่องแสดงออกถึงฐานะทางสังคม 10. เครื่องเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 11. กีฬาอันตราย 12. กีฬาการกุศล	1. การเปลี่ยนแปลงสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยม 2. ความขัดแย้งในกลุ่มข้าราชการ 3. การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตย 4. การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2

อย่างไรก็ตามแม้ความหมายของฟุตบอลในยุคราชสำนักนี้จะมีอยู่จำนวนมากก็ตาม แต่ความหมายเหล่านี้ไม่ได้มีน้ำหนักหรือการรับรู้อย่างแพร่หลายเทียบเท่ากัน ซึ่งหากสรุปความหมายที่โดดเด่นในยุคนั้นนี้จะประกอบด้วย ความหมายของความทันสมัยที่ต่อเนื่องมาจากยุคก่อนหน้า และความหมายในการใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีแก่ผู้คนในชาติ นอกจากนี้ฟุตบอลในความหมายของการเป็นเครื่องมือของการออกกำลังกายสร้างเสริมสุขภาพและความบันเทิงในยามว่าง

3 ยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (รัชกาลที่ 9 ถึงปัจจุบัน)

3.1 ชุดของสัญญาณในฟุตบอลยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม เกมฟุตบอลมีการพัฒนาไปอย่างมาก ซึ่งในยุคนี้ผู้วิจัยจำแนกสัญญาณที่ปรากฏในพื้นที่ฟุตบอลจำนวน 10 สัญญาณ ประกอบด้วย กติกา ลูกฟุตบอล กรรมการผู้ตัดสิน สนาม ผู้เล่น ผู้ฝึกสอน/โค้ช ผู้ชม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย วิธีการเชียร์ และ เป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 กติกา

ในประเทศอังกฤษมีองค์กรที่จัดระเบียบการแข่งขันฟุตบอลภายในประเทศอยู่ 2 องค์กร ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย (F.A.) สมาคมฟุตบอลอังกฤษเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วย F.A. Cup ในปี พ.ศ. 2414 ในชั้นแรกสโมสรฟุตบอลส่วนใหญ่จะเป็นสโมสรฟุตบอลระดับสมัครเล่น แต่แล้วเมื่อฟุตบอลค่อย ๆ กลายเป็นกีฬาอาชีพ จนสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยต้องยอมรับลักษณะความเป็นกีฬาอาชีพ (professionalism) ของฟุตบอลอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2428 และเป็นผู้นำในการจัดระเบียบฟุตบอลอาชีพ จนท้ายที่สุดสมาคมฟุตบอลประเทศต่าง ๆ พร้อมใจกันจัดตั้งสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (Federation International de Football Association / FIFA) เพื่อเป็นองค์กรโลกบาลทำหน้าที่จัดระเบียบการแข่งขันฟุตบอลของโลก ในปี พ.ศ. 2447 (รังสรรค์ ธนะพรพันธ์, 2544: 119 - 120) ทำให้ปัจจุบันกติกาและการแข่งขันฟุตบอลจะเป็นไปตามที่สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) เป็นผู้กำหนดขึ้น

หลักฐานประวัติศาสตร์ระบุว่า เมื่อ พ.ศ. 2468 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการควบคุมสหพันธ์ฟุตบอลของทุกๆ ประเทศทั่วโลก หลังจากนั้นสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยมีการแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อบังคับ (กติกา) หลายครั้ง เช่น พ.ศ. 2471 พ.ศ. 2493 พ.ศ. 2499 พ.ศ. 2512 (พงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 8)

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2499 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยสยาม ต้องจัดการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับเป็นครั้งที่ 3 และเรียกว่าข้อบังคับลักษณะปกครองของสมาคม และเปลี่ยนแปลงชื่อสมาคมเสียใหม่เป็น “สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” ในปีเดียวกันนี้ทางสมาคมฟุตบอลฯ ได้ส่งทีมฟุตบอลชาติไทยเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 16 ที่ประเทศออสเตรเลีย นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีสิทธิ์เข้าร่วมการแข่งขัน จากนั้น พ.ศ. 2500 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในภาคีสมาพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชีย (Asian Football Confederation / A.F.C.)

ซึ่งในยุคนี้เห็นได้ว่าอำนาจในการกำหนดกติกาและการแข่งขันที่จากเดิมในยุคที่แล้วอยู่ในมือของชนชั้นสูงและกลางได้คลี่คลายสู่ชนชั้นกลางอย่างเต็มตัว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฟุตบอลเป็นพื้นที่ในการต่อสู้ทางชนชั้น

สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยจึงเป็นผู้นำในการกำหนดกติกาและการแข่งขันที่ใช้ในประเทศไทยซึ่งกฎกติกาการแข่งขันจะเป็นไปตามมาตรฐานของสมาพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) และสมาพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชีย (AFC) เป็นหลัก

ทั้งนี้สมาพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ ได้มีการปรับปรุงกติกาเป็นระยะให้เหมาะสมกับกาลสมัยเสมอ เช่น การทำฟาวล์ การล้ำหน้า การเพิ่มกรรมการผู้ตัดสิน ฯลฯ ส่วนหนึ่งเป็นการทำให้เกมมีความยุติธรรมและความสนุกสนานมากขึ้น แต่ที่สำคัญในบางกติกาที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกมฟุตบอลมีจุดสิ้นสุด เพื่อสร้างความตื่นเต้นเร้าใจให้กับผู้ดู เช่น การต่อเวลา การยิงลูกโทษตัดสิน กฎ “ประตูทอง” (เมื่อหมดเวลาการแข่งขันแล้ว หาก 2 ทีมยังเสมอกัน ก็จะต่อเวลาพิเศษ 30 นาที หากทีมใดทำประตูได้ในช่วงเวลาพิเศษนี้ก่อนจะเป็นฝ่ายชนะและเกมจะสิ้นสุดลงทันที โดยไม่ต้องรอจนครบ 30 นาที) ผลจากการที่ฟุตบอลได้กลายเป็นอุตสาหกรรมกีฬาระดับโลก และเป็นธุรกิจความบันเทิงที่มีมูลค่ามหาศาลในทุกวันนี้ การปรับกติกาเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็เอื้อต่อธุรกิจฟุตบอลด้วย เช่น กติกาที่ไม่ให้ผู้รักษาประตูถือลูกเกิน 6 วินาที

ใน พ.ศ. 2491 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ได้เริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลถ้วยใหญ่และถ้วยน้อยอีกครั้ง ภายหลังจากที่หยุดไปในช่วง พ.ศ. 2475-2490 และได้ส่งทีมเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับโลกอย่างเช่น กีฬาโอลิมปิก ระดับทวีป เช่น เอเชียเกมส์ อีกตลอดจนส่งทีมเข้าร่วมการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย เช่น กีฬาแหลมทอง ฟุตบอลเยาวชนชิงชนะเลิศแห่งเอเชีย เป็นต้น

ในช่วง พ.ศ. 2505 - 2525 ยุคนี้ฟุตบอลในประเทศไทยได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดและดำเนินการแข่งขันฟุตบอลในประเทศไทยตามอย่างสากลยิ่งขึ้น โดยได้จัดการแข่งขันโดยแบ่งเป็นประเภท หรือที่เรียกว่า “ดิวิชั่น” เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ คือ จัดเป็นประเภทถ้วยพระราชทาน ก ข ค และง และยังจัดการแข่งขันประเภทอื่น ๆ อีก เช่น ฟุตบอลเยาวชน ฟุตบอลเอฟ.เอ.คัพ ฟุตบอลควีนส์คัพ และฟุตบอลคิงส์คัพ เป็นต้น ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้จัดการแข่งขันและส่งทีมเข้าร่วมแข่งขันกับทีมนานาชาติมากมาย

นอกจากนั้นกรมพลศึกษาและเทศบาลนครกรุงเทพ ก็ยังจัดและดำเนินการแข่งขันเป็นประจำทุกปี ที่น่าสนใจคือ กรมพลศึกษาร่วมกับภาคเอกชน (บริษัทโคคาโคล่า เอ็กซ์สปอร์ต) ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลเยาวชนอายุไม่เกิน 16 ปี ใน พ.ศ. 2524 อีกทั้งในส่วนของเทศบาลนครกรุงเทพยังได้มีการเพิ่มประเภทให้มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานอื่นๆ เช่น กองทัพอากาศ ได้เริ่มมีการจัดการแข่งขันฟุตบอลนักเรียนตั้งแต่ พ.ศ. 2514 กลุ่มโรงเรียนฟุตบอล จตุรมิตรสามัคคี ที่เริ่มใน พ.ศ. 2507 องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย (การกีฬาแห่งประเทศไทย) ได้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลในกีฬาแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้น ซึ่งองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทยได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507 และมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมและเผยแพร่กีฬาสำหรับประชาชนทั่วประเทศ อีกทั้งได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณในการอุดหนุนสมาคมกีฬาต่างๆ รวมทั้งสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยแทนกรมพลศึกษาด้วย

พ.ศ. 2418 ได้เริ่มมีการแข่งขันฟุตบอลหญิงในระดับเอเชียขึ้น ซึ่งประเทศไทยก็ส่งทีมเข้าร่วมด้วย หลังจากนั้นเพียงไม่นานก็มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลหญิงอาเซียนขึ้นใน พ.ศ. 2523 ซึ่งประเทศไทยรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการแข่งขัน

ทั้งนี้สุพจน์ ไชยรงค์ (2528: 3-4) ระบุว่า อันที่จริงฟุตบอลหญิงของไทยมีมานานแล้ว ซึ่งเดิมการแข่งขันฟุตบอลหญิงจะเป็นเพียงคู่ประกอบรรยายการฟุตบอลการกุศลหรือฟุตบอลนัดพิเศษต่าง ๆ โดยเริ่มจากนักศึกษาหญิงวิทยาลัยพลศึกษาและทหารอากาศ จากนั้นจึงได้เริ่มก่อตั้งชมรมฟุตบอลหญิงขึ้นใน พ.ศ. 2514 มีคณะกรรมการคอยควบคุมดูแล ในการแข่งขันจะใช้กติกาตามแบบมาตรฐานสากล ซึ่งแตกต่างกับกติกาของผู้ชายเพียงเล็กน้อย ตรงที่ใช้เวลาในการแข่งขันครึ่งละ 30 นาที พัก 5 นาที สำหรับวัตถุประสงค์ของชมรมฟุตบอลหญิงก็คือ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่กีฬาฟุตบอลหญิงให้กว้างขวางขึ้น และเพื่อส่งเสริมความสามัคคีระหว่างสมาชิกและวงการกีฬาทั่วไป รวมทั้งเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับสมาคมกีฬาฟุตบอลหญิงนานาชาติ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นยุครุ่งเรืองของกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลรายการต่าง ๆ หลายรายการ ทั้งที่เป็นรายการที่เคยมีการจัดเป็นประจำปี และรายการใหม่ ๆ ซึ่งนอกจากสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ กรมพลศึกษา เทศบาลนครกรุงเทพเป็นผู้จัดแล้ว ในยุคนี้ได้มีหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีบทบาทในการจัดการแข่งขันอีกหลายรายการที่ได้รับความนิยมจากนักฟุตบอลและประชาชน ทำให้กีฬาฟุตบอลในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักฟุตบอลในสโมสรต่างๆ มีรายการแข่งขันมากขึ้นและมีการแข่งขันตลอดปี ยิ่งไปกว่านั้นยังมีรายได้จากรางวัลในการแข่งขันมากขึ้นด้วย ซึ่งบางรายการมีรางวัลนับล้านบาท ทำให้สมาคมฟุตบอล และสโมสรต่างๆ มีความต้องการจะพัฒนาการกีฬาฟุตบอลในประเทศไทยให้ไปสู่ฟุตบอลอาชีพ เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ที่มีการพัฒนางานฟุตบอลภายในประเทศของตนด้วยการได้จัดการแข่งขันฟุตบอลอาชีพขึ้น เห็นได้จากในยุคอดีตที่รางวัลของนักฟุตบอลจะเป็นเพียงวัตถุดิบของ เช่น โล่หรือถ้วยรางวัล เหรียญรางวัล หมวก เป็นต้น แต่ในทิววันนี้ฟุตบอลได้ถูกเข้ารหัสว่าเป็นกีฬาที่มีการแข่งขันเพื่อชิง "เงิน" รางวัลแล้ว

พ.ศ. 2526 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ร่วมกับชมรมฟุตบอลจังหวัดต่างๆ จัดให้มีการแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์คัพขึ้นเป็นครั้งแรก (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น การแข่งขันฟุตบอลยามาฮาไทยแลนด์ คัพ ในการแข่งขันครั้งที่ 4) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กีฬาฟุตบอลได้มีการกระจายและแพร่หลายไปสู่ต่างจังหวัดมากยิ่งขึ้น การแข่งขันแบ่งออกเป็น 5 ภาค โดยให้แต่ละภาคจัดแข่งขันเพื่อหาทีมชนะเลิศประจำภาคก่อน จากนั้นจึงจะได้มีการแข่งขันชิงชนะเลิศอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2527 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์ชอคเกอร์ลีกเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาการจัดการแข่งขันในรูปแบบลีก และพัฒนามาตรฐานกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย ซึ่งการแข่งขันฟุตบอลรายการนี้ มีรูปแบบการจัดการแข่งขันเหมือนกับฟุตบอลอาชีพในประเทศอังกฤษ คือ การแข่งขันในลักษณะเหย้า-เยือน และเก็บคะแนนสะสม และทีมใช้สนามของตนจัดการแข่งขันเมื่อเป็นทีมเหย้า แต่ในประเทศไทยมีการปรับรูปแบบการแข่งขันคือ สำหรับทีมที่อยู่กรุงเทพฯ จะใช้สนามกลางในการแข่งขัน อีกทั้งเมื่อแข่งขันจนครบแล้วให้นำทีมที่ได้คะแนนสูงสุด 1-4 มาแข่งขันในรอบรองเพื่อหาคู่ชิงชนะเลิศอีกครั้ง แต่การแข่งขันฟุตบอลรายการนี้มีการจัดเพียง 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2528 แต่หลังจากนั้นก็ไม่ได้จัดอีกเนื่องจากประสบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดดำเนินการ การเลื่อนการแข่งขัน อีกทั้งปัญหาบางทีมไม่ยอมเป็นทีมเหย้า เนื่องจากทีมของตนเองจะต้องใช้งบประมาณในการจัดค่อนข้างสูงและทีมของตนไม่สามารถจะเข้ารอบไปแข่งขันในรอบรองชนะเลิศได้ เป็นต้น นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2528 การกีฬาแห่งประเทศไทย ได้เริ่มจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติขึ้น โดยมีฟุตบอลเป็นหนึ่งในกีฬาที่บรรจุในการแข่งขัน พ.ศ. 2530 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ประเทศไทย จำกัด โทรทัศน์สีกองทัพบก

ช่อง 7 และบริษัทเดนมาร์กแห่งประเทศไทย จำกัด ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลโตโยต้าคัพขึ้น ซึ่งเป็นการแข่งขันฟุตบอลรายการหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก แต่การแข่งขันฟุตบอล รายการนี้ได้จัดจนถึงปี พ.ศ. 2536 จึงมิได้มีการแข่งขันอีก ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละปีสมาคมฯ มีการแข่งขันฟุตบอลหลายรายการ ทำให้ฟุตบอลรายการหนึ่งจัดการแข่งขันไปในที่สุด นอกจากนั้นก็มีการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ว.ก. คัพ) การแข่งขันฟุตบอลมหาวิทยาลัย ซอคเกอร์ ลีก (ต่อมาครั้งที่สองได้เปลี่ยนชื่อเป็น การแข่งขันฟุตบอลมหาวิทยาลัยแทน เป็นต้น

เห็นได้ว่า การพัฒนากีฬาฟุตบอลในช่วงนี้มีก้าวหน้าไปอย่างมาก แม้อาจมี ปัญหาเรื่องงบประมาณ ค่าใช้จ่ายและเงินรางวัลอยู่บ้างก็ตาม อย่างไรก็ตาม องค์กรที่มี การจัดการแข่งขันฟุตบอลหลายรายการ ทั้งเป็นรายการที่สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดเอง บางรายการก็ ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัด และบางรายการหน่วยงานอื่น ๆ ทำหน้าที่เป็นผู้จัดและ ดำเนินการเอง อีกทั้งรายการฟุตบอลในระยะนี้มีเงินรางวัลจำนวนมากเป็นสิ่งจูงใจในการแข่งขัน ทำให้สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ สโมสรต่าง ๆ มีความต้องการที่จะพัฒนากีฬาฟุตบอลใน ประเทศให้มีมาตรฐานตามรูปแบบฟุตบอลอาชีพเหมือนประเทศอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2534 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ร่วมกับภาคเอกชนได้จัด ดำเนินการแข่งขันฟุตบอลกึ่งอาชีพขึ้นเป็นครั้งแรก ที่มีชื่อว่า “การแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์แชมเปียนชิพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะยกระดับมาตรฐานกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย อีกทั้งเพื่อเป็น จุดเริ่มต้นในการพัฒนากีฬาฟุตบอลไปสู่กีฬาอาชีพของประเทศ ทั้งนี้เป็นการสอดคล้องกับ แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 ซึ่งจัดทำโดยการกีฬาแห่งประเทศไทยได้จัดทำขึ้น และทาง คณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ซึ่งมุ่งจะพัฒนาการกีฬาของประเทศ ตั้งแต่การ พัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานจนได้มีการพัฒนาไปสู่การเป็นกีฬาอาชีพ อีกทั้งเห็นว่าการจัดฟุตบอลอาชีพ นั้นยังจะมีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับวงการฟุตบอลสมัครเล่นเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะฟุตบอลอาชีพมีการเล่นที่สวยงาม และชัยชนะหมายถึงรายได้ของสโมสรและนักกีฬาที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้เล่น ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการทีม และสโมสร จะต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่ จึงทำให้มาตรฐานการ เล่นฟุตบอลดีขึ้นอย่างรวดเร็ว และผลของการพัฒนานี้ก็จะทำให้ผู้ที่ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนัก ฟุตบอลสมัครเล่นได้มีโอกาสเห็นการเล่นของผู้เล่นและทีมดี ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งได้รับความรู้และ ประสบการณ์มากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในปีพ.ศ. 2536-2538 ทางสมาคมฟุตบอลแห่ง ประเทศไทย มิได้มีการจัดและดำเนินการแข่งขันฟุตบอลในลักษณะที่เรียกว่า “ฟุตบอลอาชีพ” เนื่องจากการจัดและดำเนินการแข่งขันฟุตบอลในลักษณะนี้ จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และการจัดการแข่งขันในครั้ง (ครั้งที่ 2) ก่อนประสบกับปัญหาด้านงบประมาณเป็นอย่างมาก และ

ประชาชนยังให้ความสนใจน้อย ประกอบกับมีโปรแกรมการแข่งขันฟุตบอลรายการอื่น ๆ อีกมาก เช่น ฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทาน ประเภท ก, ข, ค, ง รายการไทยแลนด์คัพ รายการโตโยต้าคัพ รายการ ม.ว.ก. คัพ เป็นต้น ซึ่งมีการแข่งขันตลอดทั้งปี จนทำให้บางรายการต้องงดจัดไป หรือถ้าบางรายการยังมีการแข่งขันอยู่ก็จะแข่งขันในช่วงระยะเวลาที่ติด ๆ กันมาก ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนากีฬาฟุตบอลในประเทศเป็นอย่างมาก (สิทธิ รัตนราชี่, 2540: 216) และต่อมาในปี พ.ศ. 2539 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้จัดและดำเนินการแข่งขันฟุตบอลอาชีพขึ้นในประเทศไทย (สิทธิ รัตนราชี่, 2540: 120-121, 213-218)

การจัดการแข่งขันฟุตบอลอาชีพในครั้งนี้ใช้ชื่อว่า “การแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์ลีก พ.ศ. 2539” หรือ “จอห์นนี่ วอลท์เกอร์ ไทยแลนด์ลีก” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน คือ ริทมอนเด่ และไอ.จี.เอ็ม โดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในการจัดการแข่งขันฟุตบอลระดับอาชีพเข้ามาช่วย ในการจัดการแข่งขันมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและยกระดับสโมสร ผู้ฝึกสอน และนักฟุตบอลให้ขึ้นสู่ระดับฟุตบอลลีก เพื่อพัฒนามาตรฐานการจัดการแข่งขันฟุตบอลของประเทศไทย ให้สามารถเทียบเคียงนานาอารยประเทศ เพื่อสร้างความศรัทธาของผู้ชม และผู้สนับสนุนกีฬาฟุตบอลให้มีความรักและนิยมมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างโอกาสให้นักฟุตบอล ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาทักษะของนักฟุตบอล การแข่งขันครั้งนี้ ประกอบด้วยสโมสรในระดับถ้วยพระราชทานประเภท ก 18 สโมสร ใช้รูปแบบการแข่งขันในแบบเหย้า-เยือน พบกันหมด 18 ทีม เพื่อเก็บคะแนนสะสม ชนะได้ 3 คะแนน เสมอได้ 1 คะแนน แพ้ไม่มีคะแนน ทีมที่ได้คะแนนรวมได้อันดับ 1-4 ได้เข้าไปแข่งขันในรอบรองชนะเลิศ และหาผู้ชนะเข้าไปแข่งขันในรอบชิงชนะเลิศ สำหรับผู้เล่น สมาคมฟุตบอล ไม่ได้มีการจดทะเบียนเหมือนอย่างการแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกที่เคยมีมา ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันทางสมาพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ ได้ให้อิสระแก่นักฟุตบอลอาชีพได้เล่นฟุตบอลรายการต่าง ๆ ที่สมาพันธ์ฟุตบอลนานาชาติจัดขึ้นได้ นอกจากนั้นการแข่งขันครั้งนี้สโมสรต่างๆ สามารถจัดหาผู้เล่นต่างชาติเข้าร่วมทีมเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และเป็นการพัฒนามาตรฐานการเล่นของนักฟุตบอลไทยไปในตัว อย่างไรก็ตามก็ยังมีกำหนดว่าแต่ละสโมสรจะมีผู้เล่นต่างชาติได้ไม่เกิน 10 คน ซึ่งสามารถลงสนามได้ไม่เกิน 5 คน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักฟุตบอลไทยได้ร่วมทีมในการแข่งขัน

หลังจากฟุตบอลอาชีพได้ถือกำเนิดขึ้น ก็ประสบกับปัญหาล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแข่งขันที่ซ้ำซ้อน ปัญหาความสามารถของนักเตะ เป็นต้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2451 -2452 ที่ฟุตบอลระดับอาชีพของไทยดูจะรุ่งเรืองมากที่สุดทีเดียว ทั้งนี้ได้มีการให้ภาพฟุตบอลอาชีพของประเทศไทยที่ผ่านมาว่า

ไทยลีก เริ่มต้นฤดูกาลแรกเมื่อ พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นถ้วยสูงสุดของระดับสโมสรไทยแทนที่ถ้วยพระราชทานประเภท ก นานนับทศวรรษที่เจียบเหงา คนร่างอัมจันทร์ รูปแบบการจัดการไม่มีคุณภาพ สภาพเกมไม่น่าดู นับเป็นลีกฟุตบอลป่วยขั้นโคม่าในห้องอนาถาไร้การเหลียวแล บอลไทยกลายเป็นค่านาเบื้อ ที่ใครได้ยินเป็นต้องส่ายหัว เด็กคนไหนอยากเป็นนักฟุตบอลอาชีพในไทย นับว่าเป็นเด็กช่างจินตนาการ มีความใฝ่ฝันระดับแฟนตาซี ในนาที่ที่ไม่มีใครคิดถึง ฟุตบอลไทยฟรีเมียร์ลีกถูกปลุกอย่างเต็มตา ภาพอัมจันทร์เต็มไปด้วยสีสันจากคนดูนับหมื่นบรรยากาศเชียร์เอาจริงเอาจัง การเข้ามาของนักเตะต่างชาติ และเกิดคำว่า นักฟุตบอลอาชีพ ความสนใจของสื่อที่แสดงออกบนเนื้อที่โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ความคืบหน้าที่สามารถติดตามได้อย่างไม่ยากเย็น และเป็นหนึ่งในเรื่องทอล์ก ออฟ เดอะ ไทย ตลอดช่วงปีที่ผ่านมา – บอลไทยเนี่ยนะ!?

(a day เดือนพฤษภาคม, 2553: 70)

ในการแข่งขันฟุตบอลระดับอาชีพ องค์กรหรือบริษัทฟุตบอลอาชีพจะต้องมีรายได้สำหรับใช้ดำเนินการจัดการแข่งขัน แหล่งรายได้จะต้องมีภาคเอกชนให้การสนับสนุนในรูปของการอุปถัมภ์ (sponsor) หรือจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ หน่วยงานภาครัฐบาล เป็นต้น สำหรับสโมสรฟุตบอลอาชีพก็จำเป็นต้องมีรายได้ในการบริหารจัดการเช่นกัน รายได้ของสโมสรสามารถหาได้จากกรจำหน่ายบัตรเข้าชม การขายของที่ระลึก การซื้อขายตัวนักกีฬา การขายหุ้น เป็นต้น

นอกจากฟุตบอลที่จัดการแข่งขันอย่างเป็นทางการแล้ว ยังปรากฏว่ามีการเล่นฟุตบอลในลักษณะกึ่งทางการและไม่เป็นทางการอีกมากมาย เช่น ฟุตบอลการกุศล ฟุตบอลดารา ฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหน่วยงาน (อันเป็นความหมายที่ต่อเนื่องมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 6) ฟุตบอลที่เล่นกันเองตามโรงเรียน ตามลานที่โล่ง ตามสนามเช่าต่าง ๆ ฯลฯ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การแข่งขันในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงซึ่งในยุคนี้เห็นได้ว่าอำนาจในการกำหนดกติกาและการแข่งขันที่จากเดิมในยุคที่แล้วอยู่ในมือของชนชั้นสูงและกลางได้คลี่คลายสู่ชนชั้นกลางอย่างเต็มตัว โดยเฉพาะกลุ่มนายทุน นอกจากนั้นเห็นได้ว่าการเล่นฟุตบอลกันอย่างแพร่หลายทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด หลายระดับอายุ มีทั้งฟุตบอลชายและฟุตบอลหญิง และเกิดฟุตบอลแบบกึ่งอาชีพและพัฒนาสู่อาชีพซึ่งสามารถสรุปเป็นความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 21: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะกติกายุทธสาหรรมการสร้างผู้
เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กติกา	ผู้เล่น 2 ทีมมาทำการแข่งขัน ภายใต้กฎกติกา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อกำหนด/กฎระเบียบที่ควบคุม มาตรฐานของฟุตบอลในสังคมไทย 2. กฎระเบียบที่ยอมรับกันเป็นสากลที่ แสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของโลก 3. ข้อกำหนดที่แบ่งแยกความเป็นอาชีพ กับสมัครเล่น 4. ข้อกำหนดที่แสดงถึงการเป็นธุรกิจ/ อุตสาหกรรมฟุตบอล 5. การเปลี่ยนแปลงอำนาจการควบคุม จากภาครัฐสู่เอกชน 6. ข้อกำหนดที่เปิดโอกาสให้ฟุตบอลคือ ช่องทางหารายได้

3.1.2. ลูกฟุตบอล

ดังที่กล่าวมาในยุคราชสำนักและยุคราชสำนักสู่สามัญชนแล้วว่า สังคมไทยที่
ได้รับอิทธิพลการเล่นฟุตบอลจากประเทศอังกฤษเป็นอย่างมาก ลูกฟุตบอลนิยมนำเข้ามาจาก
อังกฤษในยุคแรก ๆ และมีราคาค่อนข้างสูง จึงทำให้ลูกฟุตบอลมีจำนวนน้อยและค่อย ๆ เพิ่มขึ้น
ขึ้นในยุคหลัง ๆ ในช่วงที่ลูกฟุตบอลยังมีไม่มากนักก็มีการนำเอาวัสดุต่าง ๆ เช่น ลูกส้มโอ ลูกยาง
ลูกเทนนิส ตะกร้อ มาใช้แทนลูกฟุตบอล

ด้วยเทคโนโลยีการผลิตลูกฟุตบอลที่ก้าวหน้า ทำให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมขนาด
ใหญ่ในการผลิตลูกฟุตบอลขึ้นมาจำหน่าย ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันลูกฟุตบอลมีหลายขนาดได้
ตั้งแต่เล็กถึงขนาดใหญ่ มีขนาด 3 ไซส์คือ เบอร์ 3, 4 และ 5 มีทั้งทำจากยาง หนังทั้งหนังแท้และ
หนังเทียม และพลาสติก ลูกฟุตบอลส่วนใหญ่จะบรรจุอากาศเพื่อให้สามารถยืดหยุ่นและรับแรง

กระแทกได้ ซึ่งจะพบเห็นได้โดยง่ายตามสนามกีฬา การเล่นที่ต่างๆ ของชุมชน หรือการถ่ายทอดสดฟุตบอล ด้วยเหตุที่สังคมเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงมีลูกฟุตบอลปรากฏในท้องตลาดมากมายยี่ห้อ หลากหลายทั้งคุณภาพ ราคา และขนาด มีทั้งระดับโลกอย่าง ไนกี้ (Nike) “จาบูรานี” ที่ใช้ในฟุตบอลโลก 2010 อาดิดาส (Adidas) ไปจนถึงฟุตบอลที่โรงงานของไทยผลิตเอง เช่น FBT กระทั่งลูกฟุตบอลที่ทำจากพลาสติก ที่มีให้เลือกซื้อหามาใช้กันได้ทั่วไป

ในยุคนี้การผลิตลูกฟุตบอลดำเนินไปอย่างเป็น “อุตสาหกรรม” จึงมีการกำหนดมาตรฐานลูกฟุตบอลขึ้นในลักษณะมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมลูกฟุตบอลและประกาศใช้ เป็นครั้งแรกในพ.ศ. 2533 ต่อมาได้ปรับปรุงโดยอีกครั้งในพ.ศ. 2538 และล่าสุดได้ยกเลิกมาตรฐานเดิมและกำหนดมาตรฐานลูกฟุตบอลขึ้นมาใหม่ เป็นมาตรฐานเลขที่ มอก. 940 – 2550 และประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2550 ในมาตรฐานลูกฟุตบอลดังกล่าวมีการ กำหนด ขนาด เส้นรอบวง มวล ของลูกฟุตบอลอย่างละเอียด ลูกฟุตบอลที่จะได้รับมาตรฐาน มอก. จะต้องผ่านการทดสอบการกระเด็น การรั่วซึม การดูดซึมน้ำ และความคงทนอย่างเป็นระบบ ระเบียบตามหลักวิทยาศาสตร์

การกำหนดมาตรฐานของลูกฟุตบอลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากอุตสาหกรรมในประเทศสามารถพัฒนาการผลิตลูกฟุตบอลให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้อุปกรณ์กีฬาในประเทศมีคุณภาพดีขึ้นตามมาตรฐานของสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA)

ในการแข่งขันฟุตบอลระดับอาชีพรายการไทยแลนด์พรีเมียร์ลีก 2008 ได้กำหนดมาตรฐานของลูกฟุตบอลไว้ในระเบียบการแข่งขันข้อที่ 8 ว่า ลูกฟุตบอลที่ใช้แข่งขันต้องเป็นลูกฟุตบอลที่ได้รับการรับรองจากสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) ตามที่คณะกรรมการจัดการแข่งขันกำหนด (รักพงษ์ แก้วแท้, 2551: 16)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ลูกฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 22: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะลูกฟุตบอลยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ลูกฟุตบอล	อุปกรณ์สำคัญในการเล่นฟุตบอล	1. วัตถุที่บ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจ ของผู้เล่น

ตารางที่ 22: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะลูกฟุตบอลยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		2. วัตถุประสงค์ให้เห็นถึงความแพร่หลายของฟุตบอล 3. วัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบมีความเป็นมาตรฐานเป็นอุตสาหกรรม

3.1.3 กรรมกรผู้ตัดสิน

ในยุคแรก ๆ การคัดเลือกกรรมกรเพื่อทำหน้าที่ตัดสินจะขึ้นอยู่กับกระทรวงธรรมการ ต่อมาก็เป็นหน้าที่ของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย โดยสมาคมได้ตั้งชมรมผู้ตัดสินฟุตบอลของสมาคมฟุตบอล เพื่อที่จะคัดเลือกผู้ตัดสินเพื่อทำหน้าที่ในรายการฟุตบอลที่สมาคมจัดขึ้นหรือตามที่หน่วยงานอื่น ๆ ร้องขอมา

สำหรับการแข่งขันฟุตบอลระดับอาชีพอย่างไทยพรีเมียร์ลีก สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยได้ตั้งสมาคมผู้ตัดสินฟุตบอลอาชีพขึ้น (เดิมคือชมรมผู้ตัดสินฟุตบอลของสมาคมฟุตบอล) เพื่อพัฒนาผู้ตัดสินฟุตบอลให้ดีขึ้น สร้างมาตรฐานของผู้ตัดสินไทย มีระบบการบริหารจัดการเพื่อคัดสรรกรรมกรฝีมือดี จนทำให้ผู้ตัดสินสามารถเลี้ยงตัวด้วยอาชีพนี้ได้ เพราะในปัจจุบันผู้ตัดสินได้เพียงค่ารถ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตัดสินในการตัดสินแต่ละนัดในจำนวนที่ไม่มากนัก การตั้งสมาคมผู้ตัดสินฟุตบอลอาชีพจึงเป็นอีกทางที่จะหาสปอนเซอร์มาสนับสนุนผู้ตัดสินในสมาคมได้ (a day 2553: 105)

จากการใช้ผ้าสีต่างๆ เป็นเครื่องหมายของผู้ตัดสินและผู้กำกับเส้นในอดีตสู่ทุกวันนี้ที่ใช้สีของเสื้อผ้าที่สวมใส่มักเป็นสีดำทั้งชุด จึงนิยมเรียกกันว่า “เข็ติดำ” (ต่อมาในช่วงหลังใช้สีอื่น ๆ แทนบ้าง) ในช่วงที่โทรทัศน์เริ่มถ่ายทอดฟุตบอลในสมัยแรกๆ รวมถึงการถ่ายรูปในยุคแรก ๆ ที่เป็นภาพถ่ายขาวดำเช่นกัน เพื่อให้เกิดความแตกต่างกับผู้เล่นในสนามน่าจะเป็นการใช้สีเข้มที่สุดก็คือสีดำ ที่ทำให้เห็นเด่นชัด สำหรับบทบาทหน้าที่กรรมกรผู้ตัดสินและผู้กำกับเส้นมีหน้าที่หลักๆ

คือ การควบคุมการแข่งขันให้เป็นไปตามกฎกติกา มีอำนาจสูงสุดที่จะตัดสินชี้ขาดในการเล่น และควบคุมจัดการกับผู้เล่นที่ประพฤติผิดกติกา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กรรมการผู้ตัดสินในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 23: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญากรรมการผู้ตัดสินยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
กรรมการผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการแข่งขันให้ เป็นไปตามกติกา	1. บุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้มี อำนาจ 2. บุคคลที่ทำเป็นอาชีพชนิดหนึ่ง

3.1.4 สนาม

โดยทั่วไปสนามจะหมายถึง สถานที่สำหรับเล่นหรือใช้แข่ง ซึ่งก็คือพื้นที่ที่กำหนดมาเพื่อให้เป็นสถานที่เล่นหรือแข่งขันระหว่างผู้เล่นฟุตบอล ตัวสนามเองก็เป็นสัญญาที่สำคัญตัวหนึ่งในฟุตบอล สนามเปรียบได้ดั่งพื้นที่เชิงพิธีกรรมที่ได้รับการจัดระเบียบเป็นอย่างดี นักฟุตบอลผู้เล่นคล้ายกับนักรบที่ต้องห้าหน้ากับศัตรูคู่อริในสนามสงครามแบบจำลอง

จากพัฒนาการฟุตบอลในสังคมไทย สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการเล่นฟุตบอลสมัยเริ่มต้นนี้คือในพระราชวัง สนามหลวง ต่อมาปรากฏว่ามีการเล่นฟุตบอลกันในสนามหลายแห่ง เช่น สนามของโรงเรียน สนามราชกรีฑาสโมสร เป็นต้น จนทุกวันนี้สามารถพบเห็นสนามฟุตบอลได้มากมาย เช่น สนามศุภชลาศัย สนามราชมั่งคณาภิพาสถาน สนามของสโมสรฟุตบอล ฯลฯ

ปัจจุบันสนามฟุตบอลมีความหมายอย่างเป็นทางการคือ บริเวณที่ใช้การเล่นฟุตบอล ซึ่งเป็นสนามรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความยาว 100 – 130 หลา และมีความกว้าง 50 -100 หลา สำหรับการแข่งขันระดับ ประเทศกำหนดไว้ว่า ขนาดสนามจะต้องมีความยาว 100 - 110 หลา กว้าง 70 - 80 หลา แต่จะด้วยกรณีใดก็ตาม ความยาวทางด้านยาวของสนามจะต้องยาวกว่าความยาวของทางด้านกว้างเสมอ (ฟุตบอล, 2545: 21) พื้นสนามเป็นหญ้า โดยบนสนามจะมีเส้น

สีขาวแสดงถึงขอบเขตของสนาม โดยเส้นสี่เหลี่ยมรอบนอกจะเป็นเส้นขอบสนาม วงกลมตรงกลางสนามจะเป็นจุดเริ่มต้นของการแข่งขัน ลูกฟุตบอลจะถูกวางไว้ตรงจุดศูนย์กลางของวงกลม สำหรับกรอบสี่เหลี่ยมที่อยู่ปลายทั้งสองข้างของสนามคือ กรอบเขตโทษ และจะมีจุดโทษอยู่ภายในสำหรับวางตำแหน่งของลูกฟุตบอลในการยิงลูกโทษ

ในการแข่งขันฟุตบอลระดับอาชีพนั้น สโมสรฟุตบอลจะต้องมีสนามเป็นของตัวเอง มีสนามแข่งขันที่ได้มาตรฐาน ตามกติกาและข้อบังคับของฝ่ายจัดการแข่งขันไว้เป็นที่เรียบร้อย มีสนามสำหรับทำการฝึกซ้อม ที่ตั้งของสนามควรอยู่ในทำเลที่สะดวกแก่การเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น พื้นที่จอดรถ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ นอกจากนี้สโมสรยังต้องมีอาคารสถานที่สำหรับเป็นศูนย์รวมในการพบปะสังสรรค์ของสมาชิกและประชาชนในชุมชน สโมสรฟุตบอลอาชีพต้องมีศูนย์กีฬา (academy) สำหรับส่งเสริมและพัฒนาทักษะกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อสร้างนักกีฬารุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนนักฟุตบอลที่มีอยู่ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีมีมาตรฐานเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สมาชิกเกิดความรัก ความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสโมสร สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนากีฬาฟุตบอลไปสู่ความเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง (พงศธร เพิ่มพานิช , 2552: 70)

หากสนามไม่ได้มาตรฐานก็จะไม่ถูกเลือกใช้อย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะการแข่งขันระดับประเทศอย่างไทยลีก และถ้าต้องการไปแข่ง ACL ที่เป็นถ้วยใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชีย ก็ต้องทำให้มีสนามระดับ A-Class ในประเทศ 4 สนาม เพื่อใช้ในการแข่งขัน ACL สนามขนาดสากลยาว 105-110 เมตร (115.5-120 หลา) กว้าง 64-75 เมตร (74.8-77 หลา) มีระบบระบายป้องกันน้ำท่วม พื้นผิวเป็นหญ้าธรรมชาติหรือหญ้าเทียมก็ได้แต่ต้องเป็นสีเขียว มีพื้นที่วอร์มอัฟสำหรับนักกีฬาตัวสำรอง ไฟสนามต้องสว่างด้วยแสงไม่ต่ำกว่า 1,200 ลักซ์ มีจอแสดงผล ห้องแต่งตัวนักกีฬา ห้องแต่งตัวกรรมการ ห้องพยาบาล และสนามต้องจุคนดูได้ไม่น้อยกว่า 3,000 คน มีห้องพิเศษสำหรับผู้ชมไม่ต่ำกว่า 50 ที่นั่ง (VIP Box) และที่นั่งสำหรับสื่อมวลชน เป็นต้น (a day 2553: 75)

นอกจากการเล่นฟุตบอลในสนามแข่งขันอย่างเป็นทางการแล้วนั้น ก็ยังปรากฏว่ามีการเล่นฟุตบอลกันอย่างแพร่หลายตามสนามของโรงเรียน รวมถึงที่ว่างต่าง ๆ ลานกีฬา แต่ที่กำลังนิยมกันอย่างมากในปัจจุบันคือสนามเช่า

สำหรับสนามที่นิยมมากก็คือสนามเอกชนที่เช่าเตะ ในปัจจุบันมีทั้งสนามหญ้าจริง หรือหญ้าเทียม แบบมีหลังคาหรือไม่มีหลังคาอย่างมากมายเกิดขึ้นกระจายทั่วไปทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด (แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพฯ) ผู้เล่นที่เข้ามาใช้บริการในสนาม

ฟุตบอลแบบเช่าจะมีทั้งนักเรียน นักศึกษา และคนทำงาน ที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไปจนถึงกว่า 40 ปี ซึ่งพฤติกรรมการเล่นก่อนหน้านี้อาจไม่ค่อยสนใจเรื่องระยะทางเท่าไรนัก สามารถเดินทางไปสนามได้ทุกที่ แต่เมื่อสนามเกิดขึ้นมากมายอย่างทุกวันนี้ ทำให้พฤติกรรมการเล่นแตกต่างไปจากเดิมคือให้ความสำคัญกับสนามที่ใกล้บ้านมากขึ้น และให้ความสำคัญกับพื้นที่สนามที่สมบูรณ์นุ่มเท้ามากขึ้น ดังที่เจ้าของสนามสุโกกีกกล่าวไว้ว่า “ที่ไหนเปิดใหม่ก็ไป เพราะสนามหญ้าไม่ได้เซียวตลอด พอหญ้าเริ่มช้ำก็ย้ายไปเตะที่อื่น” ค่าเช่าแต่ละสนามค่อนข้างใกล้เคียงกัน คืออยู่ระหว่าง 800-1,200 บาทต่อชั่วโมง และส่วนใหญ่จะคิดเป็นรอบ ๆ ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งเมื่อเฉลี่ยออกมาแล้ว (ในกรณีที่เป็นสนามทีมละ 7 คน) แต่ละคนจะเสียค่าใช้จ่ายเพียง 100-120 บาทต่อคนเท่านั้น สำหรับพฤติกรรมของคนที่มาเล่นในสนามเช่าเตะส่วนใหญ่จะเล่นในช่วงหัวค่ำ หากเป็นวันธรรมดาก็เล่นตั้งแต่ 19.00 น. เป็นต้นไป แต่ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์จะเล่นตั้งแต่เวลา 16.00-22.00 น. ซึ่งส่วนใหญ่จะมาเล่นเป็นประจำทุกอาทิตย์ แต่ที่น่าสังเกตคือจะเล่นเพียงอาทิตย์ละวันถึงสองวันเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์นักฟุตบอลที่มาเช่าสนาม พบว่าส่วนใหญ่พอใจเรื่องความพร้อมต่าง ๆ ของสถานที่ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า อาหาร ของว่าง เครื่องดื่ม ฯลฯ ส่วนปัญหาก็จะอยู่ที่การนัดหมายวันเวลา เพราะเนื่องจากต้องรวมตัวกันหลายคน ส่วนเรื่องค่าเช่าไม่ใช่ปัญหาสำหรับผู้เล่น เพราะเฉลี่ยตกคนละ 100 บาทเท่านั้น

นอกจากสนามที่เป็นสถานที่สำหรับผู้เล่นแล้ว สนามยังเกี่ยวข้องกับผู้ชมด้วย ปัจจุบันสนามฟุตบอล (แบบเป็นทางการ) มีการพัฒนามาเป็นระยะ หลาย ๆ สนามมีความทันสมัยสามารถจุผู้คนได้หลักพันจนถึงหลายหมื่นคน แม้ว่าตัวสนามเหล่านี้จะแตกต่างกันในรูปลักษณะภายนอก แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกสนามมีคล้ายคลึงกันคือ การจัดแบ่งส่วนตรงกลางที่พื้นที่สีเขียวผืนผ้าให้เป็นสนามแล้วปูลาดด้วยหญ้าสีเขียว และรายล้อมด้วยอัฒจันทร์หรือที่นั่งคนดูทั้ง 4 ทิศรอบสนาม ทั้งนี้ Inglis (1995, อ้างใน Giulinotti, 1999: 6) ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า สนามฟุตบอลดูแล้วคล้ายกับโรงงานอุตสาหกรรม ประตูทางเข้าที่ทำให้เป็นช่องให้ผู้คนในเมืองไม่ว่าเล็กหรือใหญ่เดินเข้ามาเหมือนกำลังเดินเข้าสู่ประตูโรงงาน

ตำแหน่งที่นั่งในสนามเป็นตัวบ่งชี้ฐานะแห่งความร่ำรวย และสถานภาพ ของแฟนบอลหรือผู้ดูผู้ชม สนามฟุตบอลทั่วไปมักจะจัดช่องทางให้เดินแยกไปในส่วนที่มีหลังคา และไม่มีหลังคา ในด้านที่มีหลังคา ก็จะแบ่งส่วนที่มีมุมมองดีที่สุดซึ่งจะมีค่าตั๋วแพงที่สุด ด้านไม่มีหลังคา ก็จะเป็นส่วนตรงกลางสนาม ด้านเหนือและใต้ของสนาม ซึ่งจะมีราคาที่ถูกด้อยลงไป สำหรับสนามใหญ่ ๆ อย่างสนามศุภชลาศัย สนามราชมังกลาภิฟ้าสถาน บรยากาศภายในสนาม

นั่นเป็นการชกกลางแจ้ง มีอัมจันทร์ที่นั่ง 2 ส่วนคือ ฝั่งที่มีหลังคา กับฝั่งที่ไม่มีหลังคา ในฝั่งไม่มีหลังคาที่รวมอัมจันทร์ด้านเหนือและใต้ของสนาม ผู้ชมสามารถเลือกที่นั่งได้เองแต่ต้องอยู่ในโซน (zone) ที่นั่งที่ระบุเอาไว้ ซึ่งด้านมีหลังคา ที่นั่งจะเป็นสัดส่วนตามที่ระบุ ไม่เป็นขั้นบันไดยาวที่เลือกที่นั่งตามใจชอบเหมือนอัมจันทร์ด้านอื่น ระหว่างการชกฟุตบอล ผู้ชมสามารถที่จะดูเกมในสนาม สลับกับจอมอนิเตอร์ขนาดใหญ่ (ถ้าเปิด) ที่มีการถ่ายทอดสดวงจรปิดภาพสีให้ชมที่สกอร์บอร์ด (scoreboard) ซึ่งการกำหนดและจัดเป็นส่วนๆ นี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่กำหนดความหมายของการเป็นผู้ชมที่แบ่งแยกให้เหมาะสมกับบุคคลตามฐานะทางเศรษฐกิจ ธรรมเนียม และชนชั้น

นอกจากนั้นในการแข่งขันฟุตบอลในยุคนี้ก็มักเป็นช่วงหลังเลิกเรียน เลิกทำงาน ด้วยเหตุนี้ในด้านหนึ่งสนามฟุตบอลจึงเป็นพื้นที่สำหรับผู้เล่นฟุตบอล ในฐานะของพื้นที่แห่ง “เวลาว่าง” จากหน้าที่การงานในชีวิต ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อนหน้าก็คือ สนามฟุตบอลได้กลายเป็นพื้นที่ในการทำงานประกอบอาชีพของคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่แตกต่างจากสถานที่ทำงานอื่น ๆ นั่นคือการมีอาชีพเป็นนักฟุตบอล

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สนามในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชม จึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 24: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะสนามฟุตบอลยุคอุตสาหกรรม การสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
สนาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. สถานที่สำหรับเล่นหรือแข่งฟุตบอล 2. สถานที่สำหรับชมการแข่งขันฟุตบอล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่ของการทำงาน (นักฟุตบอลอาชีพ) 2. พื้นที่ของเวลาว่าง 3. พื้นที่ของเวลาว่าง 4. พื้นที่จำแนกความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น

3.1.5 ผู้เล่น

ในทุกวันนี้ เราสามารถเห็นการเล่นฟุตบอลปรากฏขึ้นอย่างมากมาย ผู้ที่เล่นฟุตบอลจึงมีหลากหลาย หลายรูปแบบ (เช่น เล่นเป็นอาชีพ เล่นแบบสมัครเล่น) หลากหลายวัย ไม่ว่าจะเป็น เด็ก นักเรียน เยาวชน ผู้สูงอายุ (เช่น ฟุตบอลประเพณีโดมชรา จามจุรีโรย) หรือแม้กระทั่งดารา นักร้องก็มาร่วมตัวกันเป็นทีมฟุตบอล และที่สำคัญเราสามารถเห็นผู้หญิงเข้ามาเป็นผู้เล่นฟุตบอลได้มากยิ่งขึ้น นั่นแสดงให้เห็นว่าฟุตบอลกลายเป็นกีฬาที่ใครก็ตามสนใจก็สามารถเข้ามาเล่นได้ อย่างเสมอภาคเท่าเทียม มิได้ถูกจำกัดขอบเขตไว้เฉพาะผู้ชายเหมือนเช่นครั้งอดีต

ในยุคนี้สามารถจำแนกผู้เล่นแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มผู้เล่นอาชีพกับกลุ่มผู้เล่นสมัครเล่นหรือเพื่อออกกำลังกาย

3.1.5.1 กลุ่มผู้เล่นอาชีพ

ดังที่กล่าวแล้วว่า ในอดีตที่ผ่านมายังไม่มีการแข่งขันแบบอาชีพอย่างแท้จริงในประเทศไทย กระทั่ง ปี พ.ศ. 2526 - 2527 ได้เกิดการแข่งขันฟุตบอลในรูปลีกเอกชนชาติ ต้นแบบอย่างอังกฤษขึ้น ใช้ชื่อว่า ฟุตบอลไทยแลนด์ซอคเกอร์ ลีก ที่ทำการแข่งขันแบบเหย้า-เยือน เพิ่มเติมจากฟุตบอลรายการอื่น ๆ ที่สมาคมฟุตบอล ฯ เป็นผู้จัดและดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ฟุตบอลรายการนี้ก็ต้องยุติไปในฤดูกาลถัดมา (ฤดูกาลที่ 2) พ.ศ. 2528 เนื่องจากประสบปัญหาอย่างมากจนทำให้ไม่สามารถแข่งขันกันจนจบรายการ ภายหลังจากการล้มเหลวในการแข่งขันดังกล่าวไปเกือบ 10 ปี ในปี พ.ศ. 2439 สมาคมฟุตบอล ฯ ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลอาชีพขึ้นมาใหม่ ภายใต้ชื่อว่า ไทยแลนด์ เซมิโปรลีก ซึ่งประสบความสำเร็จมากพอสมควร ทว่าในปีต่อมากลับซบเซาลงเนื่องจาก ฟุตบอลรายการต่าง ๆ ที่แข่งอยู่ในขณะนั้น เช่น ฟุตบอลถ้วย ก ควินส์คัพ ม.ว.ก. คัพ ล้วนแต่เป็นนักเตะที่เล่นอยู่ในไทยแลนด์ เซมิโปรลีกแทบทั้งสิ้น ทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายกับความซ้ำซากที่เห็นนักเตะเหล่านั้นเล่นกันตลอดทั้งปี ทำให้ฟุตบอลอาชีพไทยแลนด์ เซมิโปรลีก ครั้งที่ 2 กลายเป็นรายการสุดท้ายของสมาคมฟุตบอล ฯ จึงต้องย้อนกลับไปแข่งขันแบบทัวร์นาเมนต์อีกครั้งหนึ่งกับการแข่งขันถ้วยพระราชทาน ประเภท ก (รักพงษ์ แก้วแท้, 2551: 2-3)

นอกจากนั้น วรวิทย์ พัฒนาคติพิบูล (2539: 53) ให้ความเห็นว่าระบบการแข่งขันฟุตบอลของไทยนั้น ยังไม่มีระบบที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดระยะเวลาแข่งขันที่แน่นอน ทีมที่เข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลรายการต่าง ๆ จะมีเพียงไม่กี่ทีม และมักเป็นทีมในสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองทัพ ธนาคาร หรือรัฐวิสาหกิจ โดยที่ผู้เล่นมีสถานภาพเป็นพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ๆ มีรายได้จากเงินเดือนในการทำงานประจำ ดังนั้นผู้เล่นจึงเป็นเพียงนักฟุตบอลสมัครเล่นหรือกึ่งอาชีพเท่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้เล่นฟุตบอลจึงนิยมไปเล่นฟุตบอลในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม ดังที่เท็ดคักดี ใจมั่น อดีตผู้เล่นทีมชาติไทย กล่าวไว้ว่า “สมัยก่อนนักฟุตบอลอยากไปเล่นต่างประเทศ เพราะค่าตอบแทนสูง ทุกคนก็อยากไปกันหมด ต้องเข้าใจว่ามันต้องเลี้ยงชีพ ถ้าเราเล่นเพราะสนุกด้วยแล้วได้เงินด้วยมันก็ดี” ในช่วง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามกระแสฟุตบอลอาชีพของไทยก็พัฒนาได้ดีขึ้น ผู้เล่นฟุตบอลสามารถมีรายได้เพียงพอที่จะยึดฟุตบอลเป็นอาชีพได้

มีข้อเขียนจากนิตยสาร a day (2553: 75) แสดงความเห็นถึงฟุตบอลอาชีพของประเทศไทยว่า “ในวันที่วงการฟุตบอลยังไม่ได้มีการแข่งขันกันขนาดนี้ การฝึกซ้อมของนักฟุตบอลเป็นเพียงการซ้อมที่ไม่จริงจังและทุ่มเทไม่ได้มาก เพราะต้องทำควบคู่ไปกับงานประจำ เพราะเดิมทีทีมฟุตบอลเป็นทีมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร เช่น สโมสรประจำธนาคารต่าง ๆ หน่วยงานอื่นอย่าง กรมตำรวจ ทีมทหารเรือ เนื่องจากนักฟุตบอลยังไม่สามารถเลี้ยงชีพจากการเล่นฟุตบอลเพียงอย่างเดียวได้ ความพร้อมของร่างกายจึงไม่เพียงพอที่จะวิ่งได้ตลอด 90 นาที แฟนบอลดูแล้วไม่สนุกเร้าใจ จึงไม่มาเชียร์กัน นักฟุตบอลก็ยังไม่มีความแรงเล่นเข้าไปอีก เลยทำให้บรรยากาศฟุตบอลอาชีพของไทยเราชบเซาไปมาก ต่างจากปัจจุบันที่มีกองเชียร์หลังไหลเข้ามาชมมาเชียร์กันอย่างคับคั่งแทบทุกนัด รวมถึงค่าตอบแทนที่มากมายเพียงพอ เพราะการทำสัญญาของนักฟุตบอลสมัยนี้มีค่าตัวไม่ใช่น้อย หากทำผลงานได้ดีก็จะได้รับการเพิ่มเปอร์เซ็นต์เงินเดือนให้เป็นโบนัสอีก”

จากข้อเขียนดังกล่าวพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้เล่นฟุตบอลสามารถมีรายได้เพียงพอจากการยึดฟุตบอลเป็นอาชีพ และที่สำคัญนักฟุตบอลเริ่มมีสถานภาพเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง มี “ค่าตัว” ที่สามารถซื้อขายได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของทุนนิยมอุตสาหกรรม คือ ความสัมพันธ์แบบซื้อขายที่ทุกสิ่งสามารถซื้อขายแม้กระทั่ง “ร่างกาย” ของคน

นอกเหนือจากการเป็นผู้เล่นอาชีพแล้ว ได้เกิดกระแสความนิยมในตัวนักฟุตบอลในลักษณะ “ดาราซูเปอร์สตาร์” ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ นักเตะชาวอังกฤษที่ชื่อว่า เดวิด เบคแฮม ซึ่งในสังคมไทยก็มีกระแสดังกล่าวเกิดขึ้นเช่นกัน ดังที่ณัฐพร พันธุ์ฤทธิ์ ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...เดี๋ยวนี้เวลาผมไปเดินเที่ยวที่ไหนก็จะมีแฟนบอลทั้งไทย-เทศ มาขอถ่ายรูป ขอลายเซ็น รู้สึกว่านักฟุตบอลกลายเป็นดาราไปแล้ว แต่เป็นดาราที่เข้าถึงง่ายและใช้แรงงานเป็นหลัก สมมุติคุณอยากเจอไปที่สนามฟุตบอลเลยสิ อยากใกล้ชิดก็นั่งติดขอบสนามสิ แถมนักฟุตบอลที่คุณสามารถเห็นได้ทุกแง่มุม...” (a day, 2553: 67)

ด้วยกระแสความแรงของฟุตบอลอาชีพทั้งของไทยและต่างประเทศได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กไทยมากมายสนใจและพยายามฝึกฝนกับฟุตบอลเพื่อก้าวไปสู่

อาชีพนักฟุตบอล เช่น กรณี สุบรรณ เงินประเสริฐ นักฟุตบอลโรงเรียนพิบูลสมิทธ์ ที่มองถึงเป้าหมายบนถนนสายลูกหนังไว้ว่า “อยากจะทำขึ้นมาเป็นนักฟุตบอลอาชีพให้ได้ในอนาคต เพราะมันเป็นความฝันตั้งแต่ในวัยเด็ก” (ฟุตบอลสยาม, ฉบับที่ 1,203 วันที่ 4-10 มิถุนายน, 2553: 43) หรือการเกิดขึ้นของสถาบันเพื่อฝึกฝนฟุตบอลให้กับเด็ก ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน “...จะเห็นได้จากมี “อคาเดมี่” (academy) ผุดขึ้นมาเยอะพอสมควร ทั้งของเอกชน องค์กรต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุน หรือแม้แต่อดีตนายกรัฐมนตรี, คุณก๊ิง ลูกชายเจ้าของเนสกาแฟ, คุณหนุ่ม ฐาปน แห่งไทยเบฟ หรือท่านผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ อภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่เปิดสถาบันสอนฟุตบอลกรุงเทพมหานคร ผมถือว่าบุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้จุดประกายความฝันของเด็ก ๆ ให้ความอยากที่จะเป็นนักฟุตบอลเก่งๆ ติดทีมชาติ และสุดท้ายคือการได้เป็นนักฟุตบอลอาชีพ” (เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง, 2550: 13)

อย่างไรก็ตามผู้เล่นอาชีพในยุคนี้จะมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณผู้ชมที่มีมากมายมหาศาล ความสามารถของผู้เล่นและชัยชนะของทีมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้ชมที่จะเข้ามาดูการแข่งขัน ทำให้ทีมและสโมสรมีรายได้สูงจากการปันผลเงินรายได้ค่าเข้าชมการแข่งขัน ซึ่งหมายความว่า นักกีฬาจะได้รับค่าตอบแทนที่สูงตามไปด้วย (พงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 10)

3.1.5.2 กลุ่มผู้เล่นสมัครเล่น/หรือเพื่อออกกำลังกาย

นอกจากผู้เล่นที่เป็นนักกีฬาอาชีพแล้ว เรายังสามารถพบเห็นผู้เล่นฟุตบอลได้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นผู้เล่นในแบบสมัครเล่น ซึ่งก็คือ ผู้เล่นฟุตบอลที่ไม่ได้เลือกฟุตบอลเป็นอาชีพในการสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเอง ซึ่งเราอาจแบ่งผู้เล่นแบบสมัครเล่นออกเป็น 2 กลุ่มย่อยๆ ได้คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้เล่นที่สังกัดอยู่ตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย ผู้เล่นในลักษณะนี้เล่นฟุตบอลเพื่อมุ่งหวังให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนบางอย่าง เช่น การได้ที่พัก ที่เรียน มีเบี้ยเลี้ยง เช่น นักเรียนโครงการช่างเผือก เป็นต้น ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้เล่นที่รวมตัวกันเล่นฟุตบอลเพื่อออกกำลังกาย เพื่อความสนุกสนาน โดยไม่ได้หวังค่าตอบแทนต่าง ๆ จากเงินทอง การเรียน ที่พักอาศัย

ทั้งนี้นักกีฬาฟุตบอลในแบบสมัครเล่นที่มีสังกัดอยู่ตามโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยนั้น ส่วนใหญ่จะมีพื้นเพจากต่างจังหวัดและอาจมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ดีนัก พวกเขาจึงใช้ทักษะความสามารถในเชิงฟุตบอลเป็นสะพานก้าวเดินสู่เส้นทางนักฟุตบอลอาชีพที่มักต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีชื่อเสียงด้านกีฬาฟุตบอลก่อน เช่น พิชัย คงศรี อดีตศูนย์หน้าทีมชาติไทย ในสมัยเด็กพิชัย ฝันชัดเจนว่าต้องติดทีมชาติไทยให้ได้ เขาจึงคลั่งฟุตบอลมาก เล่นคนเดียวทั้งวัน ไม่เฉพาะฟุตบอล พิชัยยังชอบชกมวยด้วย ว่างจากฟุตบอลก็มาชกมวย ชกกับเพื่อน จนวันหนึ่งโดนต่อยฟันหักจนหลอ จึงเป็นที่มาของ “หลอเรดาร์” พิชัยเล่าไว้

ว่า “ผมมีทุกวันนี้ได้เพราะฟุตบอล ฟุตบอลคือผู้พลิกชีวิตของผม จากเด็กสลัมที่คนรอบข้างติดยา จนผมสลัดคราบพวกนั้นมาเป็นนักเตะทีมชาติ... พ่อผมเป็นยามอยู่ที่กรมฝิ่น แถวราชวัตร ผมเติบโตที่นั่น ตอนเด็กๆ บ้าฟุตบอล ซ้อมเตะฟุตบอลเกือบทั้งวัน เตะอยู่นั่นแหละ บางคืนผมต้องสวมชุดยามของพ่อ คอยเปิด-ปิดประตู เพราะพ่อผมเมา... ตอนเด็ก ๆ ชีวิตมันสนุกจะตาย ผมบ้าฟุตบอล แถวโรงฝิ่นมีค่ายมวยชื่อค่ายศิษย์ครูบัว ผมไปซ้อมเป็นประจำ แต่ไม่นานเขาก็เลิกค่าย ผมจึงเอากระสอบทรายและที่ห้อยกระสอบทรายมาที่กรมฝิ่น ผมซ้อมวิ่งชนกระสอบทราย เพราะฟุตบอลมันต้องปะทะ จากนั้นก็ปลดกระสอบทรายออก แล้วแขวนลูกฟุตบอลแทน เพื่อซ้อมโหม่ง”

ต่อมาพิชัยได้เป็นนักฟุตบอลโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จากนั้นถูกดึงตัวไปสังกัดสโมสรธนาคารกรุงเทพ ในปี 2528 ไปค้าแข้งกับทีมเทิน ลีคของประเทศญี่ปุ่น และในปีเดียวกันนี้ พิชัยได้รับการประกาศจากเอเอฟซี ติดทีมชาติอาเซียน หรือ Asian Star (นักเลงฟุตบอล เล่ม 7, 2550: 36-39)

ส่วนในมิติของการเป็นผู้เล่นชนชั้นกลางมักไม่มุ่งหวังว่าจะต้องเป็นนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ หากแต่จะเล่นเพื่อความสนุกสนานบันเทิง หรือเป็นกิจกรรมที่เล่นเพื่อออกกำลังกายเสริมสุขภาพ หรือไม่ก็เล่นเพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกลุ่มคนคล้ายคลึงกัน เช่น ในช่วงแรกๆ ของฟุตบอลประเพณีจุฬาฯ กับธรรมศาสตร์ และฟุตบอลจตุรมิตร นอกไปจากนั้น ลักษณะการเล่นก็จะเล่นในพื้นที่พิเศษเฉพาะที่ต้องมีค่าใช้จ่าย เช่น เช่าสนามหญ้าเทียม สวมเสื้อผ้า รองเท้าครกถั่ว เพื่อสื่อสารแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ที่เลือกเล่นนั้นมีความแตกต่างกับกลุ่มชนชั้นล่างอย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เล่น/คู่แข่งในยุคคลุศลากรรมแห่งการ สร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 25: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะผู้เล่นยุคคลุศลากรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้เล่น	บุคคลที่เล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. คนที่เล่นกีฬาอดนียม 2. คนที่ประกอบอาชีพชนิดหนึ่ง 3. คนที่มีราคาตัวเป็นสินค้าที่สามารถ ซื้อขายได้

ตารางที่ 25: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาผู้เล่นยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		4. ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 5. จาก "วีรบุรุษ" สู่วิถีความเป็น "ดารา"

3.1.6 ผู้ฝึกสอน/โค้ช

ฟุตบอลนอกจากจะสำคัญที่ผู้เล่นและกองเชียร์แล้ว คนที่สำคัญที่สุดอีกคนหนึ่งก็คือ ผู้ที่ทำหน้าที่วางแผน วางเกม วางตัวผู้เล่น รวมไปถึงการกำหนดการฝึกซ้อม นั่นก็คือ ผู้ฝึกสอน (โค้ช) นั่นเอง

ทั้งนี้พงศธร เพิ่มพานิช (2552: 22) กล่าวถึงผู้ฝึกสอนไว้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่อย่างมากในการชี้แนะกลยุทธ์ขีดความสามารถให้กับนักกีฬาทั้งในระหว่างการฝึกซ้อมและในขณะที่มีการแข่งขัน ทั้งนี้ วิลเลียม (William, 1979: 195 อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 22) ให้ความหมายของผู้ฝึกสอน (coach) ว่าเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการแนะนำหรือสอนให้บุคคลเล่นกีฬาพื้นฐาน หรือเพื่อการแข่งขัน ชี้นำแนวทางและแผนการเล่นที่ถูกต้องสำหรับกีฬา

อนันต์ อัดชู (อนันต์ อัดชู, 2536: 14-17, อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 22-26) กล่าวถึงบทบาทของการเป็นผู้ฝึกสอนที่ดี (role of a good coach) ไว้ถึง 20 ประการ อาทิเช่น มีความรู้เกี่ยวกับสภาพร่างกายของมนุษย์ ใฝ่หาวิธีการฝึกที่ทันสมัย มีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขทักษะท่าทาง มีความสามารถในการสื่อสารกับนักกีฬา สามารถใช้ประโยชน์จากบุคลากรได้มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในคุณค่าและประโยชน์ของการแข่งขัน มีบุคลิกภาพที่ดี ทุ่มเท อดทน รับผิดชอบ มีความชำนาญเชี่ยวชาญในกีฬานั้นๆ มีความรู้และความเข้าใจด้านจิตวิทยา สรีระวิทยา วิทยาศาสตร์การเคลื่อนไหว เวชศาสตร์การกีฬา เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้โค้ชหรือผู้ฝึกสอนจึงเป็นบุคคลที่มีทุนความรู้หรือทุนวัฒนธรรมที่มากเพียงพอและต้องใช้เวลาสั่งสมบ่มเพาะมายาวนาน

พงศธร เพิ่มพานิช (2552: 27) ระบุว่าถึงปรัชญาของผู้ฝึกสอนคือตัวบ่งชี้ว่าผู้ฝึกสอนจะทำอะไรเพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จในการแข่งขันและนำพาทีมไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งประโยค สุทธิสง่า (2541: 23, อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 27) กล่าวว่าปรัชญาของโค้ช

ฟุตบอล หมายถึง หลักการและความรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการวางโครงการฟุตบอล จะทำอย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุดตามเป้าหมายที่วางไว้ โค้ชต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ 3 ประการในการสร้างทีมไปสู่ความสำเร็จ คือสมรรถภาพทางกาย เทคนิคส่วนบุคคล และยุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ทีมเวิร์คที่ดี

เอนก ทิพรัักษ์ (2546: 22) กล่าวถึงผู้ฝึกสอนฟุตบอลว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อนักกีฬาทั้งในระหว่างซ้อมและในขณะที่มีการแข่งขัน ส่วนมงคล แผงสาเคน (2545: 12, อ้างถึงในเอนก ทิพรัักษ์, 2546: 22) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาเทคนิคและยุทธวิธีในการฝึกซ้อมและการแข่งขันของนักกีฬานั้นต้องมีผู้ฝึกสอนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกีฬาฟุตบอล ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์อยู่ในตัว เป็นผู้มีอำนาจ บทบาท ในการควบคุมดูแล ประสานงาน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาทีมและตัวผู้เล่น

นอกจากนักฟุตบอลและผู้บริหารองค์กรและสโมสรแล้ว ยังมีบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนากีฬาฟุตบอลไปสู่ความเป็นอาชีพ นั่นคือ ผู้จัดการทีมหรือโค้ชที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทีม มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เล่นให้มีความสามารถสูงขึ้น ทั้งนี้ วีระ มนัสวานิช (2534: 1-2, อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 91) กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมาวงการกีฬาฟุตบอลยังไม่เคยมีผู้ฝึกกีฬา (ผู้ฝึกสอนโค้ชอาชีพ) รวมทั้งผู้ตัดสินอย่างแท้จริง ที่มีอยู่ก็ย่ำขาดมาตรฐาน ไม่รัก ไม่จริงจัง ขาดความรับผิดชอบ ทำตามหน้าที่เท่านั้น ทำให้การไปสู่กีฬาอาชีพไม่พัฒนาเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามหลังจากที่กระแสฟุตบอลอาชีพของไทยได้พัฒนาขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ผู้ฝึกสอนหรือโค้ชยิ่งกลายเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อความสำเร็จของสโมสรกีฬาฟุตบอล นอกจากนั้นโค้ชที่มีชื่อเสียง มีฝีมือ จึงได้รับความสนใจจากสโมสรในการทำสัญญาซื้อตัวไปทำงาน โดยมีค่าจ้างจำนวนมากเป็นเครื่องตอบแทน ดังเช่น ข่าวการทำสัญญาระหว่างสโมสรเชียงใหม่ เอฟซีกับผู้ฝึกสอนชาวเบลเยียม ดังนี้

“เรเน่ รับเดื่อนละ 5 แสน คูมเชียงใหม่ เอฟซี”

“พยัคฆ์ล้านนา” เชียงใหม่ เอฟซี ดึงตัวเรเน่ เดอซาเยียร์ อดีตกุนซือชาวเบลเยียมของแชมป์ไทยลีกสมัยล่าสุดเมืองทองฯ ยูไนเต็ด มานั่งแท่นเป็นกุนซือใหญ่ของทีม... สโมสรได้ตกลงสัญญากับเรเน่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว พร้อมกับทำลายสถิติค่าเหนื่อยสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศด้วยวงเงินกว่า 500,000 บาทต่อเดือน พร้อมสัญญา 2 ปีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว”

เห็นได้ว่าปัจจุบันนี้โค้ชหรือผู้ฝึกสอนได้กลายเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากในการทำทีมสโมสรฟุตบอล และที่สำคัญโค้ชได้แปรสภาพเป็น “สินค้า” ชนิดหนึ่งในวงการ

ฟุตบอลไทย ที่สามารถซื้อขายกันได้ ตามความรู้ ความสามารถ และชื่อเสียงเกียรติยศที่สร้างสม มา ซึ่งก็ดูจะสอดคล้องกับสัญญาอื่น ๆ ในฟุตบอลที่ล้นแล้วแต่เป็นสินค้าในระบบทุนนิยม ไม่ว่าจะ เป็น ลูกฟุตบอลที่ผลิตกันอย่างมากมายหลากหลายราคา สนามฟุตบอลก็สามารถเช่าเล่นได้ นัก ฟุตบอลก็มีราคาตัวที่แตกต่างกันไป อุปกรณ์การเชียร์รวมถึงเสื้อผ้าเครื่องใช้เครื่องประดับก็ผลิต กันเพื่อการค้าทั้งสิ้น แม้แต่ผู้ชมก็กลายเป็น “สินค้า” ประเภทหนึ่งที่สถานีและเจ้าของรายการนำไป ขายให้กับผู้สนับสนุนและผู้อุปถัมภ์ (sponsor) รายการต่าง ๆ ในลักษณะของ “ปริมาณของผู้ชม” หรือ “อัตราความนิยม” เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โค้ชในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึง สะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 26: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาโค้ช/ผู้ฝึกสอนยุคอุตสาหกรรม การสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
โค้ช/ผู้ฝึกสอน	บุคคลที่ชี้แนะขีดความสามารถให้กับนักกีฬาฟุตบอลทั้งในระหว่างการฝึกซ้อมและในขณะที่มีการแข่งขัน	1. บุคคลที่เป็นผู้ชาย 2. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถใน เกมฟุตบอล 3. คนที่มีราคาตัวเหมือนสินค้าชนิดหนึ่ง

3.1.7 เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

เสื้อผ้าของผู้เล่นที่ใส่เพื่อทำการแข่งขันฟุตบอล ในด้านหนึ่งสามารถเป็น เครื่องหมายของการสื่อสารความเป็นกลุ่มของตนเองได้ ดังจะเห็นได้จากอดีตที่มีการใช้สีเสื้อผ้า เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นโรงเรียนของตนเองมาตั้งแต่ปลายยุคราชสำนัก นอกจากนี้เราสามารถ พิจารณาได้ว่าในอีกด้านหนึ่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นตัวแบ่งช่วงระยะเวลาพิเศษ (ช่วงเวลาเล่น/ แข่งขันฟุตบอล) ออกจากช่วงเวลาปกติ (ช่วงเวลาเรียน/ทำงาน) ได้ด้วย

สำหรับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มผู้เล่นกับ กลุ่มผู้ชม

3.1.7.1 กลุ่มผู้เล่น

ในอดีตหมายเลขข้างหลังเสื้อของผู้เล่นเป็นการบ่งบอกหน้าที่อย่างตายตัว ซึ่งในยุคหลังๆ มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย โดยผู้เล่นหลายคนสวมใส่หมายเลขอื่นที่ไม่ใช่หมายเลข 1 - 11 และเล่นเป็นตัวจริง

สำหรับเสื้อผ้าของนักกีฬาฟุตบอลทีมชาติไทยตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นได้ว่ามีเพียงตราสัญลักษณ์ธงไตรรงค์ติดที่หน้าอกเสื้อเท่านั้น ทว่าในปัจจุบันได้มีสินค้าและบริการต่าง ๆ เข้ามาประมุขัจจง เช่น เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ อาหาร บริษัทผู้ผลิตเสื้อผ้า เป็นต้นทุกวันนี้ เสื้อนักฟุตบอลทีมชาติไทยจะมีตราสินค้าประทับอยู่ทั้งด้านหน้าและด้านหลังเสื้อ นอกจากนี้ ถุงเท้า รองเท้า ที่ซับเหงื่อ ที่คาดศีรษะ ฯลฯ ก็ล้วนแต่มีตราสินค้าและบริการต่าง ๆ อยู่แทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่า เสื้อผ้านักกีฬากลายเป็นป้ายโฆษณา (billboard) เคลื่อนที่ ซึ่งนักกีฬาเหล่านี้ไม่ได้มีฐานะเป็นนักกีฬาเท่านั้น หากแต่ได้ทำหน้าที่เป็น “สื่อโฆษณา” ของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ พวกเขาจึงไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือกแต่งกายอย่างเสรีในพื้นที่ หากแต่ต้องอยู่ภายใต้สัญญาที่ตกลงกันได้ และที่สำคัญอีกประการคือ พื้นที่ของเสื้อที่เป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการครอบครองจากชนชั้นกลางผู้มีอำนาจทางการเมืองมาสู่ชนชั้นกลางที่มีอำนาจหรือต้นทุนทางเศรษฐกิจอย่างเต็มตัวแล้ว

3.1.7.2 กลุ่มผู้ชม

สังคมไทยในอดีตนั้น การแต่งกายสามารถบ่งบอกถึงสถานภาพของบุคคลในสังคมได้อย่างชัดเจน เช่น ชนชั้นสูงจะสวมใส่อาภรณ์ที่หรูหรา สง่างาม ใช้อุปกรณ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ส่วนชนชั้นล่างจะสวมใส่ง่าย ๆ สะดวกกับการทำงาน ในแง่เครื่องแต่งกายจะทำหน้าที่เป็นเครื่องแบ่งชนชั้น และสถานภาพของคนในสังคมไปพร้อม ๆ กัน แต่พอในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรม ที่เทคโนโลยีกระบวนการผลิตสินค้าต่าง ๆ รวมถึงเสื้อผ้าได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก ทำให้ทุกคนสามารถใช้ได้เหมือน ๆ กัน แต่การสร้างความแตกต่างจะออกไปในลักษณะรสนิยมของการบริโภค เช่น เลือกซื้อของหรือสินค้ามียี่ห้อ แบรินด์เนมหรือของไหล ของจริงหรือของปลอม ของแท้หรือของเลียนแบบ

ในกลุ่มผู้ชมเองมีการใช้เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และของประดับต่าง ๆ เช่น หมวก ผ้าพันคอ เข็มกลัด ธง นาฬิกา แว่นตารวมถึงรอยเพนต์บริเวณใบหน้า ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเป็น “สื่อ” ที่ส่งสารหรือความหมายไปสู่การรับรู้ของบุคคลอื่นได้ และที่น่าสนใจคือตัวสื่อเหล่านี้ ผู้บริโภคสามารถเลือกสรรและเข้าถึงการเป็นเจ้าของได้ไม่ยากนัก เนื่องจากปัจจุบันมี

การผลิตออกมาอย่างเป็นล่ำเป็นสันทั้ง “ของจริง” และ “ของเทียมเลียนแบบ” อย่างไรก็ตามสินค้าเลียนแบบเหล่านี้จะมีราคาที่ถูกกว่าสินค้าลิขสิทธิ์มาก เช่น เสื้อทีมสโมสรดัง ๆ อย่าง แมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด ลิเวอร์พูล เชลซี จะตกตัวละหลายพันบาท แต่ถ้าหาซื้อของเลียนแบบจะได้ราคาไม่เกินตัวละ 400 บาท

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 27: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญลักษณ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญลักษณ์	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ที่สวมใส่ 2. แบ่งแยกความเป็นทีมที่เล่นหรือแข่งฟุตบอล 3. บ่งบอกหน้าที่ในการเล่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัตถุที่แสดง/แบ่งแยก/บ่งบอกความเป็นทีม 2. วัตถุแสดงความชื่นชมต่อทีม/ผู้เล่น 3. โฆษณาเคลื่อนที่ 4. วัตถุแสดง ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 5. วัตถุแสดงการเป็นผู้บริโภค / ผู้ซื้อ

3.1.8 ผู้ชม

ในอดีตกลุ่มคนดูการละเล่นและการแสดงต่าง ๆ มักจะมารวมตัวกันในสถานที่แห่งเดียวกันในห้วงเวลาเดียวกัน เป็นการรวมตัวที่เกิดขึ้นชั่วขณะหนึ่งที่มีการละเล่นหรือการแสดงเหล่านี้ และเมื่อการแสดงสิ้นสุดลง กลุ่มคนดูจึงเป็นเพียงผู้ดู (spectator) หรือเป็นฝ่ายรับรู้ (receiver) สิ่งที่นำมาแสดง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์และคณะ, 2547: 520)

จากประวัติศาสตร์ของฟุตบอลในเมืองไทยในช่วงแรก ๆ มิติการเป็นผู้ชมฟุตบอลจะจำกัดอยู่ในแวดวงคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีสถานะเป็นชนชั้นสูงในสังคม ต่อมาฟุตบอลก็ค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนมาเป็นกีฬาของคนชั้นกลาง (ปริมาณผู้ชมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะชนชั้นกลางและล่าง)

กลุ่มผู้ชมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกีฬาฟุตบอลรวมทั้งกีฬาอื่น ๆ สโมสรหรือนักกีฬาต่างก็ต้องการเสียงเชียร์และแรงใจที่ผู้ชมในเกมการแข่งขันที่ไม่ว่าผลแข่งขันนั้นจะแพ้หรือชนะก็ตามที่

ทุกวันนี้ผู้ชมฟุตบอลมีจำนวนมากมาจากทุกชนชั้น มีสถิติระบุว่าคนไทยชอบดูกีฬาฟุตบอลเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่ฟุตบอลต่างประเทศได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ฟุตบอลภายในประเทศกลับได้รับความสนใจน้อยลง โดยข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตที่เปรียบเทียบฟุตบอลลีกไทยกับฟุตบอลลีกต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2546 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างชอบฟุตบอลลีกต่างประเทศถึงร้อยละ 82.58 โดยมีเหตุผลว่า สนุกกว่า มั่นกว่า เข้าใจ มาตรฐานการเล่นดี มีชื่อเสียง ฯลฯ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ชอบฟุตบอลลีกไทยมีเพียงร้อยละ 9.79 โดยมีเหตุผลว่า ให้กำลังใจคนไทยด้วยกัน อยากให้ฟุตบอลไทยสามารถพัฒนาให้แข่งขันกับต่างประเทศได้ เป็นคนไทยต้องเชียร์ทีมไทย เป็นต้น หรือแม้แต่ฟุตบอลรายการคิงส์คัพ ที่ถือว่าเป็นรายการฟุตบอลที่มีผู้ติดตามมากที่สุดก็ยังคงได้รับความสนใจน้อยลง (พิเชญ สุ่มประดิษฐ์ , 2549: 8 - 9)

นอกจากในสนามจริงที่เป็นพื้นที่สำหรับผู้ดูผู้ชมและแฟนบอลที่พร้อมใจรวมตัวกันเข้ามาเพื่อชมและเชียร์แล้ว ทุกวันนี้ยังมีผู้ชมอีกจำนวนมากที่ติดตามเกมฟุตบอลทางโทรทัศน์ นั่นหมายความว่า สนามฟุตบอลที่เห็นบนหน้าจอโทรทัศน์ไม่ว่าที่ไหน ๆ ก็ตามก็ล้นแล้วแต่กลายเป็นสนามฟุตบอลในการรับรู้ของผู้รับสารที่เป็นผู้ชมด้วยเช่นกัน

เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยเพิ่งเกิดมาได้ประมาณ 50 ปีเศษ แต่ทว่าผู้ชมเกมฟุตบอลในสังคมไทยนั้นเกิดขึ้นมานานับร้อยปีแล้ว อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการชมฟุตบอลกันที่ห้องสนามหลวง ดังนั้นเมื่อเกิดสื่อโทรทัศน์ขึ้นมา ลักษณะของผู้ดูผู้ชมที่เคยมีมาในอดีตจึงเคลื่อนย้ายตามติดมาสู่การเป็นผู้ชมฟุตบอลทางโทรทัศน์ด้วย

นับแต่มีการบรรจุการเรียนการสอนฟุตบอลลงในหลักสูตรการศึกษา ทำให้โอกาสในการเรียนรู้กีฬาฟุตบอลมีมากขึ้นและเริ่มกระจายสู่ชนชั้นกลางและล่างอย่างรวดเร็ว ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในวงสังคมชนชั้นสูงเหมือนในยุคเก่าก่อน นอกจากสถานการศึกษาที่เป็นแหล่งสร้างความนิยมของกีฬาฟุตบอลในกลุ่มผู้เล่นชนชั้นกลางแล้ว สื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ ก็จัดว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างกลุ่มผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้ชมฟุตบอลต่างประเทศ

การแพร่ภาพการแข่งขันฟุตบอลต่างประเทศผ่านสื่อโทรทัศน์เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2509 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ซึ่งเป็นการแข่งขันฟุตบอลโลกนัดชิงชนะเลิศระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศเยอรมันตะวันตก (เนตรนภา ประกอบกิจ,

2545: 94) การแข่งขันครั้งนี้สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ให้ความสำคัญกับการรายงานการแข่งขันมากเป็นพิเศษ หลังจากการนำเทปบันทึกภาพฟุตบอลมาเสนอเพียงไม่กี่ปี ก็มีการถ่ายทอดฟุตบอล “สด” สู່สายตาของคนไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2513 ในรายการฟุตบอลโลก (เพียงเกมเดียวในนัดชิงชนะเลิศ) สื่อโทรทัศน์สามารถข้ามขีดจำกัดทั้งสถานที่และเวลาให้คนไทยได้ดูพร้อมกับผู้ชมที่สนาม และคนทั่วโลก ทว่าในห้วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เครื่องรับโทรทัศน์ในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายนัก และมักจำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงที่มีฐานะ เนื่องจากโทรทัศน์ยังเป็นสื่อใหม่และมีราคาแพง แต่เมื่อระบบโทรทัศน์พัฒนามากขึ้น และราคาถูกลง จึงทำให้คนชนชั้นกลางและล่างของไทยสามารถเข้าถึงสื่อชนิดนี้ได้มากขึ้นในภายหลัง

หลังจากที่สื่อโทรทัศน์เข้ามาลงหลักปักฐานในสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กลุ่มคนทำงานด้านสื่อโทรทัศน์ (รวมทั้งสื่อวิทยุ สิ่งพิมพ์) ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มชนชั้นกลาง ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2539: 72) ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ปัจจุบัน ชนชั้นกลางคือกลุ่มที่ควบคุมกลไกทางอุดมการณ์ เพราะฉะนั้น ในแง่นี้ ฟุตบอลก็มีแนวโน้มที่จะเป็นผลผลิตที่ชนชั้นกลางเป็นผู้สร้างและผู้เสพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแตกต่างไปจากอดีตกาลที่ชนชั้นสูงที่มักเป็นชนชั้นปกครองจะเป็นผู้ทำหน้าที่หน้าด่านรับวัฒนธรรมอื่นๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกแล้วค่อยกระจายสู่ชนชั้นอื่นที่อยู่ใต้การปกครอง

นอกจากสื่อโทรทัศน์แล้ว สื่อสิ่งพิมพ์เองก็ปรับปรุงและพัฒนาการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกีฬาฟุตบอลอย่างมาก รวมทั้งการเกิดขึ้นของเคเบิลทีวีที่เน้นจุดขายที่การถ่ายทอดสดฟุตบอลต่างประเทศ สถานีวิทยุเกี่ยวกับกีฬา 24 ชั่วโมง และสื่อรูปแบบใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต หรือแม้กระทั่งเกิดสถานที่ชมฟุตบอลใหม่ ๆ เช่น ในพื้นที่สาธารณะ (สถานที่จัดงานต่างๆ เช่น ฮอลล์ ไทเกอร์โดม เวิร์ลเทรด) และพื้นที่แบบกึ่งสาธารณะ เช่น ร้านอาหาร ผับ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นอีกช่องทางในการบริโภคฟุตบอลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันทั้งสิ้น (ทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2546)

ในมิติของการเป็นผู้ดูผู้ชม ชนชั้นกลางจะมีความสามารถในการเข้าถึงได้มากกว่าชนชั้นล่าง เช่น มีการใช้สื่อในปริมาณที่มากและหลากหลายกว่า เช่น สมัครงานสมาชิกเคเบิลทีวีเพื่อติดตามฟุตบอล หรือการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารที่จำกัดเฉพาะคนที่สามารถเข้าถึงเท่านั้น (ธนภูมิ เรืองวิทยานุกูล, 2546) หรือการรวมตัวเป็นกลุ่ม “แฟนคลับ” ของ “แฟนฟุตบอลเยอรมัน” พบว่ามีการใช้สื่อหลายชนิด ตั้งแต่ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม (เช่น ไปเที่ยว ไปบริจาคสิ่งของ เล่นฟุตบอล) สื่อวิทยุ สื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต หรือแม้กระทั่งสื่อวิทยุหรือสื่อเฉพาะกิจอย่างเสื่อที่มีตราชมรม หมวก ผ้าพันคอ ธง ไปสเตอร์ เป็นต้น (ณัฐสุพงศ์ สุขใสต, 2548) สำหรับแฟนฟุตบอลในประเทศ กุลวิชญ์ สำแดงเดช (2551) ที่ศึกษาแฟนสโมสรฟุตบอลจังหวัดชลบุรีพบว่า แฟนฟุตบอลส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดชลบุรีและเป็นคนชั้นกลาง

ในขณะที่เดียวกันชนชั้นกลางยังสร้างความแตกต่างในการบริโภคฟุตบอลในเชิงคุณภาพด้วย อาทิเช่น ในการชมฟุตบอล ชนชั้นกลางมีแนวโน้มที่จะเลือกชมฟุตบอลต่างประเทศมากกว่าฟุตบอลภายในประเทศ นอกจากนี้ สถานที่ชมฟุตบอลก็มักเป็นสถานที่ที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ภัตตาคาร เป็นต้น

ในโลกทุนนิยมจะถือว่าโทรทัศน์เป็นระบบอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง ที่มีการลงทุนเพื่อแสวงหากำไร โทรทัศน์เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างเกมกีฬา กับสถาบันธุรกิจ มันเป็นดังสะพานที่นำโลกของกีฬามาสู่ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้ชม ดังนั้นผู้ชมรายการโทรทัศน์จึงมีความหมายและความสำคัญในฐานะ “ตลาด” (market) ในการดำเนินธุรกิจของโทรทัศน์

ในแง่นี้รายการฟุตบอลที่ถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์จึงเป็นผลผลิตที่สถานีและเจ้าของรายการรวมทั้งเจ้าของลิขสิทธิ์นำเสนอสู่สายตาผู้ดูผู้ชม ซึ่ง ผู้ชมเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ที่ซื้อรายการฟุตบอลโดยตรง (เช่น กรณีฟรีทีวี) แต่ทว่า “ปริมาณของผู้ชม” ดังกล่าวได้กลายเป็น “สินค้า” ประเภทหนึ่งที่สถานีและเจ้าของรายการนำไปขายให้กับผู้สนับสนุนและผู้อุปถัมภ์ (sponsor) รายการต่าง ๆ อีกทอดหนึ่ง

แม้ว่าผู้ที่เป็นผู้ชมนั้นไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อฟุตบอลทางโทรทัศน์ในลักษณะที่เป็นสินค้าโดยตรง แต่ทว่าผู้สนับสนุนรายการเป็นผู้จ่ายแทน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ชมจะไม่ได้จ่ายอะไรเลย หากแต่เป็นการจ่ายทางอ้อม ซึ่งปริมาณความสนใจในการรับชมของผู้ชมนี่เองที่ทางสถานีหรือผู้ผลิตรายการจะนำไปขายให้กับผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนรายการ และเจ้าของสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เรารู้จักกันดีก็คือ “อัตราความนิยมของผู้ชม” (rating) นั่นเอง ซึ่งหมายความว่า ผู้ชมนั้นได้กลายเป็น “สินค้า” ที่ผู้ผลิตรายการและสถานีโทรทัศน์นำไปขายให้กับเจ้าของสินค้าและบริการ ผู้สนับสนุนรายการอื่น ๆ นั่นเอง

บริษัทห้างร้านสินค้าและบริการ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เบียร์ รถยนต์ ประกันชีวิต อุปกรณ์กีฬา ฯลฯ ที่ได้ซื้อเวลาสนับสนุนในการนำเสนอของสถาบันสื่อ ซึ่งสินค้าแต่ละตัวต่างก็มีภาพลักษณ์ที่แสดงถึงตัวตนของผู้ใช้สินค้านั้น เช่น สัญลักษณ์ของความทันสมัยในโทรศัพท์เคลื่อนที่ การจับจ่ายที่คล่องตัวผ่านบัตรเครดิต ความสนุกสนานและมีมิตรภาพของสุรา เครื่องเอนกหนวดกับความเป็นชาย เป็นต้น สินค้าที่นำเสนอเหล่านี้ต่างบ่งบอกถึงสถานะทางชนชั้นของผู้บริโภค ได้เช่น รถยนต์และบัตรเครดิตกับความเป็นชนชั้นกลาง มีดเอนกหนวดกับความเป็นชนชั้นกลาง-ล่าง

จากมิติการเป็นผู้ชมเฉย ๆ ในอดีตได้ก้าวขึ้นมาอีกขั้นด้วยการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน ในลักษณะกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีรสนิยมความชื่นชอบแบบเดียวกัน และเมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น ได้มีการนำเอาสื่อรูปแบบใหม่ ๆ อย่างอินเทอร์เน็ตมาเป็นสื่อกลางใน

การรวมกลุ่มผู้ที่มีความชื่นชอบในฟุตบอล จากศึกษาของธนภูมิ เรื่องวิทยานุกูล (2546) พบว่า ปัจจุบันสื่ออินเทอร์เน็ตมีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มวัฒนธรรมฟุตบอลขึ้นในลักษณะชุมชนเสมือน (virtual community) มากไปกว่านั้นกลุ่มวัฒนธรรมฟุตบอลบางกลุ่มที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม “แฟนคลับ” ก็ได้นำสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความชื่นชอบแบบเดียวกันมาใช้ในชีวิตประจำวันในลักษณะของกลุ่มสาธารณะ และมีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างที่มากกว่า “การชมฟุตบอล” เช่น การเล่นฟุตบอลด้วยกัน ทำกิจกรรมสาธารณกุศล รวมทั้งการไปท่องเที่ยวร่วมกัน (ณัฐสุพงษ์ สุขใสต, 2548) และที่สำคัญเมื่อปลายปี พ.ศ. 2553 ได้มีปรากฏการณ์การเคลื่อนไหว นัดรวมตัวกันในผู้ที่ชื่นชอบฟุตบอลไทยกลุ่มหนึ่ง ทำการยื่นข้อเรียกร้องผ่านสื่อให้เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย

นอกจากนั้นการเป็นผู้ชมฟุตบอลยังสามารถพิจารณาได้ในลักษณะของการเป็น “ผู้บริโภค” ที่มีเสรีภาพในการเลือกที่จะ “ซื้อ” หรือ “ไม่ซื้อ” สินค้าต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย เช่น การซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับ รวมทั้งอำนาจในการบริโภคฟุตบอลด้านอื่น ๆ เช่น การเลือกสมัครเป็นสมาชิกเคเบิลทีวี การติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต และที่เริ่มเห็นมากขึ้นก็คือการไปชมฟุตบอลที่ต่างประเทศด้วยตนเอง หรือไปในลักษณะการจัดเป็นทัวร์ไปดูฟุตบอลของสยามสปอร์ต ลักษณะการบริโภคฟุตบอลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นลักษณะทางชนชั้นกลาง ซึ่งจะแตกต่างไปจากชนชั้นล่างที่มักชมฟุตบอลทางฟรีทีวีเป็นหลัก

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ชมในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 28: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาะผู้ชมยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญาะ	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนที่ชอบในกีฬาอดนียม 2. คนที่มีความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 3. คนที่สื่อสารความเป็นตัวตน/อัตลักษณ์ของกลุ่ม

ตารางที่ 28: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาผู้ชมยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้
เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
		4. คนที่เป็นผู้ดูผู้ชม / กลุ่มสาธารณะ / กลุ่มแฟนคลับ / ผู้บริโภค 5. อัตราความนิยม / สินค้าชนิดหนึ่ง

3.1.9 วิธีการเชียร์

สำหรับเกมการแข่งขันฟุตบอล สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือผู้ชมผู้
เชียร์ วิธีการเชียร์ฟุตบอลบางอย่างอาจไม่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเพ้นต์หน้า
แต่งตัว ให้อั่งตัง ตะโกน สบถ ฯลฯ ดังนั้นการเชียร์ฟุตบอลจึงเป็นการสะท้อนถึงเสรีภาพในการ
แสดงออกที่ในชีวิตประจำวันปกติอาจทำไม่ได้

ฟุตบอลยังเป็นตัวสร้างบรรยากาศอันเป็นเสมือนพื้นที่ประกอบพิธีกรรมในชีวิต
การบริโภคของผู้ชมฟุตบอล เมื่อใดก็ตามที่ผู้ชมและวิธีการเชียร์ขาดหายไปจากฟุตบอล เมื่อนั้นจะ
เกิดความรู้สึกว่าประหลาดผิดปกติไปในทันที

ทุกวันนี้การเชียร์ฟุตบอลไทยลีกของคนไทยก้าวหน้าไปมาก มีการรวมตัวเป็นกลุ่ม
แฟนคลับตามไปเชียร์ที่ขอบสนาม มีอุปกรณ์ในการเชียร์มากมาย ไม่ว่าจะเป็น ธง แตร กลอง
สายรุ้ง ฯลฯ นอกจากนั้นกองเชียร์ในหลายสโมสรก็มีการแต่งเพลงเชียร์กันขึ้นมาเอง แสดงให้เห็น
ถึงการเป็นผู้สื่อสารที่มีความกระตือรือร้นสูง

เพิ่มศักดิ์ เกษมสุข หนึ่งในกองเชียร์สโมสรชลบุรี เอฟซี เล่าให้ฟังว่า

เมื่อก่อนเหมารถตู้คันเดียวไปตามเชียร์ยังมีที่ว่างเลย แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่แล้ว เราเคย
ต้องใช้รถบั๊ส 78 คันไปพร้อมกัน เรายินดีและภูมิใจมาก อย่างการที่สโมสรยกเสื้อ
เบอร์ 12 ให้กับกองเชียร์ เราเป็นคนเริ่ม ทุกคนจึงพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า
ความสำเร็จของชลบุรี เอฟซี มีกองเชียร์เป็นกำลังหลัก เราไม่ได้มาด้วยกระแ
สนิยม แต่เรามาด้วยท้องถิ่นนิยม สายเลือดที่ยังไงก็คงอยู่ไม่หายไป ตอนนั้นเวลาไป
ซื้อของที่ชลบุรี ถ้าใส่เสื้อทีมฉลามชล รับรองได้ลดราคาพิเศษ อาจมีแถมด้วย”

แต่สิ่งที่เป็นที่น่ากังวลสำหรับแวดวงฟุตบอลไทยก็คือ ปัญหาเรื่องความรุนแรงในการเล่นหรือชมฟุตบอล รวมถึงการเกิดขึ้นของอันธพาลลูกหนัง ดังตัวอย่างการรายงานข่าวทางสื่อมวลชน เช่น

“จราจลลูกหนังไทย”

ลีกไทยบูมสุดขีดและได้รับความสนใจจากบรรดาแฟนบอลชาวไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ว่าสิ่งที่ตามมาก็มีบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นแล้วไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของวงการฟุตบอลไทยมากนัก เมื่อมีแฟนบอลบางกลุ่มแสดงตัวเป็นฮูลิแกนลูกหนัง ซึ่งก็มีหลายเหตุการณ์ที่ติดตราตรึงใจแฟนบอลชาวไทยเป็นอย่างดี ไล่ตั้งแต่เรื่องฟุตบอลถ้วยพระราชทาน ก. ระหว่างเมืองทองฯ ยูไนเต็ต – การทำเรือไทย เอฟซี นอกจากนี้ยังมีอีกหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งระดับไทยลีกส โด่งดังที่สุดคงเป็นคู่ของบางกอกกล๊าส เอฟซีพบกับทีมการทำเรือฯ นัดส่งท้ายฤดูกาล ฟุตบอลดิวิชั่น 1 และดิวิชั่น 2 ก็มีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นมาเช่นเดียวกัน (ฟุตบอลสยาม, 31 ธันวาคม 2553 - 6 มกราคม 2554: 11)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วิธีการเชียร์ในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 29: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาวิธีการเชียร์ยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ความหมาย สัญญา	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
วิธีการเชียร์	วิธีการแสดงออกของผู้ที่เข้าชม การเล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. การแสดงออกหรือสื่อสารความเป็น ตัวตน/กลุ่ม 2. การแสดงออกถึงเสรีภาพ 3. การแสดงออกถึงความรุนแรง 4. การแสดงออกในลักษณะพิธีกรรม อย่างหนึ่ง

3.1.10 เป้าหมาย

ในทุกวันนี้ เราสามารถเห็นกิจกรรมการเล่นฟุตบอลได้อย่างมากมาย ผู้เล่นฟุตบอลก็ทั้งชาย หญิง มีทั้งเล่นเป็นอาชีพหรือเล่นแบบสมัครเล่น หลากหลายวัย ไม่ว่าจะเป็น เด็กนักเรียน เยาวชน ผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้นเป้าหมายในการเล่นหรือชมฟุตบอลจึงสามารถมีได้มากมายแตกต่างกัน

สำหรับเป้าหมายหลักที่มักปรากฏในกลุ่มผู้เล่นฟุตบอลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเด็ก ๆ ก็คือการเป็นนักฟุตบอลทีมชาติและจะได้ก้าวขึ้นมาสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ ตัวอย่างเช่นกรณีของ นพนนท์ คชพลายุก ศูนย์หน้าจากโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ที่กล่าวไว้ว่า "... อนาคตข้างหน้าผมก็เหมือนเพื่อนคนอื่นๆ แหละ อยากติดทีมชาติสักครั้งหนึ่งในชีวิตและได้เล่นบอลอาชีพ" (นักเลงฟุตบอล เล่ม 7, 2550: 48)

หรือในบางกรณีจะเห็นได้ว่าผู้เล่นฟุตบอลบางคนมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น การมีที่พัก มีที่เรียน มีค่าเบี้ยเลี้ยง เป็นต้น นอกจากนั้นผู้เล่นบางคนก็สามารถใช้ความสามารถในการเล่นฟุตบอลเป็นบันไดก้าวสู่ความมีชื่อเสียง เกียรติยศ และเงินทอง เช่น โชคทวี พรหมรัตน์ เป็นชาวพังงา เล่นฟุตบอลที่โรงเรียนทุ่งมะพร้าววิทยา แล้วถูกดึงตัวมาเข้าโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย แล้วเข้าโครงการช้างเผือกมาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวไว้ว่า "ผมไม่เคยคิดมาก่อนว่า ผมจะเดินมาได้ไกลถึงวันนี้ วันที่เป็นนักฟุตบอลทีมชาติ เรียนจบปริญญาตรี และได้ไปค้าแข้งที่ต่างประเทศนานถึง 7 ปี เพราะผมมาจากเด็กบ้านนอกธรรมดา แต่มีทุกวันนี้ได้เพราะฟุตบอล ฟุตบอลคือวิชาให้ชีวิตผมดีขึ้น" (นักเลงฟุตบอล เล่ม 7, 2550: 26)

ส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้มุ่งหวังกับการมีอาชีพนักฟุตบอลนั้นก็อาจมีเป้าหมายในการเล่นฟุตบอลก็เพื่อการออกกำลังกาย แต่ด้วยลักษณะของฟุตบอลที่ไม่สามารถเล่นคนเดียวได้ จึงต้องชักชวนเพื่อน ๆ คนรู้จักมาร่วมเล่น ทำให้เกิดความสนุกสนานที่ได้มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป้าหมายในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชมจึงสะท้อนถึงความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยได้ดังนี้

ตารางที่ 30: ตารางความหมายโดยอรรถและโดยนัยจากสัญญาเป้าหมายยุคอุตสาหกรรมการ
สร้างผู้เล่นและผู้ชม

สัญญา เป้าหมาย	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย
เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับ (หรือคาดว่าจะได้) จาก เล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อความสนุก 2. เพื่อเงินทอง / ชื่อเสียง / เกียรติยศ 3. เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 4. เพื่อเป็นบันไดความสำเร็จ 5. ความต้องการที่จะประกอบอาชีพนัก ฟุตบอล/นักฟุตบอลอาชีพ 6. เพื่อติดทีมชาติ 7. เพื่อออกกำลังกาย 8. เพื่อการสังสรรค์ของเพื่อนฝูง 9. เพื่อการพนัน

กล่าวโดยสรุปจากสัญญาของฟุตบอลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคอุตสาหกรรมการ
สร้างผู้เล่นและผู้ชม ได้ประกอบกันขึ้นเป็นชุดสัญญาในฟุตบอล เพื่อสื่อสารความหมายสู่การรับรู้
ของผู้คนในสังคม ทั้งนี้ สัญญาแต่ละตัวอาจไม่มีมากหลังเพียงพอที่จะกำหนดหรือควบคุม
ความหมายตามที่คุณคาดหวังได้ ซึ่งความหมายของฟุตบอลที่ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์
พัฒนาการของการเกิดขึ้นของฟุตบอลในสังคมไทยในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม
เกิดขึ้นจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของ “ชุดสัญญา” ต่าง ๆ ซึ่งจะทำการส่ง สื่อสารหรือ
ควบคุมความหมายหลัก (ความหมายโดยอรรถ) ว่าฟุตบอลคือการเล่นชนิดหนึ่งที่แบ่งผู้เล่นเป็น
สองฝ่าย อย่างไรก็ตามความหมายที่เกิดขึ้นยังมีอีกหลายความหมาย ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะ
ของความหมายโดยนัยเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กันด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะขยายความให้เห็นต่อไป

ตารางที่ 31: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของฟุตบอล
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
1.กติกา	ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเล่นฟุตบอลให้เป็นระเบียบ	<ol style="list-style-type: none"> ข้อกำหนดในการควบคุมมาตรฐานของฟุตบอลไทย ระเบียบที่ยอมรับกันเป็นสากลที่แสดงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของโลก ข้อกำหนดที่แบ่งแยกความเป็นอาชีพกับสมัครเล่น ข้อกำหนดที่แสดงถึงความเป็นอุตสาหกรรม/ธุรกิจฟุตบอล ข้อกำหนดที่เปิดโอกาสเป็นช่องทางหารายได้/อาชีพ 	เพื่อควบคุมฟุตบอลโดยที่แบ่งแยกการเล่นเป็นแบบอาชีพเน้นความเป็นธุรกิจกีฬาที่ต้องแข่งขันเพื่อชัยชนะหรือสมัครเล่นเพื่อความสามัคคี ฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีการกำหนดกติกาเป็นมาตรฐานสามารถนำไปสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ เพื่อเป็นช่องทางหารายได้
2.ลูกฟุตบอล	วัตถุรูปทรงกลมที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการเล่นฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> วัตถุบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้เล่น วัตถุที่ชี้ให้เห็นความแพร่หลายของฟุตบอล 	อุปกรณ์ในการเล่นที่แพร่หลายอย่างมากมีการกำหนดมาตรฐานเป็นอุตสาหกรรม และกลายเป็นเครื่องบ่งบอกสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 31: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของฟุตบอล
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		3. วัตถุที่ผลิตเป็นระบบ เป็นมาตรฐาน และเป็น อุตสาหกรรม	
3. ผู้ตัดสิน	ผู้ดูแลและควบคุมการ แข่งขันให้เป็นไปตาม กติกา	1. บุคคลที่เป็นตัวแทน ของผู้มีอำนาจ 2. บุคคลทำเป็นอาชีพ ชนิดหนึ่ง	อาชีพชนิดหนึ่งที่มีอำนาจ เหนือผู้เล่นในสนาม
4. สนาม	สถานที่สำหรับเล่นหรือ แข่งฟุตบอล	1. พื้นที่ของการทำงาน (นักฟุตบอลอาชีพ) 2. พื้นที่ของเวลาว่าง 3. พื้นที่เวลาว่าง (ผู้ชม) 4. พื้นที่จำแนกความ แตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น	สถานที่ในการทำงานของ ผู้ที่มีอาชีพนักฟุตบอล หรือเป็นสถานที่ในยาม ว่างของผู้เล่นและผู้ชม ซึ่ง บ่งบอกถึงความแตกต่าง ทางชนชั้น
5. ผู้เล่น	บุคคลที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล	1. คนที่เล่นกีฬาโดยอด นิยม 2. คนที่เล่นจนเป็น อาชีพหนึ่ง 3. คนที่มีราคาตัว สามารถซื้อขายได้ เหมือนสินค้า	บุคคลที่เล่นฟุตบอลจน เป็นอาชีพที่มีมูลค่าเป็น สินค้าที่ซื้อขายได้

ตารางที่ 31: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยูคอดศาสตร์การสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของฟุตบอล
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		4. ความแตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 5. จาก “วีรบุรุษ” สู่อ ความเป็น “ดารา”	
6. โค้ช	บุคคลที่ชี้แนะขีดความสามารถให้กับนักกีฬาฟุตบอลทั้งในระหว่างการฝึกซ้อมและในขณะที่มีการแข่งขัน	1. บุคคลที่เป็นผู้ชาย 2. บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเกมฟุตบอล 3. คนที่มีราคาตัวเหมือนสินค้าชนิดหนึ่ง	บุคคลที่ใช้ความสามารถด้านฟุตบอลจนเป็นอาชีพที่กลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายได้
7. ผู้ชม	ผู้ที่ชมการเล่นหรือแข่งฟุตบอล	1. คนที่ชอบในกีฬายอดนิยม 2. ความแตกต่างทางสถานภาพ/ชนชั้น 3. คนที่สื่อสารความเป็นตัวตน / อัตลักษณ์ของกลุ่ม 4. การเป็นผู้ดูผู้ชม / กลุ่มสาธารณะ / กลุ่มแฟนคลับ / ผู้บริโภค	บุคคลที่มาชมการละเล่นหรือกีฬาในหลายลักษณะ เช่น การเป็นผู้ดูผู้ชม / กลุ่มสาธารณะ / กลุ่มแฟนคลับ / ผู้บริโภคเริ่มมีนัยยะเกี่ยวข้องกับการเป็นสินค้า

ตารางที่ 31: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของฟุตบอล
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
		5. อัตราความนิยม / สินค้าชนิดหนึ่ง	
8. เสื้อผ้า เครื่องแต่ง กาย	1. ที่สวมใส่ 2. แบ่งแยกความเป็น ทีมที่เล่นหรือแข่ง ฟุตบอล 3. บ่งบอกหน้าที่ใน การเล่น	1. วัตถุแสดง / แบ่งแยก/บ่งบอกถึง ความเป็นทีม 2. วัตถุแสดงความชื่น ชมต่อทีม/ผู้เล่น 3. โฆษณาเคลื่อนที่ 4. วัตถุแสดงความ แตกต่างทาง สถานภาพ/ชนชั้น 5. วัตถุแสดงการเป็น ผู้บริโภค / ผู้ซื้อ	ที่สวมใส่ที่บ่งบอกความ เป็นทีมหรือความชื่นชม ในทีมนั้น อีกทั้งยังเป็น พื้นที่การโฆษณาสินค้า และบ่งบอกถึงสถานะ ของผู้สวมใส่ ที่เป็นผู้ซื้อ/ ผู้บริโภค
9.วิธีการเชียร์	วิธีการแสดงออกของผู้ ที่เข้าชมการเล่นหรือ แข่งฟุตบอล	1. การแสดงออกหรือ สื่อสารความเป็น ตัวตน/กลุ่ม 2. การแสดงออกถึง เสรีภาพ 3. การแสดงออกความ รุนแรง 4. การแสดงออกใน ลักษณะพิธีกรรม	การแสดงออกถึงเสรีภาพ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็น เรื่องของความรุนแรง อีกทั้ง ทั้งยังเป็นพิธีกรรมอย่าง หนึ่งในสังคม

ตารางที่ 31: ตารางการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ชุด สัญญาณ (set of sign)	การเข้ารหัส (encoding)		ความหมายโดยรวม ของฟุตบอล
	สัญญาณ (sign)		
	ความหมายโดยอรรถ	ความหมายโดยนัย	
	signifier / denotative meaning	signified / connotative meaning	
10. เป้าหมาย	สิ่งที่ได้รับ (หรือคาดว่าจะได้) จากเล่นหรือแข่งฟุตบอล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อความสนุก 2. เพื่อเงินทอง / ชื่อเสียง / เกียรติยศ 3. เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 4. เพื่อเป็นบันไดความสำเร็จ 5. ความต้องการที่จะประกอบอาชีพนักฟุตบอล/นักฟุตบอลอาชีพ 6. เพื่อติดทีมชาติ 7. เพื่อออกกำลังกาย 8. เพื่อการสังสรรค์ของเพื่อนฝูง 9. เพื่อการพนัน 	เป็นกีฬาเพื่อสร้างความสนุกสนาน การออกกำลังกาย พื้นที่สังสรรค์และการพนัน หรือเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ มีชื่อเสียงเงินทอง ในลักษณะของการเป็นนักฟุตบอลอาชีพ

3.2 ความหมายฟุตบอลในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ในยุคอุตสาหกรรมแห่งการสร้างผู้เล่นและผู้ชม เป็นยุคที่มีเวลาค่อนข้างยาวนาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีก็มีความแตกต่างไปจากบริบทยุคสมัยของฟุตบอลทั้ง 2 ยุคที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ความหมายของฟุตบอลที่ปรากฏอยู่ก็มีทั้งแบบที่สืบเนื่อง

ปรับเปลี่ยนความหมายบางส่วน หรือสร้างความหมายใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม (ดังจะกล่าวในภายหลัง) ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้ 9 ประการ ได้แก่

1. ฟุตบอลคือกีฬาเชื่อมสัมพันธ์
2. ฟุตบอลคือช่วงเวลาแห่งการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานบันเทิง
3. ฟุตบอลคือการออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ
4. ฟุตบอลคืออุตสาหกรรมความบันเทิง
5. ฟุตบอลคืออาชีพชนิดหนึ่ง
6. ฟุตบอลคือเครื่องเล่นสถานภาพทางสังคม
7. ฟุตบอลคือการเล่น
8. ฟุตบอลคือชาตินิยม/แสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติ
9. ฟุตบอลคือกีฬามหาชน

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ฟุตบอลคือกีฬาเชื่อมสัมพันธ์

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ในช่วงทศวรรษ 2490 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม มุ่งที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อจากรัฐบาลชุดก่อนหน้า โดยได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 ว่า "...จะผดุงรักษาสัมพันธไมตรีกับนานาชาติโดยบริสุทธิ์ใจ และปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีกับประเทศทั้งหลาย..." (มยุรี ศุภวิบูลย์, 2529: 45) ในห้วงเวลาดังกล่าว ประเทศไทยต้องชดใช้ค่าเสียหายต่อคู่กรณี และต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติ ซึ่งการกีฬาได้นำมาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งมาใช้ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้รัฐบาลไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อที่จะใช้การกีฬาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับนานาชาติ ใน พ.ศ. 2494 ได้สนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อส่งนักกีฬาและบุคลากรไปร่วมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 1 ที่ประเทศอินเดีย

กีฬาเอเชียนเกมส์ เป็นการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชีย เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานทางกีฬาและเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชียด้วยกัน รัฐบาลไทยเห็นเป็นโอกาสดีจึงส่งนักกีฬาเพื่อหาประสบการณ์ให้นักกีฬาและเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อมวลมิตรประเทศให้เข้าใจประเทศไทย (กอง วิสุทธธรรมณ์, 2499: 26) หลังจากนั้นเพียง 1 ปี ประเทศไทยก็เข้าร่วมแข่งขันในกีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 15 ณ ประเทศฟินแลนด์ กล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ไทยได้เข้าร่วมในกีฬาระดับโลก แม้ว่าการแข่งขันจะไม่ประสบความสำเร็จในเหรียญรางวัลก็

ตาม แต่ก็เป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักกีฬาและเจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับมาปรับปรุงการกีฬาของประเทศให้ดีขึ้น (Indrapana, 1973, อ้างถึงในมยุรี ศุภวิบูลย์, 2529: 43) อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากประสบการณ์ด้านกีฬาที่ได้แล้ว ยังเป็นการนำประเทศออกสู่สายตาชาวโลกอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งจะทำให้นานาประเทศได้รู้จักกับประเทศดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐบาลในอันที่จะสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศอื่นให้มากขึ้นด้วย

เห็นได้ว่าความต้องการของรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2490 – 2500 ที่จะใช้ประโยชน์ของกีฬาก็คือ ต้องการที่จะสร้างความแข็งแกร่งและสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน (ดังจะกล่าวถึงต่อไป) และความมุ่งมั่นที่จะให้กีฬาเป็นเครื่องมือสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และที่สำคัญคือเพื่อเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีในสายตาประชาคมโลก

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2502 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านให้มีความกระชับสนิทสนมยิ่งขึ้น และเพื่อจะได้ปรับปรุงการกีฬาและนักกีฬาของเราให้มีมาตรฐานขึ้น อีกทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้นักกีฬา ได้เตรียมตัวสำหรับกีฬาเอเชียนเกมส์ และกีฬาโอลิมปิกต่อไป นอกจากนั้นสมาคมฟุตบอล ได้จัดการแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หรือเรียกกันว่า “การแข่งขันฟุตบอลคิงส์คัพ” เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2511 ซึ่งมีประเทศเข้าร่วมคือ พม่า ลาว สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือเพื่อเทิดทูนพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เพื่อส่งเสริมกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เพื่อสร้างมาตรฐานการเล่นฟุตบอลในภูมิภาคเอเชีย หลังจากนั้นก็มีการใช้ฟุตบอลเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธไมตรีเกิดขึ้นมากมายเช่น ฟุตบอลเชื่อมสัมพันธไมตรีต่าง ๆ เช่น ในระดับหมู่บ้าน ตำบล หน่วยงาน องค์กร สถาบัน เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น ในภาคใต้ได้มีการจัดตั้งโครงการกีฬาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชนไทยพุทธและไทยมุสลิม ที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งฟุตบอลเป็นกีฬาที่นำมาใช้ เป็นสื่อกลางในการสร้างสัมพันธไมตรีเชื่อมสามัคคี เพื่อส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในพื้นที่ (ชาญชัน อินทรประวัตติ, 2528: 5-6)

น่าสังเกตว่า ความหมายของฟุตบอลที่เป็นเครื่องเชื่อมสัมพันธไมตรีในยุคอุตสาหกรรมฯ นี้ มีนัยยะที่เคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนไปจากยุคราชสำนักที่เป็นเครื่องมือในการประสานสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติมาสู่คนไทยด้วยกันเอง

กรณีการเปิดรับฟุตบอลต่างประเทศ แม้ว่าอาจจะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเรื่องเหลวไหล ไร้สาระ หรือไม่ก็เป็นเพียงช่องทางสู่การพนันเท่านั้น (นวลน้อย ตริรัตน์, 2539) แต่จากงานการศึกษาของทิฆัมพร เอี่ยมเรไร (2546) ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าฟุตบอลเป็นเสมือน

“ภาษากลาง” ที่สามารถเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีรสนิยม หรือความชื่นชอบในฟุตบอล เหมือน ๆ กันในลักษณะของกลุ่มที่แม้จะเป็นสายสัมพันธ์แบบชั่วคราวก็ตาม ต่อมาเมื่อณัฐสุพงศ์ สุขไสต (2548) ได้ทำการศึกษาต่อยอดงานของทิชัมพรดังกล่าว พบว่ามีบุคคลจำนวนหนึ่งใช้ฟุตบอลเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เรียกว่า “แฟนคลับ” และได้้นำสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมาพัฒนาเป็นความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของพวกเขา ส่วนในกรณีกลุ่มแฟนฟุตบอลชาวไทยก็มีการศึกษาจากกกุลวิชญ์ ส่ำแดงเดช (2551) พบว่ามีความสัมพันธ์เกิดขึ้นจริงระหว่างแฟนสโมสรฟุตบอลด้วยกันในลักษณะที่คล้ายคลึงกับกลุ่มแฟนฟุตบอลต่างประเทศ

3.2.2 ฟุตบอลคือช่วงเวลาแห่งการพักผ่อนหย่อนใจและความสนุกสนานบันเทิง

มีผู้คนหลายคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมฟุตบอลก็ด้วยความปรารถนาในความสนุกสนานบันเทิง บางคนได้ใช้ฟุตบอลในช่วงที่เป็นยามว่าง ที่เป็นช่วงของการพักผ่อน หรือกระทั่งเป็นงานอดิเรก การติดตามฟุตบอลพิจารณาได้ว่าเป็นกิจกรรมเพื่อความผ่อนคลายอย่างหนึ่งที่ไม่แตกต่างไปจากการดูหนัง อ่านหนังสือ ฟังเพลง ดูเกมโชว์ ฯลฯ ของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

ในกลุ่มแฟนฟุตบอลได้ใช้ฟุตบอลเป็นช่องทางในการแสวงหาความบันเทิงสนุกสนาน เช่น “ความสำเร็จของทีมโปรด เป็นสุดยอดของความบันเทิง” (ต๋อง, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553)

ด้วยคุณลักษณะของฟุตบอลเป็นที่เกมกีฬาที่มีกฎกติกาที่ง่ายต่อความเข้าใจต่อการชมหรือแม้แต่การเล่นก็ตาม นอกไปจากนั้น ด้วยลักษณะของฟุตบอลที่มีส่วนผสมของความซ้ำเติมและความแปลกใหม่ เช่น กฎกติกา จำนวนผู้เล่น ฯลฯ ที่จะเหมือนเดิม ทว่าก็มีสิ่งแปลกแตกต่างไปจากเดิม เช่น นักฟุตบอลคนใหม่ โค้ชใหม่ คู่แข่งขันใหม่ ฯลฯ แต่ที่สำคัญมากที่สุดก็คือ การคาดคะเนเกมการแข่งขันที่ไม่ได้แม่นยำเสมอไป ทำให้สนุกไปกับการ “ลุ้น” ดังประโยคยอดนิยมที่ว่า “ฟุตบอลลูกกลม ๆ อะไรก็เกิดขึ้นได้” หรือที่ต้องให้ความหมายต่อฟุตบอลในโทรทัศน์อย่างน่าสนใจว่า “มันตื่นเต้น มันมีความสุข คาดไม่ถึง มีจุดพีค จุดเฉื่อย แต่ละวันไม่มีซ้ำ มีอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ เสมอ” (ต๋อง, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553) สอดคล้องกับที่วานเนล (Whannel, 1992, อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2545: 76 - 77) อธิบายว่าสาเหตุที่รายการกีฬาให้ความบันเทิงได้แก่ผู้ชมได้นั้น ส่วนหนึ่งมาจากคุณลักษณะเปิด - ปิด ของตัวบท (open / closed text) ยิ่งตัวบทมีลักษณะที่เปิดต่อการตีความได้มากเท่าไร ผู้คนก็จะยิ่งชื่นชอบมากขึ้นเท่านั้น เช่นเดียวกับตัวบทฟุตบอลที่ไม่มีใครรู้ว่าเกมการแข่งขันนั้นจะจบลงอย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของกีฬานี้ นอกจากนั้นด้วยกฎกติกาที่ง่ายต่อความเข้าใจในการชมหรือแม้แต่การ

เล่นก็ตามยิ่งทำให้ฟุตบอลเป็นกีฬายอดนิยมทั้งในหมู่คนชอบเล่นและชอบชม กระทั่งกลายมาเป็นเนื้อหาที่สื่อโทรทัศน์ รวมทั้งสื่ออื่น ๆ ให้ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน

3.2.3 ฟุตบอลคือการออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ

ภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหามากมายหลายประการ เช่น การขาดใช้ให้กับประเทศคู่สงคราม ภาวะข้าวยากหมากแพง และความยุ่งยากฉนวนทางการเมือง เป็นต้น ดังที่กล่าวแล้วว่าในช่วงสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีความต้องการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างสัมพันธไมตรีต่อนานาประเทศ ในช่วงที่บ้านเมืองมีความไม่สงบในระยะดังกล่าว รัฐบาลยังคงให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพลศึกษาและการกีฬา รวมทั้งกีฬาฟุตบอล นับเป็นกิจกรรมในการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ทำให้เกิดคุณลักษณะที่ปรารถนาของประชาชนคนไทย อาทิ มีร่างกายแข็งแรง มีระเบียบวินัย รู้สามัคคี มีน้ำใจเป็นนักกีฬาจะช่วยทำให้ง่ายต่อการปกครองประเทศ เป็นต้น

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาเป็นผู้นำการบริหารประเทศเมื่อ พ.ศ. 2501 นั้น ได้กำหนดนโยบายที่จะมุ่งพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยอีกครั้ง ผลจากการพัฒนาประเทศดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตของคนไทยบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะมีเวลาว่างมากขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นผลให้ประชาชนคนไทยมีความต้องการเล่นกีฬามากยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้จัดตั้งอำนาจความสะอาดและสถานที่เพื่อตอบสนององความต้องการของประชาชน

3.2.4 ฟุตบอลคืออุตสาหกรรมความบันเทิง

ความหมายของฟุตบอลในแง่นี้ไม่ปรากฏว่ามีในยุคราชสำนัก แต่เริ่มที่จะมีร่องรอยในยุคที่สองหรือยุคราชสำนักสุโขทัยและมาเติบโตเบ่งบานเต็มที่ในยุคที่สามคือยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

จากพัฒนาการของฟุตบอลที่เริ่มแพร่หลายในสังคมไทยเมื่อปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กีฬาฟุตบอลได้ขยายขอบเขตไปสู่การรับชมกีฬาฟุตบอลในฐานะความบันเทิงประการหนึ่ง กล่าวคือ ฟุตบอลไม่ได้มีแต่ผู้เล่นหรือคู่แข่งขันเท่านั้น หากแต่มีการกล่าวถึงผู้ชมมาแต่ครั้งอดีตแล้ว ดังจะเห็นได้จากการแข่งขันฟุตบอลนัดแรกที่

เกิดขึ้นที่สนามหลวง ได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมเข้ามาชมกีฬาฟุตบอล นับแต่นั้นฟุตบอลก็ยิ่งได้รับความนิยมจากทั้งผู้เล่นและผู้ชม ซึ่งการติดตามชมการแข่งขันฟุตบอลก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะฟุตบอลในประเทศเท่านั้น หากแต่ได้ขยายไปยังการรับรู้เกี่ยวกับฟุตบอลต่างประเทศ ซึ่งมีการแข่งขันที่แพร่หลายมากกว่าฟุตบอลภายในประเทศ ดังนั้นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฟุตบอลต่างประเทศนับวันยิ่งมีความสำคัญเพิ่มขึ้น

ประชาชนในประเทศต่าง ๆ จะมีความนิยมในกีฬาต่างประเภทกัน แต่ก็มียกีฬางานประเภทที่มีประชาชนหลายประเทศนิยมร่วมกัน เพราะความต้องการชมการแข่งขันกีฬามีมากขึ้นทุกทีจึงมีผลต่อการทำให้กีฬากลายเป็นธุรกิจที่เน้นการแสวงหาผลกำไร และทำให้กีฬาอาชีพค่อย ๆ เข้ามาแทนที่กีฬาสมัครเล่น

ผลจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขยายตลาดการกีฬา การถ่ายทอด “สด” การแข่งขันกีฬาทางวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้ผู้ที่ไม่ได้เข้าชม ณ สนามแข่งขันสามารถติดตามการแข่งขันไปพร้อม ๆ กับผู้ชมที่สนามแข่งขันได้

จากการก่อเกิดและขยายตัวของฟุตบอลทั้งในระดับสากลและในสังคมไทยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ฟุตบอลเป็นมากกว่ากีฬาชนิดหนึ่ง และโลกของฟุตบอลเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกันระหว่างความเป็นวัฒนธรรมกับความเป็นอุตสาหกรรมหรือระบบธุรกิจขนาดใหญ่

อุตสาหกรรมสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมฟุตบอลเติบโต ฟุตบอลเป็นอุตสาหกรรมเนื่องจากมีเงินเข้ามา มีบทบาทดังนี้ ลิขสิทธิ์ในการถ่ายทอด เงินรางวัลแก่ผู้ชนะ เงินที่ใช้จัดการแข่งขัน เงินสปอนเซอร์ให้แก่สโมสรและในการฝึกซ้อมของนักฟุตบอล เงินค่าซื้อขายนักฟุตบอล เงินในการว่าจ้างโค้ช การใช้นักกีฬาเป็นพรีเซนเตอร์ สปอนเซอร์ต่าง ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์กีฬา เครื่องดื่ม บัตรเครดิต รถยนต์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้สื่อมวลชนเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนโฉมหน้าของกีฬาฟุตบอลให้เป็นธุรกิจความบันเทิงอย่างเต็มตัว

ทุกวันนี้ รายการกีฬาทางโทรทัศน์ได้กลายเป็นธุรกิจสำคัญไม่แพ้การดำเนินธุรกิจอื่น ๆ ไปแล้ว ที่ต่างก็หันมาใช้แนวทางการตลาดเป็นหลักในการดำเนินงานและช่วยกำหนดกิจกรรมทางการตลาดของรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์เกือบทุกรายการ วรวิทย์ พัฒนาอิทธิกุล (2539: 111) เห็นว่า ธุรกิจรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์นั้น มีลักษณะโครงสร้างทางการตลาดเช่นเดียวกับธุรกิจ สินค้า และบริการทั่วไป กล่าวคือจะต้องมี ผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ คนกลาง ตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย การกำหนดราคา การส่งเสริมการตลาด และผู้บริโภค กล่าวโดยสรุป ผู้ผลิตนั่นก็คือเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ ได้แก่รายการฟุตบอล โดยทำการติดต่อซื้อขายผ่านคนกลาง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ (ทั้งฟรีทีวีและเคเบิลทีวี) รวมทั้งบริษัทที่ติดต่อซื้อลิขสิทธิ์จากผู้ผลิตโดยตรง จากนั้นจึงมีการนำเสนอผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายทางสถานีโทรทัศน์

และต้องมีการบริหารรายการ กำหนดราคา เช่น อัตราค่าโฆษณา หรือค่าสมาชิกของเคเบิลทีวี รวมทั้งสถานียังต้องใช้การส่งเสริมการตลาด โฆษณา ประชาสัมพันธ์รายการให้เป็นที่รู้จักและสนใจ กระทั่งขั้นสุดท้ายก็คือการที่ผู้ชมหรือผู้บริโภครับชมรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ในที่สุด

ดังนั้นเมื่อพิจารณาว่า ฟุตบอลหรือรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์เป็นอุตสาหกรรมหรือระบบธุรกิจแล้ว ผู้ชมฟุตบอลทางโทรทัศน์จะมีความสำคัญอย่างมากในฐานะ “สินค้า” ประเภทหนึ่ง และเป็นผู้จ่ายค่าจ้างทางอ้อมให้แก่ผู้ที่อยู่ในแวดวงธุรกิจฟุตบอล ทั้งนี้รณพงษ์ คำนวนทิพย์ (2549: 116) กล่าวถึงกรณีฟุตบอลโลกไว้ว่า “ฟุตบอลโลกนั้นมีอาณาภาพสูงถึงขนาดที่ว่าโลกทั้งใบต้องหลีกทางให้ ทำให้ผู้คนคลายความกังวล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมไปได้ชั่วขณะ จนถือได้ว่า นอกจากจะเป็นกีฬาแล้ว ฟุตบอลยังเป็นความบันเทิงหรือเอ็นเตอร์เทนเมนท์ประเภทหนึ่ง...ลูกหนังพันธุ์ล้านเองยังเป็นปัจจัยบวกที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดเงินสะพัดอย่างมหาศาลทั้งในและนอกระบบ เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการบริโภคที่ตามมา เป็นลูกโซ่ และช่วยสร้างรายได้อย่างมากมายให้กับผู้ประกอบการนับพันล้านบาท” ขณะที่รังสรรค์ ธาระพรพันธ์ วิพากษ์ว่า ฟุตบอลเป็นเรื่องของ “ทุนวัฒนธรรม” ที่ชาติตะวันตก โดยเฉพาะยุโรปได้อิงกระแสโลกาภิวัตน์ในการเผยแพร่ และครอบงำชาติอื่นๆ ในฐานะที่เป็นพลังทุนในการแสวงหาผลประโยชน์จากมุมอื่น ๆ ของโลก

2.2.5 ฟุตบอลคืออาชีพชนิดหนึ่ง

ในยุคที่สามหรือยุคอุตสาหกรรมสร้างผู้เล่นและผู้ชม ฟุตบอลกลายเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทย ฟุตบอลได้พัฒนาเป็นการค้าหรืออุตสาหกรรมอย่างเต็มตัว และที่สำคัญรูปแบบการเล่นฟุตบอลได้เคลื่อนย้ายจากลักษณะสมัครเล่นสู่อาชีพอย่างชัดเจน ทั้งนี้ผู้เล่นอาชีพจะหมายถึงผู้เล่นฟุตบอลที่มีเจตนาเล่นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ส่วนผู้เล่นสมัครเล่น คือผู้เล่นฟุตบอลที่ไม่มีเจตนาเล่นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพ

ในการพัฒนาเพื่อเป็นกีฬาอาชีพนั้น จุฑา ดิงศภัทย์ (จุฑา ดิงศภัทย์, 2540, อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 50) กล่าวไว้ว่า การพัฒนากีฬาเพื่อการอาชีพ ควรนำหลักการตลาดการกีฬา (sport marketing) มาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยหลักการที่ว่า กิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจะต้องตรงกับความต้องการและคางามพอใจของผู้ดู ผู้บริโภค ตลอดจนผู้ให้การสนับสนุนต่าง ๆ และกีฬาจะพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องมีผู้สนับสนุนจากผู้ดูแล โดยต้องคำนึงเสมอว่ากีฬานั้น ๆ จะต้องเป็นธุรกิจบันเทิง เมื่อเป็นธุรกิจบันเทิงแล้วต้องคำนึงถึงความพอใจของลูกค้านั่นก็คือ ความพอใจ = สินค้าต้องมีคุณภาพดี - เงินที่เสียไปเพื่อเข้าชม

ดังนั้นสิ่งสำคัญในการพัฒนากีฬาเพื่อการอาชีพนั้นก็คือ คุณภาพของกีฬานั้น ๆ จะต้องดีเพื่อจะได้รับการสนับสนุนจากผู้ดูแลและสปอนเซอร์ โดยคุณภาพของกีฬาจะดีได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของนักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้จัดการทีม ผู้บริหารทีม และผู้บริหารของสมาคมกีฬานั้น ๆ ด้วย เมื่อกีฬาดีมีคุณภาพดี ก็สามารถจัดให้เป็นธุรกิจบันเทิงได้

การเล่นกีฬาเพื่อการอาชีพ (professional sport) ถือว่าเป็นจุดสุดยอดของการเล่นกีฬา (วีระ มนัสวานิช, 2534 อ้างถึงในพงศธร เพิ่มพานิช, 2552: 49) ซึ่งสังคมไทยก่อนหน้านี้ฟุตบอลไม่สามารถนำมาเป็นอาชีพเลี้ยงดูตัวเองได้ ทว่าในปัจจุบันมีการปรับค่าตอบแทนนักเตะขึ้นมาก ทำให้เป็นนักฟุตบอลอาชีพเต็มตัว และเป็นอาชีพที่มีค่าตอบแทนสูงทีเดียว ไม่ต้องเตะบอลแบบพาร์ทไทม์เหมือนเมื่อก่อน (นักฟุตบอลอาชีพต้องมีรายได้จากการเล่นฟุตบอลมากกว่ารายจ่ายต่อเดือน) เท็ดคักดี ใจมั่น นักเตะสโมสรชลบุรี เอฟซี กล่าวไว้ว่า “เมื่อก่อนฟุตบอลไทยลีกเขาพยายามจะบูม แต่มันเป็นแค่กึ่งสมัครเล่นกึ่งอาชีพ เตะอยู่แค่ในกรุงเทพฯ” หรือที่สุชี สุขสมกิจ นักฟุตบอลสโมสรบางกอกกล๊าส กล่าวว่า “ตอนนี้เริ่มเป็นลีกอาชีพ ต้องรู้ถึงความจริงที่ว่าฟุตบอลสร้างฐานะได้ สามารถเลี้ยงชีพได้ คนไหนเล่นดี เก่ง ทำผลงานดี เงินเดือนก็สูง อย่างเมื่องทอง ๆ นักเตะเขาเงินเดือน 2-3 แสน บางคนได้ 4 แสนด้วยซ้ำ ตรงนี้ละที่นักเตะรุ่นน้องควรจะคิดและดันตัวเองให้ถึง เพราะนี่คือรายได้มหาศาลสำหรับนักฟุตบอลที่เก่ง ไม่เก่งพอก็จบ”

ในวันที่ยังมีการฟุตบอลยังไม่ได้มีการแข่งขันกันขนาดนี้ การฝึกซ้อมของนักฟุตบอลเป็นเพียงการซ้อมที่ไม่จริงจังและทุ่มเทไม่ได้มาก เพราะต้องทำควบคู่ไปกับงานประจำ (a day เดือนพฤษภาคม, 2553: 80) ซึ่งกวิน ธรรมสัจจานันท์ ผู้รักษาประตูสโมสรเมืองทองฯ ยูไนเต็ด ได้มองย้อนอดีตในช่วงที่ฟุตบอลไทยลีกยังไม่คึกคักอย่างทุกวันนี้ กวินมองฟุตบอลไทยลีกในช่วงเวลานั้นว่ายังไม่เป็นฟุตบอลอาชีพเต็มตัว คนดูน้อย และการจัดการก็ยังไม่เป็นมืออาชีพเท่าที่ควร กวินกล่าวว่า “ผมคิดว่าผมโชคดีนะ ที่พอก้าวขึ้นมาเล่นไทยลีก แล้วมันบูมขึ้นมามาก ตอนนี้องการฟุตบอลไทยกำลังไปในทางที่ดีครับ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการทั้งทางสโมสรและสมาคม อีกรูปแบบก็คนดู มีคนดูช่วยเชียร์ นักฟุตบอลก็มีกำลังใจในการเล่นมากขึ้น พอคนดูเข้ามาเยอะ สปอนเซอร์ก็ตามเข้ามา รายได้นักฟุตบอลก็เลยดีขึ้นด้วยตามลำดับครับ”

กวินได้ให้คำนิยามของนักฟุตบอลอาชีพด้วยสีหน้าภูมิใจว่า “คำว่าอาชีพก็เหมือนเราเป็นพนักงานคนหนึ่ง เข้ามาแล้วต้องทำให้ดีที่สุด ถ้าทำไม่ดีเขาก็อาจจะให้เราออกจากตรงนี้ได้ ถ้าตอนนี้มีคนมาถามถึงอาชีพ ผมก็จะบอกว่าผมเป็นนักฟุตบอล ตรงนี้แหละที่เป็นอาชีพของเรา” (a day เดือนพฤษภาคม, 2553: 87)

ตลาดนักฟุตบอลนับว่าเป็นตลาดแรงงานประเภทหนึ่ง แรงงานย่อมเคลื่อนย้ายจากอุตสาหกรรมที่ให้ค่าจ้างต่ำไปสู่อุตสาหกรรมที่ให้ค่าจ้างสูงฉันใด นักฟุตบอลย่อมเคลื่อนย้าย

จากสโมสรที่ให้ผลตอบแทนต่ำไปสู่สโมสรที่ให้ผลตอบแทนสูงจั้นั้น (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2544: 169) เช่นที่อานนท์ สังสรรค์น้อย สโมสรปิอีซี เทโรศาสน ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “แต่ในอนาคตมันก็เป็นสัญชาตญาณของนักเตะที่จะต้องถูกดึงตัวไปเล่นที่อื่น ไม่ว่าจะในหรือนอกประเทศ ผมเองก็หวังเอาไว้ว่าสักวันจะไปเล่นต่างประเทศ แต่ทุกวันนี้ก็จะทำหน้าที่ในสโมสรนี้ให้ดีที่สุดก่อน” (a day เดือน พฤษภาคม, 2553: 97)

เห็นได้ว่าทุกวันนี้เกมฟุตบอลกลายเป็นระบบอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ความบันเทิงที่มีทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และมีตลาดซื้อขาย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงฟุตบอลให้กลายเป็นสินค้ามีส่วนลดทอนลักษณะความเป็น “สมัครเล่น” และเพิ่มพูนความเป็น “อาชีพ” ของกีฬาฟุตบอล อีกทั้งผลงานสื่อทั้งหลายมีส่วนผลักดันให้เกมฟุตบอลกลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายคล่อง และเกื้อกูลสู่การขยายตัวของความเป็นธุรกิจบันเทิงเข้าสู่กีฬาฟุตบอล

2.2.6 ฟุตบอลคือเครื่องเลื่อนสถานภาพทางสังคม

ฟุตบอลที่เคยเป็นของชนชั้นสูง ที่เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมที่สูงส่งและนำมาซึ่งประโยชน์บางอย่าง ผู้คนในสังคมจึงมุ่งหวังที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เพื่อสร้างการเป็นที่ยอมรับ ทำให้ฟุตบอลกลายเป็นหนทางในการเลื่อนสถานภาพทางสังคมของผู้ที่ต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมเช่นเดียวกับชนชั้นนำ

นับแต่มีการบรรจุการเรียนการสอนฟุตบอลลงในหลักสูตรการศึกษาที่เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ ทำให้โอกาสของการเรียนฟุตบอลแพร่หลายสู่ชนชั้นกลางและล่างในสังคมไทย ไม่ได้จำกัดอยู่ในวงสังคมชั้นสูงเหมือนในยุคเก่าก่อน

เมื่อสังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยม สถานภาพของกีฬาฟุตบอลก็มีการขยับตัวสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ในอดีตคณะฟุตบอลแห่งประเทศไทย จะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบควบคุม ดูแลการแข่งขันฟุตบอลรายการต่างๆ ทว่าด้วยความที่สมาคมฯ ขาดงบประมาณจึงร่วมมือกับเอกชนจัดการแข่งขันฟุตบอลขึ้นในหลายรายการ เช่น ยามาฮ่าคัพ โตโยต้าคัพ ต่อมาฟุตบอลไทยได้พัฒนาการแข่งขันจากเดิมแบบ “สมัครเล่น” มาสู่แบบ “กึ่งอาชีพ” ในปี พ.ศ. 2534 ไม่นานจากนั้น ใน พ.ศ. 2539 ก็เกิดแบบ “อาชีพ” ครั้งแรกในรายการฟุตบอลไทยแลนด์ลีก ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าใดนัก กระทั่งเกิดมีกระแสฟุตบอลไทยแรงขึ้นอย่างมากในปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมานี้เอง

การที่สังคมไทยเกิดฟุตบอลกึ่งอาชีพและอาชีพขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงฟุตบอลได้เคลื่อนตัวรองรับอุดมการณ์การผลิตแบบอุตสาหกรรมหรือทุนนิยม ที่แตกต่างจากผู้เล่นสมัครเล่น

หน้า และที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงสู่ระดับ “มืออาชีพ” ของฟุตบอล ทำให้เกิดพื้นที่ใหม่และวิถีทางสำคัญอันใหม่ในการขับเคลื่อนสถานภาพทางชนชั้นอย่างชอบธรรมเพิ่มขึ้นจากสังคมในอดีตที่ใช้ช่องทางการเป็นทหาร การบวชพระ และการศึกษา เป็นช่องทางในการเลื่อนชนชั้นของตน

ในอดีตสังคมไทยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์ไม่เท่าเทียมกันเนื่องมาจากชาติตระกูล สถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้นจะพิจารณาจากชาติกำเนิด/ชาติตระกูล แต่เมื่อสังคมเริ่มเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมทุนนิยม ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ โดยเริ่มปฏิเสธการใช้เกณฑ์ชาติตระกูลเป็นตัวแบ่งชนชั้น และการเลื่อนชนชั้นเป็นไปไม่ได้ โดยเปลี่ยนมาใช้เกณฑ์เรื่องทรัพย์สินเงินทองหรือความมั่งคั่งแทน และที่สำคัญการเลื่อนชนชั้นในทุกวันนี้ล้วนเป็นไปได้อย่างการใช้ความสามารถของตน ซึ่งก็จะเห็นเช่นเดียวกับกรณีฟุตบอล

ความแตกต่างของคน/ชนชั้นในสังคมทั้งรายได้ เกียรติยศ และสถานภาพ ได้ทำให้เกิดความพยายามในการเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมกับการบริโภคฟุตบอลในแง่หนึ่งจึงแสดงให้เห็นถึงการยกฐานะของคนในสังคม คนที่ต้องการความยอมรับ เกียรติยศ ความมั่งมี และความสำเร็จในหน้าที่การงานจึงต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อเลื่อนสถานภาพของตนเอง ดังที่รณพงศ์ คำนวนทิพย์ (2549: 116) แสดงความเห็นไว้ว่า “ไม่ว่าคุณอยู่ในสถานะไหน ฟุตบอลอาจเปลี่ยนชีวิตคุณได้ เพียงแค่หากคุณมีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นที่จะทำความฝันของคุณให้เป็นจริง”

ทุกวันนี้ความสามารถของนักฟุตบอลสามารถใช้เป็นบันไดเข้าโรงเรียนมหาวิทยาลัย (โครงการข้างเผือก) เช่น สุบรรณ เงินประเสริฐ นักฟุตบอลโรงเรียนเพ็ญสมิทธ์ อายุ 16 ปี กล่าวไว้ว่า “ผมย้ายมาเรียนที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนตอน ป. 6 เนื่องจากได้โควตานักฟุตบอล แต่เรียนอยู่ที่กรุงเทพคริสเตียนได้ปีเดียวก็ตัดสินใจย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนเพ็ญสมิทธ์ (ฟุตบอลสยาม, ฉบับที่ 1, 203 วันที่ 4-10 มิถุนายน, 2553: 43)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักฟุตบอลจำนวนมากที่มีพื้นเพทุนเศรษฐกิจค่อนข้างน้อย แต่มีความสามารถในฟุตบอลหรือทุนวัฒนธรรมอยู่มากพอ ก็จะได้รับโอกาสคัดเลือกจนกลายเป็น “นักฟุตบอลโรงเรียน” และจากการเป็นตัวโรงเรียน หากได้รับการคัดเลือกถึงตัวเข้าสู่โรงเรียนที่มีชื่อเสียงด้านฟุตบอลไปอีกครั้ง เช่น กลุ่มโรงเรียนในเครืออัครมิตร โรงเรียนกีฬา ก็จะได้รับสิทธิพิเศษบางอย่าง เช่น เรียนฟรี มีที่พัก หลังจากนั้นนักกีฬาฟุตบอลที่มีแววก็จะตัดสินใจเข้าสู่ระบบการเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งในบางมหาวิทยาลัยจะมีโครงการ “ข้างเผือก” ที่จะคัดเลือกกระทั่งกลายเป็น “นักฟุตบอลมหาวิทยาลัย และถ้าไปได้สวยก็จะเข้าสังกัดสโมสรนักฟุตบอลอาชีพ หรือเป็นนักกีฬาระดับ “ทีมชาติ” ในท้ายที่สุด เช่น โชคทวี พรหมรัตน์ ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ผมไม่เคยคิดมาก่อนว่า ผมจะเดินมาได้ไกลถึงวันนี้ วันที่เป็นนักฟุตบอลทีมชาติ เรียนจบปริญญาตรี และได้ไปค้าแข้งที่ต่างประเทศนานถึง 7 ปี เพราะผมมาจาก เด็กบ้านนอกธรรมดา แต่มีทุกวันนี้ได้เพราะฟุตบอล ฟุตบอลคือวิชาให้ชีวิตผมดีขึ้น”

(นักเลงฟุตบอล เล่ม 7 , 2550: 26)

ประวัติของนักฟุตบอลหลาย ๆ คน ที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้เล่นฟุตบอลเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับในชื่อเสียงเกียรติยศ และฐานะการเงินที่มั่งคั่งเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน บางคนได้เข้าทำงานหน่วยงานภาครัฐด้วยความสามารถในทางฟุตบอล สิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจให้กับนักฟุตบอลรุ่นหลัง ๆ

แต่สำหรับผู้เล่นบางคนอาจไม่สนใจ หรือมีแรงบันดาลใจที่จะเป็นตัวนักฟุตบอลโรงเรียนหรือไฝฝืนที่จะเป็นนักฟุตบอลทีมชาติ ก็จะกลายมาเป็นกลุ่มผู้เล่นที่เล่นเพื่อความสนุกสนานบันเทิง พร้อมๆ กับเดินหน้าสู่เส้นทางชีวิตที่ตนเองต้องการและมีศักยภาพที่จะไป

นอกจากนั้นเราอาจมองได้ว่า การที่ฟุตบอลหญิงมีมากขึ้นและได้รับการยอมรับมากขึ้นก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สะท้อนว่า ผู้หญิงได้ใช้ฟุตบอลเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการยกระดับสถานภาพของตนเองให้ทัดเทียมกับเพศชาย

2.2.7 ฟุตบอลคือการพนัน

การเข้ารหัสความหมายว่าฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นเป็นความหมายที่มีมาแต่ในยุคราชสำนักสุโขทัย ซึ่งมีความหมายในด้านลบมากที่สุดของความหมายต่าง ๆ ของฟุตบอล ในมิติของผู้เล่นก็มีการเล่นพนันฟุตบอลอยู่เช่นกัน เช่นชาวคราวอันครีกโครมของอดีตซูเปอร์สตาร์ฟุตบอลไทยอย่างปิยะพงษ์ ฝิวอ่อน ก็มีข่าวพัวพันกับการพนันฟุตบอล

นอกจากนั้นการติดตามกีฬาฟุตบอลยังมองได้ว่าเป็นกิจกรรมยามว่าง หรือกิจกรรมเพื่อความผ่อนคลายอย่างหนึ่ง หรือเป็นช่องทางการเสพรับความสนุกสนานบันเทิงแล้ว ด้วยคุณลักษณะที่ฟุตบอลไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลการแข่งขันได้อย่างแม่นยำ จึงนำไปสู่การใช้ฟุตบอลเป็นประเด็นในการพนันขั้นต่อ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในสังคมไทยปัจจุบันว่า การชมฟุตบอลกับการพนันเป็นของคู่กัน หลักฐานที่ชัดเจนก็คือตามหน้าหนังสือพิมพ์กีฬา เว็บไซต์ฟุตบอล จะมี

อัตราต่อรองฟุตบอลเสมอ สำหรับผู้ดูผู้ชมฟุตบอลบางคนอาจไม่ได้ดูอย่างเดียว หากแต่ยังเล่นพนันฟุตบอลด้วย ซึ่งสาริต กรีกุล ผู้บรรยายฟุตบอล กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จะมีคนชอบดูฟุตบอลขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง คือคนที่ชอบเล่นการพนัน คือ แทนที่จะไปเล่นม้า เล่นหวย แต่พอมีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์กันมาก มีเกือบทุกวัน ทำให้มีกลุ่มนักพนันหันมาให้ความสนใจกันมาก ตรงนี้จึงทำให้เกิดความคึกคัก เพราะทำให้ฟุตบอลได้รับความสนใจมากและแพร่ขยายออกไปมาก ซึ่งมีทั้งผู้ที่เล่นหนักเป็นเรื้อนแสน ไปจนถึงผู้ที่เล่นเพื่อความสนุกเล็กน้อย 10 - 20 บาท เป็นค่าข่าวประกอบการชมให้ได้ลุ้นมากขึ้น

(วรวิทย์ พัฒนาคติภักดิ์, 2539: 47)

สาเหตุที่ทำให้การพนันฟุตบอลแพร่หลายอาจเป็นเพราะคุณลักษณะความเรียบง่ายของฟุตบอลดังที่กล่าวไปแล้ว และหากเปรียบเทียบกับกีฬาชนิดอื่น ๆ เช่น พนันม้าแข่ง พนันมวย ก็จะทำให้เห็นว่าพนันทั้งสองแบบนี้เล่นได้ยากกว่า เข้าถึงได้ยากกว่า มีความถี่ที่น้อยกว่า และดูเพื่อการพนันอย่างเดียวไม่ใช้ดูเพื่อเป็นกีฬาอย่างฟุตบอล

ในระยะแรกที่บุคคลเริ่มลองเล่นพนันฟุตบอลนั้นอาจจะต้องการเล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือเพิ่มอรรถรสในการชมเท่านั้น โดยไม่ได้คาดหวังเงินทอง หรือผลที่อาจเกิดตามมา ในภายหลัง (วรวิทย์ อินพรัตน์วิบูล, 2549: 5) แต่เมื่อเล่นสืบต่อไปเรื่อย ๆ ก็จะกลายเป็นวงจรที่นำไปสู่การมีหนี้สินมากมาย ดังที่ นวลน้อย ตีรรัตน์ (2539) สรุปไว้ว่า แม้ว่าผู้เล่นการพนันจำนวนมากจะเริ่มเล่นพนันฟุตบอลด้วยจุดประสงค์เพื่อความบันเทิง ไม่ได้คาดหวังความร่ำรวย แต่การได้รับชัยชนะนำไปสู่วงจรการติดการพนันได้ง่าย และเงินจะกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการเล่นพนันฟุตบอลในท้ายที่สุด

2.2.8 ฟุตบอลคือชาตินิยม/อัตลักษณ์ความเป็นชาติ

ในการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระดับนานาชาติหรือระหว่างประเทศครั้งสำคัญ ๆ เช่น กีฬาโอลิมปิก ฟุตบอลโลก เอเชียนเกมส์ และซีเกมส์ จะเห็นได้ว่าการนำเสนอข่าวทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ยิ่งผู้คนให้ความสนใจติดตามข่าวมากเพียงใด การแข่งขันในการเสนอข่าวก็ยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น ในด้านหนึ่ง การแข่งขันกีฬานัดสำคัญดังกล่าวเป็นเหตุการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งนัก ก็จะเข้ามาแทนที่เหตุการณ์ที่เป็นข่าวประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประชาชนจึงให้ความสนใจและกลายเป็นเรื่องราวในการพูดคุยกันอย่างกว้างขวาง

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการแข่งขันฟุตบอลกับชาวต่างชาติในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 แต่นั่นก็ยังไม่ใช่การแข่งขันในลักษณะเป็นทางการ จนกระทั่งมีการแข่งขันกีฬาแหลมทอง (ปัจจุบันคือกีฬาซีเกมส์) ซึ่งกีฬาฟุตบอลเป็นหนึ่งในกีฬาชาวไทยสนใจติดตามมากที่สุดกีฬาหนึ่ง

ปรากฏการณ์ที่เกมฟุตบอลสามารถสร้างกระแสความรู้สึกในความเป็นชาติเกิดขึ้นมาหลายครั้งในหน้าประวัติศาสตร์ฟุตบอลไทย ทว่าในครั้งล่าสุดเมื่อราวต้น พ.ศ. 2550 ที่เป็นเกมการแข่งขันระหว่างไทยกับสิงคโปร์ในฟุตบอลรายการอาเซียนคัพ

ช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา วิฤติการณ์ทางการเมืองที่มาพร้อมกับความแตกแยกระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนและไม่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนใน พ.ศ. 2549 สถานการณ์ความขัดแย้งได้ลุกลามบานปลาย จนกระทั่งเกิดการยึดอำนาจจากคณะปฏิรูปขึ้นเมื่อเดือนกันยายนปีเดียวกัน

นับจากนั้นมา ในช่วงการบริหารรัฐบาลของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ก็มีการปะทะทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรณีที่กลุ่มเทมาเส็กซื้อกิจการโทรคมนาคมไทย ที่หลายคนมองว่าเป็นการสื่อเค้าวางว่าประเทศไทยอาจต้องสูญเสียทรัพยากรของชาติ ไม่ว่าจะเป็นดาวเทียมการสื่อสาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวี รวมถึงกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่ กรณีดังกล่าวนี้กลายเป็นประเด็นที่ร้อนแรงทางการเมือง ประกอบกับการที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรได้ติดต่อกับรัฐบาลประเทศสิงคโปร์ ทำให้รัฐบาลไทยขณะนั้นประกาศยุติความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งกลายเป็นความขัดแย้งระดับชาติที่ลุกลามมากระทั่งกีฬา

ในขณะนั้นฟุตบอลไทยกับสิงคโปร์กลายเป็นเรื่องระดับชาติไปแล้ว คอลัมนิสต์หลายคนออกมาแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลายถึงกระแส “ฟีเวอร์” ของฟุตบอลไทยที่กลับมาร้อนแรงอีกครั้ง หลังจากที่เขาไปนาน “...เหมือนฟุตบอลไทยนี้แหละครับ ตอนนี้อยากกลายเป็นกระแสของคนทั้งชาติ จากที่บอลไทยมีความสำคัญระดับ ‘ลูกเมียน้อย’ ตามหาข่าวอ่านในหน้า นสพ. และดูทีวีแทบไม่ค่อยจะเจอ แต่วันนี้ นสพ. แทบทุกฉบับพาดหัวข่าวตัวเป้ง แกรมทีวียังจัดเป็นข่าวฮอตระดับต้น ๆ ที่ต้องมีการโปรโมทเป็นไฮไลต์ช่วงเช้ารายการ...” (คอลัมน์รุกฆาต, คมชัดลึก 2 กุมภาพันธ์, 2550: 28)

นอกจากนั้น รายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ก็มีการสัมภาษณ์โค้ช ผู้เล่น ออกอากาศสดทางรายการเรื่องเล่าเสาร์อาทิตย์ทำวีทีอาร์ประกอบเพลง “สู้สุดใจ” ที่อัสนี ไซติกุล เป็นผู้ขับร้องไว้ และในวันแข่งขัน พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์เสด็จมาให้กำลังใจที่สนามศุภชลาศัย รวมทั้งพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน และรัฐมนตรีอีกหลายท่าน เข้ามาร่วมชม และมีข่าวขึ้นเล็ก ๆ จากหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์รายงานว่า ในช่วงระหว่างพักครึ่งเวลา ฝ่ายจัดการแข่งขันได้เชิญ “หรั่ง

ร็อกเคสตรา” ศิลปินเพลงร็อกชื่อดังขวัญใจชาวไทยมาร้องเพลงโชว์ 2 เพลงคือ เพลง “เราสู้” และ เพลง “รักเธอประเทศไทย”

เห็นได้ว่าเกมการแข่งขันฟุตบอลระหว่างประเทศสามารถสร้างความรู้สึกราชาตินิยมได้เป็นอย่างดี ประชาชนแต่ละชาติย่อมต้องการเห็นนักกีฬาของตนชนะการแข่งขัน ซึ่งชัยชนะในการแข่งขันย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และสร้างสำนึกร่วมในเกียรติภูมิความเป็นชาติ

3.2.9 ฟุตบอลคือกีฬามหาชน

สำหรับกีฬาฟุตบอลที่รู้จักแพร่หลายกันในทุกวันนี้มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นเกมกีฬาแห่งชนชั้นกรรมาชีพ (ธี อุทิศ, 2545: 11) หรือชนชั้นแรงงานในอังกฤษ (สุรพล คงลาภ, 2547: 279). ต่อมาเกมชนิดนี้ได้ค่อย ๆ เปลี่ยนมาเป็นกีฬาของชนชั้นกลางในอังกฤษ และเมื่อฟุตบอลกลายเป็นกีฬาที่มีกติกาอย่างชัดเจน เริ่มมีการเก็บค่าชม และเมื่อกลายเป็นรายการกีฬาทางโทรทัศน์อย่างเต็มที่ ความหมายที่เคยเป็นกีฬาของชนชั้นกรรมาชีพของจางหายไป

เมื่อมองย้อนสู่สังคมไทย จุดเริ่มต้นของฟุตบอลในสังคมไทยไม่ได้เกิดจากชนชั้นกรรมาชีพหรือคนงานชนชั้นล่างเหมือนในประเทศอังกฤษ หากแต่เกิดจากชนชั้นกษัตริย์เจ้านายเชื้อพระวงศ์เป็นกลุ่มที่รับวัฒนธรรมฟุตบอลเข้ามาเผยแพร่สู่สังคมไทย

จากพัฒนาการนับร้อยปีนับแต่มีฟุตบอลเกิดขึ้นในเมืองไทย จนปัจจุบันนี้เรามักจะรู้กันว่าฟุตบอลเป็นกีฬา “มวลชน” ที่ใคร ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ดี ยากไร้มีเงิน ชาย หญิง ทุกผู้ทุกนามสามารถเข้าถึงและสัมผัสได้กับกีฬานี้

แม้ว่าในอดีต ฟุตบอลจะมีความหมายว่าเป็นกีฬาของผู้ชาย (เท่านั้น) และคนไทยบางคนก็เห็นว่าฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการปะทะ จึงไม่เหมาะสมกับสตรีที่ได้รับการสร้างความหมายว่าเป็นเพศแม่ ผู้ต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน หรือเป็นเพศที่อ่อนแอ “กว่า”

จากอดีตที่ผู้หญิงถูกจำกัดของเขตไว้เพียงแค่นักเชียร์ แต่ในยุคนี้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับฟุตบอลได้เต็มที่ ในมิติการเป็นผู้เล่น ผู้หญิงสามารถเป็นนักฟุตบอล มีสโมสรสังกัด และเข้าร่วมการแข่งขันได้หลายเวที ทั้งภายในและภายนอกประเทศ และนับวันฟุตบอลหญิงในประเทศไทยก็ยิ่งได้รับการยอมรับมากขึ้น มีการแข่งขันกันอย่างเป็นทางการและมีการส่งไปแข่งขันฟุตบอลหญิงในระดับอาเซียนและเอเชียได้ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

แต่สำหรับในต่างประเทศอย่าง อเมริกา เยอรมันนี่ ฟุตบอลหญิงได้รับความนิยมจากผู้หญิงมากขึ้นทุกที ทั้งนี้ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากกระแสการเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับหญิง

Gruneau (Mike Sleep, 1998: 91) กล่าวว่า ในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 20 มีความพยายามสลายความเป็นชนชั้นในกีฬาและการเข้าถึงกีฬาอย่างไม่เท่าเทียมกัน เช่น การใช้ถ้อยคำกีฬาของมวลชนหรือเวลาว่าง/พักผ่อนของมวลชนแทนที่คำว่ากีฬาของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง หรือเวลาว่าง/พักผ่อนของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง หรือการเข้าถึงกีฬาทางโทรทัศน์กันได้อย่างทั่วถึง

และในวันนี้ฟุตบอลดูจะเป็นกีฬาที่หลอมรวมผู้คนที่มีความแตกต่างกันไว้มากที่สุด ไม่ว่าจะต่างกันในเรื่องเพศ วัย อายุ อาชีพ รายได้ ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯ เพียงใดก็ตามก็ดูจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้เล่น ผู้ชม หรือผู้เชียร์ในกีฬาฟุตบอลแต่อย่างใด (รณพงศ์ คำนวนทิพย์, 2549: 32) ปัจจุบันเราจะเห็นนักการเมืองเข้ามาในพื้นที่ของฟุตบอลเป็นจำนวนมาก เราอาจเห็นหัวหน้าพรรคการเมืองสวมใส่กางเกงบอลขาสั้นเดินไปเดินมาอยู่ในสนาม ที่ดูคล้ายจะไม่ใช่นักการเมือง หากแต่เป็นผู้ชมคนหนึ่ง ที่สร้างความรู้สึกทัดเทียมกับผู้คนธรรมดาที่มาเชียร์บอล ดูจะเป็นการสลายชนชั้นออกไปจากชนชั้นกลาง-สูงผู้ร่ำรวยและมีชื่อเสียงเกียรติยศในฐานะนักการเมือง (หัวหน้าพรรค) ที่มีอิทธิพลไม่น้อยมาสู่การเป็นผู้ที่ชื่นชอบฟุตบอลเหมือนกับคนธรรมดาทั่วไป

ทั้งนี้ ไนเจล เบย์น ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ที่เสนอข่าวฟุตบอลไทยด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ (www.thaileaguefootball.com) สรุปไว้น่าสนใจว่า “ฟุตบอลทำหน้าที่ข้ามเส้นแบ่งระหว่างทุกคน ทั้งเส้นแบ่งทางภาษา เส้นแบ่งทางสังคม หรือเส้นแบ่งทางการศึกษา และไม่ว่าคุณจะถูกภาษาใดหรือมาจากส่วนไหนของโลก ฟุตบอลคือภาษา คือวัฒนธรรม และนี่คือสิ่งที่ประเทศไทยควรจะเรียนรู้ว่าฟุตบอลไม่ใช่แค่สำหรับคนที่เล่นฟุตบอลเท่านั้น” (a day ปีที่ 10 ฉบับที่ 17 เดือนพฤษภาคม, 2553: 63)

อย่างไรก็ตาม ความหมายของฟุตบอลคือกีฬามวลชนดังทัศนะของไนเจล เบย์น ดังกล่าว เป็นการมองในด้านดีที่การเล่นฟุตบอลและการเผยแพร่ถ่ายทอดไปทั่วโลกผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์นั้น ทำให้ฟุตบอลกลายเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีที่สลายชนชั้นและข้ามชาติได้ คนในหลาย ๆ ประเทศสามารถมาร่วมแข่งขันกีฬาประเภทเดียวกันได้ ซึ่งส่งผลถึงการเพิ่มความรู้สึกเป็นพลเมืองโลกเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งการที่กลุ่มทุนเข้ามาเกี่ยวข้องกับฟุตบอลมากไปนั้น ส่งผลให้ฟุตบอลกลายเป็นธุรกิจความบันเทิงขนาดใหญ่ที่ใช้กลไกการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน และสื่ออื่น ๆ ทำให้คุณสมบัติของ “ฟุตบอล” หลายอย่างหายไป เช่น การรู้แพ้รู้ชนะ ความสะอาดในการแข่งขัน และกลายเป็นเรื่อง “ธุรกิจ” ไปหมด รวมทั้งความหมายที่แท้จริง

หรือจิตวิญญาณเดิมของกีฬาที่พลอยเลือนหายไปด้วย เช่น เป้าหมายเพื่อสร้างความสามัคคี ถูกแทนที่ด้วยการมุ่งมั่นเอาชนะคู่แข่ง หรือกลายเป็นเรื่องของการพนันขั้นต่อ เป็นต้น

นอกจากความหมายทั้ง 9 ประการดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการสร้างความหมายย่อยอื่น ๆ อีกบางความหมายด้วย เช่น เป็นเรื่องของความรุนแรง เป็นกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศล หรือเป็นกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

ในยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชมนี้ บริบททางสังคมมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อนหน้านี้ในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาสู่สังคมทุนนิยมอย่างเต็มตัวภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สถานภาพของฟุตบอลก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน สำหรับชนชั้นที่มีอิทธิพลต่อวงการฟุตบอลมากที่สุดในยุคนี้คือชนชั้นกลาง โดยเฉพาะชนชั้นนายทุนหรือกลุ่มนักธุรกิจ อย่างไรก็ตามน่าสังเกตว่าในยุคนี้ชนชั้นล่างได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความหมายของฟุตบอลด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 32: ตารางความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลผ่านสัญญาณในบริบทอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม

ยุค	ชนชั้น			สัญญาณ	ความหมาย	บริบท
	สูง	กลาง	ล่าง			
อุตสาหกรรม การสร้างผู้ เล่นและผู้ชม	x	✓	✓	1. กติกา 2. ลูกฟุตบอล 3. ผู้ตัดสิน 4. สนาม 5. ผู้เล่น 6. โค้ช 7. ผู้ชม 8. เสื้อผ้า 9. วิธีการเชียร์ 10. เป้าหมาย	1. กีฬา เชื่อม สัมพันธ์ 2. ช่วงเวลาแห่ง การพักผ่อนหย่อน ใจ และ ความ สนุกสนานบันเทิง 3. การออกกำลัง กายเพื่อประโยชน์ ต่อสุขภาพ 4. อุตสาหกรรม ความบันเทิง 5. อาชีพชนิดหนึ่ง	1. สังคมทุนนิยม อุตสาหกรรม 2. ประชาธิปไตย 3. เทคโนโลยีการ สื่อสาร ก้าวหน้าไป มาก

ตารางที่ 32: ตารางความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลผ่านสัญลักษณ์ในบริบทยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม (ต่อ)

ยุค	ชนชั้น			สัญลักษณ์	ความหมาย	บริบท
	สูง	กลาง	ล่าง			
	x	✓	✓		6. เครื่องเล่นสถานภาพทางสังคม 7. การพนัน 8. ฟุตบอลคือชาตินิยม/แสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติ ฟุตบอลคือกีฬามหาชน	

4. การเข้ารหัสความหมายฟุตบอล

4.1 ความหมายของฟุตบอลในสังคมไทย

จากกระบวนการเข้ารหัสความหมายผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือชุดสัญลักษณ์ในฟุตบอลที่นำไปสู่ความหมายของฟุตบอลในสังคมไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอไปแล้วนั้น พบว่าความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรกในยุคราชสำนักจนถึงยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม มีทั้งสิ้น 27 ความหมาย เห็นได้ว่าฟุตบอลไม่ได้มีความหมายเดียว หากแต่ความหมายของฟุตบอลนั้นมีได้มากมาย และไม่จำเป็นต้องหยุดนิ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความหมายของฟุตบอลเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น และความหมายใด ๆ ก็ตามของฟุตบอลเมื่อถูกสร้างหรือให้ความหมายขึ้นมาแล้วก็สามารถที่จะถูกรื้อหรือความหมายเดิมออกไป (deconstruction) และสร้างความหมายใหม่ ๆ ขึ้นมาแทนที่ (reconstruction) ได้ตลอดเวลา (เช่น จากกีฬาของชายชนชั้นสูงกลายมาเป็นกีฬาของมวลชน) นอกไปจากนั้นยังชี้ให้เห็นว่า ความหมายของฟุตบอล ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ถูกรื้อบุคคลหรือกลุ่มชนชั้นในสังคม ต่างก็เข้ามาประกอบสร้างความหมาย ปะทะช่วงชิงเพื่อให้ความหมายของตนได้รับการยอมรับ

ดังที่กล่าวแล้วว่าความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นในสังคมไทยสามารถมีความหมายได้หลากหลาย ฟุตบอลมีทั้งความหมายทั้งด้านบวก (เช่น ฟุตบอลคือการออกกำลังกาย) และด้านลบ (เช่น ฟุตบอลคือการพนัน) ความหมายฟุตบอลต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นที่รับรู้ทั่วไป จนเราลืมไปว่าความหมายต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หากแต่มีเกิดจากการประกอบสร้างความหมายโดยกลุ่มคนบางกลุ่มสร้างขึ้นมา

ด้วยความหมายอันหลากหลายของฟุตบอลในสังคมไทยดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งในส่วนต่อไปจะแสดงให้เห็นว่า ความหมายต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นความหมายของชนชั้นใด หรือกลุ่มชนชั้นใด เป็นผู้เข้ามาควบคุมการเข้ารหัสความหมายของฟุตบอล

จากประวัติศาสตร์กีฬาฟุตบอลในสังคมไทย ฟุตบอลเริ่มต้นจากกลุ่มคนชนชั้นสูง และได้กำหนดและส่งความหมายของฟุตบอลผ่านมาสู่ชนชั้นอื่นๆ ในสังคม จากตาราง 1 พบว่าความหมายของฟุตบอลที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรกในยุคราชสำนักจนถึงยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม มีทั้งสิ้น 27 ความหมาย

ยุคราชสำนัก ทั้ง 6 ความหมาย พบว่าชนชั้นสูงกำหนดทั้งหมด ส่วนยุคราชสำนักสู่สามัญชน จากความหมายที่ปรากฏ 12 ความหมาย ชนชั้นสูงกำหนดทั้ง 12 ความหมาย อย่างไรก็ตามชนชั้นกลางก็เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้กำหนดในหลายความหมาย เช่น ความหมายของกิจกรรมยามว่างเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิง การออกกำลังกาย การพนัน กีฬาเพื่อการกุศล เป็นต้น แสดงว่าชนชั้นกลางเริ่มมีอำนาจมากขึ้นและเข้ามาช่วงชิงการนิยามความหมายจากชนชั้นสูง ในเวลานี้ ในปริมณฑลทาง “การเมือง” และด้าน อื่น ๆ ชนชั้นกลางกำลังแย่งชิงอำนาจทุกด้านจากชนชั้นสูง รวมถึงอำนาจในการกำหนดความหมายของฟุตบอลด้วย

ยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม จากความหมายที่ปรากฏในยุคนี้อีกมีทั้งสิ้น 9 ความหมาย น่าสังเกตว่าชนชั้นสูงไม่ได้กำหนดความหมายของฟุตบอลแล้ว ส่วนใหญ่ชนชั้นกลางเข้ามาสร้างขึ้น และชนชั้นล่างเป็นผู้สร้างขึ้นเอง เช่น ความหมายฟุตบอลคือความบันเทิง ฟุตบอลคืออาชีพชนิดหนึ่ง การพนัน เป็นต้น

น่าสังเกตว่าความหมายของฟุตบอลที่เป็นความหมายโดยนัยในแต่ละยุค จะมีความหมายบางความหมายที่ถูกดึงขึ้นมาประกอบสร้างความหมายสู่การรับรู้ในลักษณะความหมายที่ปราศจากการโต้แย้ง หรือการรับรู้เสมือนว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา (myth) เช่นในยุคราชสำนักฟุตบอลคือความทันสมัยเป็นเครื่องหมายของอารยะ ส่วนยุคราชสำนักสู่สามัญชนยังมีมิติความหมายเชิงทันสมัยอยู่ แต่ที่เข้ามาใหม่คือ ความสามัคคี และในยุคที่สามก็คือความหมายของการเป็นกีฬามหาชนและอุตสาหกรรมความบันเทิง

จากความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับการเป็นผู้กำหนดความหมายของฟุตบอลใน 3 ยุคดังกล่าวมาข้างต้น และเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะแสดงการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกับมิติของการเล่นและชมในแต่ละยุค ดังตาราง

ตารางที่ 33: ตารางชนชั้นกับมิติการเป็นผู้เล่นและผู้ชมจำแนกตามแต่ละยุค

ยุค	ชนชั้นสูง		ชนชั้นกลาง		ชนชั้นล่าง	
	ผู้เล่น	ผู้ชม	ผู้เล่น	ผู้ชม	ผู้เล่น	ผู้ชม
ยุคราชสำนัก	✓	✓	-	-	-	-
ยุคราชสำนักสู่สามัญชน	✓	✓	✓	✓	-	-
ยุคอุตสาหกรรม	-	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางสรุปได้ว่า ในยุคราชสำนัก ผู้เล่นและผู้ชมเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันคือกลุ่มชนชั้นสูง (รวมถึงชาวต่างชาติด้วย) จากนั้นในยุคถัดมา เป็นยุคที่เริ่มแพร่กระจายสู่สามัญชน ซึ่งกลุ่มชนชั้นสูงยังคงไว้ซึ่งการเป็นผู้เล่นและผู้ชม (แต่มิติการเป็นผู้เล่นและผู้ชมเริ่มน้อยลง) ส่วนชนชั้นกลางก็เริ่มที่จะเป็นผู้เล่นและผู้ชมมากขึ้นด้วย และในยุคอุตสาหกรรมหรือในยุคที่สาม ฟุตบอลกลายเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในสังคมไทย ฟุตบอลได้พัฒนาเป็นการค้าหรืออุตสาหกรรมอย่างเต็มตัว จากรูปแบบการเล่นที่เป็นสมัครเล่นสู่อาชีพ ในยุคนี้ยังเป็นยุคที่มีมิติของการเป็นผู้เล่นและผู้ชมที่ค่อนข้างหลากหลายกว่ายุคที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามหากเปรียบเทียบสัดส่วนแล้ว คนส่วนใหญ่ในสังคมจะเป็นผู้ชมมากกว่าเป็นผู้เล่น (ทั้งนี้ชนชั้นสูงอาจไม่มีแล้วหรือเหลือเพียงน้อยนิด ส่วนชนชั้นล่างและชนชั้นกลางจะเป็นผู้ชมมากที่สุด) สำหรับคนจำนวนน้อยที่เป็นผู้เล่นนั้นมักจะมาจากชนชั้นล่างและชนชั้นกลางเป็นหลัก

4.2 ชนชั้นกับการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในสังคมไทย

ตามทัศนะของ Hall ที่มีต่อผู้ส่งสารนั้น ผู้ส่งสารมิได้เป็นเพียงแค่ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลข่าวสาร (transmit) เท่านั้น แต่ผู้ส่งสารยังทำหน้าที่ในการเข้ารหัส (encode) ข้อมูลข่าวสารที่ส่งไป

ด้วย ดังนั้นกระบวนการสื่อสารความหมายจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารจึงทำ 2 ประการควบคู่กันไปคือ การส่งเนื้อหาข่าวสารและการติดตั้งการถอดรหัสความหมายจากสารแก่ผู้รับสาร

แน่นอนว่าในกระบวนการสร้างและถ่ายทอดความหมายดังกล่าวต้องใช้ “ภาษา” เป็นเครื่องมือ ซึ่งในที่นี้ก็คือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในฟุตบอล และจะต้องวิเคราะห์ถึงวิธีการสร้างความหมายทั้งจากผู้ส่งสารและผู้รับสาร (จากทัศนะของ Hall กระบวนการนี้คือ “การเข้ารหัส” และการ “ถอดรหัส”) ทว่าในส่วนของบริษัทที่ 4 นี้ผู้วิจัยขอวิเคราะห์เฉพาะส่วนของผู้ส่งสารก่อน

ผลจากการศึกษาส่วนแรก แสดงให้เห็นว่าชนชั้นในการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลหรือกลุ่มของผู้ส่งสารจะแปรผันไปตามยุคสมัย กล่าวคือ จากประวัติศาสตร์การเข้ามาของฟุตบอลในสังคมสยาม พบว่าในการเข้ามากำหนดความหมายของฟุตบอลนั้น ในช่วงแรก กลุ่มชนชั้นสูงจะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการกำหนด จากนั้นจึงเริ่มถ่ายเทมาสู่กลุ่มชนชั้นกลางในยุคราชสำนักสู่สามัญชนและมามีบทบาทอย่างโดดเด่นที่สุดในยุคถัดมาก็คือยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม โดยที่กลุ่มชนชั้นล่างเริ่มมีบทบาท และเริ่มมีอำนาจมากขึ้นในการกำหนดความหมายของฟุตบอลด้วยตนเอง (เช่น ฟุตบอลคืออาชีพที่สร้างรายได้) ดังตาราง

ตารางที่ 34: ตารางเปรียบเทียบชนชั้นกับบทบาทการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลจำแนกตามยุค

ยุค \ ชนชั้น	ชนชั้นสูง	ชนชั้นกลาง	ชนชั้นล่าง
ยุคราชสำนัก	✓	-	-
ยุคราชสำนักสู่สามัญชน	✓	✓	-
ยุคอุตสาหกรรม	-	✓	✓

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 สืบต่อมาจนสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ผู้วิจัยจำแนกเป็นยุคราชสำนักนั้น กลุ่มบุคคลที่จัดว่าเป็นยอดสูงสุดของสังคมไทยก็คือ กลุ่มชนชั้นสูงที่ประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ เจ้านายเชื้อพระวงศ์ ในยุคสมัยนี้กลุ่มชนชั้นสูงได้เข้ามากำหนดความหมายของฟุตบอล หรือการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลก็เพื่อผลประโยชน์ในลักษณะเพื่อการดำรงรักษาสถานะชนชั้นสูงสุดของตนเอง

จากพัฒนาการของฟุตบอลในสังคมไทยที่ได้นำเสนอไปโดยละเอียดแล้ว จะเห็นว่า ในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 กระทั่งรัชกาลที่ 5 ขึ้นครองราชย์ สังคมไทยประสบกับปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ

ใหญ่ ๆ คือ ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในและปัญหาการคุกคามจากชาติมหาอำนาจตะวันตก

ในช่วงที่รัชกาลที่ 5 ครองสิริราชย์สมบัติช่วงแรก ๆ นั้น ได้เกิดกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง 3 กลุ่มใหญ่ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้มีความขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีภาวะสุ่มเสี่ยงจากการรุกรานจากชาติมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงมีพระราชประสงค์ที่จะรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง และเปิดรับนำเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกหลายรูปแบบ เพื่อยกระดับฐานะประเทศและพลเมือง ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ระดับที่ทัดเทียมกับมหาอำนาจตะวันตกก็ตาม แต่อย่างน้อยก็ได้เป็นที่เหยียดหยามว่าเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน ไม่ทันสมัย ไร้ซึ่งอารยะ ซึ่งหนึ่งในวัฒนธรรมตะวันตกที่พระองค์ท่านเปิดรับเข้ามาเพื่อสร้างความทันสมัยให้กับกลุ่มของตนก็คือฟุตบอล

จากกรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การที่พระองค์ทรงนำวัฒนธรรมฟุตบอลเข้ามาและสนับสนุนให้มีการเล่นกันในสังคมไทยขณะนั้น สามารถพิจารณาได้ใน 2 ด้าน กล่าวคือ ในด้านหนึ่งเป็นการทำให้อำนาจในการกำหนดคัดเลือกรูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ (รวมถึงฟุตบอลด้วย) ได้ อยู่ภายใต้พระราชอำนาจของพระองค์เอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการธำรงรักษาสถานะสูงสุดหรือการเป็นชนชั้นสูงที่เป็นผู้นำของประเทศเอาไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นกับกลุ่มอำนาจอีก 2 กลุ่ม รวมถึงชนชั้นอื่น ๆ ในสังคมอย่างไพร่และทาส ในยุคนั้น

ส่วนอีกด้านหนึ่ง แม้ว่าพระองค์จะทรงรับฟุตบอลที่เป็นรูปแบบวัฒนธรรมของชาวตะวันตก (โดยเฉพาะอังกฤษ) มาก็ตาม แต่ก็ยังเห็นถึงมิติการต่อสู้ต่อรองกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งก็คืออังกฤษอยู่บ้างบางส่วน (กล่าวคืออาจไม่ได้ถูกรอบง้ออย่างสิ้นเชิง) เช่น การเล่นโดยไม่เน้น “กติกา” หรือในการ “เปิดตัว” ฟุตบอลสู่สายตาคนในสังคมไทยที่ใช้คนไทย 3-4 คนเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้เล่นเพื่อแข่งขันกับชาวต่างชาติด้วย หรือการสอดแทรกความหมายคติธรรมทางพุทธศาสนา เช่น “ขันติ” เข้าเป็นส่วนหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการเล่นฟุตบอลระดับนักเรียน ซึ่งนั่นก็คือการต่อรองกับอำนาจจากต่างประเทศโดยเฉพาะอังกฤษ

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ท่านก็ยังคงใช้การกำหนดหรือเข้ารหัสความหมายฟุตบอลเพื่อรักษาสถานะความเป็นชนชั้นสูงที่สถานะของความเป็นผู้นำในฟุตบอล ด้วยเหตุที่ท่านทรงศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ทำให้พระองค์ท่านซึมซับรับรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของอังกฤษอย่างมากมายที่รวมถึงฟุตบอลด้วยเช่นกัน (สมัยนั้นฟุตบอลได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นกลางของอังกฤษแล้ว) และเมื่อกลับมาครองราชย์ พระองค์ได้สนับสนุนให้ฟุตบอลแพร่หลายมากยิ่งขึ้นทั้งในพระนครและหัวเมืองต่างจังหวัด ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับฟุตบอลที่พระองค์ท่านสั่งสมไว้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างจากชนชั้นอื่น ๆ โดยเฉพาะชนชั้นกลางใหม่ ที่เป็นกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษามา

จากต่างประเทศ (ที่ไม่ใช่เชื้อสายราชวงศ์) โดยทรงริเริ่มกำหนดกติกาฟุตบอลที่เป็นมาตรฐานว่าจ้างชาวอังกฤษมาสอนฟุตบอล การเสด็จพระราชดำเนินเพื่อประทับชมการแข่งขันบ่อยครั้ง หรือกระทั่งทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้มีสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย โดยที่พระองค์ท่านเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในสมัยของพระองค์ท่าน ชนชั้นกลางที่ไปศึกษาวิทยาการจากตะวันตก ต่างก็เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายประการ ท่ามกลางกระแสความขัดแย้งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในนิติการปกครอง เช่น กบฏ ร.ศ. 130 (ซึ่งการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้มาประสบความสำเร็จในรัชกาลถัดมา) ด้านการเมืองที่ชนชั้นกลางเริ่มมีอำนาจเพิ่มมากขึ้น ในมิติทางวัฒนธรรมอย่างฟุตบอลก็เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่มีการต่อสู้ช่วงชิงทางชนชั้นด้วย อาทิเช่น กรณีของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ที่เปิดรับฟุตบอลจากชนชั้นสูง แต่ก็มีมีการปรับเปลี่งโดยผสมผสานอุดมการณ์บางประการของชนชั้นกลางเข้าไปในฟุตบอลด้วย เช่น “ความเสมอภาค” “แฟร์เพลย์” นอกไปจากนั้นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้วางรากฐานพลศึกษา (รวมฟุตบอลด้วย) เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการสร้างพลเมืองของชาติที่มีลักษณะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ (ที่ไม่ใช่ทาสและไพร่) ที่จะกลายมาเป็นกลุ่มชนชั้นที่มีพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทยในยุคต่อมา

เห็นได้ว่าในยุค 2 การเข้ารหัสยังเป็นของชนชั้นสูง รัชกาลที่ 6 แต่ก็มีกลุ่มอำนาจใหม่เกิดขึ้น ซึ่งก็คือกลุ่มชนชั้นกลางใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ดังนั้นการเข้ารหัสจึงเป็นพื้นที่ต่อสู้กัน (เป็นการช่วงชิงการเข้ารหัสความหมายของฟุตบอล) ระหว่างกลุ่มอำนาจเก่ากับกลุ่มอำนาจใหม่ สำหรับกลุ่มอำนาจเก่าการเข้ารหัสก็เป็นไปเพื่อรักษาชนชั้น แต่อีกด้านหนึ่งการเข้ารหัสก็เป็นไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงชนชั้นด้วย โดยชนชั้นกลาง (ที่เป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาข้าราชการ) พยายามขยับขึ้นมาเป็นชนชั้นสูงในฟุตบอล (เป็นชนชั้นที่เหนือกว่าในฟุตบอล)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงรัชกาลที่ 7 ฟุตบอลมิได้มีความนิยมจำกัดอยู่เพียงในพระนครเท่านั้น แต่ยังแพร่หลายไปยังต่างจังหวัดด้วย การเล่นและชมฟุตบอลกลายเป็นกิจกรรมของชนชั้นกลางมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน ครู ทหาร ข้าราชการ สำหรับกรณีการรับ (เลียนแบบ) ฟุตบอลที่เป็นของชนชั้นสูงโดยกลุ่มนักศึกษาแพทย์ที่เป็นชนชั้นกลางรุ่นใหม่ในสมัยนั้นก็สะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ต่อรองในการบริโภคฟุตบอลด้วย เช่น การไม่ต้องมีกติกามากมาย อุปกรณ์ใช้เท่าที่หาได้ ไม่กำหนดจำนวนผู้เล่น เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการช่วงชิงต่อสู้ทางชนชั้นในฟุตบอลกล่าวคือ แม้ในด้านหนึ่งกลุ่มนี้ก็ยอมรับฟุตบอลมาเล่น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็แสดงถึงความสร้างสรรค์ในลักษณะที่ต่อรองระหว่างชนชั้นด้วยตนเองต่อกฎกติกาที่เข้มงวดของฟุตบอลที่ผ่านการเข้ารหัสมา

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มผู้นำส่วนใหญ่คือ บุคคลที่มีการศึกษารุ่นใหม่ ข้าราชการ นายทหาร (ที่ไม่ใช่เจ้านายเชื้อราชวงศ์) ได้ขึ้นมาเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ที่ปกครองประเทศแทนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงศูนย์รวมอำนาจจากเดิมที่เป็นพระมหากษัตริย์มาเป็น “ชาติ” แทน โดยเฉพาะในช่วง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งฟุตบอลก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงโดยนำเอาตราพระราชทานที่รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานให้ติดไว้บนอกเสื้อนักฟุตบอลทีมชาติ แล้วแทนที่ด้วยตราธงไตรรงค์แทน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการนิยามฟุตบอลได้เปลี่ยนถ่ายจากชนชั้นสูงที่เป็นกษัตริย์เดิมมาเป็นชนชั้นสูงใหม่ในฟุตบอลที่เป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษา มีตำแหน่งทางราชการ แสดงให้เห็นว่าอำนาจในการเข้ารหัสฟุตบอลได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการเลื่อนชนชั้นในฟุตบอลอย่างหนึ่ง ที่ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเลื่อนชนชั้นในปริมณฑลอื่น ๆ ทางสังคม เช่น การเมือง การปกครอง

แต่ที่น่าสังเกตก็คือ ช่วงสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อำนาจส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มคณะราษฎร ที่เป็นชนชั้นกลาง (เช่น นายปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นต้น) และชนชั้นสูงก็เริ่มสร้างความแตกต่างโดยการเลือกที่จะบริโภคกีฬาอื่น ๆ แทน อาทิเช่น รัชกาลที่ 7 ทรงสนพระทัยเล่นกอล์ฟอย่างมาก พระมหากษัตริย์เริ่มกลายเป็น “สัญลักษณ์” ที่ห่างไกลจากการมีบทบาทในฟุตบอล เช่น เป็นองค์ราชูปถัมภ์ หรือการเสด็จพระดำเนินมาเป็นประธานเพื่อมอบรางวัลแก่นักกีฬาในบางครั้ง

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สังคมไทยอยู่ในยุคที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประกอบกับสภาวะทางการเมืองที่ขัดแย้งไม่มั่นคงเป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่งเข้าสู่ในช่วงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ที่มีนโยบายการสร้างประเทศให้มีความทันสมัยอีกครั้ง ในยุคนั้นทำให้กลุ่มนักธุรกิจเข้ามามีบทบาทในทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และรวมถึงฟุตบอลเพิ่มมากขึ้น

สำหรับในช่วงเริ่มต้นของยุคอุตสาหกรรมการสร้างผู้เล่นและผู้ชม กลุ่มชนชั้นที่อำนาจในการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลยังอยู่ภายใต้กลุ่มชนชั้นข้าราชการสืบเนื่องต่อมาจากยุคราชสำนักสู่สามัญชน (ตอนนี้คือชนชั้นนำในฟุตบอลแทนที่กษัตริย์และเจ้านายเชื้อพระวงศ์แล้ว) ก็ใช้ควบคุมกลไกในการเข้ารหัสฟุตบอลเพื่อรักษาชนชั้นของตนเอง เช่น การจัดการแข่งขันที่ต้องขึ้นอยู่กับการหน่วยงานราชการอย่างกรมพลศึกษา และสมาคมฟุตบอลเท่านั้น

แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เริ่มถูกท้าทายจากกลุ่มนักธุรกิจที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น การให้การสนับสนุนของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในชื่อการแข่งขัน เช่น “โค้กคัพ”, “ยามาฮา ไทยแลนด์คัพ”, “โตโยต้าคัพ”, “จอห์นนี่ วอล์คเกอร์ ไทยแลนด์ลีก” เป็นต้น และเริ่มมีปรากฏการณ์การพึ่งพิงจากกลุ่มนักธุรกิจเพิ่มมากขึ้น (เช่น การที่สมาคมฟุตบอลร่วมมือกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในการ

จัดการแข่งขันฟุตบอลร่วมกัน) สำหรับชนชั้นสูงเดิม (ราชวงศ์) กลายเป็นสัญลักษณ์ เช่น ชื่อฟุตบอลคิงส์คัพ ควีนส์คัพ มวก.คัพ เป็นต้น ชนชั้นสูงที่เป็นข้าราชการ ทหาร ก็เป็นกลุ่มที่กลายเป็นประธานการแข่งขัน หรือไม่ได้รับการพระราชทานมาเป็นตัวแทนเพื่อมอบรางวัล เป็นต้น)

นอกจากการใช้ชื่อสินค้ามาเป็นชื่อของการแข่งขันแล้ว ยังเข้ามาเป็นสปอนเซอร์สนับสนุนการแข่งขันฟุตบอลในส่วนอื่น ๆ อีกเช่น ป้ายโฆษณาที่ขอบสนาม บนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายชุดแข่งขัน ชื่อสนามแข่งขัน (เช่น ยามาฮ่า สเตเดียม) หรือแม้กระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อสโมสร (เช่น เอสซีจี สมุทรสงคราม, อินทรีเพื่อนตำรวจ, ศรีราชา ชูชุกี เอฟซี เป็นต้น) ฐานะดังที่กล่าวมาแล้ว รายการ “โค้กคัพ” ยามาฮ่า ฯลฯ สะท้อนถึงพลังของกลุ่มอำนาจใหม่ที่เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ในวงการฟุตบอลไทย นั่นก็คือ กลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจที่นับวันจะยิ่งทรงพลังกับแวดวงฟุตบอลไทยมากขึ้นทุกขณะ ยิ่งไปกว่านั้น จะเห็นถึงกลุ่มอำนาจใหม่ที่ว่านี้ก้าวล้ำกลุ่มอำนาจเดิมหรือชนชั้นสูงเดิมในฟุตบอล (เช่น กลุ่มข้าราชการ ทหาร) กล่าวคือ กลุ่มนายทุนนักธุรกิจขยับตัวสู่ความเป็นสากล/นานาชาติ/ระดับโลกมากขึ้น ด้วยการขยับขยายไปเป็นผู้สนับสนุนหรือผู้อุปถัมภ์ (sponsor) ให้กับสโมสรฟุตบอลระดับโลกอย่าง ทีมแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด หรือระดับที่รองลงมาอย่างสโมสรเชลซีและสโมสรเอฟเวอร์ตัน เช่น “ข้าง” เป็นสปอนเซอร์ติดหน้าอกเสื้อสโมสรเอฟเวอร์ตัน ส่วน “สิงห์” เป็นผู้สนับสนุนหลักอย่างเป็นทางการให้กับสโมสรแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ดและเชลซี นอกจากนี้ยังมีการทุ่มงบประมาณจำนวนมากมายมหาศาลเพื่อครอบครองความเป็นเจ้าของสโมสรฟุตบอลในประเทศอังกฤษ ดังเช่น กรณี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (ที่ร่วมมหาศาลจากการทำธุรกิจก่อนเข้ามาสู่การเมือง จนกระทั่งเป็นนายกรัฐมนตรี) ที่ซื้อทีมแมนเชสเตอร์ซิตี (พ.ศ. 2550) และล่าสุดกลุ่มธุรกิจคิง เพาเวอร์ของวิชัย รัศมีอักษร เจ้าของธุรกิจสินค้าปลอดภาษีที่ทุ่มงบประมาณถึง 39 ล้านปอนด์ (ประมาณ 2,000 ล้านบาท) เจ้าครอบครองสโมสรเลสเตอร์ ซิตี้ ประเทศอังกฤษ (พ.ศ. 2553) ทำให้กลายเป็นกลุ่มทุนไทยกลุ่มที่ 2 ที่เข้ามาบริหารสโมสรฟุตบอลอังกฤษต่อจากพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (ฟุตบอลสยาม, 31 ธันวาคม 2553 – 6 มกราคม 2554: 12)

นับวันกลุ่มนักธุรกิจจะเข้ามามีบทบาทในการเข้าห้สความหมายฟุตบอล โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น สยามสปอร์ต วัฏจักร เคเบิลทีวี ฯลฯ ที่มีการดำเนินธุรกิจกีฬาอย่างเต็มที่ กลุ่มธุรกิจสื่อเหล่านี้เป็นกลุ่มอำนาจใหม่ที่ช่วงชิงการเข้าห้สกำหนดความหมายของการบริโภคฟุตบอลในฐานะที่เป็นอุตสาหกรรมหรือธุรกิจความบันเทิงขนาดใหญ่

หลังจากนั้น ก็เริ่มมีกลุ่มนักการเมืองที่เข้ามามีบทบาทในวงการฟุตบอลมากขึ้น เริ่มต้นจากข่าวคราวการซื้อสโมสรฟูแล่ม ลิเวอร์พูล และแมนเชสเตอร์ซิตี ของประเทศอังกฤษของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และยิ่งโดดเด่นในช่วงไม่นานมานี้ก็คือนักการเมืองได้เข้ามาเป็นเบื้องหลังสโมสร

ฟุตบอลไทยทั้งในระดับพรีเมียร์ลีกและดิวิชั่น 1 เช่น นายเนวิน ชิดชอบกับสโมสรบุรีรัมย์ เอพี ฟุตบอลคลับกับศรีสะเกษกับสโมสรอ่างทอง ตระกูลศิลปินอาชีพกับสุพรรณบุรี เอพี ฯลฯ ดังเช่น

“เริ่มต้นจากผม (ภราดร ปริศนานันทกุล ส.ส. อ่างทอง เขต 2) และแชมป์ (กรวีร์ ปริศนานันทกุล) บ้าบอล คนอ่างทองก็เรียกร้องเยอะ อยากจะเห็นว่าอ่างทองบ้านเรา ควรจะมีทีมเชียร์ของจังหวัดเรา ก็เลยคิดว่า ทำสักที ลองดู ปีที่แล้วเลยเริ่ม แต่ไม่ประสบความสำเร็จ...อยากจะให้เด็กที่มีฝีมือ มีที่ทางให้เขาเล่น คนชอบฟุตบอลเยอะ แต่เขาไม่มีเป้าหมายว่าจะเล่นไปเพื่ออะไร สุดท้ายแล้วเขาจะไปไหน พอมีสโมสรรองรับ เขาก็มีเป้าหมายว่าวันหนึ่ง เขาจะต้องเอาจริงเอาจัง ถ้าเขาทำได้ เขาก็มีที่เล่น...” (กรุงเทพธุรกิจ ปีที่ 24 ฉบับที่ 8179 13 กุมภาพันธ์, 2554: 2)

จากการทบทวนความหมายของการบริโภควัฒนธรรมฟุตบอลในแต่ละยุคดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ามียุทธศาสตร์สร้างความหมายหรือการเข้ารหัสความหมายได้ 3 ยุทธศาสตร์คือ

1. การกำหนดคู่ของความสัมพันธ์ เป็นการอธิบายว่าทุกระบบจะต้องมีองค์ประกอบย่อยที่ต่างสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการรับรู้อย่างชอบธรรมผ่านกระบวนการบ่มเพาะจากสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน ฯลฯ ตัวอย่างเช่น คำอธิบายเกี่ยวกับฟุตบอลที่รับรู้กันแพร่หลายจนกลายเป็นสามัญสำนึกคือ “รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย” “มีชัยชนะก็ต้องมีพ่ายแพ้”

2. การสร้างเกณฑ์ขึ้นมาแล้วจัดลำดับชั้น เช่น การสร้างเกณฑ์ การแข่งขัน ความเป็นทีม หรืออื่น ๆ แล้วจัดลำดับชั้นว่าอย่างไรมีความสำคัญหรือมีคุณค่ากว่าอย่างไร เช่น ชัยชนะสำคัญ/มีคุณค่าเหนือกว่าพ่ายแพ้ (แต่ในยุคอดีต ความเป็นสปอร์ตแมนสำคัญกว่าชัยชนะ) การเล่นที่ดีไม่ใช่เป็นการเล่นเพื่อพนัน ดังที่รัชกาลที่ 6 ทรงนิพนธ์ในบทความมีใจความตอนหนึ่งว่า “ฟุตบอลเป็นการเล่นอย่างดี เพราะไม่มีการพนัน” เป็นต้น

3. การใช้หลักจุดร่วม/ความคล้ายคลึงกับจุดต่าง/ความแตกต่าง จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ฟุตบอลในสังคมไทย เห็นได้ว่า ในยุคแรกเริ่มของฟุตบอลในสังคมนั้น (ยุคราชสำนัก) การเล่นและการชมฟุตบอลจะจำกัดเพียงแต่ในกลุ่มชนชั้นสูง ที่เล่นและชมกันในพระราชวัง ซึ่งชนชั้นอื่นไม่สามารถเล่นและชมได้ เพราะฟุตบอลเปรียบได้ดัง “ของสูง” ที่สามัญชนคนธรรมดาไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากสังคมในยุคนี้เป็นสังคมศักดินาที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพที่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินต่างต้องน้อมรับ ความแตกต่างทางชนชั้นในฟุตบอลในยุคนี้จึงเห็นได้ชัดเจน มีการสร้างความแตกต่างทางชนชั้น (distinction) ในลักษณะ “ประเภท” (in kind) ของการบริโภค กล่าวคือ กษัตริย์เล่น คนอื่นห้ามเล่น (ชนชั้นสูงเล่นหรือชมฟุตบอล ส่วนชนชั้นอื่นก็ไปเล่นหรือชม

กีฬา/การละเล่นอื่น ๆ เช่น มวย ชนไก่ ตระกร้อ เป็นต้น) ล่วงเข้ามาสู่ยุคที่สามหรือยุคอุตสาหกรรม การสร้างผู้เล่นและผู้ชม ความแตกต่างทางชนชั้นในฟุตบอลจะไม่ได้ปรากฏในลักษณะ “ประเภท” เหมือนสังคมยุคอดีต หากจะมาแตกต่างกันที่ “ระดับ” ของการบริโภคมากกว่า เนื่องจากในสังคมปัจจุบันได้คลี่คลายมาเป็นสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม ทำให้การบริโภคเป็นไปอย่างง่ายดาย คนทุกกลุ่ม ทุกชนชั้นสามารถเข้ามาบริโภคฟุตบอลได้เหมือน ๆ กัน (in kind) อย่างไรก็ตามภายใต้การบริโภคฟุตบอลแบบเดียวกันนี้ ชนชั้นที่แตกต่างกันจะมีลักษณะของการบริโภคที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งความแตกต่างในเชิง “ระดับ” (in degree) ของการบริโภคฟุตบอลที่ว่าเป็นทั้งเครื่องบ่งชี้และ อารักขาช่องว่างทางชนชั้นเอาไว้ (รายละเอียดอยู่ในส่วนของบทที่ 6)

กลยุทธ์หรือวิธีการเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดหรือบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ นั้นจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญคือ ผู้ส่งสารนั้นมีอำนาจมากน้อยเพียงใด อำนาจที่ว่านี้มีได้หมายถึง อำนาจในการบังคับสั่งการ หากแต่เป็นอำนาจทางชนชั้น ซึ่งชนชั้นที่เหนือกว่าย่อมมีอำนาจที่มากกว่าชนชั้นที่ต่ำกว่า การมีอำนาจที่มากกว่าเป็นผลมาจากการมีต้นทุน (เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม สัญลักษณ์) ที่สั่งสมมามากกว่า (ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป) ทำให้ผู้ส่งสารชนชั้นสูงมีอำนาจในการสื่อสารความหมายได้มากกว่าชนชั้นอื่นๆ (กลางและล่าง) แต่ในยุคอุตสาหกรรม อำนาจในการเป็นผู้ส่งสารได้เคลื่อนตัวมาอยู่ในกำมือของคนทำสื่อ และกลายเป็นสถาบันที่ทรงอำนาจ มีความน่าเชื่อถือ มีความชอบธรรม และที่สำคัญมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข่าวสารที่จะนำมาเผยแพร่ด้วย

4.3 ชนชั้น ทุน และการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในสังคมไทย

จากแนวคิดเรื่องการเข้ารหัสและถอดรหัสของฮอลล์นั้น ในทัศนะของฮอลล์ไม่ได้เน้นในมิติเรื่องอำนาจในการกำหนดควบคุมความหมาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ส่งสารหรือเข้ารหัสจะต้องมีอำนาจในการสร้างกำกับและกำหนดความหมายอย่างชอบธรรมจึงจะได้รับการยอมรับจากผู้รับสารที่เป็นผู้ถอดรหัส ซึ่งการที่จะมีอำนาจในการกำหนดความหมายนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดของบูร์ดิเยอในเรื่องของการเป็นเจ้าของทุนมาใช้ ซึ่งก็พัฒนามาจากแนวคิดของมาร์กซ์ที่กล่าวว่า “ใครเป็นเจ้าของทุน ก็จะเป็นเจ้าของอำนาจด้วย” แต่ทุนในทัศนะของบูร์ดิเยอจะมีมากกว่าของมาร์กซ์ (ซึ่งบางส่วนได้รับอิทธิพลทางความคิดเรื่องทุนมาจากเวเบอร์ด้วย) ซึ่งก็คือทุนทั้งสี่ประเภท ซึ่งก็คือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม และทุนสัญลักษณ์

ภายใต้หัวข้อประเภทและคุณลักษณะของทุนของผู้เข้ารหัส ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ โดยจำแนกประเภททุนออกเป็น 4 ประเภทตามแนวทางของบูร์ดิเยอ ประกอบด้วย 1) ทุนเศรษฐกิจ 2) ทุนวัฒนธรรม 3) ทุนทางสังคม และ 4) ทุนสัญลักษณ์ ซึ่งทุนแต่ละประเภทมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

ทุนเศรษฐกิจ (economic capital) จากนิยามของบูร์ดิเยอ ทุนเศรษฐกิจคือการครอบครองทางเศรษฐกิจที่สามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นตัวเงินได้ ในที่นี้ จึงหมายถึงทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

ทุนวัฒนธรรม (cultural capital) จากนิยามของบูร์ดิเยอ ทุนวัฒนธรรมมี 3 ลักษณะ ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ภายในบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ (embodied state) ทุนวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุสิ่งของ (objectified state) และทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน (institutionalized state)

ทุนทางสังคม (social capital) บูร์ดิเยอพิจารณาทุนทางสังคมจาก 2 มิติ มิติแรกคือการมองที่ตัวโครงสร้างหรือเครือข่าย ส่วนมิติที่สองเป็นการมองไปที่บุคคลที่มีเครือข่าย ในทัศนะของบูร์ดิเยอ ขนาดของทุนทางสังคมที่บุคคลครอบครองอยู่สามารถพิจารณาจากขนาดของเครือข่ายที่เขาสามารถเชื่อมโยงเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทุนสัญลักษณ์ (symbolic capital) จากแนวคิดของบูร์ดิเยอ เมื่อพิจารณาจากมิติของปัจเจกบุคคล ทุนสัญลักษณ์หมายถึงทรัพยากรใดๆ ก็ตาม que บุคคลครอบครองแล้วส่งผลให้เขามีเกียรติ มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับ เป็นที่จดจำได้ ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจในตนเอง มีศักดิ์ศรีอีกด้วย

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจในการกำหนดสัญญาและความหมายของสัญญาในฟุตบอลในยุคแรกมีฟุตบอลในสังคมไทย นั่นก็คือ ชนชั้นสูง ในยุคราชสำนักกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจในการกำหนดความหมายเข้ารหัสผ่านสัญญาต่าง ๆ ก็คือชนชั้นสูงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเยี่ยม (ทุนเศรษฐกิจ) ที่สามารถใช้จ่ายเพื่อการบริโภคฟุตบอลได้โดยง่าย มีความรู้เกี่ยวกับการเล่นฟุตบอลมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม (ทุนวัฒนธรรม) เพราะมีโอกาสได้เดินทางไปต่างประเทศ (ทุนเศรษฐกิจ) อีกทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารกับชาวต่าง ชาติเป็นประจำ (ทุนสังคม)

สำหรับพระมหากษัตริย์ที่เป็นชนชั้นสูงในยุคราชสำนักแล้ว ทุนสัญลักษณ์เป็นทุนอีกประเภทหนึ่งที่มีจะปรากฏควบคู่ไปกับทุนวัฒนธรรมหรือทุนเศรษฐกิจ ทุนสัญลักษณ์ก็คือการยอมรับและความเชื่อมั่นโดยสนิทใจจากคนในสังคม (สมัยศักดินา) ว่าคือผู้นำสูงสุดของสังคมที่มีศักดิ์ฐานะเทวราชา และถึงแม้ว่าพระมหากษัตริย์ที่เป็นชนชั้นสูงสุด อาจจะไม่ได้มีความตั้งใจที่จะนำทุนสัญลักษณ์มาใช้ในการขับเคลื่อนกำหนด/เข้ารหัสความหมายฟุตบอลโดยตรง แต่ก็ไม้อาจ

ปฏิเสธได้ว่า การที่คนในสังคมส่วนมากเกิดความเชื่อมั่น เกิดความศรัทธา ยอมรับ และชื่นชมเป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งก็เป็นผลลัพธ์มาจากทุนสัญลักษณ์ที่ชนชั้นสูงมีอยู่อย่างมกานั้นเองนั่นเอง

เห็นได้ว่ากลุ่มชนชั้นที่เป็นผู้นำในการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลในยุคราชสำนักนั้นจะเป็นชนชั้นสูง โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ ซึ่งท่านมีการครอบครองทุนทั้งสี่ประเภทอย่างครบถ้วนและมีปริมาณมากเหนือกว่าชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม ผลจากการครอบครองทุนดังกล่าวมีผลทำให้กลายเป็นชนชั้นที่มีอำนาจมากที่สุด ในสังคมขณะนั้นในทุกปริมณฑลของสังคมที่รวมถึงในฟุตบอลด้วย

ต่อมาเมื่อสังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตย กลุ่มอำนาจเดิมอย่างกลุ่มชนชั้นสูงก็ยังคงมีอำนาจในฟุตบอลสืบต่อมาจากยุคก่อนหน้า เนื่องจากยังสามารถครอบครองทุนทั้งสี่ประเภทได้มากอยู่ ขณะเดียวกันชนชั้นกลางที่เป็นกลุ่มข้าราชการชั้นสูง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ได้เริ่มขยายตัวและเริ่มมีอำนาจมากขึ้นในทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และก็เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการประกอบสร้างความหมายฟุตบอลแทนที่ชนชั้นสูงเดิม ซึ่งชนชั้นกลางเหล่านี้ได้ทำการสังสมทุนวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะที่ประเทศอังกฤษ ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับฟุตบอล มีประสบการณ์ที่ได้เห็นได้ชมด้วยสายตาตนเอง และด้วยการที่มีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี ทำให้มีอำนาจที่สามารถเข้ารหัสความหมายฟุตบอลได้มากขึ้น (เช่นการแปลกติกาจากอังกฤษเป็นภาษาไทยของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) หรือการได้เข้ามามีตำแหน่งในสถาบันการศึกษา ในสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย (เริ่มเป็นสถาบันรัฐที่ไม่ได้อยู่ในการกำกับดูแลของสถาบันกษัตริย์แล้ว) เครือข่ายจากชนชั้นกลางเดียวกันที่ร่วมกันเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าชนชั้นกลางเหล่านี้มีทุนวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจปริมาณมาก แต่สิ่งที่ขาดหายไปก็คือทุนสัญลักษณ์ ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะสร้างทุนสัญลักษณ์แบบใหม่เพื่อที่จะแทนที่ชนชั้นสูงเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงตราเสื้อทีมชาติ เป็นต้น

ภายหลังจากนั้นในยุค 2500 เป็นต้นมา สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม ทำให้กลุ่มอำนาจใหม่ได้เริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นคือกลุ่มทุนชนชั้นนักธุรกิจ/นายทุนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่พัวพันกับชนชั้นกลางเดิม (ข้าราชการ ทหารชั้นผู้ใหญ่) เนื่องจากชนชั้นกลางเดิมอาจมีทุนทางเศรษฐกิจที่น้อยกว่า ในขณะที่เดียวกันกลุ่มนายทุนก็มีทุนสัญลักษณ์ในฟุตบอลที่น้อยกว่าเช่นกัน ดังนั้นจึงเกิดการร่วมมือกัน เป็นการสร้าง/ขยายทุนทางสังคมให้มากขึ้นทั้งสองฝั่ง โดยนักธุรกิจนายทุนก็ต้องการเข้ามามีผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจในฟุตบอลมากขึ้น ในทางกลับกันกลุ่มชนชั้นกลางเดิมก็สามารถใช้ทุนเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจเหล่านี้เพื่อธำรงรักษาสถานภาพความเป็นผู้นำในแวดวงฟุตบอลเอาไว้เช่นกัน

อาจสรุปได้ว่าชนชั้นที่มีอำนาจในการเข้ารหัสความหมายฟุตบอลประกอบด้วย เริ่มแรกเป็นของชนชั้นสูง (ในฐานะสถาบันกษัตริย์) ต่อมาจึงกลายมาเป็นชนชั้นกลางที่ฝังตัวในลักษณะสถาบันรัฐ และกลุ่มชนชั้นนายทุนที่อยู่ในสถาบันสื่อสารมวลชนและสถาบันธุรกิจ และเริ่มมีชนชั้นกลางอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาในแวดวงฟุตบอล นั่นก็คือชนชั้นนักการเมือง (สถาบันการเมือง) ที่หวังการสร้างฐานเสียงให้แก่ตนและกลุ่มของตนด้วยการเป็นเจ้าของสโมสรหรือให้การสนับสนุนทีมในพื้นที่ที่ตนเป็นเจ้าของ จากที่กล่าวมาแล้วเห็นได้ว่าชนชั้นในฟุตบอลมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นของชนชั้นสูงและคลี่คลายกลายมาเป็นของชนชั้นกลางในปัจจุบัน

ดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด สัญญาและความหมายของฟุตบอลเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เมื่อ “ฟุตบอล” เป็นเรื่องของความหมายที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และที่สำคัญความหมายของฟุตบอลไม่ได้เกิดขึ้นจากอากาศธาตุ แต่เป็นผลผลิตทางสังคมวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่ง ชนชั้นหนึ่งหรือหลายกลุ่มหลายชนชั้นที่เข้ามาปะทะช่วงชิงกัน นอกจากนี้ ฟุตบอลสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างแน่นแฟ้น ในฐานะที่เป็นบริบททางประวัติศาสตร์ที่หล่อเลี้ยงและกำหนดการดำรงอยู่ของมัน การที่ความหมายหรือสัญญาเหล่านี้มีพลังอำนาจ ก็เพราะว่า กลุ่มชนชั้นที่มีทุนและมีอำนาจในการเข้ารหัสความหมายไม่ได้เพียงแค่นำเสนอความหมายโดยอรรถไปสู่ผู้รับสารที่เป็นผู้บริโภครายเดียว หากยังผนวกความหมายโดยนัยและอุดมการณ์ไปสู่ผู้ถอดรหัสรับสารพร้อม ๆ กัน

และจากคำถามสำคัญคือ ความหมายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นของกลุ่มไหน/ชนชั้นใด แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ชนชั้นเป็นตัวแปรหลักในการกำหนดความหมายของฟุตบอลภายใต้บริบทในแต่ละสมัย หากกระบวนการสร้างและถ่ายทอดความหมายฟุตบอลประสบความสำเร็จ ก็จะทำให้เกิดระบบความหมายร่วมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หรือกล่าวได้ว่า เป็นการที่ผู้ส่งสาร/ผู้เข้ารหัสสามารถดึงให้ผู้รับสารมาร่วมรับรู้ถอดรหัสความหมายเดียวกันกับผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตามการจะเกิดระบบความหมายร่วมและการรับรู้ความหมายในด้านของผู้รับสารจะเกิดขึ้นจริงมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้วิจัยจะพิสูจน์ในบทต่อไป นอกจากนี้ยังมีคำถามชวนขบคิดต่อว่า แล้วเมื่อชนชั้นเข้ามากำหนดความหมายของฟุตบอลแล้ว ผู้บริโภคฟุตบอลหรือในอีกฐานะหนึ่งก็คือผู้ถอดรหัสในปัจจุบันรับรู้ และมีวิธีการหรือแบบแผนการบริโภคฟุตบอลกันอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ และทำไปเพื่อ “เป้าหมายใด” หรือ “ได้อะไร” จากการบริหาร และมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงรักษาและการเปลี่ยนแปลงชนชั้นหรือไม่ อย่างไร จึงเป็นอีกคำถามสำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอไปเสนอในส่วนของบทที่ 5